

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLVSTRATA

Pars I
FAMILIA ROMANA

EXERCITIA LATINA

I

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLVSTRATA

Pars I

FAMILIA ROMANA

EXERCITIA LATINA

I

Hans Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLVSTRATA

Pars I:

Familia Romana (978-1-58510-201-3); hard cover (978-1-58510-238-5)
Latine Disco: Student's Manual (978-1-58510-050-7)
Grammatica Latina (978-1-58510-223-5)
Exercitia Latina I (978-1-58510-212-9)
Latin-English Vocabulary (978-1-58510-049-1)
Lingva Latina: Familia Romana CD-ROM for PC (87-90696-08-5)
Exercitia Latina I CD-ROM for PC (978-87-90696-10-8)

Pars II:

Roma Aeterna (978-1-58510-233-4); hardcover (978-1-58510-314-0)
Exercitia Latina II (978-1-58510-067-5)
Indices (87-997016-9-3)
Instructions for Part II (978-1-58510-055-2)
Latin-English Vocabulary (978-1-58510-052-1)
Lingva Latina: Roma Aeterna CD-ROM For PC (87-90696-09-3)
Exercitia Latina II CD-ROM for PC (978-87-90696-12-2)

Ancillaries:

CD-ROM for Mac, contains Familia Romana, Roma Aeterna, Exercitia Latina I & II (978-87-90696-13-9)
Caesaris: Commentarii De Bello Gallico (87-90696-06-9)
Colloquia Personarvm (978-1-58510-156-6)
Menaechmi ex Plavti Comoedia (1-58510-051-X)
P. Vergilii Maronis: Aeneis, Libros I et IV (978-87-90696-17-7)
Petronivs: Cena Trimalchionis (87-90696-04-2)
Plavtus: Amphitryo (87-997016-7-7)
Sallustius & Cicero: Catilina (87-90696-11-5)
Sermones Romani (97-90696-07-7)

For College Students:

Lingva Latina: A College Companion (978-1-58510-191-7)

For further information on the complete series and new titles, visit www.pullins.com.

Copyright © 2005 Hans Ørberg

ISBN 10: 1-58510-212-1

ISBN 13: 978-1-58510-212-9

Distributed by Focus Publishing / R Pullins Company, PO Box 369, Newburyport, MA 01950 (www.pullins.com) with permission of Domus Latina. All rights reserved. No part of this publication may be produced, stored in a retrieval system, produced on stage or otherwise performed, transmitted by any means, electronic, mechanical, by photocopying, recording, or by any other media or means without prior written permission of the publisher.

15 14 13 12 11 10 9 8 7 6

0310BB

INDEX LECTIOVM

Cap. I		Cap. X	
Lēctiō I: ex. 1-3	1	Lēctiō I: ex. 1-3	30
Lēctiō II: ex. 4-7	1	Lēctiō II: ex. 4-7	31
Lēctiō III: ex. 8-10	2	Lēctiō III: ex. 8-10	32
Lēctiō grammatica: ex. 11	3	Lēctiō grammatica: ex. 11	33
Cap. II		Cap. XI	
Lēctiō I: ex. 1-4	4	Lēctiō I: ex. 1-4	34
Lēctiō II: ex. 5-9	4	Lēctiō II: ex. 5-7	35
Lēctiō III: ex. 10-11	6	Lēctiō III: ex. 8-11	36
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	6	Lēctiō grammatica: ex. 12-13	37
Cap. III		Cap. XII	
Lēctiō I: ex. 1-2	7	Lēctiō I: ex. 1-4	38
Lēctiō II: ex. 3-5	7	Lēctiō II: ex. 5-12	39
Lēctiō III: ex. 6-9	8	Lēctiō III: ex. 13-16	41
Lēctiō grammatica: ex. 10	9	Lēctiō grammatica: ex. 17-20	43
Cap. IV		Cap. XIII	
Lēctiō I: ex. 1-4	10	Lēctiō I: ex. 1-4	44
Lēctiō II: ex. 5-9	11	Lēctiō II: ex. 5-8	46
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	12	Lēctiō III: ex. 9-11	47
Cap. V		Lēctiō grammatica: ex. 12	48
Lēctiō I: ex. 1-5	13	Cap. XIV	
Lēctiō II: ex. 6-8	14	Lēctiō I: ex. 1-3	48
Lēctiō grammatica: ex. 9-11	15	Lēctiō II: ex. 4-6	49
Cap. VI		Lēctiō III: ex. 7-10	50
Lēctiō I: ex. 1-5	16	Lēctiō grammatica: ex. 11	52
Lēctiō II: ex. 6-11	18	Cap. XV	
Lēctiō grammatica: ex. 12	19	Lēctiō I: ex. 1-3	52
Cap. VII		Lēctiō II: ex. 4-6	53
Lēctiō I: ex. 1-3	19	Lēctiō III: ex. 7-9	54
Lēctiō II: ex. 4-6	20	Lēctiō grammatica: ex. 10	55
Lēctiō III: ex. 7-10	21	Cap. XVI	
Lēctiō grammatica: ex. 11	22	Lēctiō I: ex. 1-3	56
Cap. VIII		Lēctiō II: ex. 4-7	57
Lēctiō I: ex. 1-4	22	Lēctiō III: ex. 8-11	58
Lēctiō II: ex. 5-7	23	Lēctiō grammatica: ex. 12	59
Lēctiō III: ex. 8-11	24	Cap. XVII	
Lēctiō grammatica: ex. 12-15	25	Lēctiō I: ex. 1-3	59
Cap. IX		Lēctiō II: ex. 4-7	60
Lēctiō I: ex. 1-5	27	Lēctiō III: ex. 8-11	62
Lēctiō II: ex. 6-8	28	Lēctiō grammatica: ex. 12	63
Lēctiō grammatica: ex. 9-11	29		

Cap. XVIII		
Lēctiō I: ex. 1-5	64	
Lēctiō II: ex. 6-11	65	
Lēctiō III: ex. 12-14	67	
Lēctiō grammatica: ex. 15-16	68	
Cap. XIX		
Lēctiō I: ex. 1-4	68	
Lēctiō II: ex. 5-7	69	
Lēctiō III: ex. 8-11	70	
Lēctiō grammatica: ex. 12	72	
Cap. XX		
Lēctiō I: ex. 1-4	73	
Lēctiō II: ex. 5-7	74	
Lēctiō III: ex. 8-10	75	
Lēctiō grammatica: ex. 11	76	
Cap. XXI		
Lēctiō I: ex. 1-4	76	
Lēctiō II: ex. 5-8	78	
Lēctiō III: ex. 9-12	79	
Lēctiō grammatica: ex. 13-14	81	
Cap. XXII		
Lēctiō I: ex. 1-4	82	
Lēctiō II: ex. 5-7	83	
Lēctiō grammatica: ex. 8-10	84	
Cap. XXIII		
Lēctiō I: ex. 1-3	85	
Lēctiō II: ex. 4-6	86	
Lēctiō III: ex. 7-11	87	
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	88	
Cap. XXIV		
Lēctiō I: ex. 1-4	89	
Lēctiō II: ex. 5-8	90	
Lēctiō grammatica: ex. 9-10	92	
Cap. XXV		
Lēctiō I: ex. 1-2	93	
Lēctiō II: ex. 3-5	93	
Lēctiō III: ex. 6-9	94	
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	95	
Cap. XXVI		
Lēctiō I: ex. 1-3	96	
Lēctiō II: ex. 4-6	97	
Lēctiō III: ex. 7-9	98	
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	99	
Cap. XXVII		
Lēctiō I: ex. 1-3	100	
Lēctiō II: ex. 4-6	101	
Lēctiō III: ex. 7-10	102	
Lēctiō grammatica: ex. 11-12	103	
Cap. XXVIII		
Lēctiō I: ex. 1-3	104	
Lēctiō II: ex. 4-6	106	
Lēctiō III: ex. 7-10	107	
Lēctiō grammatica: ex. 11-12	108	
Cap. XXIX		
Lēctiō I: ex. 1-3	109	
Lēctiō II: ex. 4-6	110	
Lēctiō III: ex. 7-10	111	
Lēctiō grammatica: ex. 11	113	
Cap. XXX		
Lēctiō I: ex. 1-3	113	
Lēctiō II: ex. 4-7	114	
Lēctiō III: ex. 8-11	115	
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	116	
Cap. XXXI		
Lēctiō I: ex. 1-3	117	
Lēctiō II: ex. 4-6	118	
Lēctiō III: ex. 7-10	119	
Lēctiō grammatica: ex. 11-12	120	
Cap. XXXII		
Lēctiō I: ex. 1-2	121	
Lēctiō II: ex. 3-6	121	
Lēctiō III: ex. 7-11	123	
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	124	
Cap. XXXIII		
Lēctiō I: ex. 1-3	125	
Lēctiō II: ex. 4-6	126	
Lēctiō III: ex. 7-11	127	
Lēctiō grammatica: ex. 12-14	129	
Cap. XXXIV		
Lēctiō I: ex. 1-3	130	
Lēctiō II: ex. 4-6	131	
Lēctiō III: ex. 7-9	132	
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	133	
Cap. XXXV		
Lēctiō I: ex. 1	134	
Lēctiō II: ex. 2	134	
Lēctiō grammatica: ex. 3	135	

In omni disciplina informa est artis praeceptio
sine summa assiduitate exercitationis

(*Rhetorica ad Herennium* III.40)

NOTAE

abl.	ablātīvus
acc.	accūsātīvus
āct.	āctīvum
adi.	adiectīvum
adv.	adverbium
cēt.	cēterī -ae -a
comp.	comparātīvus
coni.	coniūnctīvus
dat.	datīvus
dēcl.	dēclinātiō
dēp.	dēponens
ex.	exercitium
f., fēm.	fēminīnum
fut.	futūrum
gen.	genetīvus
imp.	imperātīvus
imperf.	imperfectum
ind.	indicātīvus
inf.	īfinitīvus
m., masc.	masculīnum
n., neutr.	neutrūm
nōm.	nōminātīvus
p.	pāgina
part.	participīum
pass.	passīvum
perf.	perfectum
pers.	persōna
plūr., pl.	plūrālis
plūsquamperf.	plūsquamperfectum
pos.	positīvus
praes.	praesēns
sing., sg.	singulāris
sup.	superlātīvus
voc.	vocātīvus
[1, 2, 3, 4]	conīugātiō I, II, III, IV
1, 2, 3	persōna I, II, III
-	thēma praeſentis
~	thēma perfectī
≈	thēma supīnī
	finis thematis
/	sīve
<	factum ex

EXERCITIA LATINA

CAPITVLVM PRIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1-21)

Exercitium 1

1. Italia in Eurōpā _____.
2. Gallia in Eurōpā _____.
3. Italia et Gallia in Eurōpā _____.
4. Arabia in Eurōpā nōn _____.
5. Arabia in Asiā _____.
6. Syria quoque in Asiā _____.
7. Syria et Arabia in Asiā _____.
8. Hispānia in Asiā nōn _____.
9. Hispānia et Gallia et Italia in Eurōpā _____.

Exercitium 2

1. Italia _____ Eurōpā est; Graecia _____ in Eurōpā est.
2. Italia _____ Graecia in Eurōpā sunt.
3. Est _____ Arabia in Eurōpā? Arabia in Eurōpā _____ est.
4. _____ est Arabia? In Asiā est Arabia.
5. Arabia nōn est in Eurōpā, _____ in Asiā.
6. Germānia _____ in Asiā, _____ in Eurōpā est.
7. Rhēnus est in Germāniā. Rhēnus _____ est.

Exercitium 3

1. Ubi est Rōma? ...
2. Ubi est Italia? ...
3. Estne Graecia in Eurōpā? ...
4. Ubi est Aegyptus? ...
5. Estne Hispānia in Eurōpā? ...
6. Estne Syria in Eurōpā? ...
7. Ubi est Syria? ...
8. Estne Gallia in Asiā? ...
9. Ubi est Gallia? ...
10. Estne Germānia in Eurōpā? ...

Lēctiō secunda (versūs 22-61)

Exercitium 4

1. Corsica īsul _____ est. Corsica et Sardinia īsul _____ sunt.
2. Rhēnus fluvi _____ est. Rhēnus et Dānuvius fluvi _____ sunt.
3. Brundisium oppid _____ est. Brundisium et Tūsculum oppid _____ sunt.
4. Sicilia īsula magn _____ est.
5. Nilus est fluvius magn _____.
6. Brundisium oppidum magn _____ est.
7. Tūsculum nōn oppid _____ magn _____, sed oppid _____ parv _____ est.
8. Melita nōn est īsul _____ magn _____, sed īsul _____ parv _____.
9. Tiberis nōn fluvi _____ magn _____, sed fluvi _____ parv _____ est.
10. Rhēnus et Nilus fluviī magn _____ sunt.
11. Sicilia et Sardinia īsulae magn _____ sunt.
12. Brundisium et Sparta oppida magn _____ sunt.

*Cap. I**Lēctiō I*

est
sunt

et
fluvius
in
-ne
nōn
quoque
sed
ubi
ubi? in ...
nōn est

Lēctiō II

-us -ī
-a -ae
-um -a
fluvius fluvī
magnus magnī
īsula īsulae
magna magnae
oppidum oppida
magnum magna

fluvius est
fluvii sunt
insula est
insulae sunt
oppidum est
oppida sunt

Graecus
imperium
multi
num
pauci
prōvincia
quid
Rōmānus

est-ne...? est
 nōn est
num... est? nōn est

Lēctiō III

duo
Latīnus
littera
mīlle
numerus
prīmus
secundus
sex
syllaba
tertius
trēs
ūnus
vocābulum

Exercitium 5

1. Sicilia īnsula est. Sicilia et Sardinia _____ sunt.
2. Rhēnus fluvius est. Rhēnus et Dānuvius _____ .
3. Tūsculum oppidum est. Tūsculum et Brundisium _____ .
4. Corsica et Sardinia īnsulae sunt. Sicilia quoque _____ est.
5. Nilus et Tiberis fluvii sunt. Dānuvius quoque _____ .
6. Sparta et Delphī oppida sunt. Brundisium quoque _____ .

Exercitium 6

1. Tūsculum nōn oppidum Graecum, sed oppidum _____ est.
2. Sparta est oppidum _____ .
3. _____ Nilus oppidum est? Nilus nōn est oppidum.
4. _____ est Nilus? Nilus fluvius est.
5. In Arabiā nōn multi, sed _____ fluvii sunt.
6. Quid est Gallia? Gallia est _____ Rōmāna.
7. In imperiō Rōmānō nōn paucae, sed _____ prōvinciae sunt.
8. Magnum est _____ Rōmānum.

Exercitium 7

1. Estne Aegyptus in Āfricā? ...
2. Estne Hispānia in Āfricā? ...
3. Ubi est Hispānia? ...
4. Num Arabia in Eurōpā est? ...
5. Ubi est Arabia? ...
6. Ubi est Sparta? ...
7. Num Sparta īnsula est? ...
8. Quid est Sparta? ...
9. Num Euboea oppidum est? ...
10. Quid est Euboea? ...
11. Quid est Tūsculum? ...
12. Num Tūsculum oppidum Graecum est? ...
13. Num Nilus fluvius parvus est? ...
14. Estne Crēta īnsula Graeca? ...
15. Suntne Rhodus et Naxus īnsulae Graecae? ...
16. Suntne multae īnsulae in Graeciā? ...
17. Suntne multi fluvii in Arabiā? ...
18. Quid est Tiberis? ...

*Lēctiō tertia (versūs 62–83)***Exercitium 8**

1. III _____ Rōmānus est. I et II _____ sunt.
2. Nōn _____ Latīnum est. Nōn et sed _____ sunt.
3. Γ _____ Graeca est. Γ et Δ _____ sunt.
4. A et B litterae _____ sunt. C quoque _____ est.
5. In et num _____ Latīna sunt. Et quoque _____ est.
6. _____ [I] et _____ [II] numeri sunt. _____ [III] quoque _____ est.
7. In vocābulō Latīna sunt _____ [VI] litterae et _____ [III] _____ : syllaba _____ La-, _____ -tī-, _____ -na.
8. In capitulō prīmō sunt _____ [M] vocābula.

Exercitium 9

1. Quid est **B**? ...
2. Quid est **II**? ...
3. Quid est **fluvius**? ...
4. Num **c** littera Graeca est? ...
5. Num **fluvius** vocābulum Graecum est? ...
6. Estne **D** littera Latīna? ...
7. Quid est **Δ**? ...
8. Suntne **A** et **B** litterae Latīnae? ...
9. Num **Γ** et **Δ** litterae Latīnae sunt? ...
10. Num **c** littera prīma est? ...
11. Num **A** littera secunda est? ...
12. Estne **B** littera secunda? ...

Exercitium 10

1. Itali ____ in Eurōpā est.
2. Rōma in Itali ____ est.
3. Itali ____ et Graeci ____ in Eurōp ____ sunt.
4. Rōma nōn in Graeci ___, sed in Itali ____ est.
5. Imperi ____ Rōmān ____ magnum est.
6. In imperi ____ Rōmān ____ multae prōvinciae sunt.
7. Gallia est prōvinci ____ Rōmāna.
8. In prōvinci ____ Galliā sunt multī fluviī.
9. *Ubi* est vocābul ____ Latinum.
10. In vocābul ____ *ubi* sunt trēs litterae.
11. Capitul ____ prīnum: IMPERIVM ROMANVM.
12. In capitul ____ prīm ____ multa vocābula sunt.

*Lēctiō grammatica (versūs 84–106)**Lēctiō grammatica***Exercitium 11**

1. *Fluvius* singulāris est. *Fluviī* _____ est.
2. *Insulae* plūrālis est. *Insula* _____ est.
3. *Oppidum* _____ est. *Oppida* _____ est.
4. Singulāris: *fluvius*; plūrālis: _____.
5. Plūrālis: *insulae*; singulāris: _____.
6. Singulāris: *oppidum*; plūrālis: _____.
7. Plūrālis: *numerī*; singulāris: _____.
8. Singulāris: *littera*; plūrālis: _____.
9. Plūrālis: *vocābula*; singulāris: _____.
10. Singulāris: *insula magna*; plūrālis: _____.
11. Plūrālis: *oppida magna*; singulāris: _____.
12. Singulāris: *numerus Rōmānus*; plūrālis: _____.
13. Plūrālis: *litterae Graecae*; singulāris: _____.
14. Singulāris: *vocābulum Latinum*; plūrālis: _____.
15. Plūrālis: *exempla*; singulāris: _____.

singulāris (sing.)

plūrālis (plūr.)

sing. plūr.

-us -ī

-a -ae

-um -a

*Cap. II**Lēctiō I*

vir	virī
fēmina	fēminae
puer	puerī
puella	puellae

CAPITVLVM SECVNDVM*Lēctiō prima (versūs 1-24)***Exercitium 1**

- Mārcus puer Rōmānus est; Iūlia est _____ Rōmāna.
- Iūlius est vir Rōmānus; Aemilia _____ Rōmāna est.
- Mārcus nōn puella, sed _____ est.
- Mārcus et Quīntus sunt _____, nōn puellae.
- Iūlius et Mēdus nōn puerī, sed _____ sunt; Dāvus quoque _____ est.
- Nōn virī, sed _____ sunt Aemilia et Dēlia; Syra quoque _____ est.

Exercitium 2

pater
māter
filius
filia
liberi
Mārcus
pater Mārcī
Iūlia
pater Iūliae
Iūlius
filius Iūlij
Aemilia
filius Aemiliae

- Iūlius pater est. Aemilia est _____.
- Iūlia filia est. Mārcus et Quīntus sunt _____.
- Mārcus et Quīntus et Iūlia sunt trēs _____.
- Iūlia nōn māter, sed _____ est.
- Nōn pater, sed _____ est Mārcus.
- Mārcus filius Iūlii est: Iūlius est pater Mārc _____.
- Quīntus filius Iūlii est: Iūlius est pater Quīnt _____.
- Iūlia filia Iūlii est: Iūlius est pater Iūli _____.
- Mārcus et Quīntus filii Aemiliae sunt: Aemilia est māter Mārc _____ et Quīnt _____.
- Iūlia filia Aemiliae est: Aemilia est māter Iūli _____.
- Iūlia est filia Iūli _____ et Aemili _____.
- Iūlius est pater Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____.
- Māter Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____ est Aemilia.

Exercitium 3

quis?
quae?
quid?
qui?

- _____ est Quīntus? Quīntus puer Rōmānus est.
- _____ est pater Quīntī? Pater Quīntī est Iūlius.
- _____ est māter Quīntī? Aemilia est māter Quīntī.
- _____ est filia Iūlii et Aemiliae? Filia Iūlii et Aemiliae Iūlia est.
- _____ sunt filii? Filii sunt Mārcus et Quīntus.
- _____ est Tūsculum? Tūsculum oppidum est.
- _____ est Γ? Γ est littera Graeca.

Exercitium 4

...que = et ...

Exemplum: fīliī et fīliae = fīliī fīliaeque.

- Litterae et numerī = _____ _____.
- Mārcus et Quīntus = _____ _____.
- Puerī et puellae = _____ _____.
- Fēmina puerique = _____ _____ _____.
- Servī ancillaeque = _____ _____.
- Ūna fīlia duoque filii = _____ _____ _____ _____ _____.

*Lēctiō secunda (versūs 25-61)***Exercitium 5**

dominus	
domina	
servus	servī
servī	servōrum
ancilla	ancillae
ancillae	ancillārum
	liberi
	liberōrum

- Mēdus nōn est filius Iūlii, Mēdus _____ Iūlii est.
- Dēlia nōn est filia Aemiliae, Dēlia _____ Aemiliae est.
- Iūlius _____ Mēdi est. Aemilia _____ Dēliae est.
- Dāvus et Mēdus nōn sunt domini, sed _____.
- Syra et Dēlia nōn sunt dominae, sed _____.
- Iūlius dominus Dāvī est: Iūlius est dominus serv _____.
- Iūlius dominus Dāvī et Mēdi est: Iūlius est dominus serv _____.
- Aemilia domina Syrae est: Aemilia est domina ancill _____.

9. Aemilia domina Syrae et Dēliae est: Aemilia est domina ancill _____.
10. Mārcus, Quīntus Iūliaque nōn servī, sed _____ sunt.
11. Iūlius dominus serv _____ est et pater liber _____.

Exercitium 6

1. Quis est pater Mārci? ... quis est...?
2. Quae est māter Mārci? ... quae est...?
3. Quae est filia Iūlii et Aemiliae? ... quī sunt...?
4. Qui sunt filii Iūlii et Aemiliae? ... cuius? -ī
-ae
5. Quis est Mēdus? ...
6. Qui sunt Mēdus et Dāvus? ...
7. Quae est Dēlia? ...
8. Quis est dominus servōrum? ...
9. Quae est domina ancillārum? ...
10. Cuius servus est Mēdus? ...
11. Cuius filius est Mārcus? ...

Exercitium 7

1. Iūlius est dominus mult _____ serv _____. -ōrum
2. Numerus serv _____ est centum. -ārum
3. Aemilia est domina mult _____ ancill _____. -ōrum
4. Numerus serv _____ et ancill _____ magnus est. magnus numerus -ōrum
= multī -i / multa -a
5. In familia est magnus numerus serv _____ et ancill _____. magnus numerus -ārum
= multae -ae
6. Numerus liber _____ est trēs. parvus numerus -ōrum
= paucī -i / pauca -a
7. In familiā Iūlii est parvus numerus liber _____. parvus numerus -ārum
= paucae -ae
8. In Graeciā est magnus numerus īsul _____. -ōrum
9. In Arabiā est parvus numerus fluvi _____. -ārum
10. In Italiā est magnus numerus oppid _____. -ōrum

Exercitium 8*Exemplum:*

Multī/paucī servī = magnus/parvus numerus servōrum.

1. Multae īsulae = _____.
2. Paucī fluviī = _____.
3. Multa oppida = _____.
4. Paucī liberī = _____.
5. Magnus numerus vocābulōrum = _____.
6. Magnus numerus litterārum = _____.
7. Parvus numerus exemplōrum = _____.

magnus numerus -ōrum
= multī -i / multa -a
magnus numerus -ārum
= multae -ae
parvus numerus -ōrum
= paucī -i / pauca -a
parvus numerus -ārum
= paucae -ae

Exercitium 9

1. _____ servī sunt in familiā Iūlii? _____ [c] servī.
2. Mēdus et Dāvus _____ [II] servī sunt.
3. Syra et Dēlia sunt _____ [II] ancillae.
4. Tūsculum et Brundisium _____ [II] oppida sunt.
5. _____ liberī in familiā sunt? _____ [III] liberī.
6. In familiā nōn _____ [II] filiae, sed _____ [I] filia est.
7. In familiā nōn _____ [I] filius, sed _____ [II] filiī sunt.
8. Vir, puer, puella _____ [III] vocābula sunt.
9. Rhēnus et Dānuvius et Tiberis _____ [III] fluvii sunt: _____ [II] fluvii
magnī et _____ [I] fluvius parvus.
10. Brundisium et Sparta et Delphī _____ [III] oppida sunt: _____ [II] oppida
magna et _____ [I] oppidum parvum.

quot?
ūnus -a -um
duo duae duo
trēs tria
centum
mille

11. Sardinia et Sicilia et Melita sunt _____ [III] insulae: _____ [II] insulae magnae et _____ [I] insula parva.
 12. In Graeciā _____ insulae sunt? In Graeciā sunt _____ [M] insulae parvae magnaeque.

*Lēctiō III**Lēctiō tertia (versūs 62–92)***Exercitium 10**

me|us -a -um...
 tu|us -a -um...

1. Cornēlius: "Estne Mēdus filius _____?"
 2. Iūlius: "Mēdus nōn est filius _____."
 3. Cornēlius: "Estne Dēlia filia _____?"
 4. Iūlius: "Dēlia nōn est filia _____."
 5. Cornēlius: "Suntne ancillae _____ Dēlia et Syra?"
 6. Iūlius: "Dēlia et Syra sunt ancillae _____."
 7. Cornēlius: "Quī sunt filiī _____?"
 8. Iūlius: "Filiī _____ sunt Mārcus et Quīntus."
 9. Cornēlius: "Quot servī sunt in familiā _____?"
 10. Iūlius: "In familiā _____ sunt centum servī. Numerus servōrum _____ est centum. Familia _____ magna est."
 11. Cornēlius: "Centum servi! Magnus est numerus servōrum _____!"

Exercitium 11

antiquus
 cēterī -ae -a
 ecce
 novus
 pāgina
 titulus
liber librī
 librī librōrum
 capitulūm capitula
 capitulī capitulōrum
 R = 'er'

1. _____ duo lib _____ Latīnī: liber _____ [\leftrightarrow novus] et liber _____.
 2. Numerus lib _____ Latīnorū magnus est.
 3. 'LINGVA LATINA' est _____ lib _____ tuī Latīnī.
 4. In LINGVA LATINA sunt multae _____ (pāg. I, 2, 3, cēterae) et multa capitul_____ (cap. I et II et III et _____.).
 5. Numerus capitulest magnus.
 6. IMPERIVM ROMANVM est capitul_____ prīmum.
 7. Titulus capitul_____ prīmī est 'IMPERIVM ROMANVM'.
 8. In capitulō prīmō mult_____ vocābul_____ sunt.
 9. Numerus vocābul_____ magnus est.
 10. Rōma est vocābul_____ prīmum capitul_____ prīm_____.
 11. R est littera prima vocābul_____ prīmī.

*Lēctiō grammatica***Exercitium 12**

masculīnum (masc., m.)
 fēminīnum (fēm., f.)
 neutrūm (neutr., n.)
 masc. -us (-r)
 fēm. -a
 neutr. -um

1. Servus vocābulum masculīnum est. Ancilla vocābulum _____ est. Oppidum vocābulum _____ est.
 2. Puer nōn est vocābulum fēminīnum, sed _____.
 3. Servus et dominus vocābula _____ sunt; fluvius quoque _____ est.
 4. Ancilla et domina vocābula _____ sunt; insula quoque _____ est.
 5. Oppidum et imperium vocābula _____ sunt; exemplum quoque _____ est.
 6. Masculīnum: vir Rōmān_____.
 7. Fēminīnum: fēmin_____. Rōmān_____.
 8. Neutrūm: imperi_____. Rōmān_____.

Exercitium 13

1. *Iūlius pater Mārcī est: Mārcī _____ est.*
2. *Iūlius pater Iūliae est: Iūliae quoque _____ est.*
3. *Iūlius dominus servī est: servī _____ singularis est.*
4. *Iūlius dominus servōrum est: servōrum est _____.*
5. *Aemilia domina ancillae est: ancillae _____ est.*
6. *Aemilia domina ancillārum est: ancillārum est _____.*
7. *Titulus capitulī est FAMILIA ROMANA : capitulī _____ est.*
8. *Numerus capitulōrum magnus est: capitulōrum est _____.*
9. Genetivus: singulāris serv_____, plūrālis serv_____.
10. Genetivus: singulāris ancill_____, plūrālis ancill_____.
11. Genetivus: singulāris capitul_____, plūrālis capitul_____.

genetivus (gen.)	
sing.	plūr.
masc. -ī	-ōrum
fēm. -ae	-ārum
neutr. -ī	-ōrum

CAPITVLVM TERTIVM*Lēctiō prīma (versūs 1–21)***Exercitium 1**

1. In _____ prīmā sunt trēs _____ : Iūlia, Mārcus, Quīntus.
2. Iūlia _____ : “Lalla, lalla!” Iūlia _____ est.
3. Mārcus laetus nōn ēst, Mārcus _____ est.
4. Mārcus Iūliam _____ .
5. _____ Iūlia nōn cantat, sed _____ .
6. Mārcus _____ : “Hahahae!”
7. Iūlia: “Ubi est māter?” Iūlia Aemiliām nōn _____ .
8. Iūlia Aemiliām _____ : “Mamma!”
9. Aemilia _____ .

Exercitium 2

1. Mārcus Iūli_____ pulsat.
2. Mārcus Quīnt_____ nōn videt, sed Quīntus Mārc_____ videt.
3. Quīntus: “Quid? Mārcus puell_____ pulsat?”
4. Quīntus Mārc_____ pulsat, et Mārcus pulsat Quīnt_____ .
5. Iūlia nōn videt Aemili_____ .
6. Iūlia Aemili_____ vocat: “Mamma!”
7. Mārcus īrātus Iūli_____ pulsat.
8. Iūlia: “Mamma! Mārcus _____ pulsat!”

*Lēctiō secunda (versūs 22–48)***Cap. III***Lēctiō I*

cantat	
iam	
īrātus	
laetus	
persōna	
plōrat	
pulsat	
rīdet	
scaena	
venit	

videt	
vocat	

-um	
-am	
mē	

Lēctiō II

-at	
-et	
-it	

Exercitium 3

1. Iūlia cant_____, et Mārcus eam puls_____ !
2. Iam Iūlia nōn cant_____, sed plōr_____.
3. Iūlia Aemiliām nōn vid_____; Iūlia Aemiliām voc_____.
4. Aemilia ven____ et interrog_____: “Ubi est Iūlius?”
5. Mārcus respond_____: “Pater dorm_____. ”
6. Quīntus Iūlium voc_____.
7. Iūlius dorm____ neque Quīntum aud_____.
8. Mārcus rīd_____, quia Iūlius nōn ven_____.
9. Aemilia Mārcum verber_____.

Exercitium 4

audit
cūr
dormit
eam
eum
hīc
improbus
interrogat
neque
probus
quia
respondet
tē
verberat

cūr? quia

1. Aemilia Quīntum _____ : "Quis mē vocat?"
2. Quīntus _____ : "Iūlia _____ vocat."
3. Aemilia _____ : "_____ Iūlia plōrat?"
4. Quīntus _____ : "Iūlia plōrat, _____ Mārcus _____ pulsat."
5. Aemilia: "Mārcus puer _____ est! Ubi est Iūlius?"
6. Quīntus: "Pater nōn _____ est, sed Mārcus _____ est."
7. Quīntus Iūlium vocat; Iūlius _____ [: Quīntum] nōn _____ .
8. Mārcus: "Pater _____ neque tē audit."
9. Iūlius Quīntum nōn audit _____ venit.
10. Aemilia Mārcum _____ : tuxtax!
11. Mārcus plōrat. Iūlius Mārcum _____ ; iam Iūlius nōn _____ .
12. Mārcus nōn puer _____ , sed puer improbus est.

Exercitium 5*Exemplum:* Cūr Iūlia cantat? Iūlia cantat quia laeta est.

1. Cūr Mārcus Iūliam pulsat? ...
2. Cūr Iūlia plōrat? ...
3. Cūr Mārcus rīdet? ...
4. Cūr Iūlia nōn pulsat Mārcum? ...
5. Cūr Aemilia venit? ...
6. Cūr Iūlius Quīntum nōn audit? ...
7. Cūr Mārcum verberat Aemilia? ...
8. Cūr Mārcus plōrat? ...
9. Cūr venit Iūlius? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tertia (versūs 49–82)***Exercitium 6**

-us	-um	-at
-a	-am	-et
eum	-it	
eam		
mē		
tē		

1. Mārc _____ Iūli _____ pulsat, quia Iūli _____ cantat.
2. Iūli _____ plōrat, quia Mārcus e _____ pulsat.
3. Iūlia Aemili _____ vocat. Aemili _____ venit.
4. Aemili _____ Quīnt _____ videt et e _____ interrogat: "Quis _____ vocat?"
5. Quīnt _____ respondet: "Iūli _____ _____ vocat."
6. Aemilia: "Ubi est Iūlius?" Aemili _____ Iūli _____ nōn videt.
7. Quīnt _____ Iūli _____ vocat: "Pater!"
8. Iūli _____ Quīnt _____ nōn audit.
9. Aemili _____ īrāta Mārc _____ verberat.
10. Mārc _____ plōrat, quia Aemili _____ e _____ verberat.
11. Iūli _____ Mārc _____ audit, et venit.
12. Iūlius Aemili _____ et Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____ videt.
13. Aemilia: "Mārc _____ puer improb _____ est."
14. Quīntus: "Mārc _____ parv _____ puell _____ pulsat!"
15. Iūli _____ īrāt _____ puer _____ improb _____ verberat.
16. Iūli _____ est puell _____ prob _____ .

Exercitium 7

-us quī	-um	-at
-a quae	-am	-et
-us quem	-us	-et
-a quam	-a	-it

1. Puella _____ cantat laeta est.
2. Puer _____ puellam pulsat improbus est.
3. Iūlia, _____ cantat, puella proba est.
4. Mārcus, _____ puer improbus est, puellam et puerum pulsat.
5. Puella _____ Mārcus pulsat est Iūlia.
6. Puer _____ Mārcus pulsat est Quīntus.

7. Iūlia, _____ parva puella est, Aemiliam vocat.
8. Aemilia, _____ Iūlia vocat, venit.
9. Aemilia, _____ māter est liberōrum, filium improbum verberat.
10. Filius _____ Aemilia verberat est Mārcus.
11. Quīntus, _____ filius probus est, Iūlium vocat.
12. Iūlius, _____ Quīntus vocat, nōn venit.
13. Mārcus, _____ Aemilia verberat, plōrat.
14. Iūlius, _____ iam nōn dormit, puerum audit.
15. Puer _____ Iūlius audit est Mārcus.

Exercitium 8

1. Quis Iūliam pulsat? ...
2. Quis plōrat? ...
3. Quis ridet? ...
4. Quem Quīntus videt? ...
5. Quem Iūlia vocat? ...
6. Quis venit? ...
7. Quem Aemilia interrogat? ...
8. Quis vocat Iūlium? ...
9. Quem Aemilia verberat? ...
10. Quis iam plōrat? ...
11. Quem audit Iūlius? ...
12. Quem Iūlius verberat? ...

quis?	-us
	-a
quem?	-um
	-am

Exercitium 9

1. _____ Iūliam pulsat? Mārcus Iūliam pulsat.
2. _____ Mārcum videt? Quīntus Mārcum videt.
3. _____ Quīntus pulsat? Mārcum Quīntus pulsat.
4. _____ Aemiliam vocat? Iūlia Aemiliam vocat.
5. _____ Aemilia interrogat? Quīntum Aemilia interrogat.
6. _____ respondeat? Quīntus respondeat.
7. _____ vocat Quīntus? Iūlium vocat Quīntus.
8. _____ verberat Iūlius? Mārcum verberat Iūlius.

quis?
quem?

*Lēctiō grammatica (versūs 83–118)**Lēctiō grammatica***Exercitium 10**Exempla: Quīntus Mārcum videt. Mārcus Quīntum nōn videt.Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia Iūliam audit.

1. Quīntus nōminātīvus est. Mārcum est _____ .
2. Quīntum accūsātīvus est. Quīntus est _____ .
3. Iūlia _____ est. Aemiliam _____ : est.
4. Iūliam _____ est. Aemilia _____ est.
5. Nōminātīvus: Mārcus. Accūsātīvus: Mārc_____ .
6. Nōminātīvus: Aemilia. Accūsātīvus: Aemili_____ .
7. Accūsātīvus: Iūlium. Nōminātīvus: Iūli_____ .
8. Accūsātīvus: Iūliam. Nōminātīvus: Iūli_____ .
9. Nōminātīvus: puer improbus. Accūsātīvus: puer_____ improb_____ .
10. Nōminātīvus: parva puella. Accūsātīvus: parv_____ puell_____ .

nōminātīvus (nōm.)
accūsātīvus (acc.)masc.
nōm. -us (-r)
acc. -umfēm.
nōm. -a
acc. -am

*Cap. IV**Lēctiō I*

decem
duo
novem
octō
quattuor
quinque
septem
sex
trēs
ūnus

$2 + 2 = 4$
 $3 + 3 = 6$
 $4 + 4 = 8$
 $5 + 5 = 10$
 $2 + 3 = 5$
 $3 + 4 = 7$
 $4 + 5 = 9$

abest absunt
adest adsunt
eius
habet
numerat
nummus
pecūnia
rūrsus
sacculus
salūtat
salvē
suus
tacet
tantum

CAPITVLVM QVARTVM*Lēctiō prīma (versūs 1–43)***Exercitium 1**

1. I = _____.
2. II = _____.
3. III = _____.
4. IV = _____.
5. V = _____.
6. VI = _____.
7. VII = _____.
8. VIII = _____.
9. IX = _____.
10. X = _____.

Exercitium 2

1. Quot sunt II et II? II et II sunt _____.
2. Quot sunt III et III? ...
3. Quot sunt IV et IV? ...
4. Quot sunt V et V? ...
5. Quot sunt II et III? ...
6. Quot sunt III et IV? ...
7. Quot sunt IV et V? ...

Exercitium 3

1. In sacculō Iūlii _____ est.
2. Iūlius pecūniām in sacculō _____.
3. In sacculō _____ [: Iūlii] multī _____ sunt.
4. Iūlius pecūniām _____ : “I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X.”
5. Iūlius: “Quid? Decem _____?”
6. Iūlius _____ pecūniām suām numerat: “I, II, III..... X.”
7. In _____ Iūlii nōn centum, sed _____ decem nummī sunt.
8. Iūlius: “Ubi est servus meus?” Iūlius servum _____ Dāvum nōn videt.
Dāvus _____.
9. Mēdus nōn abest; Mēdus _____.
10. Dāvus venit. Iam duo servī _____; cēterī servī _____.
11. Dāvus dominum _____: “Salvē, domine!”
12. Iūlius Dāvum salūtat: “_____, Dāve! Ubi est pecūnia mea?”
13. Davus nōn respondet: Dāvus _____.

Exercitium 4

1. Quot persōnae adsunt in scaenā prīmā? ...
2. Quot virī et quot fēminaē adsunt? ...
3. Quid Iūlius in sacculō habet? ...
4. Centumne nummī in sacculō sunt? ...
5. Adestne Dāvus? ...
6. Quot servī adsunt? ...
7. Quis est servus quī adest? ...
8. Quem vocat Mēdus? ...
9. Quem Dāvus salūtat? ...
10. Quot servi iam adsunt? ...

*Lectiō secunda (versūs 44–98)***Exercitium 5***Exempla:* Iūlius pecūniam suam numerat.

Mēdus pecūniam eius [: Iūlii] habet.

1. Ubi est pecūnia Iūlii? Pecūnia _____ in sacculō est.
2. Iūlius pecūniam _____ in mēnsā pōnit.
3. Aemilia pecūniam _____ [: Iūlii] videt.
4. Adestne servus Iūlii? Servus _____ adest.
5. Iūlius servum _____ videt.
6. Dāvus venit et dominum _____ salūtat.
7. Dāvus sacculum _____ in mēnsā pōnit.
8. In sacculō _____ pecūnia nōn est: sacculus _____ vacuus est.
9. Dāvus nūllam pecūniam in sacculō _____ habet.
10. Iūlius ūnum nummum in sacculō _____ [: Dāvi] pōnit.
11. Iūlius: “Sūme sacculum tuum!” Dāvus sacculum _____ sūmit.
12. Mēdus nōn _____ pecūniam, sed Iūlii in sacculō _____ habet.

Exercitium 6

1. Mēdus Dāvum vocat: “Dāv_____!”
2. Dāvus Mēdum interrogat: “Quid est, Mēd_____?”
3. Mēdus: “St! Tacē, Dāv_____! Dominus adest.”
4. Servus dominum salūtat: “Salvē, domin_____!”
5. Dominus servum salūtat: “Salvē, serv_____!”
6. Iūlius: “Ubi est pecūnia mea, Dāv_____?”
7. Dāvus: “Ecce sacculus meus, domin_____.”
8. Iūlius: “Discēde, bon_____ serv_____!”
9. Iūlius Mēdum vocat: “Mēd_____! Venī, improb_____ serv_____!”

Exercitium 7

1. Iūlius Mēdum interrogat: “Ubi sunt nummī meī?” Mēdus _____ verbum respondet.
2. Mēdus Dāvum _____: “In sacculō Dāvī sunt nummī tuī!”
3. Dāvus: “_____ sacculus meus.” Dāvus sacculum suum in _____ pōnit.
4. In sacculō Dāvī nūlla pecūnia est: sacculus _____ est.
5. Dāvus servus _____ [= probus] est.
6. Iūlius ūnum nummum in sacculō Dāvī _____.
7. Dāvus laetus sacculum suum _____ et _____.
8. Quid Mēdus videt in mēnsā? Mēdus _____ Iūlii videt.
9. Mēdus baculum, _____ in mēnsā est, videt et discēdit.
10. Mēdus discēdit, quia _____ pecūniam dominī habet.

Exercitium 8

1. Iūlius: “Dāvum voc_____, Mēde!”
2. Mēdus Dāvum voc_____: “Dāve, ven____! ” Dāvus ven_____.
3. Mēdus: “Salūt____ dominum!” Dāvus dominum salut_____.
4. Dominus: “Tac____ et aud____, serve!” Servus tac____ et aud_____.
5. Dominus: “Respond____, serve!” Servus respond_____.
6. Dominus: “Sacculum tuum in mēnsā pōn____!” Servus sacculum suum in mēnsā pōn_____.
7. Servus: “Vid____, domine: sacculus meus vacuus est.” Dominus sacculum vacuum vid_____.
8. Dominus: “Sūm____ sacculum tuum et discēd____!” Servus sacculum suum sūm____ et discēd_____.

Lectiō II

eius
suum -am -ō
pecūnia eius
pecūniam eius
sacculus eius
sacculum eius
in sacculō eius
pecūniam suam
sacculum suum
in sacculō suō

-e

accūsat
baculum
bonus
discēdit
ecce
is
mēnsa
nūllus
pōnit
quod
sūmit
vacuus

[1] -ā -at
[2] -ē -et
[3] -e -it
[4] -ī -it

Exercitium 9

1. Quot persōnae adsunt in scaenā secundā? ...
2. Quem Mēdus accūsat? ...
3. Quid Dāvus in mēnsā pōnit? ...
4. Quot nummī in sacculō Dāvī sunt? ...
5. Estne Dāvus servus improbus? ...
6. Cūr Dāvus laetus discēdit? ...
7. Quid Mēdus videt in mēnsā? ...
8. Adeste Mēdus in scaenā tertiā? ...
9. Cūr Mēdus abest? ...
10. Num Mēdus servus probus est? ...

*Lēctiō grammatica**Lēctiō grammatica (versūs 99–122)***Exercitium 10**Exempla: *Mēdus Dāvum vocat: "Dāve!"**Servus dominum salūtat: "Salvē, domine!"*

1. *Dāv* nōn nōminātīvus, sed _____ est.
2. *Domine* quoque _____ est.
3. Nōminātīvus: *Dāvus*. Vocātīvus: *Dāv*_____.
4. Nōminātīvus: *dominus*. Vocātīvus: *domin*_____.
5. Vocātīvus: *Mēde*. Nōminātīvus: *Mēd*_____.
6. Nōminātīvus: *servus*. Vocātīvus: *serv*_____.
7. Nōminātīvus: *Mārcus*. Vocātīvus: *Mārc*_____.
8. Vocātīvus: *Quinte*. Nōminātīvus: *Quint*_____.
9. Nōminātīvus: -*us*. Vocātīvus: - _____.

Exercitium 11Exempla: *Dominus: "Salūtā mē!" Servus dominum salūtat.**Dominus: "Tacē et audī!" Servus tacet et audit.**Dominus: "Discēde, serve!" Servus discēdit.*imperātīvus (imp.)
indicātīvus (ind.)

- [1] imp. -ā
ind. -at
- [2] imp. -ē
ind. -et
- [3] imp. -e
ind. -it
- [4] imp. -ī
ind. -it

1. *Salūtāt* indicātīvus est. *Salūtā* est _____.
2. *Tacet* et *audit* nōn imperātīvus, sed _____ est.
3. *Tacē* et *audī* nōn indicātīvus, sed _____ est.
4. *Discēde* quoque _____ est. *Discēdit* _____ est.
5. Indicātīvus: *vocat*. Imperātīvus: *voc*_____.
6. Indicātīvus: *videt*. Imperātīvus: *vid*_____.
7. Imperātīvus: *pōne*. Indicātīvus: *pōn*_____.
8. Imperātīvus: *venī*. Indicātīvus: *ven*_____.
9. Indicātīvus: *audit*. Imperātīvus: *aud*_____.
10. Indicātīvus: *sūmit*. Imperātīvus: *sūm*_____.
11. Indicātīvus: -*at*. Imperātīvus: - _____.
12. Indicātīvus: -*et*. Imperātīvus: - _____.
13. Imperātīvus: -*e*. Indicātīvus: - _____.
14. Imperātīvus. -*ī*. Indicātīvus: - _____.

CAPITVLVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1-46)

Exercitium 1

1. Serv_____ abest; dominus serv_____ vocat.
2. Serv_____ absunt; dominus serv_____ vocat.
3. Ancill_____ abest; domina ancill_____ vocat.
4. Ancill_____ absunt; domina ancill_____ vocat.
5. Mārc_____ et Quīnt_____ fili_____ Iūlii sunt.
6. Iūlius nōn ūn_____ fili_____, sed duōs fili_____ habet.
7. Iūlia fili_____ Iūlii est.
8. Iūlius nōn duās fili_____, sed ūn_____ fili_____ habet.
9. Iūlius numm_____ su_____ numerat; in sacculō sunt decem numm_____.
10. Iūlius ūn_____ numm_____ in sacculō Dāvī pōnit.
11. Iam ūn_____ numm_____ in sacculō Dāvī est.
12. Dāvus ūn_____ numm_____ habet. Iūlius mult_____ numm_____ habet.
13. Bacul_____ Iūlii in mēnsā est; Mēdus bacul_____ videt.
14. Iūlius interrogat. Mēdus nūll_____ verb_____ respondet.
15. In hortō sunt mult_____ ros____ et mult_____ lili_____.
16. Iūlia mult_____ ros____ et mult_____ lili____ videt in hortō.

Exercitium 2

1. Iūlius in magnā _____ habitat.
2. Iūlius magnam villam cum magnō _____ habet.
3. Iūlius _____ familiā suā in villā _____.
4. In hortō sunt multae _____ et multa _____.
5. Hortus Iūlii est magnus et _____.
6. Nāsus Syrae nōn pulcher, sed _____ est.
7. Syra fēmina _____ nōn est, quia _____ magnum et foedum habet.
8. Iūlius Aemiliam _____, quia _____ pulchra et proba fēmina est.
9. Iūlius nōn _____, sed cum magnā familiā in villā habitat.
10. In villā duo _____ et multae fenestrae sunt.
11. In ātriō nūllae _____ sunt.
12. Impluvium in _____ est. In impluviō _____ est.
13. In _____ est parvus hortus.
14. Iūlia in parvō _____ dormit; _____ Mārcus [= M. quoque] in parvō cubiculō dormit.

Exercitium 3

1. Iūlius in villā habit_____.
2. Iūlius et Aemilia in villā habit_____.
3. Aemilia trēs liberōs hab_____.
4. Iūlius et Aemilia trēs liberōs hab_____.
5. Aemilia Iūlium am____ et Iūlius Aemiliam am_____.
6. Iūlius et Aemilia liberōs suōs am_____.
7. Servī dominum salūt____ et dominus servōs salūt_____.
8. Dominus imper____; servī pār_____.
9. Puella cant_____. Puerī nōn cant_____, sed rīd_____.
10. Mārcus in parvō cubiculō dorm_____.
11. Iūlius et Aemilia in magnō cubiculō dorm_____.

Cap. V

Lēctiō I

-us	-ī
-um	-ōs
-a	-ae
-am	-ās
-um	-a

amat
aqua
ātrium
cubiculum
cum
ea
etiam
fenestra
foedus
habitat
hortus
lilium
nāsus
ōstium
peristylum
pulcher
rosa
sōlus
villa

[1]	-at	-ant
[2]	-et	-ent
[4]	-it	-iunt

Exercitium 4

-ō -īs
-ā

1. Iūlius in magn__ vill__ habitat cum Aemili__ et cum liber__ et serv__ .
2. Iūlius et Aemilia cum Mārc__ et Quīnt__ et Iūli__ in vill__ habitant.
3. Iūlius villam cum magn__ hort__ habet.
4. In hort__ multae rosae sunt.
5. Iūlius hortum habet cum mult__ ros__ .
6. In Itali__ multae villae cum magn__ hort__ sunt.
7. In hort__ villārum sunt rosae.
8. In vill__ Italiae magna ātria sunt.
9. Iūlius villam cum magn__ ātri__ habet.
10. In ātri__ impluvium est; in impluvi__ est aqua.
11. Iūlius cum Aemili__ in magn__ cubicul__ dormit.
12. Mārcus et Quīntus in parv__ cubicul__ dormiunt.

Exercitium 5

1. Ubi habitat Iūlius? ...
2. Num Iūlius sōlus habitat? ...
3. Quot filiōs et quot filiās habet Iūlius? ...
4. Quot servōs habet? ...
5. Ubi sunt rosae et lilia? ...
6. Ubi est impluvium? ...
7. Quot fenestrae in ātriō sunt? ...
8. Ubi dormit Quīntus? ...
9. Servī ubi dormiunt? ...
10. Estne Iūlius in villā? ...
11. Estne Aemilia in oppidō cum virō suō? ...
12. Sōlane est Aemilia in peristylō? ...

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 47–105)***Exercitium 6**

is	iī
ea	eae
id	ea
eum	eōs
eam	eās
eius	eōrum
eō	iīs
eā	

1. Mēdus servus est; dominus _____ est Iūlius.
2. Mēdus et Dāvus servī sunt; dominus _____ est Iūlius.
3. Servī dominum suum vident et _____ salūtant.
4. Dominus servōs suōs videt et _____ salūtat.
5. Syra ancilla est; domina _____ est Aemilia.
6. Syra et Dēlia ancillae sunt; domina _____ est Aemilia.
7. Ancillae dominam suam vident et _____ salūtant.
8. Domina ancillās suās videt et _____ salūtat.
9. Estne sōla Aemilia? ____ sōla nōn est, liberī cum ____ sunt.
10. Estne sōlus Iūlius? Neque ____ sōlus est, servī cum ____ sunt.
11. Suntne ancillae cum Aemiliā? ____ cum dominā nōn sunt.
12. Iūlia in peristylō est; māter _____ cum ____ est.
13. Ubi sunt puerī? ____ quoque in peristylō sunt.
14. Liberī sōlī nōn sunt: māter _____ cum ____ est neque ____ ab _____ discēdit.
15. Hortus pulcher est, in ____ sunt multae rosae.
16. Estne pulchrum peristylum? ____ quoque pulchrum est; in ____ parvus hortus est.
17. Villa magna est; in ____ sunt multa cubicula.
18. Servī in cubiculis dormiunt; cubicula _____ nōn magna sunt.
19. Suntne parva cubicula liberōrum? ____ quoque parva sunt.

Exercitium 7

1. Iūlia ab Aemiliā discēd____; puerī nōn discēd____.
2. Aemilia imperat: "Iūliam voc____, puerī!"
3. Puerī Iūliam voc____: "Iūlia! Ven____!"
4. Iūlia eōs nōn aud____ neque ven____.
5. Iūlia puerōs voc____: "Mārce et Quīnte! Ven____!"
6. Puerī Iūliam aud____ neque ab Aemiliā discēd____.
7. Quīntus: "Carp____ rosās, Iūlia!" Iūlia rosās carp____ et ex hortō ven____ cum quīnque rosīs.
8. Iūlia: "Vid____ rosās meās, mamma! Vid____, puerī!"
9. Puerī rosās vid____. Aemilia: "Ecce puella pulchra!"
10. Iūlia: "Aud____, Mārce et Quīnte!"
11. Mārcus: "Māter nāsum tuum foedum nōn vid____!"
12. Iūlia plōr____. Mārcus rīd____. Aemilia: "Tac____, Mārcel!"
13. Mārcus nōn tac____. Mārcus et Quīntus rīd____.
14. Aemilia: "Tac____, puerī improbi!" Puerī tac____.
15. Iūlia: "Sūm____ rosās, mamma, eāsque in aquā pōn____!"
16. Quid ag____ Iūlia? Ea ūnam rosam sūm____ et discēd____.
17. Aemilia: "Discēd____, puerī! Ag____! Sūm____ cēterās rosās eāsque in aquā pōn____!"
18. Puerī rosās sūm____, discēd____, et rosās in aquā pōn____.
19. Aemilia: "Ven____, ancillae!" Ancillae ven____.
20. Aemilia: "Quid ag____ puerī? Ag____, Dēlia! Discēd____ et interrog____ eōs!"

[1]	-ā	-āte
	-at	-ant
[2]	-ē	-ēte
	-et	-ent
[3]	-e	-ite
	-it	-unt
[4]	-ī	-īte
	-it	-iunt

Exercitium 8

1. Aemilia ____ peristyl____ est ____ liber____, sed ____ vir____ su____.
2. Iūlia rosās ____ hort____ videt et ____ Aemili____ discēdit.
3. Puerī ____ Aemili____ sunt neque ____ e____ discēdunt.
4. Iūlia ____ hort____ venit ____ quīnque ros____.
5. Rident puerī. Iūlia ____ ūn____ ros____ ____ i____ discēdit.
6. ____ vill____ magnum ātrium est ____ impluvi____.
7. ____ ātri____ puerī aquam sūmunt ____ impluvi____ rosāsque ____ aqu____ pōnunt.
8. Iūlius ____ oppid____ est ____ quattuor serv____, sed ____ Aemili____.

ab	-ō
cum	-ā
ex	-īs
in	
sine	

*Lēctiō grammatica (versūs 106–156)**Lēctiō grammatica***Exercitium 9**

Exempla: *Iūlius nōn ūnum servum*, sed *multōs servōs* habet.

Aemilia nōn ūnam ancillam, sed *multās ancillās* habet.

Villa nōn ūnum cubiculum, sed *multā cubicula* habet.

1. *Servum* nōn nōminātīvus, sed _____ est. *Servōs* quoque _____ est.
2. *Servōs* nōn accūsātīvus singulāris, sed _____ est.
3. *Servum* est accūsātīvus _____.
4. *Ancillam* accūsātīvus est. *Ancillās* quoque _____ est.
5. *Ancillam* _____ est; *ancillās* est _____.
6. *Cubiculum* nōminātīvus et _____ est. *Cubicula* quoque _____ et _____ est.
7. *Cubiculum* nōminātīvus et accūsātīvus _____ est.
8. *Cubicula* est _____ et _____.
9. Singulāris: nōminātīvus *servus*, accūsātīvus *serv*_____.

accūsātīvus singulāris
et plūrālis

accūsātīvus

sing. **plūr.**

m. nōm. -us -ī
acc. -um -ōs

f. nōm. -a -ae
acc. -am -ās

n. nōm. -um -a
acc. -um -ā

10. Plūralis: nōminātīvus *servī*, accūsātīvus *serv*_____.
11. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, accūsātīvus *ancill*_____.
12. Plūralis: nōminātīvus *ancillae*, accūsātīvus *ancill*_____.
13. Singulāris: nōminātīvus et accūsātīvus *cubicul*_____.
14. Plūralis: nōminātīvus et accusātīvus *cubicul*_____.

Exercitium 10

ablātīvus (abl.)	
sing.	plūr.
m. nōm. -us	-ī
abl. -ō	-īs
f. nōm. -a	-ae
abl. -ā	-īs
n. nōm. -um	-a
abl. -ō	-īs

Exempla: *Cum ūnō servō. Cum multīs servīs.*

Cum ūnā ancillā. Cum multīs ancillīs.

Cum ūnō cubiculō. Cum multīs cubiculīs.

1. *Servō* nōn nōminātīvus, sed _____ est.
2. *Servō* _____ singulāris est; *servīs* _____ est.
3. *Ancillā* ablātīvus _____ est; *ancillīs* _____ est.
4. *Cubiculō* _____ est; *cubiculīs* est _____.

5. Singulāris: nōminātīvus *servus*, ablātīvus *serv*_____.
6. Plūralis: nōminātīvus *servī*, ablātīvus *serv*_____.
7. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, ablātīvus *ancill*_____.
8. Plūralis: nōminātīvus *ancillae*, ablātīvus *ancill*_____.
9. Singulāris: nōminātīvus *cubiculum*, ablātīvus *cubicul*_____.
10. Plūralis: nōminātīvus *cubicula*, ablātīvus *cubicul*_____.

Exercitium 11

imperātīvus et indicātīvus	
singulāris et plūralis	
sing.	plūr.
[1] imp. -ā	-āte
ind. -at	-ant
[2] imp. -ē	-ēte
ind. -et	-ent
[3] imp. -e	-ite
ind. -it	-unt
[4] imp. -ī	-īte
ind. -it	-iunt

Cap. VI**Lēctiō I****CAPITVLVM SEXTVM****Lēctiō prima (versūs 1–45)****Exercitium 1**

1. _____ Flāminia est _____ Rōmam et Arīminum.
2. Villa Iūliī _____ Tūsculum est, neque _____ à Rōmā.
3. Ab oppidō _____ villam nōn longa via est.
4. Iūlius ab oppidō ad villam _____.
5. Villa est _____ eum, oppidum _____ eum est.
6. Dominus et quattuor servī ad villam _____.
7. Servī in viā _____ ; dominus in _____ est neque ambulat.
8. Duo servī lectīcam cum dominō _____.
9. Syrus et Lēander duōs _____ in _____ portant.
10. _____ venit Iūlius? Ab oppidō venit.
11. _____ it Iūlius? Ad villam it.
12. Duo servī dominum ab oppidō ad villam _____ [= portant].
13. Dominus sōlus nōn est, _____ quattuor servī _____ eum sunt.

14. Mēdus nummōs Iūlii habet; _____ is nōn est cum dominō.
 15. Mēdus dominum irātum _____.
 16. Mēdus servus _____ est. Dāvus _____ [= sed D.] servus bonus est.
 17. Dāvus Mēdum nōn amat: Dāvus _____ Mēdi nōn est.
 18. Dāvus et Mēdus nōn amīci, sed _____ sunt.
 19. Via Latīna nōn tam _____ est quam via Appia.
 20. In _____ Rōmānō antiquō sunt _____ [xii] _____.
 21. _____ Tūsculum mūrus nōn _____ longus est _____ circum Rōmam.

longus
malus
mūrus
nam
porta
portat
post
procul
prope
quam
quō
saccus
tam
timet
umerus
unde
vehit
via

Exercitium 2

1. Ubi est via Latīna? ...
 2. Quid est Capua? ...
 3. Num fluvius Tiberis tam longus est quam Nīlus? ...
 4. Estne Tūsculum procul ā Rōmā? ...
 5. Ubi est villa Iūlii? ...
 6. Ubi est Iūlius? ...
 7. Ambulatne Iūlius? ...
 8. Quot servī apud dominum sunt? ...
 9. Qui lectīcam portant? ...
 10. Quid portant Syrus et Lēander? ...
 11. Quō it Iūlius? ...
 12. Unde venit Iūlius? ...
 13. Cūr Mēdus apud dominum nōn est? ...
 14. Suntne amīci Mēdus et Dāvus? ...

Exercitium 3

1. Iūlius nōn _____ villā, sed _____ oppidō venit.
 2. Iūlia _____ Aemiliā et _____ puerīs discēdit.
 3. Iūlius _____ ūnō ad decem numerat, neque _____ decem ad centum.
 4. Mēdus _____ dominō discēdit, Dāvus _____ eō nōn discēdit.
 5. Britannia est procul _____ Italiā et _____ Rōmā.
 6. Imperium Rōmānum est _____ Hispāniā ad Arabiam et _____ Britanniā ad Āfricam.

ab ante a- e- i- o- u- h-
ā/ab ante cēterās
 litterās

Exercitium 4

1. Via Appia est inter Rōm_____ et Brundisi_____.
 2. Inter oppid_____ sunt viae. Circum multa oppid_____ sunt mūri.
 3. Villa Iūlii est prope oppid_____ Tūscul_____.
 4. Inter oppid_____ et vill_____ nōn longa via est.
 5. Iūlius ab oppid_____ Tūscul_____ ad vill_____ su_____ it.
 6. Dominus in lectīc_____ est inter du_____ serv_____.
 7. Ursus est ante domin_____, Dāvus post e_____. est.
 8. Quattuor servī apud domin_____ (= cum domin_____) sunt.
 9. Aemilia in vill_____ est sine vir_____ su_____ Iūli_____.
 10. Puerī apud Aemili_____ sunt neque ab e_____ discēdunt.
 11. Iūlia ex hort_____ ad Aemili_____ venit cum quīnque ros_____.
 12. Ab, nōn ā, ante litter_____ a-, e-, i-, o-, u-, h-!

ad	-um	ab/ā	-ō
ante	-am	ex	-ā
post	-ōs	in	-is
inter	-ās	cum	
prope	-a	sine	
circum			
apud			

Exercitium 5

1. Servī _____ saccōs portant sunt Syrus et Lēander.
 2. Saccī _____ servī portant nōn parvī sunt.
 3. Saccus _____ Lēander portat est magnus.
 4. Servus _____ magnum saccum portat laetus nōn est.
 5. Dominus _____ servī vehunt est Iūlius.

qui qui
quem quōs

6. Servī _____ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus.
7. Servī _____ dominus vocat ad eum veniunt.
8. Dominus verberat servōs _____ nōn pārent.
9. Servī _____ dominus verberat improbī sunt.
10. Nummī _____ Mēdus in sacculō suō habet Iūlii sunt.

Lēctiō II

quō? -um
-am

unde? -ō
-ā

ubi? -ī
-ae

*Lēctiō secunda (versūs 46–95)***Exercitium 6**

1. Quō it Mēdus? Mēdus Rōm____ it, nam amica eius Rōm____ habitat.
2. Unde venit Cornēlius? Cornēlius Rōm____ venit.
3. Quō it Cornēlius? Cornēlius Tūscul____ it, nam is Tūscul____ habitat.
4. Unde venit Mēdus? Mēdus Tūscul____ venit.
5. Mēdus Tūscul____ Rōm____ it.
6. Cornēlius Rōm____ Tūscul____ it.
7. Iam Mēdus Rōm____ apud amicam suam est.
8. Ubi est Cornēlius? Tūscul____ est apud familiam suam.

Exercitium 7

[1] -at -ant
-ātur -antur

[2] -et -ent
-ētur -entur

[3] -it -unt
-itur -untur

[4] -it -iunt
-itur -iuntur

1. Dominus nōn ambul____, sed ā servīs port____.
2. Iūlius Aemiliam am____ et ab Aemiliā am____.
3. Iūlius et Aemilia liberōs suōs am____ et ab iīs am____.
4. Servī mali dominum tim____ neque ā dominō tim____.
5. Quīntus Mārcum vid____ neque ab eō vid____.
6. Quīntus Mārcum puls____ et ab eō puls____.
7. Quīntus Iūlium voc____ neque ab eō aud____.
8. Puerī Iūliam voc____ neque ab eā aud____.
9. Equus Cornēlium veh____; Iūlius nōn equō, sed lectīcā veh____.
10. Dominī veh____, servī ambul____.
11. Fēminaē rosīs dēlect____.
12. Iūlius nummōs in mēnsā pōn____ et numer____.
13. Nummī ā Iūliō in mēnsā pōn____ et numer____.

Exercitium 8

-us	-um	-t
-a	-am	
-ī	-ōs	-nt
-ae	-ās	
-us	ab/ā	-ō
-a	-ā	-tur
-ī	-īs	
-ae		-ntur

Exemplum: Dominus servum vocat = Servus ā dominō vocātur.

1. Ancilla dominum salūtat = Dominus ...
2. Dominus ā servīs salūtātur = Servī ...
3. Dominus servōs interrogat = ...
4. Dāvus accūsātur ā Mēdō = ...
5. Dāvus sacculum in mēnsā pōnit = ...
6. Iūlius ā Mēdō timētur = ...
7. Iūlius Mēdum vocat = ...
8. Iūlia ā puerīs vocātur = ...
9. Iūlia puerōs nōn audit = ...
10. Puerī vocantur ā Iūliā = ...
11. Servī improbī dominum irātum timent = ...
12. Servī improbī ā dominō irātō verberantur = ...

Exercitium 9

-ō
-ā
-īs

1. Cornēlius equ____ vehitur.
2. Iūlius lectīc____ vehitur.
3. Iūlia verb____ Aemiliae dēlectātur.
4. Dominus servum improbum bacul____ verberat.
5. Servī saccōs umer____ portant.

6. Servī dominum lectīc_____ vehunt.
 7. Mēdus vi_____ Latīn_____ Tūsculō Rōmam it.

Exercitium 10

1. Cornēlius nōn ambulat, sed _____ vehitur.
 2. Tūsculum, _____ Cornēlius habitat, prope Rōmam est.
 3. Servī quī magnam lectīcam portant _____ sunt.
 4. Lȳdia est _____ Mēdī, quae Rōmae habitat.
 5. Mēdus ōstium Lȳdiae _____. Lȳdia: “_____!”
 6. Mēdus _____ ōstium intrat et amīcam suam salūtat.

amīca
equus
fessus
intrat
per
pulsat
ubi

Exercitium 11

1. Ubi habitat Cornēlius? ...
 2. Unde Cornēlius venit et quō it? ...
 3. Ambulatne Cornēlius? ...
 4. Cūr Mēdus equō nōn vehitur? ...
 5. Cūr laetus est Mēdus? ...
 6. Quae est Lȳdia? ...
 7. Ubi Lȳdia habitat? ...
 8. Cūr Ursus et Dāvus fessī sunt? ...
 9. Cūr Iūlius fessus nōn est? ...
 10. Quī Iūlium salūtant? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 96–139)***Exercitium 12**

1. Amātur, amantur nōn verbum āctīvum, sed _____ est.
 2. Amat, amant nōn verbum passīvum, sed _____ est.
 3. Vident, vident quoque verbum _____ est; vidētur, videntur est verbum _____.
 4. Pōnit, pōnunt āctīvum est; pōnitur, pōnuntur _____ est.
 5. Audit, audiunt _____ est; auditur, audiuntur est _____.
 6. Āctīvum: singulāris voc_____, tim_____, veh_____, aud_____; plūrālis voc_____, tim_____, veh_____, aud_____.
 7. Passīvum: singulāris voc_____, tim_____, veh_____, aud_____; plūrālis voc_____, tim_____, veh_____, aud_____.

Lēctiō grammatica
 āctīvum (āct.)
 passīvum (pass.)
 sing. plūr.
 [1] āct. -at -ant
 pass. -ātūr -āntūr
 [2] āct. -et -ent
 pass. -ētūr -ēntūr
 [3] āct. -it -unt
 pass. -ītūr -ūntūr
 [4] āct. -īt -īunt
 pass. -ītūr -īntūr

CAPITVLVM SEPTIMVM*Lēctiō prīma (versūs 1–29)***Exercitium 1**

1. In peristylō Aemilia virum suum _____.
 2. Iūlia in cubiculō suō rosam ante nāsum _____.
 3. Iūlia nōn rīdet, sed _____ : in _____ eius sunt _____.
 4. Iūlia _____ ante oculōs tenet et _____ in speculō videt.
 5. Syra ōstium pulsat. Iūlia: “Intrā!” Syra ōstium _____ et in cubiculum intrat.
 6. Syra ōstium post sē _____.
 7. Iūlia: “Num nāsus meus foedus est?” Syra: “_____ nāsus tuus _____ est.”
 8. Iūlia sē _____ et Syra lacrimās eius videt.
 9. Syra: “_____ oculōs! _____ laeta!”

*Cap. VII**Lēctiō I*

aperit
claudit
es
exspectat
fōrmōsus
immō
lacrima
lacrimat
oculus
sē
speculum
tenet
terget
vertit

Exercitium 2

1. Quid agunt Mārcus et Quīntus? ...
2. Estne Aemilia apud filiōs? ...
3. Cūr Aemilia laeta nōn est? ...
4. Ubi est Iūlia? ...
5. Quid Iūlia ante nāsum tenet? ...
6. Rīdetne Iūlia? ...
7. Cūr Iūlia lacrimat? ...
8. Quid Iūlia in speculō videt? ...
9. Estne fōrmōsus nāsus Iūliae? ...
10. Quis in cubiculum eius intrat? ...
11. Cūr Syra lacrimās Iūliae nōn videt? ...
12. Quid Iūlia ante Syram tenet? ...
13. Cūr Syra oculōs claudit et tacet? ...

Exercitium 3

sē
eum
eam

1. Iūlia in cubiculō suō est; ante _____ est speculum.
2. Iūlia speculum ante _____ tenet et _____ in speculō videt.
3. Iūlia _____ interrogat: "Estne foedus nāsus meus?"
4. Syra intrat; Iūlia _____ post _____ in speculō videt.
5. Syra Iūliam ante _____ videt; Iūlia ante _____ est.
6. Iūlia _____ vertit, et Syra _____ interrogat: "Quid est, Iūlia?"
7. Iūlius intrat neque ōstium post _____ claudit.
8. Iūlius intrat et ōstiārius ōstium post _____ claudit.
9. Dominus servum ad _____ vocat et _____ interrogat.

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 30–60)***Exercitium 4**

in villā in villam
in hortō in hortum
in ātriō in ātrium

1. Iūlia in cubicul____ su____ est.
2. Syra in cubicul____ Iūliae intrat.
3. Syra: "Venī in hort____, Iūlia! In hort____ sunt rosae."
4. In vill____ Aemilia virum suum exspectat.
5. Iūlius in vill____ intrat; iam Iūlius in ātri____ est.
6. Aemilia in ātri____ intrat.

Exercitium 5

1. Unde venit Iūlius? ...
2. Ubi servi lectīcam pōnunt? ...
3. Qui Iūlium salūtant ante ōstium? ...
4. Quō Iūlius et puerī intrant? ...
5. Quis ōstium post eōs claudit? ...
6. Ubi Lēander saccum pōnit? ...
7. Estne vacuus saccus Lēandri? ...
8. Quid Iūlius ē saccō sūmit? ...
9. Quid Iūlius Mārcō et Quīntō dat? ...
10. Quid inest in saccō Syri? ...
11. Filiisne tantum Iūlius māla et pira dat? ...
12. Adeste Iūlia? ...

Exercitium 6

nōn sōlum... sed
etiam...
et... et...
neque... neque...

1. Iūlius nōn _____ [= tantum] Mārcō, sed _____ Quīntō mālum dat.
2. Iūlius _____ Mārcō _____ Quīntō mālum dat.
3. Pater filiis nōn sōlum māla, _____ _____ pira dat.
4. Iam puerī _____ māla _____ pira habent, sed servi _____ māla _____ pira habent.

5. _____ Syrus _____ Lēander mālum habet.
6. Iūlius _____ Syrō, sed etiam Lēandrō mālum dat.
7. Iam _____ servī _____ filiī māla habent.
8. Nōn sōlum Iūlia, _____ Syra abest.
9. _____ Iūlia _____ Syra absunt: _____ Iūlia _____ Syra adest.
10. Iūlia _____ in ātriō _____ in hortō est.

*Lēctiō tertia (versūs 61–104)***Exercitium 7**

1. Iūlius: "Ecce mālum tuum, Mārce." Iūlius Mārc_____ mālum dat: pater fili_____ mālum dat.
2. Iūlius Mārcō et Quīntō māla dat: pater fili_____ māla dat.
3. Dominus servum vocat et e_____ mālum dat.
4. Iūlius Syr_____ serv____ su____ mālum dat.
5. Dominus servōs vocat et i_____ māla dat.
6. Dominus Syr_____ et Lēandr_____ serv____ su____ māla dat.
7. Iūlius Aemiliā salūtat et e_____ ūsculum dat.
8. Aemilia Iūli_____ vir____ su____ ūsculum dat.
9. Iūlius nōn sōlum Aemili_____ ūsculum dat, sed etiam Iūli_____ fili_____ su____ ūsculum et mālum dat.
10. Iūlia māl_____ su____ ūsculum dat!
11. Domina ancillam vocat et e_____ mālum dat.
12. Aemilia Dēli_____ ancill_____ su____ mālum dat.
13. Domina ancillās vocat et i_____ māla dat.
14. Aemilia Dēli_____ et Syr_____ ancill_____ su____ māla dat.
15. Iūlius: "Ecce nummus tuus, Dāve." Dominus serv____ nummum dat.
16. C_____ Iūlius nummum dat? Servus c_____ Iūlius nummum dat est Dāvus.
17. C_____ Iūlius ūsculum dat? Fēmina c_____ Iūlius ūsculum dat est Aemilia.

Lēctiō III

-ō	-īs
-ae	
eī	-īs
cui	
-us	-ō
-a	-ae
-i	-īs
-ae	eī
i	īs
	-um
	-am
	-ōs
	-ās
	-a
	dat
	dant

Exercitium 8

1. Saccus quī hīc est = h_____ saccus.
2. Rosa quae hīc est = h_____ rosa.
3. Mālum quod hīc est = h_____ mālum.
4. Puella qu_____ hīc est = h_____ puella.
5. Speculum qu_____ hīc est = h_____ speculum.
6. Equus qu_____ hīc est = h_____ equus.

hic quī
haec quae
hoc quod

Exercitium 9

1. Iūlius ad villam _____ et filiōs salūtat: "_____, filiī!"
2. Ōstium aperītur ab _____.
3. In saccīs quōs servī portant _____ et _____ sunt.
4. Saccī nōn vacuī, sed _____ sunt.
5. Quid _____ in saccīs? In saccō Lēandrī māla _____.
6. Iūlius Mārcō mālum _____: "Ecce mālum tuum, Mārce."
7. Aemilia ad Iūlium _____ et eī _____ dat.
8. Dēlia: "Venī in ātrium, Iūlia! _____ pater tuus tē exspectat."
9. Iūlia _____ [= ex] cubiculō _____; ancillae quoque _____.
10. Iūlia in ātrium _____, nōn ambulat.
11. Iūlia: "Ecce rosa. _____ pulchra est haec rosa?"

adit
advenit
currit
dat
ē
exit exeunt
illīc
inest īnsunt
mālum
nōnne
ōsculum
ōstiārius
pirum
plēnus
salvēte

Exercitium 10

1. Cui Iūlius ūsculum dat? ...
2. Unde venit Aemilia? ...
3. Cūr Iūlia nōn adest? ...
4. Quō puerī currunt? ...
5. Estne Iūlia in hortō? ...
6. Quō it Dēlia? ...
7. Estne sōla Iūlia in cubiculō suō? ...
8. Quō Iūlia currit? ...
9. Quī sunt in ātriō? ...
10. Cui Iūlia ūsculum dat? ...
11. Quid Iūlius filiae suaē dat? ...

*Lēctiō grammatica**Lēctiō grammatica (versūs 105–121)***Exercitium 11**Exempla: *Dominus servō mālum dat: dominus eī mālum dat.**Dominus ancillae mālum dat: dominus eī mālum dat.**Fluvius oppidō aquam dat.**Dominus servis et ancillis māla dat: dominus iīs māla dat.**Fluvii oppidis aquam dant.*

1. *Servō, ancillae, oppidō, eī nōn nōminātivus, sed _____ est. Etiam servis, ancillis, oppidis, iīs _____ est.*
2. *Servō, ancillae, oppidō, eī est datīvus _____.*
3. *Servis, ancillis, oppidis, iīs nōn _____ singulāris, sed _____ est.*
4. *Singulāris: nōminātivus servus, datīvus serv_____.*
5. *Plūralis: nōminātivus servī, datīvus serv_____.*
6. *Singulāris: nōminātivus ancilla, datīvus ancill_____.*
7. *Plūralis: nōminātivus ancillae, datīvus ancill_____.*
8. *Singulāris: nōminātivus oppidum, datīvus oppid_____.*
9. *Plūralis: nōminātivus oppida, datīvus oppid_____.*
10. *Singulāris: nōminātivus is ea, datīvus e_____.*
11. *Plūralis: nōminātivus iī eae, datīvus i_____.*

*Cap. VIII***CAPITVLVM OCTAVVM***Lēctiō I**Lēctiō prima (versūs 1–35)***Exercitium 1**

1. In _____ Albīnī sunt multae _____ et _____ et alia _____.
2. Albīnus est tabernārius quī ūrnāmenta _____.
3. _____ tabernārii māla et pira vēndunt.
4. _____ tabernam habet _____ est.
5. Multae fēminaē ante tabernam Albīnī _____.
6. Eae quae pecūniām habent ūrnāmenta _____.
7. _____ pecūniām nōn habent ūrnāmenta _____ et rūrsus _____.
8. Aemilia multa ūrnāmenta à virō suō _____.
9. Aemilia _____ in digitō et margarītās in _____ habet.
10. Margarītae collum Aemiliae _____.
11. _____ Aemiliae ānulō ūrnātur.
12. Quī magnam pecūniām habet _____ est.

Exercitium 2

1. Quis est Albīnus? ...
2. Quid vēndit Albīnus? ...
3. Aliī tabernāriū quid vēndunt? ...
4. Cūr fēminaē ūrnāmenta emunt? ...
5. Num ūrnāmentum est linea sine margarītis? ...
6. Cūr Aemilia multa ūrnāmenta habet? ...
7. Ubi sunt margarītae Aemiliae? ...
8. Quid digitum Aemiliae ūrnat? ...
9. Estne Mēdus cum dominō suō? ...
10. Quod ūrnāmentum habet Lȳdia? ...
11. Cūr Lȳdia nūlla alia ūrnāmenta habet? ...

qui
quae
taberna
tabernarius
vēndit

Exercitium 3

Exemplum: Iūlia Iūliō rosam dat = Iūlius rosam accipit ā Iūliā.

1. Iūlius Dāvō nummum dat = Dāvus...
2. Aemilia ānulum accipit ā Iūliō = ...
3. Virī fēminī ūrnāmenta dant = ...
4. Servus mālum accipit ā dominō = ...
5. Mēdus Lȳdiae rosam dat = ...
6. Servī nummōs accipiunt ā dominō = ...

accipit accipiunt

Exercitium 4

1. Iūlius ad vīllam _____ ; quattuor servī cum eō _____ .
2. Aemilia ē peristylō _____ et in ātrium intrat.
3. Aemilia ad virum suum _____ .
4. Iūlia ab Aemiliā _____ ; etiam puerī _____ .
5. Servī in ātrium intrant et rūrsus _____ .
6. Multae fēminaē ad tabernam _____ et rūrsus _____ .
7. Quid _____ in sacculō? In sacculō nummī _____ .
8. Quot servī sunt in ātriō? Duo servī _____ , cēterī _____ .
9. Mēdus nōn _____ , Mēdus _____ .

ad-venit ad-veniunt
ad-it ad-eunt
ab-it ab-eunt
ex-it ex-eunt
ad-est ad-sunt
ab-est ab-sunt
in-est īn-sunt

*Lēctiō secunda (versūs 36–82)**Lēctiō II***Exercitium 5**

1. Iūlia: “_____ nāsus meus foedus est?”
2. Syra: “Quid? _____ fōrmōsus est nāsus meus?”
3. Iūlius: “Ubi est Iūlia? _____ mē exspectat?”
4. Iūlia: “_____ haec rosa pulchra est?”
5. Aemilia: “_____ hīc centum nummī sunt?”
6. Albīnus: “_____ pulchrī sunt hī ānuli?”
7. Mēdus: “_____ ānulus sine gemmā vīgintī sēstertiīs cōnstat?”
8. _____ Hispānia īnsula est?
9. _____ magnum est imperium Rōmānum?

num...?
nōn-ne...?

Exercitium 6

1. Albīnus _____ : “Ōr-nā-men-ta!”
2. Lȳdia: “Aspice _____ tabernam, Mēde!”
3. Lȳdia tabernam Albīni digitō _____ .
4. Lȳdia: “Ō, _____ pulchra sunt _____ ūrnāmenta!”
5. Albīnus Lȳdiae et Mēdō ānulōs _____ : “Aspicite hōs ānulōs!”
6. Mēdus: “Quot nummīs _____ ānulus _____ ?” [*< gemma*].

clāmat
cōnstat
convenit
gemmātus
ille
mōnstrat
octōgintā

ostendit
preium
quam
sēstertius
tantus

7. Albīnus: “_____ huius ānuli est centum _____ [= nummī].
Haec gemma sōla _____ [LXXX] sēstertiis cōnstat.”
8. Mēdus: “_____ [= tam magna] gemma ad tam parvum ānulum nōn
_____ .”

Exercitium 7

1. Cūr Lȳdia cōsistit? ...
2. Quid aspicit Lȳdia? ...
3. Quō eunt Mēdus et Lȳdia? ...
4. Quae ūrnāmenta Albīnus iīs ostendit? ...
5. Cūr Mēdus ūrnāmenta nōn emit? ...
6. Quid est ānulus gemmātus? ...
7. Quot sēstertiis cōnstat ānulus gemmātus? ...
8. Quot sēstertiis cōnstat gemma sōla? ...
9. Quid Mēdus videt post Albīnum? ...
10. Quid Lȳdia ante oculōs tenet? ...

Lēctiō III

-e	-ite
-it	-junt
accipe	accipite
accipit	accipijunt
aspice	aspicite
aspicit	aspicijunt

*Lēctiō tercia (versūs 83–133)***Exercitium 8**

1. Lȳdia: “Aspic_____ illam tabernam, Mēde!” Mēdus tabernam aspic_____ .
2. Mēdus et Lȳdia ūrnāmenta aspic_____ .
3. Albīnus iīs ānulum ostendit: “Aspic_____ hunc ānulum!”
4. Iūlia Iūliō rosam ostendit: “Aspic_____ hanc rosam, pater!” Iūlius rosam aspic_____ .
5. Iūlia: “Accip_____ rosam, pater!” Pater rosam accip_____ ā filiā suā.
6. Iūlius: “Accip_____ māla, servī!” Servī māla accip_____ ā dominō.

Exercitium 9

aut
medius
nimis
nōnāgintā
quantus
quārtus
satis
tantus quantus
vigintī

-ō -īs
(*ablātīvus pretiī*)

1. _____ pecūnia est in sacculō Mēdi? _____ [xc] sēstertiī.
2. Albīnus: “Id nōn _____ est. Pretium ānuli est sēstertiī centum.”
3. Mēdus: “Id est _____ magnum pretium. Accipe nōnāgintā sēstertiōs _____ nūllōs!”
4. Ānulus nōn in digitō _____ , sed in digitō _____ pōnitur.
5. Digitus quārtus nōn _____ [= tam magnus] est _____ digitus medius.
6. Decem et decem sunt _____ [xx].

Exercitium 10

1. Mēdus: “Quot numm_____ cōnstat ānulus gemmātus?”
2. Albīnus: “Hic ānulus centum sēsterti_____ cōnstat.”
3. Mēdus: “Aliī ānulum gemmātum octōgintā sēsterti_____ vēndunt.”
4. Quant_____ preti_____ Mēdus ānulum emit?
5. Mēdus ānulum emit sēsterti_____ nōnāgintā.
6. Albīnus Mēdō ānulum vēndit sēsterti_____ nōnāgintā.
7. Nōn magn_____ preti_____ Mēdus ānulum emit.

Exercitium 11

1. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...
2. Cūr lacrimat Lȳdia? ...
3. Quid Mēdus in mēnsā pōnit? ...
4. Estne vacuus sacculus Mēdi? ...
5. Quantō pretiō Mēdus ānulum emit? ...
6. Cūr Mēdus Albīnō centum sēstertiōs nōn dat? ...

7. Cui Mēdus ānulum novum dat? ...
8. In quō digitō Mēdus ānulum pōnit? ...
9. Cūr ānulus ad digitum medium nōn convenit? ...
10. Ad quem digitum ānulus convenit? ...
11. Cūr laeta est Lȳdia? ...
12. Mēdusne Lȳdiae viam mōnstrat? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 134–223)***Exercitium 12**

1. Qu____ Rōmam it? Servus Rōmam it. Qu____ servus? Servus qu____ Rōmam it est Mēdus, servus improbus. Is servus Rōmam it.
2. C____ servus est Mēdus? Mēdus est servus Iūlii. Dominus c____ servus Rōmam it est Iūlius. Iūlius est dominus e____ servi.
3. Qu____ servum Iūlius vocat? Mēdus est servus qu____ Iūlius vocat. E____ servum vocat dominus.
4. C____ servō Iūlius nummum dat? Dāvus est servus c____ Iūlius nummum dat. E____ servō dominus nummum dat.
5. Ā qu____ servō amātur Lȳdia? Servus ā qu____ Lȳdia amātur est Mēdus. Ab e____ servō amātur Lȳdia.
6. Qu____ servi Iūlium vehunt? Servi qu____ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus. I____ servi Iūlium vehunt.
7. Qu____ servōrum Iūlius dominus est? Servi qu____ dominus est Iūlius sunt Mēdus, Dāvus, Ursus, Syrus, cēterī. Iūlius est dominus e____ servōrum.
8. Qu____ servōs vocat Iūlius? Servi qu____ Iūlius vocat sunt Dāvus et Syrus. E____ servōs vocat dominus.
9. Qu____ servis Iūlius nummōs dat? Dāvus et Syrus sunt servi qu____ Iūlius nummōs dat. I____ servis dominus nummōs dat.
10. Ā qu____ servis Iūlius vehitur? Ursus et Dāvus sunt servi ā qu____ Iūlius vehitur. Ab i____ servis dominus vehitur.

Exercitium 13

1. Qu____ fēmina cum Mēdō ambulat? Fēmina qu____ cum Mēdō ambulat est Lȳdia. E____ fēmina ambulat cum Mēdō.
2. C____ fēminae amīcus est Mēdus? Lȳdia est fēmina c____ amīcus est Mēdus. Mēdus e____ fēminae amīcus est.
3. Qu____ fēminam amat Mēdus? Fēmina qu____ Mēdus amat est Lȳdia. E____ fēminam amat Mēdus.
4. C____ fēminae Mēdus ānulum dat? Fēmina c____ Mēdus ānulum dat est Lȳdia. E____ fēminae Mēdus ānulum dat.
5. Ā qu____ fēminā Mēdus amātur? Fēmina ā qu____ Mēdus amātur est Lȳdia. Ab e____ fēminā amātur Mēdus.
6. Qu____ ancillae absunt? Ancillae qu____ absunt sunt Dēlia et Syra. E____ ancillae absunt.
7. Qu____ ancillārum Aemilia domina est? Dēlia et Syra sunt ancillae qu____ domina est Aemilia. Ea domina e____ ancillārum est.
8. Qu____ ancillās vocat Aemilia? Ancillae qu____ Aemilia vocat sunt Dēlia et Syra. E____ ancillās vocat domina.
9. Qu____ ancillis Aemilia māla dat? Ancillae qu____ Aemilia māla dat sunt Dēlia et Syra. I____ ancillis domina māla dat.
10. Ā qu____ ancillis domina salūtātur? Ancillae ā qu____ salūtātur domina sunt Dēlia et Syra. Ab i____ ancillis domina salūtātur.

Lēctiō grammatica

prōnōmina

masculinum:

nōm.	quis/quī	qui
acc.	quem	quōs
gen.	cuius	quōrum
dat.	cui	quibus
abl.	quō	quibus
nōm.	is	ī
acc.	eum	eōs
gen.	eius	eōrum
dat.	eī	iīs
abl.	eō	iīs

femininum:

sing.	plūr.	
nōm.	quae	quae
acc.	quam	quās
gen.	cuius	quārum
dat.	cui	quibus
abl.	quā	quibus
nōm.	ea	eae
acc.	eam	eās
gen.	eius	eārum
dat.	eī	iīs
abl.	eā	iīs

neutrum:		
sing.	plur.	
nōm. <i>quid/quod quae</i>		
acc. <i>quid/quod quae</i>		
gen. <i>cuius quōrum</i>		
dat. <i>cui quibus</i>		
abl. <i>quō quibus</i>		
nōm. <i>id ea</i>		
acc. <i>id ea</i>		
gen. <i>eius eōrum</i>		
dat. <i>eī iīs</i>		
abl. <i>eō iīs</i>		

Exercitium 14

- Qu_____ est Capua? Capua est oppidum. Qu_____ oppidum prope villam Iūlii est? Tūsculum est oppidum qu_____ prope villam est. I_____ oppidum est prope villam.
- Qu_____ emit Mēdus? Órnāmentum emit. Qu_____ órnāmentum emit Mēdus? Órnāmentum qu_____ Mēdus emit est ānulus gemmātus. I_____ órnāmentum emit Mēdus.
- FAMILIA ROMANA est titulus capituli. C_____ capituli? Capitulum c_____ titulus est FAMILIA ROMANA est capitulum secundum. Titulus e_____ capituli est FAMILIA ROMANA.
- C_____ capitulō titulus datur IMPERIVM ROMANVM? Capitulum c_____ hic titulus datur est capitulum prīnum. E_____ capitulō datur hic titulus.
- Lydia órnāmentō suō dēlectātur. Qu_____ órnāmentō? Órnāmentum qu_____ Lydia dēlectātur est ānulus. E_____ órnāmentō dēlectātur Lydia.
- Qu_____ vocābula neutra sunt? Neutra sunt vocābula qu_____ -um habent. E_____ vocābula neutra sunt.
- Qu_____ órnāmenta vēndit Albīnus? Órnāmenta qu_____ Albīnus vēndit sunt ānulī et margaritae. E_____ órnāmenta vēndit Albīnus.
- Qu_____ vocābulōrum plurālis -a habet? Vocābula qu_____ plurālis -a habet neutra sunt. Plurālis e_____ vocābulōrum -a habet.
- Qu_____ oppidis fluvii Padus et Tiberis aquam dant? Oppida qu_____ iī fluviī aquam dant sunt Placentia et Östia et cētera multa. I_____ oppidis fluviī Padus et Tiberis aquam dant.
- Qu_____ verbis dēlectātur Iūlia? Verba qu_____ Iūlia dēlectātur sunt “Ecce puella pulchra!” I_____ verbis dēlectātur puella.

Exercitium 15

m.	f.	n.
hic	haec	hoc
hunc	hanc	hoc
huius	huius	huius
huic	huic	huic
hōc	hāc	hōc
hī	hae	haec
hōs	hās	haec
hōrum	hārum	hōrum
hīs	hīs	hīs
ille	illa	illud
illum	illam	illud
illīus	illīus	illīus
illī	illī	illī
illō	illā	illō
illī	illae	illa
illōs	illās	illa
illōrum	illārum	illōrum
illis	illis	illis

- H_____ servus est Lēander, ill_____ servus est Syrus.
- Lēander h_____ saccum portat, ill_____ saccum portat Syrus.
- H_____ saccus portātur ab h_____ servō, ill_____ ab ill_____ .
- Soccus h_____ servī magnus est, ill_____ est parvus.
- In h_____ saccō māla sunt, in ill_____ pira.
- Iūlius h_____ servō mālum dat, ill_____ dat pirum.
- H_____ fēmina est Lydia, ill_____ fēmina est Dōrippa.
- Mēdus h_____ fēminam amat, nōn ill_____ .
- Ab h_____ fēminā Mēdus amātur, nōn ab ill_____ .
- Mēdus amīcus h_____ fēminae est, nōn ill_____ .
- Mēdus h_____ fēminae ānulum dat, nōn ill_____ .
- H_____ cubiculum magnum est, ill_____ est parvum.
- Fenestra h_____ cubiculī nōn tam parva est quam ill_____ .
- Iūlius et Aemilia in h_____ cubiculō dormiunt, nōn in ill_____ .
- Lydia: “Aspice ill_____ órnāmenta, Mēde, ill_____ ānulōs et ill_____ gemmās! Nōnne pulchrī sunt ill_____ ānulī et ill_____ gemmae?”
- Albīnus: “Aspicite h_____ órnāmenta, h_____ ānulōs et h_____ gemmās! Nōnne pulchrī sunt h_____ ānulī et h_____ gemmae?”
- Lydia: “Quantum est pretium h_____ ānulōrum et h_____ gemmārum?”
- Mēdus: “Nec in h_____ ānulīs nec in ill_____ gemmae sunt.”

CAPITVLVM NONVM*Lēctiō prīma (versūs 1–38)***Exercitium 1**

1. Ecce pāstor cum can_____ et centum ov_____.
2. Pāstor ūnum can_____ et centum ov_____ habet.
3. Pāstor est dominus can_____ et ov_____.
4. Pāstor can_____ et ov_____ cibum dat.
5. Can_____ et ov_____ à pāstōr_____ cibum accipiunt.
6. Dominus huius pāstōr_____ est Iūlius.
7. Iūlius pāstōr_____ suō pānem dat.
8. Iūlius nōn ūnum pāstōr_____, sed multōs pāstōr_____ habet.
9. Iūlius est dominus multōrum pāstōr_____.
10. Iūlius pāstōr_____ suīs pānem dat.
11. Pāstōr_____ pānem accipiunt à dominō suō.
12. Ovēs à pāstōr_____ suīs nōn abeunt.

Exercitium 2

1. Pāstor in _____ est cum _____ et centum _____.
2. Una ovis _____ est, cēterae sunt _____.
3. _____ ovibus suīs aquam et _____ dat.
4. Cibus ovium est _____; ovēs herbam _____, et aquam _____ ē _____.
5. Cibus pāstōris est _____; pāstor pānem _____.
6. Post campum _____ sunt; inter montēs sunt _____.
7. In campō est parvus _____, in quō ūna _____ est.
8. In _____ multae arborēs sunt.
9. In silvīs et in montībus sunt _____, quī ovēs edunt.
10. _____ lūcet; nūlla nūbēs in _____ est.
11. Caelum est _____ terram.
12. In _____ sunt campī et silvae, montēs et vallēs.
13. Sōl _____; nūlla _____ ante sōlem est.
14. _____ arbore nōn sōl, sed _____ est.
15. Pāstor ad arborem it: pāstor umbram _____.
16. Pāstor ovēs suās ad arborem _____.
17. Iam pāstor et ovēs sub arbore _____.

Exercitium 3

1. Ubi est pāstor? ...
2. Quot ovēs apud eum sunt? ...
3. Quid inest in saccō pāstōris? ...
4. Ovēsne pānem edunt? ...
5. Cūr canis pāstōrem amat? ...
6. Quis est dominus pāstōris? ...
7. Quid vidētur post campum? ...
8. Inter montēs quid est? ...
9. Quot arborēs in colle sunt? ...
10. Cūr pāstor et ovēs in silvam nōn intrant? ...
11. Quid est in caelō? ...
12. Quō pāstor ovēs dūcit? ...
13. Cūr pāstor umbram petit? ...
14. Ubi iacet pāstor? ...

Cap. IX*Lēctiō I*

-is	-ēs
-em	-ēs
-is	-ium
-ī	-ibus
-e	-ibus
-	-ēs
-em	-ēs
-is	-um
-ī	-ibus
-e	-ibus

albus
arbor
bibit
caelum
campus
canis
cibus
collis
dūcit
ēst edunt
herba
iacet
lūcet
lupus
mōns
niger
nūbēs
ovis
pānis
pāstor
petit
rīvus
silva
sōl
sub
suprā
terra
umbra
vallis

pāstor bonus (m.)	
ovis alba (f.)	
-is	-us/-a
-em	-um/-am
-is	-ī/-ae
-ī	-ō/-ae
-e	-ō/-ā
-ēs	-ī/-ae
-ēs	-ōs/-ās
-(i)um	-ōrum/-ārum
-ibus	-īs

ūna nūbēs	
duae nūbēs	
vallis	magna
nūbēs	
arbor	
pānis	magnus
collis	
canis	
mōns	

Lēctiō II

eum relinquit
= ab eō abit

accurrit
bālat
clāmor
dēns
dum
errat
impōnit
ipse
lātrat

Exercitium 4

- Pāstor bon____ ab ovibus nōn abit.
- Ovēs pāstōrem bon____ amant.
- Iūlius est dominus pāstōris bon____ .
- Iūlius pāstōrī bon____ pānem dat
- Ovēs ā pāstōre bon____ nōn abeunt.
- Pāstōrēs bon____ ab ovibus su____ nōn abeunt.
- Iūlius mult____ pāstōrēs habet.
- Iūlius est dominus mult____ pāstōrum.
- Iūlius pāstōribus su____ pānem dat.
- Ovēs ā pāstōribus su____ nōn abeunt.
- In campō sunt mult____ ovēs alb____ et ūn____ ovis nigr____ .
- Pāstor mult____ ovēs alb____ et ūn____ ovēm nigr____ habet.
- Pāstor est dominus ovium alb____ et ovis nigr____ .
- Pāstor ovibus alb____ et ovī nigr____ cibum dat.
- Pāstor in campō est cum mult____ ovibus alb____ et ūn____ ove nigr____ .

Exercitium 5

- In caelō nūllae nūb____ sunt.
- Nūll____ nūb____ ante sōlem est.
- Pāstor nūll____ nūbem in caelō videt.
- In campō est coll____ parv____ cum magn____ arbor____ .
- Coll____ est mōns parv____ .
- Post campum sunt magn____ mont____ .
- In parv____ coll____ ūn____ arbor est.
- In magnā silvā mult____ arbor____ sunt.
- Pāstor ov____ su____ ad parv____ coll____ dūcit.
- Pāstor fess____ cum ov____ su____ in umbrā magn____ arbor____ iacet.
- Arbor pāstōr____ fess____ et ov____ fess____ umbram dat.

*Lēctiō secunda (versūs 39–86)***Exercitium 6**

Exemplum: Mēdus ā Iūliō abit = Mēdus Iūlium relinquit.

- Servus improbus ā dominō suō abit = Servus improbus...
- Servī probī dominōs suōs nōn relinquunt = Servī probī...
- Mēdus et Lȳdia ā tabernā abeunt = Mēdus et Lȳdia...
- Iūlia ab Aemiliā et pueris abit = Iūlia...
- Ovis nigra pāstōrem suum relinquit = Ovis nigra...
- Canis ā pāstōre nōn abit = Canis...
- Pāstor ovēs albās relinquit = Pāstor...
- Lupus ab ove et cane abit = Lupus...

Exercitium 7

- _____ pāstor dormit, ovis nigra abit.
- Canis ovem videt et _____ : "Baubau!"
- Pāstor ovēs _____ et silvam petit.
- Ovis nigra in magnā silvā _____ .
- In terrā sunt _____ lupī; lupus _____ nōn procul abest.
- Lupus in silvā cibum _____ .
- Pāstor ovem quaerit, neque eam _____ .
- Lupus _____ : "Uhuhū!" Ovis _____ : "Bābā!"
- Ovis cōsistit et exspectat _____ lupus venit.

10. Oculi lupī in umbrā lūcent _____ gemmae.
11. Lopus _____ suōs albōs ostendit!
12. Sed ecce canis _____ et sine _____ [<> timēre] lupum petit!
13. Pāstor clāmat; canis _____ eius audit.
14. Pāstor parvam ovem in umerōs _____ .

petit
quaerit
relinquit
reperit
timor
ululat
ut
vestīgium

Exercitium 8

1. Quō abit ovis nigra? ...
2. Dormitne canis? ...
3. Quid agit pāstor? ...
4. Ubi ovis nigra errat? ...
5. Quid ovis videt in terrā? ...
6. Quid lupus in silvā quaerit? ...
7. Quid pāstor et canis quaerunt? ...
8. Ululatne canis? ...
9. Quid ovis ante sē in umbrā videt? ...
10. Cūr lupus ovem relinquit? ...
11. Quō pāstor ovem nigram portat? ...
12. Cēterae ovēs quid agunt? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 87–127)**Lēctiō grammatica*

Exercitium 9

Dēclinatiō prīma

Exemplum: vill|a, gen. sing. -ae, f.

Sing. Plūr.

1. Nōm. vill_____ vill_____
2. Acc. vill_____ vill_____
3. Gen. vill_____ vill_____
4. Dat. vill_____ vill_____
5. Abl. vill_____ vill_____
6. Villa _____ singulāris est.
7. Villā _____ singulāris est.
8. Villae _____ aut _____ singulāris est aut _____ plūrālis.
9. Villam _____ est.
10. Villārum _____ est.
11. Villās _____ est.
12. Villis _____ aut _____ est.

dēclinatiō I (dēcl. I)

(gen. sing. -ae)

	sing.	plūr.
nōm.	-a	-ae
acc.	-am	-ās
gen.	-ae	-ārum
dat.	-ae	-īs
abl.	-ā	-īs

Exercitium 10

Dēclinatiō secunda

Exempla: domin|us, gen. sing. -ī, m.

verb|um, gen. sing. -ī, n.

Sing. Plūr. Sing. Plūr.

1. Nōm. domin_____ domin_____ verb_____ verb_____
2. Acc. domin_____ domin_____ verb_____ verb_____
3. Gen. domin_____ domin_____ verb_____ verb_____
4. Dat. domin_____ domin_____ verb_____ verb_____
5. Abl. domin_____ domin_____ verb_____ verb_____
6. Voc. domin_____

dēclinatiō II

(gen. sing. -ī)

masc.

	sing.	plūr.
nōm.	-us	-ī
acc.	-um	-ōs
gen.	-ī	-ōrum
dat.	-ō	-īs
abl.	-ō	-īs
voc.	-e	

dēclinātiō II	
(gen. sing. -i)	
neutr.	
sing. plūr.	
nōm. -um	-a
acc. -um	-a
gen. -i	-ōrum
dat. -ō	-īs
abl. -ō	-īs

7. *Domine* _____ singulāris est.
 8. *Dominī* _____ singulāris est aut _____ plūrālis.
 9. *Dominīs* et *verbīs* _____ aut _____ plūrālis est.
 10. *Dominō* et *verbō* _____ aut _____ singulāris est.
 11. *Dominōrum* et *verbōrum* _____ est.
 12. *Dominōs* _____ est.
Dominūm
 13. _____ est.
 14. *Dominus* _____ est.
 15. *Verba* _____ aut _____ plūrālis est.
 16. *Verbī* _____ singulāris est.
 17. *Verbum* _____ aut _____ est.

Exercitium 11

dēclinātiō III	
(gen. sing. -is)	
masc./fēm.	
sing. plūr.	
nōm. -	-ēs
acc. -em	-ēs
gen. -is	-um
dat. -i	-ibus
abl. -e	-ibus
nōm. -is	-ēs
acc. -em	-ēs
gen. -is	-ium
dat. -i	-ibus
abl. -e	-ibus

Dēclinātiō tertia

Exempla: pāstor, gen. sing. -ōr|is, m.
ov|is, gen. sing. -is, f.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	pāstor	pāstōr	ov	ov
2. Acc.	pāstōr	pāstōr	ov	ov
3. Gen.	pāstōr	pāstōr	ov	ov
4. Dat.	pāstōr	pāstōr	ov	ov
5. Abl.	pāstōr	pāstōr	ov	ov
6. <i>Pāstor</i>	_____	singulāris est.		
7. <i>Pāstōre</i> et <i>ove</i>	_____	_____	est.	
8. <i>Pāstōrem</i> et <i>ovem</i>	_____	_____	est.	
9. <i>Pāstōrēs</i> et <i>ovēs</i>	_____	aut	plūrālis est.	
10. <i>Pāstōrī</i> et <i>ovī</i>	_____	_____	est.	
11. <i>Pāstōribus</i> et <i>ovibus</i>	_____	aut	plūrālis est.	
12. <i>Pāstōris</i>	_____	_____	est.	
13. <i>Ovis</i>	_____	aut	singulāris est.	
14. <i>Pāstōrum</i> et <i>ovium</i>	_____	_____	est.	

Cap. X**CAPITVLVM DECIMVM****Lēctiō I****Lēctiō prima (versūs 1–34)****Exercitium 1**

āer	
āla	
aquila	
asinus	
avis	
bēstia	
capit	
cauda	
cum	
deus	
facit	
fera	
ferus	
homō	
leō	
mercātor	

1. Lupus et canis et ovis _____ sunt.
2. Virī et fēminaе _____ sunt.
3. Lupus est bēstia _____; etiam _____ bestia fera est.
4. In Āfricā sunt multī leōnēs et aliae _____ [= bēstiae ferae].
5. _____ sunt bēstiae quae in aquā _____.
6. _____ sunt bēstiae quae in āere _____.
7. _____ est magna avis fera quae parvās avēs _____ et ēst.
8. Avis quae volat ālās _____; piscis qui natat _____ movet.
9. Homō qui ambulat _____ movet.
10. _____ homō ambulat, pedēs moventur.
11. Cum avis in _____ volat, _____ moventur.
12. Avis ālās habet, itaque avis volare _____.
13. Leō volare nō potest, _____ [= quia] ālās nōn habet.
14. Hominēs, qui pedēs habent, ambulare _____.
15. Qui ambulat vestīgia in terrā _____.
16. Nōn sōlum equus, sed etiam _____ hominem vehere potest.

17. Mercurius est _____ mercātōrum et _____ deōrum.
 18. _____ est homō quī emit et vēndit.

movet
 natat
 nūntius
 pēs
 piscis
 potest possunt
 quod
 volat

Exercitium 2

1. Quid est leō? ...
2. Quid bēstiae ferae edunt? ...
3. Cūr leōnēs ab hominibus timentur? ...
4. Quae bēstiae in aquā natant? ...
5. Quae bēstiae volant? ...
6. Quid movētur cum avis volat? ...
7. Quot pedēs habet homō? ...
8. Equus quot pedēs habet? ...
9. Cūr equus volare nōn potest? ...
10. Cūr piscēs ambulāre nōn possunt? ...
11. Hominēsne natāre possunt? ...
12. Quis est Mercurius? ...
13. In pedibus et in petasō Mercuriī quid est? ...
14. Quōrum deus est Mercurius? ...
15. Quid est mercātor? ...

Exercitium 3

1. In Āfricā sunt multī leō_____.
2. In Āfricā magnus numerus leō_____ est.
3. Multī hom_____ Rōmae habitant.
4. Rōmae habitat magnus numerus hom_____.
5. Leō nōn est amīcus hom_____, neque homō amīcus leō_____ est.
6. Homō leō_____ timet, et hom_____ timet leō.
7. Leō ab hom_____ timētur, et hom_____ timētur ā leō_____.
8. Leō_____ timentur ab hom_____, et hom_____ ā leō_____ timentur.

leō leōn|is
 homō homin|is

*Lēctiō secunda (versūs 35–73)**Lēctiō II***Exercitium 4**

1. Avēs vol_____ possunt; piscēs nat_____ possunt.
2. Equus ambul_____ et curr_____ potest.
3. Ovēs lupum aud_____ possunt, neque eum vid_____ possunt.
4. Iūlia centum numer_____ nōn potest.
5. Homō mortuus sē mov_____ nōn potest.
6. Sub aquā homō nōn potest spīr_____.
7. Sine animā nēmō potest vīv_____.
8. Animam dūc_____ necesse est hominī.
9. Necesse nōn est gemmās hab_____.
10. Quī gemmās vēndit pecūniām fac_____ potest.

-re
 [1] -āre
 [2] -ēre
 [3] -ere
 [4] -ire

Exercitium 5

Exempla: Iūlius Iūliam portāre/vehere potest.

-re -ri/-ī
 [1] -āre -ārī
 [2] -ēre -ērī
 [3] -ere -ī
 [4] -ire -irī

- Iūlia ā Iūliō portārī/vehī potest.
1. Iūlia magnum saccum port_____ nōn potest.
 2. Magnus saccus ā parvā puellā port_____ nōn potest.
 3. Hominēs deōs neque vid_____ neque aud_____ possunt.
 4. Deī neque vid_____ neque aud_____ possunt ab hominibus.
 5. Nēmō piscēs numer_____ potest: piscēs numer_____ nōn possunt.
 6. Quī pecūniām habet cibum em_____ potest.

7. Sine pecūniā cibus em_____ nōn potest.
 8. Mārcus et Quintus nōn possunt lectīcam veh_____.
 9. Ā parvīs puerīs lectīca veh_____ nōn potest.
 10. Canis ōstium neque aper_____ neque claud_____ potest.
 11. Ōstium ā cane neque aper_____ neque claud_____ potest.

anima
animal
flūmen
folium
mare
mortuus
necessē
nēmō
nīdus
ōvum
parere
pullus
pulmō
rāmus
spīrare
vīvere
vīvus
volunt

flūmen flūmin|a
flūmin|is flūmin|um
flūmin|i flūmin|ibus
flūmin|e flūmin|ibus
mar|e mar|ia
mar|is mar|ium
mar|i mar|ibus
animal animāl|ia
animāl|is animāl|ium
animāl|i animāl|ibus

Lēctiō III
ascendere
audēre
cadere
canere
crassus
enim
ergō
esse
lectus
lūdere
occultāre
perterritus

Exercitium 6

1. Magnum _____ est Nīlus.
 2. Ōceanus Atlanticus magnum _____ est.
 3. Piscēs nōn in terrā, sed in aquā _____.
 4. Cum homō _____, anima in _____ intrat et rūrsus exit.
 5. _____ est āer quī in pulmōnēs dūcitur.
 6. Quī spīrat _____ est, quī nōn spīrat est _____.
 7. Sine animā et cibō _____ vīvere potest.
 8. Spīrare et ēsse hominibus _____ est.
 9. Hominēs et bēstiae _____ sunt.
 10. Avēs in arboribus _____ faciunt.
 11. Nīdi sunt inter _____ et _____ arborum.
 12. In nīdis sunt _____ aut pullī.
 13. Avēs ūva _____, ex quibus _____ exeunt.
 14. Ovis nōn ūva, sed pullōs vīvōs _____.
 15. Fēminae quae pecūniām facere _____ ornāmenta sua vēndunt.

Exercitium 7

1. Nilus magn_____ flūm_____ est.
 2. Nilus et Rhēnus magn_____ flūm_____ sunt.
 3. Mārcus et Quintus in parvō flūm_____ natant.
 4. Puerī in aquā flūm_____ natant.
 5. Parva flūm_____ magnō flūm_____ aquam dant.
 6. Ōceanus magn_____ mar_____ est.
 7. Inter Eurōpam et Āfricam mult_____ mar_____ sunt.
 8. In Ōceanō et in cēterīs mar_____ multi sunt piscēs.
 9. In flūm_____ quoque magnus numerus piscium est.
 10. Nēmō piscēs mar_____ et flūm_____ numerāre potest.
 11. Piscēs sunt animāl_____ quae vīvunt in mar_____.
 12. Leō est animal qu_____ in terrā vīvit.
 13. Magnus numerus animāl_____ in terrā vīvunt.
 14. Parv_____ animāl_____ ā magnīs animāl_____ eduntur.

Lēctiō tertia (versūs 74–131)**Exercitium 8**

1. Iūlia cum puerīs lūdere _____, neque iī cum puellā _____ volunt.
 2. Puerī Iūliam _____ [= cantāre] audiunt.
 3. Iūlia _____ pulchram habet: _____ Iūliae pulchra est.
 4. Avēs _____ sunt neque canunt; puerī _____ [= nam puerī] nīdōs quaerunt.
 5. Avēs perterritae inter folia arborum sē _____.
 6. Quintus in arborem _____; Mārcus eum aspicit neque ipse in arborem ascendere _____.
 7. Nōn _____, sed tenuis est rāmus quō nīdus _____.
 8. Rāmus _____ puerum crassum sustinēre nōn potest.
 9. Quintus ad terram _____.

10. Puer sp̄irat; _____ vivit, nam quī sp̄irat mortuus _____ nōn potest.
 11. Pater filium in villam portat et in _____ pōnit.

sustinēre
tenuis
vōx
vult

Exercitium 9

Exempla: Albīnus clāmat. Lȳdia Albīnum clāmāre audit.

Saccus ā Syrō aperītur. Puer saccum ā Syrō aperīrī videt.

Saccus plēnus est. Puer saccum plēnum esse videt.

1. Iūlia canit. Puerī Iūli _____ can _____ audiunt.
2. Iūlia ā Mārcō pulsātur. Quīntus Iūli _____ ā Mārcō puls _____ videt.
3. Iūlia plōrat et Mārcus rīdet. Quīntus Iūli _____ plōr _____ et Mārc _____ rīd _____ audit.
4. Aemilia venit. Puerī Aemili _____ ven _____ vident.
5. Aemilia irāta est. Mārcus Aemili _____ irāt _____ es _____ videt.
6. Pullī mortuī sunt. Iūlia pull _____ mortu _____ es _____ videt.
7. Dāvus ā Iūliō interrogātur et ā Mēdō accūsātur. Aemilia Dāv _____ ā Iūliō interrog _____ et ā Mēdō accūs _____ audit.
8. Mēdus ā Iūliō vocātur neque venit. Aemilia Mēd _____ ā Iūliō voc _____ audit neque e _____ ven _____ videt.

-us	-um	-re	videt
-a	-am	-rī	audit
-is	-em	-ī	
-	-		
-ī	-ōs		vident
-ae	-ās		audiunt
-ēs	-ēs		
	-a		

Exercitium 10

1. Quid puerī in hortō agunt? ...
2. Quid agit Iūlia? ...
3. Cūr avēs hortī nōn canunt? ...
4. Cūr Mārcus Quīntum vocat? ...
5. Mārcusne in arborem ascendit? ...
6. Quid est in nīdō ad quem Quīntus ascendit? ...
7. Cūr rāmus tenuis Quīntum sustinēre nōn potest? ...
8. Quid Mārcus perterritus videt? ...
9. Estne mortuus Quīntus? ...
10. Pullīne mortuī sunt? ...
11. Quid facit Mārcus? ...
12. Quō pater currit et quid videt? ...
13. Quō Iūlius filium suum portat? ...
14. Quid videt Aemilia? ...

Lēctiō grammatica (versūs 132–183)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

1. Vocā imperātīvus est. Vocā|re est _____ .
2. Vidē|re, pōn|ere, audi|re nōn imperātīvus, sed _____ est.
3. Imperātīvus: intrā. Īnfīnitīvus: intr _____ .
4. Imperātīvus: tacē. Īnfīnitīvus: tac _____ .
5. Imperātīvus: discēde. Īnfīnitīvus: discēd _____ .
6. Imperātīvus: venī. Īnfīnitīvus: ven _____ .
7. Vocā|re est īfīnitīvus āctīvī. Vocā|rī _____ passīvī est.
8. Vidē|rī, pōn|i, audi|rī nōn īfīnitīvus āctīvī, sed _____ est.
9. īfīnitīvus: āctīvum voc _____ , passīvum voc _____ .
10. īfīnitīvus: āctīvum vid _____ , passīvum vid _____ .
11. īfīnitīvus: āctīvum pōn _____ , passīvum pōn _____ .
12. īfīnitīvus: āctīvum aud _____ , passīvum aud _____ .

īfīnitīvus (inf.)

imp.	īnf.
[1] -ā	-āre
[2] -ē	-ēre
[3] -e	-ere
[4] -ī	-īre

īfīnitīvus

āct.	pass.
[1] -āre	-ārī
[2] -ēre	-ērī
[3] -ere	-ī
[4] -īre	-īrī

*Cap. XI**Lectio I*

ōs ūr̄is
crūs crūr̄is
corpus corpor̄is
caput capit̄is

CAPITVLVM VNDECIMVM*Lectio prima (versus 1-41)***Exercitium 1**

1. In corp_____ hūmānō nōn ūn_____ crūs, sed duo crūr_____ sunt.
2. Corp_____ hūmān_____ duo bracchia et duo crūr_____ habet.
3. In crūr_____ pedēs sunt.
4. In corp_____ hūmānō ūn_____ caput est, nōn duo capit_____ .
5. In capit_____ est ūn_____ ūs, nōn duo ūr_____ .
6. Quot capit_____ et quot ūr_____ habent duo corp_____ ?

Exercitium 2

aeger
atque
auris
bene
bracchium
capillus
caput
color
cor
corpus
crūs
fluere
frōns
gena
iecur
īnfra
labrum
lingua
male
manus
medicus
membrum
ōs
pectus
pōculum
ruber
sānāre
sanguis
sānus
sedēre
stāre
super
vēna
venter
viscera

1. In _____ hūmānō sunt quattuor _____ : duo _____ et duo _____ .
2. In bracchiō _____ est, in crūre pēs.
3. In _____ sunt duo oculi, duae _____ , ūnus nāsus, ūnum _____ .
4. Ūs est inter duo _____ ; in ūre sunt dentēs et _____ .
5. Lingua et labra _____ sunt ut rosae.
6. Suprā oculōs _____ est, _____ oculōs sunt _____ .
7. _____ caput capillus est.
8. _____ virōrum nōn tam longus est quam fēminārum.
9. Quī oculōs bonōs habet _____ videt.
10. Quī oculōs malōs habet _____ videt.
11. Īnfra collum est _____ , in quō _____ et pulmōnēs sunt.
12. In corde est _____ , cuius _____ ruber est.
13. Sanguis per _____ ad cor _____ .
14. Īnfra pulmōnēs est _____ , in quō cibus est.
15. Cor, pulmōnēs, _____ , venter sunt _____ hūmāna.
16. Quī ventrem malum habet nōn est _____ , sed _____ .
17. _____ est vir quī hominēs aegrōs _____ [= sānōs facit].
18. Aemilia apud lectum Quintī _____ .
19. Syra quoque adest, neque ea sedet, sed _____ .
20. Māter filiō suō aquam in _____ dat _____ [= et] filius aquam bibit.

Exercitium 3

1. Quot membra sunt in corpore hūmānō? ...
2. Quid est in bracchiō? ...
3. In crūre quid est? ...
4. Quot aurēs et quot oculī sunt in capite? ...
5. Quid est in ūre? ...
6. Cūr Syra male audit? ...
7. Ubi sunt pulmōnēs? ...
8. In corde et in vēnīs quid est? ...
9. Quī color est sanguinis? ...
10. In ventre quid est?
11. Quid est medicus? ...
12. Estne sānus Quintus? ...
13. Estne sōlus in cubiculō suō? ...
14. Ubi sedet Aemilia? ...
15. Sedetne Syra?
16. Quid māter filiō aegrō dat? ...
17. Cūr Quintus mālum nōn ēst? ...

Exercitium 4

1. Syra pulch____ nōn est neque nāsus eius pulch____ est.
2. Úna ovis nig____ est, cēterae sunt albae.
3. Canis pāstōris nōn est albus, sed nig____ .
4. Quīntus aeg____ est, Iūlia aeg____ nōn est.
5. Māter filiō aeg____ mālum rub____ dat.
6. Quīntus dentem nig____ habet.
7. Dēns nig____ nōn est sānus, sed aeg____ .
8. Capillus Mēdī nōn rub____ , sed nig____ est.

*Lēctiō secunda (versūs 42–91)***Exercitium 5***Exempla:* Dominus: “Tacē, serve!” Dominus servum tacēre iubet.

Dominus: “Tacēte, servi!” Dominus servos tacēre iubet.

1. Medicus: “Ōs aper____ , puer, et linguam ostend____ !” Medicus puer____ ōs aper____ et linguam ostend____ iubet.
2. Lȳdia: “Cōsist____ , Mēde! Aspic____ tabernam!” Lȳdia Mēd____ cōsist____ et tabernam aspic____ iubet.
3. Iūlius: “Curr____ in hortum, pueri!” Iūlius puer____ in hortum curr____ iubet.
4. Iūlius: “Curr____ , Mārce!” Iūlius Mārc____ curr____ iubet.
5. Domina: “Aper____ fenestrās, ancillae!” Domina ancill____ fenestrās aper____ iubet.
6. Aemilia: “Claud____ oculōs atque dorm____ , Quīnte!” Aemilia Quīnt____ oculōs claud____ atque dorm____ iubet.
7. Syra: “Terg____ oculōs, Iūlia! Es laeta!” Syra Iūli____ oculōs terg____ et laetam es____ iubet.

Exercitium 6*Exempla:* Iūlia canit. Mārcus Iūliam canere audit.

Mārcus: “Iūlia canit.” Mārcus ‘Iūliam canere’ dicit.

1. Puer dorm____ . Medicus puer____ dorm____ videt.
2. Medicus: “Puer dorm____ .” Medicus ‘puer____ dorm____ ’ dicit.
3. Lingu____ pueri rubr____ est. Medicus lingu____ eius rubr____ es____ videt.
4. Medicus: “Lingu____ eius rubr____ est.” Medicus ‘lingu____ eius rubr____ es____ ’ dicit.
5. Pēs dol____ . Quīntus ped____ dol____ sentit.
6. Quīntus: “Pēs dol____ !” Quīntus ‘ped____ dol____ ’ dicit.
7. Servi clām____ et rīd____ . Aemilia serv____ clām____ et rīd____ audit.
8. Aemilia: “Servi clām____ et rīd____ !” Aemilia ‘serv____ clām____ et rīd____ ’ dicit.
9. Saccul____ Dāvī vacu____ est. Iūlius saccul____ vacu____ es____ videt.
10. Iūlius: “Saccul____ Dāvī vacu____ est.” Iūlius dicit ‘saccul____ Dāvī vacu____ es____ ’.

Exercitium 7

1. Ubi habitat medicus? ...
2. Quō Iūlius servum suum īre iubet? ...
3. Ambulatne servus quī medicum arcessit? ...
4. Quō it Iūlius cum medicō? ...
5. Quid medicus videt? ...
6. Quid dicit medicus? ...

-er	-ra	-rum
pulcher	aeger	
pulchr a	aegr a	
pulchr um	aegr um	
niger	ruber	
nigr a	rubr a	
nigr um	rubr um	

Lēctiō II

-us	-um	-re	iubet
-a	-am		
-	-em		
-is	-ōs		
-ī	-ās		iubent
-ae	-ēs		
-ēs			

-us	-um	-re	dīcit
-a	-am		
-	-em		
-is	-		
-ī	-ōs		dīcunt
-ae	-ās		
-ēs	-a		

7. Cūr Syra verba medicī audire nōn potest? ...
8. Quid medicus Quīntum facere iubet? ...
9. Quī color est linguae? ...
10. Quid dīcit medicus? ...
11. Quid medicus videt inter dentēs albōs? ...
12. Suntne sānī dentēs Quīntī? ...
13. Quid dīcit Quīntus? ...
14. Quid medicus tangit? ...
15. Quid sentit Quīntus et quid dīcit? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tertia (versūs 92–139)***Exercitium 8**

1. Iūlia bene can_____, sed Mārcus e____ male can____ putat.
2. Quīnt____ mortu____ nōn est, sed Syra putat Quīnt____ mortu____ esse.
3. Iūlius et Aemilia medic____ stult____ es____ putant.
4. Quīnt____ oculōs claud____ neque dorm____; Aemilia Quīnt____ oculōs claud____ videt et e____ dorm____ putat.
5. Dāvus Mēd____ putat nummōs Iūlii hab____.
6. Mēdus preti____ ānulī nimis magn____ es____ putat.
7. Lȳdia putat ānul____ gemmāt____ pulchr____ es____.
8. Puerī nās____ Iūliae foed____ es____ putant atque dicunt!
9. Vi____ long____ nōn est, sed servī quī lectīcam portant vi____ long____ es____ putant.
10. Rōmānī de____ Neptūn____ in marī vīv____ putant; Mercuri____ autem putant inter caelum et terram vol____.

aegrōtāre
appōnere
arcessere
culter
dē
dētergēre
dicere
dolēre
gaudēre
horrire
modo
nec
noster
palpitāre
putāre
quiētus
revenīre
sentīre
spectāre
tangere

Exercitium 9

1. Servus Iūlii Tūsculum it atque medicum _____.
2. Servus cum medicō ad vīllam _____ [= rūrsus venit].
3. Medicus interrogat: “Quis _____ [= aeger est]?”
4. Medicus linguam Quīntī _____ [= aspicit].
5. Medicus digitum in pedem puerī impōnit: medicus pedem eius _____.
6. Quīntus digitum medici in pede suō _____.
7. Quīntus: “Ei! Pēs _____!” Quīntus ‘pedem dolēre’ _____.
8. Medicus puerum oculōs claudere iubet, et _____ sūmit.
9. Medicus cultrum ad bracchium Quīntī _____.
10. Puer sanguinem _____ bracciō fluere sentit; capillī _____, cor _____.
11. Quīntus _____ iacet _____ [= neque] oculōs aperit; itaque Syra eum mortuum esse _____.
12. Māter _____ [= laeta est] quod filius vīvit.
13. Aemilia sanguinem dē bracciō Quīntī _____.
14. Iūlius: “Iam filius _____ [= meus et tuus] nōn _____ [= sōlum] pede, sed etiam bracciō aeger est.”

Exercitium 10*Exemplum:* Māter gaudet quod filius vīvit = Māter filium vīvere gaudet.

1. Quīntus gaudet quod medicus abest = Quīntus medic____ ab____ gaudet.
2. Lȳdia gaudet quod Mēdus Rōmam venit = Lȳdia Mēd____ Rōmam ven____ gaudet.

3. Iūlius gaudet quod Dāvus servus probus est = Iūlius Dav_____ serv_____

prob_____ es_____ gaudet.
4. Lydia gaudet quod Mēdus pecūniam habet = Lydia Mēd_____ pecūniam

hab_____ gaudet.
5. Aemilia gaudet quod Iūlius adest = Aemilia Iūli_____ ad_____ gaudet.
6. Pāstor gaudet quod ovis nigra vivit = Pāstor ov_____ nigr_____ viv_____

gaudet.

Exercitium 11

1. Cūr medicus Quintum oculōs claudere iubet? ...
2. Quid Aemilia tenet sub bracchiō Quinti? ...
3. Quid facit medicus? ...
4. Cūr Quintus horret? ...
5. Cūr nōn potest movēre bracchium? ...
6. Quid dē bracchiō in pōculum fluit? ...
7. Cūr Syra putat Quīntum esse mortuum? ...
8. Quō medicus manum appōnit et quid sentit? ...
9. Quid dīcit medicus? ...
10. Cūr Syra gaudet? ...
11. Quid Aemilia dē bracchiō Quīntī dēterget? ...
12. Quid dīcit Quīntus? ...
13. Quid Aemilia Syram arcessere iubet? ...
14. Cui Aemilia aquam dat? ...
15. Cūr Quīntus medicum abesse gaudet? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 140–179)**Lēctiō grammatica***Exercitium 12**

Dēclinātiō tertia: neutrum.

Exempla: *corpus, corporis; mare, maris.*

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>corpus</i>	<i>corpor</i> _____	<i>mar</i> _____	<i>mar</i> _____
2. Acc.	<i>corpus</i>	<i>corpor</i> _____	<i>mar</i> _____	<i>mar</i> _____
3. Gen.	<i>corpor</i> _____	<i>corpor</i> _____	<i>mar</i> _____	<i>mar</i> _____
4. Dat.	<i>corpor</i> _____	<i>corpor</i> _____	<i>mar</i> _____	<i>mar</i> _____
5. Abl.	<i>corpor</i> _____	<i>corpor</i> _____	<i>mar</i> _____	<i>mar</i> _____
6.	<i>Corpora et maria</i> _____ aut _____			plūrālis est.
7.	<i>Corpore</i> est _____ .			
8.	<i>Corporī</i> est _____ .			
9.	<i>Corporibus et maribus</i> est _____ aut _____			plūrālis.
10.	<i>Corporis et maris</i> _____ _____ est.			
11.	<i>Corporum et marium</i> est _____ .			
12.	<i>Corpus et mare</i> _____ aut _____			singulāris est.
13.	<i>Mari</i> est _____ aut _____			singulāris.

Exercitium 13

Exemplum: Medicus ‘Quīntum dormīre’ dicit: “Quīntus dormit.”

1. Quīntum nōn nōminātīvus, sed _____ est; *dormīre* nōn indicātīvus, sed _____ est.
2. Quīntum dormīre est _____ cum _____ .
3. Accūsātīvus cum īfinitīvō pōnitur apud haec verba: *iubēre*, _____ ,
_____ , _____ , _____ , _____ , _____ ,
est, cētera. Exempla:

dēclinātiō III

neutrum

	sing.	plūr.
nōm.	-	-a
acc.	-	-a
gen.	-is	-um
dat.	-i	-ibus
abl.	-e	-ibus

	sing.	plūr.
nōm.	-e	-ia
acc.	-e	-ia
gen.	-is	-ium
dat.	-i	-ibus
abl.	-i	-ibus

accūsātīvus cum īfinitīvō (acc. + inf.)

4. Mārcus Quīntum in arborem ascendere _____ : "In arborem ascende, Quīnte!"
 5. Quīntus in terrā iacet nec sē movet; itaque Mārcus eum mortuum esse
 _____.
 6. Mārcus clāmat. Iūlius Mārcum clāmāre _____ et accurrere _____.
 7. Mārcus: "Quīntus mortuus est." Mārcus _____ 'Quīntum mortuum esse.'
 8. Pater manum in pectus filii impōnit et cor eius palpitāre _____.
 9. Iūlius laetus est: pater filium vīvere _____.
 10. Quīntus ambulāre nōn potest, ergō _____ est eum ā Iūliō portāri.

Cap. XII**Lēctiō I**

*dat +nōm+est/sunt =
nōm +acc+habe(n)t*

CAPITVLVM DVODECIMVM**Lēctiō prīma (versūs 1–35)****Exercitium 1**

Exemplum: Mārcus ūnam sorōrem habet = Mārcō (*dat*) ūna soror est.

1. Iūlius trēs liberōs habet = lūliō...
2. Aemiliae ūnus frāter est = ...
3. Dāvus multōs amīcōs habet = ...
4. Hominī improbō pauci sunt amīci = ...
5. Homō duōs oculōs et duās aurēs habet = ...
6. Corporī hūmānō quattuor membra sunt = ...
7. Hominēs ālās nōn habent = ...
8. Mercuriō ālae in pedibus sunt = ...
9. Vir Rōmānus tria nōmina habet = ...
10. Rōmānīs multī deī sunt = ...

Exercitium 2

1. Mārcō pat_____ et māt_____, frāt_____ et soror sunt.
2. Mārcus pat_____ et māt_____, frāt_____ et sorōrem habet.
3. Iūliae duo frāt_____ sunt: Iūlia duōs frāt_____ habet.
4. Nōmina frāt_____ sunt Mārcus et Quīntus.
5. Iūlia māt_____ et frāt_____ suīs rosās ostendit.
6. Iūlia ā māt_____ et ā frāt_____ suīs discēdit.
7. Iūlia rosam dat pat_____, pat_____ filiae osculum dat.
8. Iūlia pat_____ suum amat et ā pat_____ suō amātur.
9. Avunculus nōn est frāt_____ pat_____, sed māt_____.
10. Pueri Rōmānī nōn ā māt_____, sed ā pat_____ suīs nōmina habent.

Exercitium 3

1. Mārcō et Quīntō ūna _____ est: Iūlia.
2. Iūliae duo _____ sunt: Mārcus et Quīntus.
3. Frāter Aemiliae, cui _____ est Aemilius, _____ liberōrum est.
4. Publius _____ est; alia _____ sunt Mārcus, Quīntus, Titus.
5. Paulus nōn praenōmen, sed _____ est.
6. Aemilia _____ est quod frāter eius procul ab eā abest.
7. Liberi: "Ubi est avunculus nōster?" Iūlius: "Avunculus _____ est in Germāniā."
8. _____ Rōmānus pilum et _____ et scūtum _____ [= portat].

pater patr|is
māter mātr|is
frāter frātr|is

arma
armātus
avunculus
cognōmen
fert
frāter
gladius
mīles
nōmen
pilum
praenōmen
scūtum

9. _____ et gladius et _____ sunt _____ mīlitis Rōmānī.
 10. Miles est vir _____ [= quī arma fert].

soror
trīstis
vester

Exercitium 4

1. Quis est frāter Mārcī? ...
2. Quae soror Mārcī est? ...
3. Quot frātrēs sunt Iūliae? ...
4. Mārcō quot sorōrēs sunt? ...
5. Quot filiī et quot filiae Iūliō sunt? ...
6. Quod nōmen est filiae? ...
7. Filiīs quae nōmina sunt? ...
8. Quod nōmen mātri est? ...
9. Quod cognōmen est Iūliō? ...
10. Num 'Quīntus' cognōmen est? ...
11. Quot nōmina virō Rōmanō sunt? ...
12. Quid est praenōmen? ...
13. Quis est avunculus Mārcī? ...
14. Quot frātrēs sunt Aemiliae? ...
15. Cūr Aemilia trīstis est? ...
16. Ubi est frāter Aemiliae? ...
17. Estne Aemilius mercātor Rōmānus? ...
18. Quid miles Rōmānus fert? ...

Lēctiō secunda (versūs 36–91)

Lēctiō II

Exercitium 5

1. Mil_____ Rōmānus bona arma fert.
2. Bona arma ā mil_____ Rōmānō feruntur.
3. Arma mil_____ Rōmānī sunt gladius, scūtum, pilum.
4. In Germāniā multī mil_____ sunt, et ped_____ et equ_____.
5. In Germānia magnus numerus mil_____ est, et ped_____ et equ_____.
6. Equ_____ est mil_____ qui equō vehitur; qui pedibus it ped_____ est.
7. Pilum ped_____ Rōmānī nōn tam longum est quam hasta equ_____.
8. Pilum ā ped_____ Rōmānō fertur, hasta ab equ_____ fertur.

miles militis
pedes pedestris
eques equitis

Exercitium 6

Exempla: Gladius longus. Gladius brevis.

Hasta longa. Hasta brevis.

-us -us -us -is
-a -a -a -is

1. Gladius long_____ nōn tam lev_____ est quam gladius brev_____.
2. Hasta brev_____ nōn tam grav_____ est quam hasta long_____.
3. Saccus Lēandrī magn_____ et grav_____ est, saccus Syrī est parv_____ et lev_____.
4. Quīntus est puer crass_____, Mārcus puer tenu_____. est.
5. Aemilia nōn laet_____, sed trīst_____ est.
6. Capillus Aemiliae nōn brev_____, sed long_____ est.
7. Haec līnea long_____ et tenu_____ est: [_____].
8. Haec līnea est brev_____ et crass_____ : [-].

A nōn tam -us/-a/-is est
quam B = B -ior est
quam A

Exercitium 7

Exemplum: Mārcus nōn tam crassus nec tam gravis est quam Quīntus
= Quīntus crassior et gravior est quam Mārcus.

1. Via Latīna nōn tam longa est quam via Appia = ...
2. Cornēlius nōn tam pecūniōsus est quam Iūlius = ...
3. Syra nōn tam fōrmōsa est quam Aemilia = ...
4. Quīntus nōn tam levis est quam Mārcus = ...
5. Saccus Syrī nōn tam gravis est quam Lēandrī = ...
6. Capillus Iūliae nōn tam brevis est quam Mārcī = ...
7. Mēdus nōn tam probus est quam Dāvus = ...
8. Digitus quārtus nōn tam longus neque tam crassus est quam digitus medius = ...

Exercitium 8

genetivus partitivus
(*< pars*)

Exemplum: Prōvincia est pars imperiī Rōmānī.

1. Littera est pars vocābul_____.
2. Umerī et pectus partēs corpor____ hūmān____ sunt.
3. Manus pars bracchi____ est ut pēs pars crūr____ est.
4. Ātrium et peristylum partēs vill____ Rōmān____ sunt.
5. Praenōmen est pars prīma nōmin____ Rōmān____.
6. Aegyptus pars Āfric____ est.
7. Magna pars Eurōp____ est in imperiō Rōmānō.

Exercitium 9

imperāre/pārēre + dat

Exempla: Pater filiō et filiae imperat; liberī patrī suō pārent.

1. Dominus serv____ suō imperat; servus domin____ su____ pāret.
2. Domina ancill____ suae imperat; ancilla domin____ su____ pāret.
3. Iūlius Mēd____ imperat: "Venī!" nec Mēdus e____ pāret.
4. Mārcus sorōr____ su____ imperat: "Tacē, Iūlia!" neque ea frātr____ su____ pāret.
5. Dux mīlit____ imperat, mīlitēs duc____ su____ pārent.
6. Rōmānī Gall____ imperant, Galli Rōmān____ pārent.
7. C____ dominō Dāvus pāret? Dominus c____ Dāvus pāret est Iūlius.

Exercitium 10

-us	-ūs
-um	-ūs
-ūs	-uum
-ui	-ibus
-ū	-ibus

1. In Germāniā magnus exercit____ Rōmānus est.
2. In exercit____ Rōmānō multī mīlitēs sunt.
3. Dux exercit____ est qui exercit____ dūcit.
4. Dux Rōmānus magnō exercit____ imperat.
5. In Germāniā et in Britanniā magni exercit____ Rōmānī sunt, qui contrā magnōs hostium exercit____ pugnant.
6. Graecī et Gallī iam exercit____ Rōmānīs pārent.
7. Multī Graecī et Gallī in exercit____ Rōmānīs mīlitant.
8. Ducēs exercit____ Rōmānōrum ā mīlitib⁹ suis nōn discēdunt.

Exercitium 11

ac
arcus
barbarus
bellum
brevis
contrā
dīvidere
dux

1. Mīlitēs pilīs et gladiīs _____.
2. Puerī nōn armīs, sed _____ pugnant.
3. _____ est mīles qui ex equō pugnat.
4. Aemilius nōn eques, sed _____ est.
5. Gladius qui ā pedite _____ nōn est longus et _____, sed _____ et levis.
6. Gladius brevis nōn gravis, sed sed _____ est.

7. Pedes hastam longam et gravem _____ [= portare] nōn potest.
8. Graecī et Rōmānī nōn sunt hominēs _____ ut Germānī _____. [= at-que] Britannī, qui Germāniā et Britanniam _____.
9. Prōvincia est _____ imperiī Rōmānī.
10. Dānuvius flūmen Germāniā ab imperiō Rōmānō _____.
11. Dānuvius est _____ imperiī Rōmānī.
12. Graecia _____ Graecōrum est.
13. Rōmānī _____ Germānōs pugnant; Germānī enim _____ Rōmānōrum sunt, ac _____ est inter Rōmānōs et Germānōs.
14. Hostēs exercitum Rōmānum _____ [= timent].
15. Qui exercituī imperat _____ exercitūs est.
16. Hispānī, qui in _____ Rōmānō _____ [= mīlitēs sunt], nōn modo gladiōs et pīla, sed etiam _____ _____ que ferunt.

Exercitium 12

1. Quid agunt mīlitēs Rōmānī in Germāniā? ...
2. Quibus armis mīlitēs Rōmānī pugnant? ...
3. Quid est eques? ...
4. Aemiliusne eques est? ...
5. Quam longum est pīlum Aemiliī? ...
6. Estne longus gladius eius? ...
7. Suntne Graecī hominēs barbarī? ...
8. Estne Germānia prōvincia Rōmāna? ...
9. Quid est prōvincia? ...
10. Quam prōvinciam Gallī incolunt? ...
11. Quod flūmen Germāniā ā Galliā dīvidit? ...
12. Quae flūmina finēs sunt imperiī Rōmānī? ...
13. Quae est patria Germānōrum? ...
14. Cūr Rōmānī contrā Germānōs pugnant? ...
15. Cui exercitus Rōmānus pāret? ...

*Lēctiō tertia (versūs 92–142)***Exercitium 13**

1. Aemilius, qui miles fort_____ est, gladium brev_____ et lev_____ fert.
2. Mīlitī fort_____ Rōmān_____ est gladius brev_____ et lev_____.
3. Miles Rōmān_____ gladiō brev_____ et lev_____ armātus est.
4. Rōmānī, mīlitēs fort_____, gladiōs brev_____ et lev_____ ferunt.
5. Militibus fort_____ Rōmān_____ sunt gladiī brev_____ et lev_____.
6. Mīlitēs Rōmān_____ gladiīs brev_____ et lev_____ armātī sunt.
7. In ānulō Aemiliae est gemma magn_____ et grav_____.
8. Aemilia gemmam habet magn_____ et grav_____.
9. Aemilia gemmā magn_____ et grav_____ īrnātur.
10. Pretium gemmae magn_____ et grav_____ est sēstertii centum.
11. Aemilia mult_____ gemmās grav_____ habet.
12. Magnum est pretium gemmārum grav_____.
13. Ōs vocābulum nōn long_____, sed brev_____ est; in hōc vocābulō brev_____ duae litterae sunt.
14. Ōs et pēs vocābula nōn long_____, sed brev_____ sunt.

eques
exercitus
ferre fertur
finis
gravis
hostis
incolere
levis
metuere
mīlitāre
pars
patria
pedes
pugnāre
pugnus
sagitta

Lēctiō III

gladius/hasta	gravis
scūtum	grave
-us/-a	-is
-um/-am	-em
-ī/-ae	-īs
-ō/-ae	-ī
-ō/-ā	-ī
-um	-e
-ī/-ae	-ēs
-ōs/-ās	-ēs
-ōrum/-ārum	-ium
-īs	-ibus
-a	-ia

gladius/hasta **gravior**
scūtum **gravius**

-ior -iōrēs
-iōrem -iōrēs
-iōris -iōrum
-iōrī -iōribus
-iōre -iōribus
-ius -iōra

Exercitium 14

1. Via Appia long_____ et lāt_____ est quam via Latīna.
2. Multae viae long_____ et lāt_____ sunt quam via Latīna.
3. Saccus Syrī lev_____ est quam saccus Lēandri.
4. Syrus saccum lev_____ portat quam Lēander.
5. In saccō lev_____ sunt pira.
6. *Iūlius* nōmen brev_____ est quam *Cornēlius*.
7. Litterae Graecae nōmina long_____ habent quam Latīnae.
8. Rōmānī pilis brev_____ et lev_____ pugnant quam Germānī.
9. Mīlītēs Rōmānī fort_____ sunt quam Germānī et ducī fort_____ pārent quam illi.
10. Dux Rōmānus fort_____ est quam dux Germānōrum et militibus fort_____ imperat quam ille.
11. Cornēlius equum fōrmōs_____ habet quam Iūlius; Cornēlius dominus equī fōrmōs_____ est.
12. Ornāmenta fēminam pulchram pulchr_____ facere possunt.
13. Quod ornāmentum pulchr_____ est quam ānulus gemmātus?

Exercitium 15

altus
castra
dēfendere
dīvidere
equitātus
expugnāre
fortis
fossa
fugere
iacere
impetus
lātus
metus
mīlia
oppugnāre
passus
vāllum

1. Mīlītēs Rōmānī in _____ habitant.
2. Circum castra vāllum et _____ est.
3. Vāllum prope x pedēs _____ est et duo _____ [MM] _____ longum.
4. Via quae castra in duās partēs _____ centum pedēs _____ est.
5. Cum hostēs castra _____, Rōmānī _____ ascendunt.
6. Hostēs castra _____ nōn possunt, quia Rōmānī castra _____.
7. Hostēs pīla in castra _____ nōn possunt.
8. _____ [= equitēs] in hostēs _____ facit.
9. Hostēs arma ad terram iaciunt ac _____.
10. Miles _____ nōn fugit et sine _____ [= timōre] hostēs oppugnat.
11. Rhēnus est flūmen longum et lātum et _____.

Exercitium 16

1. Ubi habitant mīlītēs Rōmānī? ...
2. Ubi sunt castra in quibus Aemilius habitat? ...
3. Cūr nūllī puerī in castrīs habitant? ...
4. Quid est circum castra Rōmāna? ...
5. Quam altum et quam longum est vāllum castrōrum? ...
6. Quot portae in castra dūcunt? ...
7. Quam lāta via est inter duās portās? ...
8. Cum castra oppugnantur, quid agunt Rōmānī? ...
9. Quibus armīs vāllum dēfenditur? ...
10. Quid facit mīles fortis qui ab hoste petitur? ...
11. Quō fūgiunt Germānī? ...
12. Cūr pīla Germānōrum procul iacī nōn possunt? ...
13. Cūr Germānia ā Rōmānīs nōn expugnātur? ...
14. Num Rōma ab hostibus expugnārī potest? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 143–225)***Exercitium 17**

Dēclīnātiō quārta

Exemplum: *manus*, gen. sing. -ūs, f.

Sing.	Plūr.
1. Nōm. <i>man</i> _____	<i>man</i> _____
2. Acc. <i>man</i> _____	<i>man</i> _____
3. Gen. <i>man</i> _____	<i>man</i> _____
4. Dat. <i>man</i> _____	<i>man</i> _____
5. Abl. <i>man</i> _____	<i>man</i> _____
6. <i>Manibus</i> est _____ aut _____	plūrālis.
7. <i>Manū</i> _____ <i>singulāris</i> est.	
8. <i>Manū</i> _____ _____ est.	
9. <i>Manum</i> _____ _____ est.	
10. <i>Manus</i> _____ _____ est.	
11. <i>Manūs</i> est _____ <i>singulāris</i> aut _____ aut _____	plūrālis.
12. <i>Manuum</i> _____ _____ est.	

Exercitium 18Exemplum: *Mūrus altus. Porta alta. Vāllum altum.*

- 1.
- Altus*
- a -um est _____ prīmae et secundae dēclīnātiōnis.

Singulāris			Plūrālis		
Masc.	Fēm.	Neutr.	Masc.	Fēm.	Neutr.
2. Nōm. <i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
3. Acc. <i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
4. Gen. <i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
5. Dat. <i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
6. Abl. <i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
7. Voc. <i>alt</i> _____					
8. Masculinū: <i>altus</i> est _____, <i>altum</i> _____, <i>altos</i> _____ plūrālis, <i>altī</i> _____ <i>singulāris</i> aut _____ plūrālis, <i>alte</i> _____.					
9. Fēmininū: <i>alta</i> est _____ <i>singulāris</i> , <i>altam</i> _____, <i>altas</i> _____, <i>altae</i> _____ aut _____ <i>singulāris</i> aut _____ plūrālis, <i>altā</i> _____, <i>altārum</i> _____.					
10. Neutrū: <i>altum</i> est _____ aut _____ <i>singulāris</i> , <i>alta</i> _____ aut _____ plūrālis.					
11. Masculinū et neutrū: <i>altī</i> est _____ <i>singulāris</i> , <i>altō</i> _____ aut _____ <i>singulāris</i> , <i>altōrum</i> _____.					
12. <i>Altīs</i> _____ aut _____ plūrālis est.					

*Lēctiō grammatica*dēclīnātiō IV
(gen. sing. -ūs)

	sing.	plūr.
nōm.	-us	-ūs
acc.	-um	-ūs
gen.	-ūs	-uum
dat.	-ui	-ibus
abl.	-ū	-ibus

adiectīvum

dēcl. I et II

masc. sing. plūr.

nōm.	-us	-ī
acc.	-um	-ōs
gen.	-ī	-ōrum
dat.	-ō	-īs
abl.	-ō	-īs

fēm.

nōm.	-a	-ae
acc.	-am	-ās
gen.	-ae	-ārum
dat.	-ae	-īs
abl.	-ā	-īs

neutr.

nōm.	-um	-a
acc.	-um	-a
gen.	-ī	-ōrum
dat.	-ō	-īs
abl.	-ō	-īs

Exercitium 19

adiectivum	
dēcl. III	
masc./fēm.	
sing. plūr.	
nōm. -is	-ēs
acc. -em	-ēs
gen. -is	-ium
dat. -ī	-ibus
abl. -ī	-ibus
neutr.	
nōm. -e	-ia
acc. -e	-ia
gen. -is	-ium
dat. -ī	-ibus
abl. -ī	-ibus

Exemplum: *Saccus gravis. Gemma gravis. Scūtum grave.*

1. *Gravis* -e est adiectivum _____ dēclinatiōnis.

Singulāris	Plūralis
Masc./Fēm.	Neutr.

2. Nōm. *grav* _____ *grav* _____ *grav* _____ *grav* _____
 3. Acc. *grav* _____ *grav* _____ *grav* _____ *grav* _____
 4. Gen. *grav* _____ *grav* _____ *grav* _____ *grav* _____
 5. Dat. *grav* _____ *grav* _____ *grav* _____ *grav* _____
 6. Abl. *grav* _____ *grav* _____ *grav* _____ *grav* _____
 7. Masculinum et fēmininum: *gravis* est _____ aut _____
 singulāris, *gravem* _____, *gravēs*
 _____ aut _____ plūralis.
 8. Neutrūm: *grave* est _____ aut _____ singulāris,
 gravia _____ aut _____ plūralis, *gravis*
 _____ singulāris.
 9. *Gravī* _____ aut _____ singulāris est.
 10. *Gravibus* _____ aut _____ plūralis est.
 11. *Gravium* _____ est.

Exercitium 20

comparātivus (comp.)	Comparātivus
masc./fēm.	
sing. plūr.	
nōm. -iōr	-iōrēs
acc. -iōrem	-iōrēs
gen. -iōris	-iōrum
dat. -iōrī	-iōribus
abl. -iōre	-iōribus
neutr.	
nōm. -iōs	-iōra
acc. -iōs	-iōra
gen. -iōris	-iōrum
dat. -iōrī	-iōribus
abl. -iōre	-iōribus

Exemplum: *Gladius longior. Via longior. Pilum longius.*

1. *Longior* -iōs -iōrēs est _____ adiectivī.

Singulāris	Plūralis
Masc./Fēm.	Neutr.

2. Nōm. *longior* *longius* *longiōr* _____ *longiōr* _____
 3. Acc. *longiōr* _____ *longius* *longiōr* _____ *longiōr* _____
 4. Gen. *longiōr* _____ *longiōr* _____ *longiōr* _____ *longiōr* _____
 5. Dat. *longiōr* _____ *longiōr* _____ *longiōr* _____ *longiōr* _____
 6. Abl. *longiōr* _____ *longiōr* _____ *longiōr* _____ *longiōr* _____
 7. Masculinum et fēmininum: *longior* est _____ singulāris,
 longiōrem _____, *longiōrēs* _____
 aut _____ plūralis.
 8. Neutrūm: *longius* est _____ aut _____ singulāris,
 longiōra _____ aut _____ plūralis.
 9. *Longiōre* _____ singulāris est.
 10. *Longiōrī* _____ est.
 11. *Longiōribus* est _____ aut _____ plūralis.
 12. *Longiōris* _____ est.
 13. *Longiōrum* est _____.

Cap. XIII**CAPITVLVM TERTIVM DECIMVM****Lēctiō I**

decimus	
duodecimus	
nōnus	
octāvus	
prīmus	
quārtus	
quīntus	

Lēctiō prīma (versūs 1–45)**Exercitium 1**

1. _____ mēnsis _____ [I] est.
 2. _____ mēnsis _____ [II].
 3. _____ mēnsis _____ [III].
 4. _____ mēnsis _____ [IV].
 5. _____ mēnsis _____ [V].
 6. _____ mēnsis _____ [VI].

7. _____ mēnsis [vii].
8. _____ mēnsis [viii].
9. _____ mēnsis [ix].
10. _____ mēnsis [x].
11. _____ mēnsis [xi].
12. _____ mēnsis [xii].

secundus
septimus
sexus
tertius
ūndecimus

Exercitium 2

1. _____ dīviditur in duodecim mēnsēs.
2. Iānuārius _____ annī pīmus est.
3. December est mēnsis annī _____.
4. In annō sunt _____ quīnque [ccclxv] _____.
5. _____ est centum annī; duo saecula sunt _____ [cc] annī.
6. Centum annī _____ saeculum est longum _____.
7. Mēnsis Iānuārius ā deō Iānō _____ [= nōmen habet].
8. Iānus est deus Rōmānus cui dueae _____ sunt.
9. Tempore antīquō Mārtius mēnsis pīmus _____.
10. _____ [= illō tempore] Octōber mēnsis octāvus erat.
11. _____ autem Iānuārius est mēnsis pīmus; Octōber _____ [= ergō Octōber] mēnsis decimus est.
12. Februārius _____ [xxviii] aut _____ [xxix] diēs habet.
13. Cēterī _____ [xi] mēnsēs longiōrēs sunt.
14. Aprīlis _____ [xxx] diēs habet; _____ Iūnius xxx diēs habet.
15. Sex mēnsēs sunt _____ pars annī.
16. Prīma pars diēi est _____.
17. Diēs est tempus ā māne ad _____.
18. _____ est tempus ā vesperō ad māne.
19. Māne est _____ diēi, vesper _____ diēi est.
20. Diēs in duodecim _____ dīviditur.
21. Hōra sexta, quae _____ nōminātur, diem dīvidit in duās _____ partēs.

aequus
annus
diēs
dīmidius
ducentī
duodētrīgintā
erat
faciēs
fīnis
hōra
igitur
initium
item
māne
mēnsis
merīdiēs
nōmināre
nunc
nox
postrēmus
saeculum
sexāgintā
tempus
trecentī
trīgintā
tunc
ūndecim
ūndētrīgintā
vel
vesper

Exercitium 3

1. Quot mēnsēs sunt in annō? ...
2. Qui mēnsis annī pīmus est? ...
3. Quis est mēnsis annī postrēmus? ...
4. Quot diēs habet annus? ...
5. Num homō ducentōs annōs vīvere potest? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iānuārius? ...
7. Quot oculōs et quot ūrā habet deus Iānus? ...
8. Cūr mēnsis nōnus September nōminātur? ...
9. Quot diēs habet mēnsis September? ...
10. Quam longus est mēnsis Octōber? ...
11. Estne mēnsis Februārius longior quam Mārtius? ...
12. Quae est pars diēi postrēma? ...
13. In quot hōrās dīviditur diēs? ...
14. Quot mēnsēs sunt dīmidia pars annī? ...

*accusativus temporis***Exercitium 4***Exemplum:* Iūlia duās hōrās dormit.

1. Homō sānus centum ann____ vivere potest.
2. Nēmō ducent____ ann____ vivit.
3. Canis duodecim ann____ vivere potest.
4. Mēdus mult____ hōr____ in sōle ambulat.
5. Aemilius sex mēns____ militat in Germāniā.
6. Quīntus trēs di____ et trēs noct____ in lectō iacet.
7. Mīlitēs pauc____ hōr____ dormiunt.

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 46–101)***Exercitium 5**

-ior	-issimus
	-issima
-ius	-issimum
-iōrēs	-issimī
	-issimae
-iōra	-issima

1. Nūllus mēnsis brev_____ est quam Februārius: is mēnsis anni brev_____ est.
2. Sōl est stēlla clār_____ quam cēterae stēllae: sōl stēlla caelī clār_____ est.
3. Nilus flūmen long_____ et lāt_____ est quam cētera flūmina Āfricæ: id flūmen Āfricæ long_____ et lāt_____ est.
4. Nūlli mīlitēs fort_____ sunt quam Rōmānī: Rōmānī mīlitēs fort_____ sunt.
5. Tiberius praenōmen long_____ est quam cētera praenōmina: id prae- nōmen Latīnum long_____ est.
6. Verba ire et dare brev_____ sunt quam cētera verba Latīna: ea verba Latīna brev_____ sunt.
7. Merīdiē sōl alt_____ in caelō est quam ante et post merīdiem: merīdiē sōl alt_____ est in caelō.
8. Mēdus: “Nūlla fēmina tam fōrmōsa aut tam proba est quam Lȳdia: ea fēmina fōrmōs_____ ac prob_____ est!”

Exercitium 6

-ēs	-ēs
-em	-ēs
-ēi	-ērum
-ēi	-ēbus
-ē	-ēbus

1. Di_____ est tempus ā māne ad vesperum.
2. Hōra sexta di_____ dīvidit in duās aequās partēs.
3. Vesper est fīnis di_____.
4. Di_____ prīmō mēnsis Septembri nōmen est kalendae Septembrēs.
5. Di_____ quīntō decimō post lūnam novam lūna plēna est.
6. Aestāte di_____ longiōrēs sunt quam noctēs.
7. Annus CCCLXV di_____ habet; numerus di_____ magnus est.
8. Prīmis mēnsium di_____ nōmina sunt kalendae Iānuāriae, Februāriae, Mārtiae, Aprilēs, cētera.
9. Mēnsēs incipiunt ab iīs di_____ quī kalendae dīcuntur.

Exercitium 7

aequinoctium	
aestās	
atque	
autumnus	
calidus	
clārus	
exiguus	
fōrma	
frīgidus	
glaciēs	

1. Nōn sōl, sed _____ et _____ lūcent nocte.
2. _____ lūnae ā sōle venit; itaque lūna nōn tam _____ est quam sōl.
3. Sōl terram et lūnam lūce suā _____.
4. Nōn _____ lūna lūce sōlis illūstrātur; ea pars lūnae quae nōn illūstrātur _____ est.
5. Cum lūna nova est, _____ [= parva] pars eius vidētur.
6. Lūna dīmidia _____ habet litterae D.
7. Diēs mēnsis i dīcitur _____, v aut VII _____, XIII aut xv _____.
8. A. d. VIII kal. Apr. et a. d. VIII kal. Oct. _____ dīcuntur, nam iīs diēbus nox aequa est _____ diēs.

9. Tempora anni sunt vēr, _____, autumnus, _____.
10. _____ à Mārtiō, _____ à Septembrī _____ [= initium facit].
11. Aestās nōn tempus _____, sed tempus _____ est.
12. Eō tempore multi Rōmāni _____ [: Rōmam] relinquunt.
13. Hieme nōn sōlum _____, sed etiam _____ dē nūbibus cadit.
14. Hieme _____ Germāniae glaciē _____.
15. Germānī puerī super _____ lacuum lūdunt.

hiems
idūs
illūstrāre
imber
incipere
kalendae
lacus

Exercitium 8

1. Unde venit lūx lūnae? ...
2. Num tōta lūna sōle illūstrātur? ...
3. Quis dīcitur diēs tertius decimus mēnsis Aprīlis? ...
4. Quō mēnse longissimī sunt diēs? ...
5. Quae sunt quattuor tempora anni? ...
6. À quō mēnse incipit annus? ...
7. Quod anni tempus incipit à mēnse Decembrī? ...
8. Qui mēnsis anni frigidissimus est? ...
9. Cūr multi hominēs urbem relinquunt aestāte? ...
10. Quandō folia dē arboribus cadunt? ...
11. Quandō arborēs novīs foliīs īrnantur? ...
12. Qui diēs anni brevissimus est? ...

lūna
lūx
nix
nōnae
obscūrus
operīre
stēlla
tōtus
urbs
vēr

*Lēctiō tertia (versūs 102–149)**Lēctiō III***Exercitium 9**

1. Antiquīs temporibus Mārtius mēnsis pīmus _____.
2. September, qui nunc mēnsis nōnus _____, tunc mēnsis septimus _____.
3. Tunc Rōma urbs nōn tam pulchra _____ quam nunc _____.
4. Tunc Rōmānī pauciōres _____ quam nunc _____.
5. Ante tempus Caesaris mēnsi septimō nōmen _____ Quintilis.

(nunc) est sunt
(tunc) erat erant

Exercitium 10

1. Aestāt_____ diēs longiōrēs sunt quam hiem_____.
2. Mēns_____ Mārti_____ et mēns_____ Septembr_____ diēs aequī sunt ac noctēs.
3. Hōr_____ sext_____ vel merīdi_____ sōl altissimus est.
4. Quandō lūcet lūna? Lūna noct_____ lūcet.
5. Di_____ octāv_____ post lūnam novam lūna dīmidia est.
6. Vēr_____ arborēs novīs foliīs īrnantur.
7. E_____ tempor_____ avēs nīdōs faciunt.

ablātīvus temporis

Exercitium 11

1. Estne Quīntus in cubiculō suō? ...
2. Estne obscūrum cubiculum Quīntī? ...
3. Cūr Aemilia fenestram claudit? ...
4. Cūr Quīntus hōrās longās esse putat? ...
5. Quod tempus est anni? ...
6. À quō nōminātur mēnsis Iūlius? ...
7. Quod nōmen eī mēnsi erat ante tempus Caesaris? ...
8. Num Iūlius vel Quīntilis mēnsis quintus est? ...
9. Cūr Quīntus dormīre nōn potest? ...
10. Ubi sōl lūcet cum nox est in Italiā? ...
11. Quandō hominēs dormiunt? ...
12. Quae urbs est caput imperiī Rōmānī? ...

Lēctiō grammatica

dēclīnātiō v (gen. sing. -ēi)	sing.	plūr.
nōm. -ēs	-ēs	
acc. -em	-ēs	
gen. -ēi	-ērum	
dat. -ēi	-ēbus	
abl. -ē	-ēbus	

*Lēctiō grammatica (versūs 150–176)***Exercitium 12**

Dēclīnātiō quīnta

Exemplum: *di|ēs*, gen. sing. -ēi, m.

Sing.	Plūr.
1. Nōm. <i>di</i> _____	<i>di</i> _____
2. Acc. <i>di</i> _____	<i>di</i> _____
3. Gen. <i>di</i> _____	<i>di</i> _____
4. Dat. <i>di</i> _____	<i>di</i> _____
5. Abl. <i>di</i> _____	<i>di</i> _____
6. <i>Diē est</i> _____ singulāris.	
7. <i>Diēbus</i> _____ aut _____ plūrālis est.	
8. <i>Diēi</i> _____ aut _____ singulāris.	
9. <i>Diem</i> _____ est.	
10. <i>Diērum</i> _____ est.	
11. <i>Diēs est</i> _____ singulāris aut _____ aut
_____ plūrālis.	

Exercitium 13Exempla: *Februārius mēnsis brevis est, brevior quam cēterī mēnsēs:*
Februārius mēnsis anni brevissimus est.

Masc.	Fēm.	Neutr.
1. <i>Brev is -e</i> positīvus est; <i>brevior -ius</i> _____ est; <i>brevissim us -a -um</i> est _____ .		
2. Pos. <i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
3. Comp. <i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
4. Sup. <i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
5. Pos. <i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____
6. Comp. <i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____
7. Sup. <i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____

positīvus (pos.)
comparātīvus (comp.)
superlātīvus (sup.)pos. -us -a -um / -is -e
comp. -ior -ius
sup. -issim|us -a -um**Cap. XIV***Lēctiō I*uter utra utrum?
A-ne an B?
alter -era -erum:
aut A aut B
uter- utra- utrum-que:
et A et B
neuter -tra -trum:
nec A nec B**CAPITVLVM QVARTVM DECIMVM***Lēctiō prima (versūs 1–32)***Exercitium 1**

Exempla:

Uter servus, Dāvus ne an Mēdus?Uterque servus: et Dāvus et Mēdus.Alter servus: aut Dāvus aut Mēdus.Neuter servus: nec Dāvus nec Mēdus.

- Duo puerī in hortum eunt, _____ puer ambulat, _____ currit.
- _____ ē duōbus puerīs currit? Quīntus currit. _____ ambulat? Mārcus ambulat.
- Iūlius: “Curre, Mārce!” Iam _____ puer currit, et Mārcus et Quīntus; _____ puer ambulat, nec Mārcus nec Quīntus.
- Aemilia et Lȳdia sunt duea fēminaē: _____ fēmina Rōmāna est, _____ Graeca.
- _____ ē duābus fēminīs est Graeca? Lȳdia est Graeca.
- _____ fēmina pulchra est, et Aemilia et Lȳdia; _____ fēmina foeda est, nec Aemilia nec Lȳdia.

7. Nīlus et Rhēnus sunt duo flūmina: _____ flūmen in Āfricā est,
_____ in Eurōpā.
 8. _____ ē duōbus flūminibus in Āfricā est, Nīlusne an Rhēnus? Nīlus in
Āfricā est.
 9. _____ flūmen magnum est, et Nīlus et Rhēnus; _____ flūmen
parvum est, nec Nīlus nec Rhēnus.

Exercitium 2

1. Uterque puer in lectō _____ [= iacet].
2. Uter puer dormit, Mārcusne _____ Quīntus?
3. Mārcus dormit, sed Quīntus _____ .
4. Mārcus nōn aegrōtat, sed _____ .
5. Āer frigidus per fenestram _____ intrat.
6. Fenestra Quīntī nōn aperta, sed _____ est.
7. Puer vigilāns _____ canere audit: "Cucurrū!"
8. Dāvus: " _____ pēs tuus sē habet _____ [= hōc diē]?"
9. Quīntus: "Pēs male sē _____. Dā _____ aquam, Dāve!" Dāvus eī
aquam dat.

an
apertus
clausus
cubāre
gallus
habēre, sē h.
hodiē
mihi
quōmodo
valēre
vigilāre

Exercitium 3

1. Cūr Mārcus quiētus in lectō suō cubat? ...
2. Cūr alter puer vigilat nec dormīre potest? ...
3. Uter ē duōbus puerīs aegrōtat? ...
4. Pēsne sōlum dolet Quīntō? ...
5. Suntne magna cubicula puerōrum? ...
6. Uter puer fenestrā apertā dormit? ...
7. Quid per fenestram apertam intrat? ...
8. Cūr fenestra Quīntī clausa est? ...
9. Quid audit Quīntus? ...
10. Cūr Mārcus gallum nōn audit? ...
11. Quid gallus canēns salūtat? ...
12. Quem vocat Quīntus? ...
13. Quōmodo sē habet pēs Quīntī hodiē? ...
14. Cūr Quīntus noctem longam esse putat? ...
15. Quid Dāvus puerō aegrō dat? ...

*Lēctiō secunda (versūs 33–74)**Lēctiō II***Exercitium 4***Exempla:*

Servus ambulāns = servus quī ambulat; servī ambulantēs = servī quī
ambulant.

[1] -āns -antēs
-antia

Membrum dolēns = membrum quod dolet; membra dolentia = membra
quaē dolent.

[2] -ēns -entēs
-entia

Puella canēns = puella quaē canit; puellae canentēs = puellae quaē canunt.

[3] -ēns -entēs
-entia

Puer dormiēns = puer quī dormit; puerī dormientēs = puerī quī dormiunt.

[4] -iēns -ientēs
-ientia

1. Puella plōr _____ [= quae plōrat]; puellae plōr _____ [= quae plōrant].
2. Puer rīd _____ [= quī rīdet]; puerī rīd _____ [= quī rīdent].
3. Cor palpit _____ [= quod palpitat]; corda palpit _____ [= quae palpitant].
4. Equus curr _____ [= quī currit]; equī curr _____ [= quī currunt].
5. Pāstor dorm _____ [= quī dormit]; pāstōrēs dorm _____ [= quī dormiunt].
6. Ovis err _____ [= quae errat]; ovēs err _____ [= quae errant].
7. Canis lātr _____ [= quī lātrat]; canēs lātr _____ [= quī lātrant].

8. Animal vol_____ [= quod volat]; animālia vol_____ [= quae volant].
 9. Stēlla lūc_____ [= quae lūcet]; stēllae lūc_____ [= quae lūcent].

Exercitium 5

adhūc
afferre
deinde
excitare
frigere
induere
inquit
lavare
māne
mergere
nūdus
poscere
prīnum
pūrus
solēre
sordidus
surgere
tibi
toga
tunica
vestimenta
vestīre

1. Iam hōra prīma est, sed Mārcus _____ dormit.
 2. Servus clāmāns puerum dormientem _____.
 3. Mārcus ē lectō _____ ac servum aquam _____ iubet.
 4. Servus eī aquam _____ et Mārcus manūs _____.
 5. Iam manūs eius nōn _____, sed _____ sunt.
 6. Mārcus prīnum manūs, _____ faciem lavat.
 7. Dāvus eum caput tōtum in aquam _____ iubet.
 8. _____ [= hōrā prīmā] puer manūs et faciem aquā frigidā lavat.
 9. Quīntus, quī ante Mārcum surgere _____, hodiē nōn surgit, quod pēs et caput eī dolet.
 10. "Mihi quoque caput dolet" _____ Mārcus, et Dāvus "_____ caput nōn dolet!" inquit.
 11. Mārcus _____, quia āēr frigidus est et corpus eius _____ est.
 12. Tunica et toga sunt _____ Mārcī.
 13. Mārcus vestimenta sua ā servō _____: "Dā mihi _____ et _____, Dāve! _____ mē!"
 14. Mārcus _____ tunicam, deinde togam _____.

Exercitium 6

1. Quō it Dāvus Quīntum relinquēns? ...
 2. Vigilatne Mārcus? ...
 3. Quōmodo Dāvus puerum excitat? ...
 4. Quid Mārcus Dāvum afferre iubet? ...
 5. Estne calida aqua quam Dāvus affert? ...
 6. Quid Mārcus prīnum lavat? ...
 7. Tōtumne corpus lavat Mārcus? ...
 8. Estne frigidā aqua quā Rōmānī post meridiem lavantur? ...
 9. Cūr nōn surgit Quīntus? ...
 10. Doletne caput Mārcō? ...
 11. Cūr Mārcus frīget? ...
 12. Quid Mārcus ā Dāvō poscit? ...
 13. Quae sunt vestimenta Mārcī? ...
 14. Num Dāvus Mārcum vestit? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tercia (versūs 75–132)***Exercitium 7**

-āns -antēs
 -antem
 -antis -antium
 -anti -antibus
 -ante/-antī
 -āns -antia
 -ēns -entēs
 -entem
 -entis -entium
 -entī -entibus
 -ente/-entī
 -ēns -entia

1. Ancilla can_____ et rīd_____ ā puellā dormi_____ nōn audītur.
 2. Puella dormi_____ ancillam can_____ et rīd_____ nōn audit, sed servum clām_____ audit.
 3. Servus clām_____ puellam dormi_____ excitat.
 4. Puella dormi_____ nōn ab ancillā can_____ et rīd_____, sed ā servō clām_____ excitātur.
 5. Puella vōcem ancillae can_____ et rīd_____ nōn audit, sed vōcem servī clām_____ audit.
 6. Ancillae can_____ et rīd_____ ā puellis dormi_____ nōn audiuntur.
 7. Puellae dormi_____ ancillās can_____ et rīd_____ nōn audiunt, sed servōs clām_____ audiunt.

8. Servī clām_____ puellās dormi_____ excitant.
9. Puellae dormi_____ nōn ab ancillis can_____ et rīd_____, sed ā servīs clām_____ excitantur.
10. Puellae vōcēs ancillārum can_____ et rīd_____ nōn audiunt, sed vōcēs servōrum clām_____ audiunt.
11. Dāvus nōn puerō val_____, sed puerō aegrōt_____ aquam dat.
12. Servus dominō imper_____ pāret. Servī dominīs imper_____ pārent.
13. Quīntus nec crūs dol_____ nec bracchium dol_____ movet.
14. Puer aegrōt_____ membra dol_____ nōn movet.
15. Avēs animālia vol_____ sunt; ovis nōn est animal vol_____.

Exercitium 8

1. Virī Rōmānī togam_____.
2. Mīles gladium gerit manū_____, scūtum manū_____.
3. Vir_____ [= togam gerēns] mīlitāre nōn potest.
4. Mārcus, cui pedēs frīgent,_____ induit.
5. Dāvus puerum_____ cum venīre iubet: "Venī mē_____!"
6. In ātriō_____ līberōs suōs exspectant.
7. Quīntus, quī_____ ēsse solet, hodiē_____ ēsse potest.
8. Dāvus Mārcō librum et_____ et_____ et rēgulam affert.
9. Iūlius: "Hodiē Mēdus_____ cum īre nōn potest, Mārce."
10. Mēdus librum et tabulam et cēterās_____ Mārcī ferre solet.
11. Mārcus ipse nihil ferre solet_____ mālum.
12. Filius discēdēns "_____, pater!" inquit.

calceus
dexter
gerere
mēcum
multum
nihil
parentēs
praeter
rēs
sēcum
sinister
stilus
tabula
tēcum
togātus
vale
rēs rēs
rem rēs
rei rērum
rei rēbus
rē rēbus

Exercitium 9

1. Sine pecūniā nūlla r_____ [= nihil] emī potest.
2. Mēdus Lydiae r_____ pulchram emit.
3. Pretium eius r_____ est centum sēstertiī.
4. Eī r_____ nōmen est 'ānulus gemmātus'.
5. Eā r_____ ḥornātur digitus.
6. In tabernīs Rōmānīs multae r_____ emī possunt.
7. Quī magnam pecūniām habet multās r_____ emere potest.
8. Magnus est numerus eārum r_____ quae Rōmae emī possunt.
9. Villa Iūlii multīs r_____ pulchrīs ḥornātur.

Exercitium 10

1. Quid est toga? ...
2. Utrum bracchium virō togātō nūdum est? ...
3. Cūr miles Rōmānus togam nōn gerit? ...
4. Quid mīles manū sinistrā gerit? ...
5. Cūr Mārcus calceōs poscit? ...
6. Quō eunt Dāvus et Mārcus? ...
7. Quī sunt in ātriō? ...
8. Quid est ante parentēs? ...
9. Quō it Aemilia? ...
10. Quid māter filiō aegrōtantī dat? ...
11. Quid pater dat filiō valentī? ...
12. Quās rēs Mārcus sēcum fert? ...
13. Quis cum puerīs īre solet? ...
14. Quid dicit puer discēdēns? ...
15. Quid pater respondeat? ...

Lēctiō grammatica
participium (part.)

- [1] -ā|ns -a|nt|is
- [2] -ē|ns e|nt|is
- [3] -ēns -ent|is
(-i|ēns -i|ent|is)
- [4] -i|ēns -i|ent|is

masc./fēm.

sing. plūr.

nōm.	-ns	-nt ēs
acc.	-nt em	-nt ēs
gen.	-nt is	-nt ium
dat.	-nt i	-nt ibus
abl.	-nt e/i	-nt ibus
neutr.		
nōm.	-ns	-nt ia
acc.	-ns	-nt ia
gen.	-nt is	-nt ium
dat.	-nt i	-nt ibus
abl.	-nt e/i	-nt ibus

*Lēctiō grammatica (versūs 133–150)***Exercitium 11**

1. Vocā|re īfīnītīvus est. Vocā|ns est _____.
 2. Vidē|ns, pōn|ēns, audi|ēns _____ sunt.
 3. Īfīnītīvus volāre, participium vol_____.
 4. Īfīnītīvus sedēre, participium sed_____.
 5. Participium dūcēns, īfīnītīvus dūc_____.
 6. Participium veniēns, īfīnītīvus ven_____.
 7. Participium faciēns, īfīnītīvus fac_____ ; item participium capiēns, iaciēns, fugiēns, pariēns, accipiēns, aspiciēns, īfīnītīvus cap_____ , iac_____, fug_____, par_____, accip_____, aspic_____.
Singulāris	Plūrālis
Masc./Fēm.	Neutr.
8. Nōm. volāns	vol_____
9. Acc. vol_____	vol_____
10. Gen. vol_____	vol_____
11. Dat. vol_____	vol_____
12. Abl. vol_____ /	vol_____ /
13. Nōm. canēns	can_____
14. Acc. can_____	can_____
15. Gen. can_____	can_____
16. Dat. can_____	can_____
17. Abl. can_____ /	can_____ /
18. Masculinum et fēminīnum: volāns, canēns est _____ singulāris, volantēm, canentēm _____ , volantēs, canentēs _____ aut _____ plūrālis.	
19. Neutrūm: volāns, canēns _____ aut _____ singulāris est, volantia, canentia _____ aut _____ plūrālis.	
20. Volante, canente _____ est.	
21. Volantī _____ aut _____ singulāris est, volantibus _____ aut _____ .	
22. Volantis, canentis est _____ , volantium, canentium _____ plūrālis.	

Cap. XV**Lēctiō I**

ego sum habeō
tū es habēs
is/ea est habet

CAPITVLVM QVINTVM DECIMVM*Lēctiō prima (versūs 1–40)***Exercitium 1**

1. Dēlia: “Ego laeta _____. Nōnne tū laeta _____ , Syra?”
2. Syra: “____ laeta nōn _____. Cūr tū laeta _____ , Dēlia?”
3. Dēlia: “Laeta _____ , quia Lēander mē amat: _____ amīcus meus _____ ; _____ amīca eius _____ .”
4. Dēlia amīcum habe_____, itaque _____ laeta _____ .
5. Dēlia: “Nōnne tū amīcum habē_____, Syra?”
6. Syra: “Ego amīcum nōn habe_____ .”
7. Dēlia: “Cūr amīcum nōn habē_____ ?”
8. Syra: “Amīcum nōn habe_____, quia fōrmōsa nōn _____. _____ amīcum habē_____, quia fēmina fōrmōsa _____ .”

Exercitium 2

1. Diodōrus _____ Mārcī est; Mārcus _____ Diodōri est.
2. Diodōrus puerōs _____ verberat; eō modō magister discipulōs improbōs _____ solet.
3. Diodōrus enim magister _____ est.
4. Sextus p̄imus ad _____ advenit.
5. Magister intrāns discipulum salūtat eumque _____ iubet:
“Salvē, Sexte! _____ !”
6. _____ [= deinde] Sextus in _____ suā cōnsidit.
7. Discipulus _____ [= tacēns] ante magistrum sedet.
8. Sextus iam adest, _____ [= sed] cēterī discipulī _____ adsunt.
9. Magister irātus _____ : “Ō, discipulōs improbōs...!”
10. Titus _____ [= ostium] pulsat _____ lūdum intrat.
11. Titus nōn _____ intrat, sed p̄imum iānuam pulsat.

Exercitium 3

1. Quō it Mārcus? ...
2. Quis est Diodōrus? ...
3. Cūr Mārcus magistrum suum metuit? ...
4. Quōmodo magister discipulōs improbōs pūnit? ...
5. Cui discipulī pārent? ...
6. Quis discipulus p̄imus ad lūdum advenit? ...
7. Quid facit Sextus cum magister intrat? ...
8. Cūr irātus est magister? ...
9. Estne Sextus discipulus improbus? ...
10. Quid facit Titus antequam lūdum intrat? ...
11. Quid magister eum facere iubet? ...
12. Cūr Titus librum suum nōn habet? ...
13. Tūne magister/magistra an discipulus/discipula es? ..

*Lēctiō secunda (versūs 41–95)***Exercitium 4**

1. Lēander saccum port____; item Syrus saccum port____.
2. Dāvus et Ursus lectīcam cum dominō port____.
3. Lēander: “Saccus quem tū port____, Syre, levior est quam is quem ego port____.”
4. Dāvus: “Saccī quōs vōs port____, Syre et Lēander, leviōrēs sunt quam lectīca quam nōs port____.”
5. Iūlia can____. Puerī nōn can____, sed rīd____, quod Iūliam canere aud____, nam puerī eam male canere put____.
6. Iūlia: “Cūr vōs rīd____, puerī, cum mē canere aud____? Nōnne mē bene canere put____?”
7. Mārcus: “Nōs rīd____ cum tē canere aud____, Iūlia, quia tē male canere put____!”
8. Quīntus: “Ego nōn rīd____ cum tē canere aud____.”
9. Iūlia: “Aud____ ne, Mārce? Quīntus nōn rīd____ cum mē canere aud____. Cūr tū nōn rīd____, Quinte? Tūne mē bene canere put____?”
10. Quīntus: “Ego put____ tē vōcem satis pulchram habēre. Nōn male can____, ut parva puella.”
11. Iūlia: “Ego bene can____, at vōs male can____!”
12. Quīntus: “Nōn male can____, ut magnī puerī!”

antequam
at
cōsiderē
discipulus
exclāmāre
iānua
lūdus
magister
nōndum
pūnire
sella
sevērus
statim
tacitus
tum
virga

Lēctiō II

[1]	-ō	-āmus
	-ās	-ātis
	-at	-ant
[2]	-eō	-ēmus
	-ēs	-ētis
	-et	-ent
[3]	-ō	-imus
	-is	-itis
	-it	-unt
[4]	-iō	-īmus
	-īs	-ītis
	-it	-iunt

Exercitium 5

convenire
dēsinere
domī
īnferior
nisi
nōs
posterior
quid
quod
reddere
redire
sē
sī
tergum
vērum
vōs

1. Mārcus (ad Sextum et Titum): “_____ magistrum nōn salūtātis...”
2. Sextus et Titus: “Id _____ nōn est: _____ magistrum salūtāmus.”
3. Magister: “Vērum dīcītis. _____ Mārcus dīcīt vērum nōn est.”
4. Magister īrātus _____ Mārcī verberat.
5. Tergum est pars corporis _____ .
6. Mārcus nōn lacrimat, neque enim lacrimāre puerō Rōmānō _____ .
7. Magister eum verberārē _____ , atque puer ad sellam suam _____ .
8. _____ [= cūr] Mārcus nōn cōnsīdit? Nōn cōnsīdit, quia pars tergī _____ eī dolet.
9. Quīntus nōn in ludō, sed _____ est.
10. Mārcus: “Quīntus dīcīt ‘_____ aegrum esse’.”
11. Magister: “_____ frāter tuus aeger est, in lūdum īre nōn potest.”
12. Magister Mārcum Titō tabulam _____ iubet.
13. Magister: “Necesse est tē pūnīrē, _____ tabulam nunc reddis Titō!”

Exercitium 6

1. Quis discipulus postrēmus advenit? ...
2. Mārcusne magistrum salūtat? ...
3. Cūr magister Mārcum verberat? ...
4. Cūr Mārcus nōn lacrimat? ...
5. Quō magister puerum redīre iubet? ...
6. Cūr Mārcus nōn cōnsīdit? ...
7. Quid est tergum? ...
8. Ubi est frāter Mārcī? ...
9. Cūr Quīntus in lūdum īre nōn potest? ...
10. Quid magister puerōs iubet? ...
11. Cūr Mārcus librum Titī habet? ...
12. Cūr Titus nōn potest mālum reddere Mārcō? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tertia (versūs 96–128)***Exercitium 7**

ego nōs
tū vōs
is iī

sum sumus
es estis
est sunt

possum possumus
potes potestis
potest possunt

1. Dāvus et Ursus, quī dominum vehunt, iam fessī _____ .
2. Syrus et Lēander saccōs vehunt; _____ nōndum fessī _____ .
3. Dāvus: “Nōs fessī _____. Nōnne vōs fessī _____ , Syre et Lēander?”
4. Syrus: “____ fessī nōn _____. Cūr _____ fessī _____ , Dāve et Urse?”
5. Ursus: “Nōs fessī _____ , quia dominus gravis _____ .”
6. Dāvus: “St! Dominus dormit; _____ quoque fessus _____ .”
7. Ursus: “_____ quī vehitur fessus esse nōn pot_____ .”
8. Servī, quī dominum portāre iam nōn pos_____ , lectīcam in viā pōnunt. Dominus excitātur.
9. Iūlius: “Cūr hīc consistimus? Ubi _____ ?”
10. Dāvus: “In monte _____. Iam tē portāre nōn pos_____ , domine.”
11. Iūlius: “Quid mē portāre nōn pot_____ ?”
12. Dāvus: “Tē portāre nōn pos_____ , quia nimis gravis _____ .”
13. Iūlius: “Ego gravis nōn _____ , nec lectica gravis _____ .”
14. Ursus: “Sine tē lectica gravis nōn _____. Tūne apud lectīcam ambulāre pot_____ ?”
15. Iūlius: “Fessus _____ : ambulāre nōn pos_____ .”
16. Dāvus: “_____ nōn tam fessus _____ quam nōs _____ .”
17. Iūlius: “Vērum dīcis: ego nōn tam fessus _____ quam vōs _____ , sed _____ dominus _____ , _____ servī _____ !”

Exercitium 8

1. Magister librum aperit ac _____ incipit.
2. Dum magister recitat, _____ discipulī dormiunt [= nūllus discipulus vigilat].
3. Discipulī tam bene dormiunt quam domī in _____ [= parvīs lectīs].
4. Ergō posteriōrem librī partem nōn audiunt, sed tantum _____ partem.
5. Magister eōs verberat. Discipulī: "Cūr _____ verberās?"
6. Magister: " _____ verberō, quod aliō modō _____ excitāre nōn possum."
7. In lūdō dormīre nōn _____.

lectulus
licēre
nōs (acc)
omnēs
prior
recitāre
vōs (acc)

Exercitium 9

1. Quid facit magister antequam recitāre incipit? ...
2. Tōtumne librum audiunt discipulī? ...
3. Cūr nōn audiunt posteriōrem librī partem? ...
4. Cūr magister recitāre dēsinit? ...
5. Quōmodo magister discipulōs excitat? ...
6. Quid Mārcus dīcit magistrō īrātō? ...
7. Quōmodo magister discipulōs pūnit? ...
8. Cūr discipulī nōn cōnsidunt? ...
9. Cūr magister eōs ante sellās stāre iubet? ...
10. Quid recitat magister sedēns? ...
11. Num in lūdō dormīre licet? ...
12. Quid est lectulus? ...
13. Tūne stāns dormīre potes? ...
14. Ubi vōs dormīre solētis, discipulī? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 129–170)**Lēctiō grammatica***Exercitium 10**

1. Voc|ō, vocā|mus _____ prīma est.
2. Vocā|s, vocā|tis _____ est.
3. Voca|t, voca|nt _____ est.
4. Voc|ō persōna _____ singulāris est; vocā|mus est _____ plūrālis.
5. Vocā|s _____ secunda _____ est; vocā|tis est _____.
6. Voca|t persōna _____ est; voca|nt est _____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
7. Pers. 1	am____	am____	vid____	vid____	aud____	aud____
8. Pers. 2	am____	am____	vid____	vid____	aud____	aud____
9. Pers. 3	am____	am____	vid____	vid____	aud____	aud____
10. Pers. 1	dūc____	dūc____	fac____	fac____	s____	s____
11. Pers. 2	dūc____	dūc____	fac____	fac____	es____	es____
12. Pers. 3	dūc____	dūc____	fac____	fac____	es____	s____

persōna (pers.)	sing.	plūr.
pers. 1	-ō	-mus
pers. 2	-s	-tis
pers. 3	-t	-nt
[1] 1	-ō	-ā mus
	2	-ā s -ā tis
	3	-ā t -a nt
[2] 1	-e ō	-ē mus
	2	-ē s -ē tis
	3	-e t -e nt
[3] 1	- (i)ō	-imus
	2	-is -itis
	3	-it - (i)unt
[4] 1	-i ō	-i mus
	2	-i s -i tis
	3	-i t -i unt

*Cap. XVI**Lēctiō I*

appellāre

ēgredī

flāre

flūctus

implēre

īferus

īfluere

interesse

locus

maritimus

mergere

merx

nauta

nāvigāre

nāvis

opperīrī

ōra

paulum

portus

secundus

situs

sīve

superus

tempestās

tranquillus

turbāre

turbidus

vēlum

ventus

*ablātīvus absolutus**I: cum adiectīvō***CAPITVLVM SEXTVM DECIMVM***Lēctiō prīma (versūs 1–40)***Exercitium 1**

1. Italia inter duo maria _____.
2. Id mare quod suprā Italiam _____ est ‘mare _____’, _____ [= vel] ‘mare Hadriāticum’ _____ [= nōminātur].
3. Īnfra Italiam situm est mare _____ sīve Tūscum.
4. In Tiberī flūmine nōn multum, sed _____ aquae est.
5. Itaque magnae _____ Rōmam adīre nōn possunt.
6. Ōstia est oppidum _____ quod magnum _____ habet.
7. In _____ maritimā multī sunt portū.
8. Ōs flūminis est _____ quō flūmen in mare _____.
9. Rēs quās mercātōrēs emunt ac vēndunt _____ dīcuntur.
10. Cum nūllus _____ flat, mare _____ est.
11. Cum magnus ventus _____, mare _____ est.
12. _____ est magnus ventus.
13. Tempestās mare _____ atque altōs _____ facit, quī nāvem aquā _____ possunt.
14. Nāvis quae aquā implētūr in mare _____ cum nautīs.
15. Itaque _____ tempestātēs metuunt nec marī turbidō _____ volunt.
16. Is quī nāvigāre vult ventum secundum _____ [= exspectat].
17. Ventus _____ est ventus quī ā tergō flat.
18. Ventō secundō nāvēs ē portū _____ [= exeunt].
19. _____ nāvium ventō implentur.

Exercitium 2

1. Inter quae maria sita est Italia? ...
2. Cūr magnae nāvēs Rōmam adīre nōn possunt? ...
3. Ubi sita est Ōstia? ...
4. Quid dīcitur locus quō flūmen in mare īfluit? ...
5. In quod mare Tiberis īfluit? ...
6. Ubi sita sunt oppida Brundisium, Puteoli, Genua? ...
7. Quid est portus? ...
8. Quōmodo mercēs ex Āfricā in Italiam vehuntur? ...
9. Num mercēs tantum vehuntur nāvibus? ...
10. Quid facit is quī nāvigāre vult? ...
11. Quandō tranquillum est mare? ...
12. Quid est tempestās? ...
13. Cūr nautae tempestātēs metuunt? ...
14. Quid nautae in portū opperīuntur? ...

Exercitium 3

1. Vent_____ secund_____ nāvēs ē portū ēgrediuntur.
2. Nāvēs plēn_____ vēl_____ per mare vehuntur.
3. Nautae neque mar____ tranquill____ neque mar____ turbid____ nāvigāre volunt.
4. Mārcus fenestr____ apert____ dormit, Quīntus fenestr____ claus____ cubat.
5. Puer ocul____ claus____ in lectō cubat.
6. Mārcus surgit ac ped____ nūd____ ante lectum stat.
7. Mārcus manūs lavat atque man____ pūris ē cubiculō exit.
8. Quīnt____ aegr____ trēs tantum discipulī adsunt.

9. Patr____ vīv____ filius pecūniōsus nōn est.
 10. Lūn____ plēn____ nox obscūra nōn est.

*Lēctiō secunda (versūs 41–95)***Exercitium 4***Exempla:* verērī = timēre

verētur = timet, verentur = timent
 verēns = timēns

1. In portū necesse est ventum opper_____.
2. Nautae ventum secundum opper_____.
3. Mēdus, quī dominum sevērum ver_____ , ex Italiā in Graeciam proficisc_____ vult.
4. Ventō secundō nāvis ē portū ēgred_____ .
5. Sōl or_____ ; Mēdus et Lydia sōlem or_____ intu_____ .
6. Mēdus laet_____ quia cum amicā suā proficisc_____ .
7. Lydia Rōmā proficisc_____ laet_____ nōn potest; dē oculis eius lacrimae lab_____ .
8. Mēdus amīcam suam trīstem complect_____ atque cōnsōl_____ .
9. Quīntus oculis clausīs cultrum medici opper_____ .
10. Parentēs filium vivere laet_____ .
11. Ovēs pāstōrem suum sequ_____ ; canis ovēs sequ_____ .
12. Omnēs nautae Neptūnum, deum maris, ver_____ .
13. Oculi hūmānī sōlem intu_____ nōn possunt.

Exercitium 5*Exemplum:* Iūlius nummōs suōs numerat Aemiliā spectante
 (= dum Aemilia spectat).

1. Sōl____ orient____ nāvis proficiscitur mult____ homin____ spectant____ .
2. Magistr____ recitant____ discipulī dormiunt.
3. Mārcus rīdet plōrant____ sorōr____ !
4. Sōl____ lūcent____ pāstor umbram petit.
5. Pāstor____ dormient____ ovis abit, sed pāstor lātrant____ can____ excitātur.
6. Cēter____ tacent____ et audient____ medicus Quīntum oculōs claudere iubet.
7. Gall____ canent____ excitātur puer.

Exercitium 6

1. _____ est pars nāvis posterior.
2. Illīc sedet _____ , is est nauta quī nāvem _____ .
3. _____ est ea pars caelī unde sōl hōrā prīmā _____.
 4. _____ est ea caelī pars quō sōl hōrā duodecimā _____.
 5. Oriēns et occidēns partēs caelī _____ sunt.
6. Ea caelī pars ubi sōl merīdiē stat appellātur _____ .
7. Pars contrāria dīcitur _____ ā septem stēllīs quae _____ in eā parte caelī stant.
8. Nautae ad occidentem nāvigatorī merīdiēs ā _____ est, ā _____ septentiōnēs, oriēns ā tergō.
9. Ventō secundō atque caelō _____ multae nāvēs _____ [= ūnō tempore] ē portū ēgrediuntur.
10. Mēdus et Lydia nāvem _____ et ex Italiā _____ .
11. Lydia Mēdum in puppim ascendentem _____ .

Lēctiō II

[1]	-ārī	
	-ātūr	-antur
	-āns	
[2]	-ērī	
	-ētūr	-entur
	-ēns	
[3]	-ī	
	-itūr	-untur
	-ēns	
[4]	-īrī	
	-ītūr	-iuntur
	-īens	
	(orjitur)	

ablātīvus absolūtus
II: cum participiō
 (-ntē -ntibus)

cernere
 complecti
 cōscendere
 cōsōlārī
 contrārius
 dextra
 gubernāre
 gubernātor
 intuērī
 labī
 laetārī
 merīdiēs
 occidēns
 occidere
 oriēns
 orīrī

proficiisci
puppis
semper
septentriōnēs
sequī
serēnus
simul
sinistra
verērī

12. Lȳdia tr̄istis est, sed Mēdus _____ [= gaudet] nec iam dominum _____.
13. Mēdus faciem Lȳdiae _____ [= spectat]: dē oculīs eius lacrimae _____.
14. Mēdus amīcam suam _____ eamque multīs verbīs _____.
15. Parvae r̄es quae procul absunt oculīs _____ nōn possunt.

Exercitium 7

1. Ubi sedet gubernātor et quid agit? ...
2. Quid est puppis? ...
3. Quae sunt quattuor partēs caeli? ...
4. Quae dicitur ea caeli pars unde sōl oritur? ...
5. Pars contrāria quae est? ...
6. Unde Mēdus et Lydia nāvem cōnsēdunt? ...
7. Quō proficiscuntur? ...
8. Cūr in Graeciam īre volunt? ...
9. Quid sēcum ferunt in nāve? ...
10. Quid Mēdus et Lydia ē nāve spectant? ...
11. Cūr hominēs in portū vix cernī possunt? ...
12. Num tr̄istis est Mēdus? ...
13. Cūr Lydia nōn laetātur? ...
14. Quōmodo Mēdus amīcam suam cōnsolātur? ...
15. Quām in partem nāvigant? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tertia (versūs 96–150)***Exercitium 8**

multum	-ī
paulum	-ae
	-is

Exemplum: Puer aeger multum aquae bibit et paulum cibī ēst.

1. In Tiberī nōn multum, sed paulum aqu_____ est.
2. Iūlius multum pecūni_____ habet.
3. Ovēs multum herb_____ edunt.
4. Pāstor nōn paulum pān_____ sēcum fert.
5. In corde et in vēnīs multum sanguin_____ est.
6. Post paulum tempor_____ discipulī dormiunt.

Exercitium 9

multum	
paulum	
multō	-ior -ius
paulō	post ante

1. Quīntus, quī mult_____ ēsse solet, hodiē paul_____ ēst.
2. Quīntus mult_____ crassior est quam Mārcus et paul_____ crassior quam Iūlia.
3. Nāvis proficiscitur; paul_____ post terra cernī nōn potest.
4. Nūbēs oriuntur, nec mult_____ post tempestās oritur.
5. Iam flūctūs mult_____ altiōrēs sunt quam paul_____ ante.
6. Nautae mult_____ aquae ē nāve hauriunt.
7. Nāvis paul_____ levior fit.
8. Dānuvius flūmen mult_____ longius est quam Tiberis et paul_____ longius quam Rhēnus.

Exercitium 10

āter
cōnārī
fieri fit
fulgur
haurīre
iactāre

1. Dum gubernātor _____ [↔ tacet], Mēdus caelum spectat.
2. Ab occidente nūbēs oriuntur nōn albae, sed _____.
3. Nauta deum Neptūnum _____: “O Neptūne!”
4. Paulō post _____ caelum et mare illūstrat, et statim magnus _____ audītur.
5. Simul tempestās oritur; mare turbidum _____ [= esse incipit].

6. Nāvis flūctibus _____ ac _____ [= prope nōn] gubernārī potest.
7. Necesse est aquam _____ et mercēs iacere.
8. Gubernātor Neptūnum invocat _____ timōrem [= quia timet].
9. Lydia Chrīstum invocat: "O Chrīste! _____ nōs!"
10. Mēdus Lydiām lābentem sustinēre _____, nec _____ [= sed nōn] ipse stāre potest.
11. Lydia _____ [= rūrsus] Chrīstum invocat: "O Chrīste! Iubē mare tranquillum _____!"

invocāre
iterum
loquī
propter
servāre
tonitrus
vērō
vix

Exercitium 11

1. Quid Mēdus in occidente videt? ...
2. Quid gubernātor opperītur? ...
3. Cūr Neptūnum invocant nautae? ...
4. Cūr nāvis gubernārī vix potest? ...
5. Quid nautae ē nāve hauriunt? ...
6. Cūr mercēs in mare iaciuntur? ...
7. Ubi est mercātor cuius mercēs iaciuntur? ...
8. Quem dominum Lydia invocat? ...
9. Quid tum agit Mēdus? ...
10. Cūr Mēdus loquī nōn potest? ...
11. Cūr nautae aquam haurire dēsinunt? ...
12. Mergiturne nāvis? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 151–165)**Lēctiō grammatica***Exercitium 12**

1. Timē|re verbum āctīvum est; timē|rī verbum _____ est.
2. Verē|rī est verbum _____; verē|rī et lāb|i verba _____ sunt.
3. Infīnitīvus verbī dēpōnētis nōn in -re dēsinit, sed in -ri/-i ut infīnitīvus verbī _____.
4. Infīnitīvus: cōn_____, intu_____, loqu_____, opper_____.
5. Persōna tertia verbī dēpōnētis nōn in -t, -nt dēsinit, sed in -tur, -ntur ut persōna tertia verbī _____.
6. Persōna tertia: singulāris: cōn_____, intu_____, loqu_____, opper_____; plūrālis: cōn_____, intu_____, loqu_____, opper_____.
7. Participium verbī dēpōnētis dēsinit in -ns ut participium verbī _____.
8. Participium: nōm. sing. cōn_____, intu_____, loqu_____, opper_____.

verbum dēpōnēns
verbum āctīvum:
inf. -re
pers.3 -t -nt
verbum passīvum et
dēpōnēns:
inf. -ri -i
pers. 3 -tur -ntur
verbum āctīvum et
dēpōnēns:
part. -ns -ntis

CAPITVLVM SEPTIMVM DECIMVM**Cap. XVII***Lēctiō prīma (versūs 1–41)**Lēctiō I*

1. Quot sunt x et III? ...
2. Quot sunt x et IV? ...
3. Quot sunt x et V? ...
4. Quot sunt x et VI? ...
5. Quot sunt x et VII? ...
6. Quot sunt x et VIII? ...
7. Quot sunt x et IX? ...
8. Quot sunt xx et VIII? ...
9. Quot sunt xx et IX? ...
10. Quot sunt xx et x? ...

duodētrīgintā
duodēvīgintī
quattuordecim
quīndecim
sēdecim
septendecim
trēdecim
trīgintā
ūndētrīgintā
ūndēvīgintī

centēsimus
 discere
 docēre
 doctus
 indoctus
 industrius
 interpellāre
 nescīre
 nōgentī
 octingentī
 piger
 postrēmō
 prāvē
 prāvus
 prūdens
 quadrāgintā
 quadringentī
 quīngentī
 quīnquāgintā
 quisque quemque
 rēctē
 rēctus
 respōnsum
 scīre
 sescentī
 septingentī
 septuāgintā
 tollere
 tot
 ūsque

Exercitium 2

1. Discipulus est puer qui _____.
2. Quī discipulōs _____ magister est.
3. Magister est vir _____, quī multās rēs _____.
4. Discipulī sunt puerī _____, quī multās rēs _____ [= nōn sciunt].
5. Discipulus quī nihil discere vult _____ est.
6. Sextus nec stultus nec piger est, sed _____ atque _____.
7. Magister: "Dīc numerōs ā decem _____ ad centum!"
8. _____ discipulus manum _____, prīnum Sextus, deinde Titus, _____ Mārcus.
9. Titus numerōs dīcit ā x ad xxii, tum magister eum _____.
10. Titus decimum _____ numerum dīcit ā xx ad c: "Vīgintī, trīgintā, _____, _____, sexāgintā, _____, octōgintā, nōnāgintā, centum."
11. Sextus, quī numerōs ā c ad m dicere iubētur, _____ [= tam multōs] numerōs dicere nōn vult.
12. Sextus _____ [c] quemque numerum tantum dīcit: "Centum, ducentī, trecentī, _____, _____, _____, _____, _____, mīlle."
13. Magister: "Quot sunt _____ [XL] et decem?" Sextus: "_____ [L]." Mārcus: "Sexāgintā."
14. Quod Sextus respondet _____ est.
15. _____ Mārcī nōn rēctum, sed _____ est.
16. Sextus _____ respondet; Mārcus _____ respondet.

Exercitium 3

1. Quid magister puerōs docet? ...
2. Num doctī sunt discipulī? ...
3. Quī discipulus multās rēs discit? ...
4. Sedentne discipulī magistrō recitante? ...
5. Quid faciunt discipulī antequam respondent? ...
6. Omnēsne simul manū tollunt? ...
7. Quōs numerōs dīcit Titus? ...
8. Num Sextus omnēs numerōs dīcit ā centum ad mīlle? ...
9. Estne Sextus puer stultus? ...
10. Omnēsne discipulī rēctē respondent? ...
11. Cūr Mārcus prāvē respondent? ...

Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 42–87)****Exercitium 4**

-ō	-mus
-s	-tis
-t	-nt
-or	-mur
-ris	-mini
-tur	-ntur

1. Bonus discipulus magistrum salūta_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____.
2. Sextus: "Ego magistrum salūt_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūt_____ cum ab eō vide_____."
3. Mārcus: "Ego numquam ā magistrō salūt_____."
4. Sextus: "Tū nōn salūtā_____ ā magistrō cum ab eō vidē_____, quia ipse magistrum nōn salūtā_____ cum eum vidē_____."
5. Bonī discipuli magistrum salūta_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vide_____.

6. Sextus et Titus: "Nōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____."
7. Mārcus: "Vērum dīcītis: vōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____, quia magister amīcus patribus vestrīs est!"

Exercitium 5

1. Syra Iūliam vocat = Iūlia ā Syrā voc_____.
2. Syra Iūliam quaerit nec eam reperit = _____
3. Iūlia: "Syra mē vocat" = "(Ego) _____".
4. Iūlia: "Syra mē quaerit nec mē reperit" = "(Ego) _____ nec _____".
5. Mārcus: "Syra tē vocat" = "(Tū) _____".
6. Mārcus: "Syra tē quaerit nec tē reperit" = "(Tū) _____ nec _____".
7. Syra puerōs vocat = _____.
8. Syra puerōs quaerit nec eōs reperit = _____ nec _____.
9. Puerī: "Syra nōs vocat" = "(Nōs) _____".
10. Puerī: "Syra nōs quaerit nec nōs reperit" = "(Nōs) _____ nec _____".
11. Iūlia: "Syra vōs vocat" = "(Vōs) _____".
12. Iūlia: "Syra vōs quaerit nec vōs reperit" = "(Vōs) _____ nec _____".

Exercitium 6

1. Magister Sextum _____: "Bonus es discipulus, Sexte. Semper rēctē, _____ prāvē respondēs."
2. Mārcus nōn laudātur, sed _____.
3. Quod magister interrogat nōn difficile, sed _____ est.
4. Mārcus vērō semper prāvē respondet, _____ facile est quod interrogātur; neque enim _____ antequam respondet.
5. Mārcus: "Quod ego interrogor nimis _____ est, neque aliī discipuli tam _____ interrogantur quam ego."
6. xxx et viii sunt _____, xxx et ix _____.

Exercitium 7

1. Cūr Sextus et Titus laudantur ā magistrō? ...
2. Estne difficile quod magister interrogat? ...
3. Quem magister reprehendit? ...
4. Cūr Mārcus numquam laudātur?
5. Num Mārcus semper interrogātur? ...
6. Estne magister amīcus patribus discipulōrum? ...
7. Quīntusne ā magistrō reprehenditur? ...
8. Quot sunt quadrāgintā et octō? ...
9. Estne facile quod vōs interrogāmī, discipuli? ...
10. Tūne saepe ā magistrō/magistrā laudāris? ...
11. Tūne Mārcum stultum esse putās? ...

[1]	-or	-āmur
	-āris	-āminī
	-ātur	-antur
[2]	-eor	-ēmur
	-ēris	-ēminī
	-ētur	-entur
[3]	-or	-imur
	-eris	-iminī
	-itur	-untur
[4]	-ior	-īmur
	-īris	-īminī
	-ītur	-iuntur

cōgitāre
difficilis
duodēquadrāgintā
facilis
laudāre
numquam
quamquam
reprehendere
saepe
ūndēquadrāgintā

Lēctiō III

[1]	-or	-āmur
	-āris	-āminī
	-ātur	-antur
[2]	-eōr	-ēmur
	-ēris	-ēminī
	-ētūr	-entur
[3]	-or	-imur
	-eris	-imini
	-itūr	-untur
[4]	-iōr	-imur
	-īris	-imini
	-itūr	-iuntur

A: “(ego) -ō”
 AA: “(nōs) -mus”
 A dicit | ‘sē -re’
 AA dicunt

absēns
 as
 certus
 computāre

*Lēctiō tertia (versūs 88–152)***Exercitium 8**

Exempla: vereor = timeō verēmur = timēmus
 verēris = timēs verēminī = timētis
 verētur = timet verentur = timent

1. Nauta nōn proficisc_____, quia ventum secundum opper_____.
 2. Mēdus: “Cūr nōn proficisc_____, nauta? Quid opper_____?”
 3. Nauta: “Nōn proficisc_____, quia ventum secundum opper_____. ”
 4. Nautae nōn proficisc_____, quia ventum secundum opper_____.
 5. Mēdus: “Cūr nōn proficisc_____, nautae? Quid opper_____?”
 6. Nautae: “Nōn proficisc_____, quia ventum secundum opper_____. ”
 7. Mēdus laet____ nec iam dominum ver_____.
 8. Mēdus: “Ego laet____ nec iam dominum ver_____. Cūr tū nōn laet_____, Lȳdia? Quid ver_____?”
 9. Nautae nōn laet_____, quia tempestātem ver_____.
 10. Mēdus: “Nōnne ventō secundō laet_____, nautae? Cūr caelum intu____? Quid ver_____?”
 11. Nautae: “Nōn laet_____, quia tempestātem ver_____. Nūbēs ātrās procul in caelō intu_____. ”

Exercitium 9

Exempla:
 Magister: “Ego bene recitō.” Magister dicit ‘sē bene recitāre.’
 Discipuli: “Nōs bene recitāmus.” Discipuli dīcunt ‘sē bene recitāre.’
 Iūlius: “Servus meus abest.” Iūlius dīcit ‘servum suum abesse.’
 Iūlius: “Servum meum quaerō.” Iūlius dīcit ‘sē servum suum quaerere.’
 Discipuli: “Probī sumus ac magistrō nostrō pārēmus.” Discipuli dīcunt ‘sē probōs esse ac magistrō suō pārēre.’

1. Iūlia: “Ego bene canō.” Iūlia dīcit ‘____ bene can_____. ’
2. Albinus: “Ōrnāmenta vēndō.” Albīnus dīcit ____ ōrnāmenta vēnd_____. ’
3. Servus: “Fessus sum.” Servus dīcit ‘_____ fess_____ es_____. ’
4. Servī: “Fessī sumus.” Servī dīcunt ‘____ fess_____ es_____. ’
5. Nauta: “Ventum secundum opperior.” Nauta dīcit ‘____ ventum secundum opper_____. ’
6. Nautae: “Neptūnum verēmur.” Nautae dīcunt ‘____ Neptūnum ver_____. ’
7. Iūlius: “Filius meus aegrōtat.” Iūlius dīcit ‘Fili____ ____ aegrōt_____. ’
8. Titus: “Ego librum meum nōn habeō.” Titus dīcit ‘____ librum ____ nōn hab_____. ’
9. Sextus: “Laudor ā magistrō meō.” Sextus dīcit ‘____ laud____ ā magistrō _____. ’
10. Servus: “Dominō meō pāreō.” Servus dīcit ‘____ dominō ____ pār_____. ’
11. Lydia: “Cum amīcō meō proficiscor.” Lydia dīcit ‘____ cum amīcō ____ proficisc_____. ’
12. Mīlētēs: “Nōs patriam nostram dēfendimus.” Mīlētēs dīcunt ‘____ patriam ____ dēfend_____. ’

Exercitium 10

1. Quintus, quī hodiē abest, etiam _____ ā magistrō laudātur.
2. Magistrō suō pārēre _____.
3. Magister ē sacculō suō _____ duōs nummōs, _____ et _____.

4. Magister: "Quot sēstertiī sunt sex dēnārii?" Titus digitīs _____ :
"...quattuor, ...octō, ...duodecim..."
5. Titus: "Sunt sēstertiī... vīgintī? an trīgintā?" Titus nōn _____, sed
_____ est. Sextus autem rēctē respondet.
6. Magister Sextō assem dat, et dēnārium in sacculō _____.
7. Magister _____ nōn est neque pecūniā suām disciplūlīs
_____.
8. Mārcus: "_____ [= cūr] nōs computāre docēs, magister?"
9. Magister: "Id exemplō _____ possum: Sī sēdecim assēs cum
amīcō tuō _____ [= dīvidis]..."

dēmōnstrāre
dēnārius
incertus
largīrī
largus
oportēre
partīrī
prōmēre
quārē
repōnere

Exercitium 11

1. Quid magister ē sacculō suō prōmit? ...
2. Quot assēs est ūnus sēstertiū et quot sēstertiī ūnus dēnārius? ...
3. Quōmodo parvī disciplūlī computant? ...
4. Cūr Titus magistrō interrogantī nōn statim respondet? ...
5. Quid dīcit Sextus manum tollēns? ...
6. Cūr incertum est respōnsum Tītī? ...
7. Sextusne incertus est? ...
8. Quid magister Sextō dat? ...
9. Estne largus magister Diodōrus? ...
10. Quārē puerī computāre discunt? ...
11. Cūr Mārcus decem assēs nōn habet? ...
12. Cūr magister Mārcum nihil docēre potest? ...
13. Tūne pecūniā tuām partīris cum amīcis? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 153–193)***Exercitium 12**

1. *Laud|or, laudā|mur* est persōna _____ verbī passīvī.
2. *Laudā|ris, laudā|minī* est persōna _____ verbī passīvī.
3. *Laudā|tur, lauda|ntur* est persōna _____ verbī passīvī.
4. Persōnae verbī passīvī: persōna tertia -tur, -ntur; persōna secunda -_____, -_____; persōna prima -_____, -_____.

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1 <i>vocor</i>	<i>voc</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____
6. Pers. 2 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____
7. Pers. 3 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____
8. Pers. 1 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
9. Pers. 2 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
10. Pers. 3 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
11. <i>Laet or, laetā mur</i> est persōna _____ verbī dēpōnentis.			
12. <i>Laetā ris, laetā minī</i> est persōna _____ verbī dēpōnentis.			
13. <i>Laetā tur, laeta ntur</i> est persōna _____ verbī dēpōnentis.			
Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1 <i>cōnor</i>	<i>cōn</i> _____	<i>ver</i> _____	<i>ver</i> _____
15. Pers. 2 <i>cōn</i> _____	<i>cōn</i> _____	<i>ver</i> _____	<i>ver</i> _____
16. Pers. 3 <i>cōn</i> _____	<i>cōn</i> _____	<i>ver</i> _____	<i>ver</i> _____
17. Pers. 1 <i>loqu</i> _____	<i>loqu</i> _____	<i>part</i> _____	<i>part</i> _____
18. Pers. 2 <i>loqu</i> _____	<i>loqu</i> _____	<i>part</i> _____	<i>part</i> _____
19. Pers. 3 <i>loqu</i> _____	<i>loqu</i> _____	<i>part</i> _____	<i>part</i> _____

Lēctiō grammatica

Persōnae verbī passīvī
et dēpōnentis

sing.	plūr.
pers. 1 -or	-mur
pers. 2 -ris	-minī
pers. 3 -tur	-ntur
[1] 1 -or	-ā mur
2 -ā ris	-ā minī
3 -ā tur	-a ntur
[2] 1 -e or	-ē mur
2 -ē ris	-ē minī
3 -ē tur	-e ntur
[3] 1 -or	-imur
2 -eris	-iminī
3 -itur	-untur
[4] 1 -i or	-i mur
2 -i ris	-i minī
3 -i tur	-i ntur

*Cap. XVIII**Lēctiō I*

īdem eadem idem
eundem eandem idem
eiusdem
eidem
eōdem eādem eōdem

CAPITVLVM DVODEVICESIMVM*Lēctiō prima (versūs 1-61)***Exercitium 1**

1. Dāvus et Ursus sunt servi ____ dem dominī.
2. Dāvus et Ursus ____ dem dominum habent.
3. Dāvō et Ursō ____ dem dominus est.
4. Dāvus et Ursus ____ dem dominō pārent.
5. Dāvus et Ursus cum ____ dem dominō habitant.
6. Dēlia et Syra sunt ancillae ____ dem dominae.
7. Dēlia et Syra ____ dem dominam habent.
8. Dēliae et Syrae ____ dem domina est.
9. Dēlia et Syra ____ dem dominae pārent.
10. Dēlia et Syra cum ____ dem dominā habitant.
11. Patri et filiō ____ dem cognōmen est.
12. Pater et filius ____ dem cognōmen habent.
13. Mare Īferum et Tūscum sunt duo nōmina ____ dem maris.
14. ____ dem marī duo nōmina sunt.
15. Pater et māter in ____ dem cubiculō dormiunt.

Exercitium 2

coniungere
cōsonāns
dictāre
erūs
frequēns
intelligere
ita
iungere
legere
lingua
rārus
scrībere
sententia
sīc
significāre
varius
vōcālis

1. Ex litterīs Latīnis sex _____ sunt, cēterae sunt _____ .
2. In _____ Latīnā k littera nōn _____ , sed _____ est.
3. Cōsonāns semper cum vōcālī _____ .
4. Cum vocābula _____ [= iunguntur], _____ fiunt.
5. Haec vocābula dominus et _____ eundem hominem _____ .
6. Magister librōs et Graecōs et Latīnōs _____ potest.
7. Mārcus vocābula Graeca nōn _____ .
8. Discipuli in tabulīs _____ id quod magister iīs _____ .
9. _____ [= eō modō] puerī scrībere discunt.
10. Mārcus vocābulum homō scrībit _____ [= hōc modō]: omo.
11. Barbarīs nōn eadem lingua, sed _____ linguae sunt.

Exercitium 3

1. Quot sunt litterae Latīnae? ...
2. Quot sunt vōcālēs et quot cōsonantēs? ...
3. Estne b vōcālis an cōsonāns? ...
4. Suntne vōcālēs an cōsonantēs litterae e et o? ...
5. In quibus vocābulīs reperiuntur litterae y et z? ...
6. Quid est zephyrus? ...
7. Num k littera frequēns est in linguā Latīnā? ...
8. Quid est KAESŌ? ...
9. In vocābulō familia quot litterae et quot syllabae sunt? ...
10. Utrum vocābulum rārius est dominus an erūs? ...
11. Quōs librōs magister legere potest? ...
12. Quōmodo parvus discipulus legit? ...
13. Quid scrībunt discipuli? ...
14. Omnesne discipulī rēctē scrībunt? ...

Exercitium 4

facere
facit faciunt

1. Vōcālis per sē syllabam _____ potest.
2. Sine vōcālī syllaba _____ nōn potest.
3. Cōsonāns per sē syllabam nōn _____ .

4. Si cōsonāns cum vōcālī iungitur, syllaba _____.
5. Cum syllabae coniunguntur, vocābula _____.
6. Ārnāmenta fēminam pulchram etiam pulchriōrem _____.
7. Ārnāmentis fēmina pulchra etiam pulchrior _____.

fieri
fit fiunt

Exercitium 5

1. In tabulā suā _____ que discipulus eandem sententiam scribit.
2. Magister _____ que discipulum ad sē vocat, p̄rīnum Sextum, tum Titum, postrēmō Mārcum.
3. Magister tabulam _____ que discipulī aspicit.
4. Magister suam _____ que discipulō tabulam reddit.
5. Parvus discipulus cum legit _____ que litteram _____ que syllabae et _____ que syllabam _____ que vocābuli dicit.
6. Ita _____ que vocābulum ā _____ que discipulō legitur.
7. In vocābulō September _____ que syllaba vōcālem habet: in _____ que syllabā eadem vōcālis est.
8. In lingūā Graecā suum _____ que litterae nōmen est, ut A alpha, B bēta, Γ gamma, Δ delta, cēt.

quis- quae- quod -que
quem- quam- quod -que
cuius-que
cui-que
quō- quā- quō -que

*Lēctiō secunda (versūs 62–118)**Lēctiō II***Exercitium 6**

1. Titus nōn tam stultus nec tam pig_____ est quam Mārcus.
2. Mārcus stultior et pig_____ est quam cēterī discipuli.
3. Mārcus discipulus stultissimus et pig_____ est.
4. Ānulus sine gemmā nōn tam pulch_____ est quam ānulus gemmātus.
5. Ānulus quem Mēdus emit pulch_____ est quam cēterī ānulī Albīnī.
6. Mēdus ānulum Albīnī pulch_____ emit.
7. Capillus Sextī et Titī nōn tam nig_____ est quam Mārcī.
8. Capillus Mārcī nig_____ est quam cēterōrum puerōrum.
9. Capillus Mārcī nig_____ est.

-er
-rior
-errimus

Exercitium 7

Exempla: Quālis mīles est Aemilius? Miles probus et fortis est.
Quōmodo pugnat? Aemilius probē et fortiter pugnat.

1. Quālis discipulus est Mārcus? Mārcus discipulus stult_____ est.
2. Quōmodo Mārcus respondet? Mārcus stult_____ respondet.
3. Quāle est respōnsum Sextī? Respōnsum eius rēct_____ est.
4. Quōmodo Sextus respondet? Sextus rēct_____ respondet.
5. Quālēs sunt litterae Mārcī? Litterae eius nōn pulchr_____ sunt, sed foed_____ (= turp_____).
6. Quōmodo scribit Mārcus? Mārcus nōn pulchr_____, sed foed_____
(= turp_____) scribit.
7. Magister librōs Latīn_____ et Graec_____ legere potest.
8. Magister et Latīn_____ et Graec_____ legere potest.
9. Mārcus lev_____ manū scribit: Mārcus lev_____ scribit.
10. Militēs fort_____ nōn fugiunt, sed fort_____ pugnant.
11. Aemilius long_____ abest ā sorōre suā.
12. Pater pecūniā suā aequ_____ partitur inter filiōs.
13. Cert_____ Aemilia fēmina pulchrior est quam Syra.
14. Mēnsēs annī nōn aequ_____ longī sunt.
15. Syra mal_____ aurēs habet: Syra_____ audit.
16. Aquila bon_____ oculōs habet: aquila_____ videt.

-us -a -um
-ē
-is -e
-iter
bonus -a -um
bene
malus -a -um
male

Exercitium 8*Exemplum:*

A nōn tam -ē/-iter -t
quam *B* = *B* -ius -t
quam *A*

Sextus nōn tam prāvē nec tam turpiter scribit quam Mārcus =
Mārcus prāvius et turpīus scribit quam Sextus.

1. Lūna nōn tam clār____ lūcet quam sōl = Sōl clār____ lūcet quam lūna.
2. Hostēs nōn tam fort____ pugnant quam Rōmānī = Rōmānī fort____ pugnant quam hostēs.
3. Manus fēminaē nōn tam grav____ pulsat quam virī = Manus virī grav____ pulsat quam fēminaē.
4. Mārcus nōn tam pulchr____ scribit quam Sextus = Sextus pulchr____ scribit quam Mārcus.
5. Titus nōn tam stult____ respondet quam Mārcus nec tam sevēr____ reprehenditur = Mārcus stult____ respondet quam Titus et sevēr____ reprehenditur.
6. Titus nōn tam foed____ nec tam lev____ scribit quam Mārcus = Mārcus foed____ et lev____ scribit quam Titus.

Exercitium 9

-ior -ius
-ius
-issimus -a -um
(-rimus -a -um)
-issimē (-rimē)

1. Nūlla stēlla clār____ est quam sōl: sōl stēlla clār____ est.
2. Nūlla stēlla clār____ lūcet quam sōl: sōl clār____ lūcet.
3. Mārcus stult____ est quam cēterī discipulī: Mārcus discipulus stult____ est.
4. Nēmō stult____ respondet quam Mārcus: Mārcus stult____ respondet.
5. Nūlli mīlitēs fort____ sunt quam Rōmānī; Rōmānī mīlitēs fort____ sunt.
6. Nūlli mīlitēs fort____ pugnant quam Rōmānī; mīlitēs Rōmānī fort____ pugnant.
7. Nēmō rēct____ aut pulchr____ scribit quam Sextus: is rēct____ ac pulcher____ scribit.
8. Mārcus turp____ et prāv____ scribit quam cēterī discipulī: is turp____ et prāv____ scribit.

Exercitium 10

- addere
apis
bēstiola
cēra
comparāre
corrigere
deesse
dūrus
efficere
exaudire
ferrum
māteria
mendum
mollis
premere
quālis
tālis
turpis
1. Magister litterās Mārcī cum litterīs Titī _____.
2. _____ sunt litterae eōrum? Aequē _____ [= foedae] sunt.
3. _____ litterae vix legī possunt.
4. Id quod Mārcus parvā vōce dīcit ā magistrō _____.
5. In tabulā Mārcī iv _____ sunt, nam iv litterae _____.
6. Magister litterās quae dēsunt _____; ita menda _____.
7. Tabulae operiuntur _____, id est _____ mollī quam _____, _____ [= parvae bēstiae] industriae, faciunt.
8. Cēra nōn est māteria _____, sed _____.
9. _____ est māteria dūra ex quā gladiī _____.
10. Sī cēra nimis dūra est, necesse est stilum _____.

Exercitium 11

1. Quālēs sunt litterae Sextī? ...
2. Cūr difficile est litterās Titī et Mārcī legere? ...
3. Titusne pulchrius scribit quam Mārcus? ...
4. Cūr facile est rēctius quam Mārcus scribere? ...
5. Cum quō discipulō sē comparat Titus? ...
6. Uter sevērius reprehenditur, Titusne an Mārcus? ...

7. Cūr Mārcus OMO ABET scribit? ...
8. Quae littera in iīs vocābulis deest? ...
9. Quot menda sunt in sententiā Mārci? ...
10. Quōmodo magister menda Mārci corrigit? ...
11. Cūr tenuēs sunt lineae quās Mārcus scribit? ...
12. Quā māteriā tabulae operiuntur? ...
13. Quae animālia cēram faciunt? ...
14. Cūr Mārcus aliam tabulam poscit? ...
15. Quid est ferrum? ...

Lēctiō tertia (versūs 119–192)

Exercitium 12

Iūlia cantat: “La-la-la...” Estne *la* vocābulum Latīnum? La nōn est vocābulum, sed syllaba nihil significāns quam puella laeta iterum atque iterum cantat.

1. Quot _____ Iūlia *la* cantat? Iūlia *la* cantat
quīnqu_____ : “La-la-la-la-la.”
sex_____ : “La-la-la-la-la-la.”
sept_____ : “La-la-la-la-la-la-la.”
oct_____ : “La-la-la-la-la-la-la-la.”
nov_____ : “La-la-la-la-la-la-la-la-la.”
dec_____ : “La-la-la-la-la-la-la-la-la-la.”
2. Mārcus, quī eandem syllabam tot_____ audīre nōn vult, puellam cantantem pulsat.
3. Tum Quīntus Mārcum pulsat. Quot_____ ? _____ [1×] tantum, nam Mārcus item Quīntum _____ pulsat.
4. Quot_____ Iūliam pulsat Mārcus? Mārcus Iūliam _____ [2×] pulsat.
5. Iūlia _____ [3×] mātrem vocat: “Mamma! Mam-ma! Ma-am-ma!”
6. Magister Mārcum interrogat _____ [4×]: “Quot sunt xxx et x? xxx et vii? xxx et viii? xxx et ix?”
7. Mārcus _____ [1×] rēctē et _____ [3×] prāvē respondet.

Exercitium 13

1. In vocābulō HOCVLVS H littera _____ .
2. Titus stilum vertēns eam litteram _____ .
3. Magister id quod Titus agit nōn _____ .
4. Sextus multās _____ ad patrem suum absentem scribit.
5. Sextus est discipulus _____ [= industrius].
6. Magister nōn stilō in cērā, sed _____ in _____ scribit.
7. Ea herba ex quā charta efficitur _____ appellātur.
8. Kalendis discipulī magistrō suō _____ afferunt.
9. Magister ānulum suum in cēram _____ : ita epistulam _____

Exercitium 14

1. Quotiēs Mārcus eandem litteram scribit? ...
2. Quotiēs scribit tōtam sententiam? ...
3. Quid Titus in tabulā Mārci animadvertisit? ...
4. Cūr Titus nūllum verbum facit? ...
5. Quōmodo Mārcus vocābulum HOCVLOS corrigit? ...
6. Semperne domī est pater Mārci? ...
7. Stilōne in cērā scribit magister? ...
8. Ubi papyrus reperiit? ...

Lēctiō III

<u>-iēs</u>
quotiēs?
semel (1×)
bis (2×)
ter (3×)
quater (4×)
quīnquiēs (5×)
sexiēs (6×)
septiēs (7×)
octiēs (8×)
noviēs (9×)
deciēs (10×)
totiēs

animadvertere
calamus
charta
dēlēre
epistula
impiger
imprimere
mercēs
papyrus
signāre
superesse

9. Ad quem magister epistulam scribit? ...
10. Quid magister in epistulā suā scribit? ...
11. Quid magister poscit à discipulīs? ...
12. Quid est mercēs? ...
13. Quandō discipulī mercēdem afferre solent? ...
14. Quid magister addit antequam epistulam signat? ...

Lēctiō grammatica

adiectivum (adi.)
adverbium (adv.)
adi. -us -a -um
adv. -ē
adi. -is -e
adv. -iter

comparātivus et super-
lātīvus adverbii
pos. -ē/-iter
comp. -ius
sup. -issimē (-rimē)

Cap. XIX

Lēctiō I
bonus -a -um
melior -ius
optimus -a -um
malus -a -um
pēior -ius
pessimus -a -um
magnus -a -um
māior -ius
māximus -a -um
parvus -a -um
minor minus
minimus -a -um
multī -ae -a
plūrēs -a
plūrimī -ae -a

*Lēctiō grammatica (versūs 193–212)***Exercitium 15**

Exempla: *Discipulus stultus stultē respondet.*

Manus levīs leviter scribit.

1. *Stultus* adiectivum est; *stultē* _____ est.
2. *Stultus* et *levis* nōn adverbia, sed _____ sunt.
3. *Stultē* et *leviter* nōn sunt _____, sed _____.
4. Adiectivum: *rēctus -a -um*; adverbium: *rēct-*_____.
5. Adiectivum: *fortis -e*; adverbium: *fort-*_____.
6. Adverbium: *longē*; adiectivum: *long-* - _____ - _____.
7. Adverbium: *graviter*; adiectivum: *grav-* - _____.
8. Adiectivum: *pulcher -chr|a -chr|um*; adverbium: *pulchr-*_____.

Exercitium 16

Exempla: *Mārcus prāvē et turpiter scribit.*

Nēmō prāvius aut turpius scribit quam Mārcus.

Mārcus prāvissimē et turpissimē scribit.

1. *Prāvē* et *turpiter* positīvus adverbii est; *prāvius* et *turpius* est _____, *prāvissimē* et *turpissimē* _____ adverbii.
2. Positīvus: *rēctē*; comparātivus: *rēct-*_____ ; superlātīvus: *rēct-*_____.
3. Positīvus: *leviter*; comparātivus: *lev-*_____ ; superlātīvus: *lev-*_____.
4. Positīvus: *pulchrē*; comparātivus: *pulchr-*_____ ; superlātīvus: *pulcher-*_____.

CAPITVLVM VNDEVICESIMVM*Lēctiō prima (versūs 1–58)***Exercitium 1**

1. Magister: “Sextus bonus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum _____ est quam ille: Sextus discipulus meus _____ est.”
2. Magister: “Mārcus malus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum _____ est quam ille: Mārcus discipulus meus _____ est.”
3. Sicilia īnsula magna est, _____ quam Corsica et Sardinia; Sicilia _____ hārum īnsulārum est.
4. Melita īnsula parva est, multō _____ quam Sicilia et Sardinia; Melita _____ hārum īnsulārum est.
5. Digitus quārtus _____ est quam digitus mediūs et _____ quam digitus quīntus, quī _____ est ex quīnque digitīs.
6. Ōstia est magnum oppidum, _____ quam Tūsculum, sed _____ quam Rōma.
7. Iūlius multōs servōs habet, _____ quam Cornēlius aut Fabius; ex tribus dominīs Iūlius _____ servōs habet.

Exercitium 2

1. Aemilia _____ Iūlii est; Iūlius _____ Aemiliae est.
2. Maritus et uxor sub eōdem _____ habitant.
3. Inter altās _____, quae tēctum sustinent, tria _____ stant.
4. Iūnō, _____ [= uxor] Iovis, est _____ mātrōnārum.
5. Venus dea _____ ac _____ est, neque _____ alia dea pulchrior est quam illa; _____ Veneris ab omnibus laudātur.
6. Venus et Cupīdō ab _____ invocantur.
7. Ante decem annōs Aemilia nōn _____, sed _____ erat, quae apud parentēs suōs in _____ Rōmānā habitābat.
8. Tunc Iūlius _____ viginti duōrum annōrum erat.
9. Iuppiter 'Optimus Māximus' _____ [= appellātus].
10. In Capitōliō est _____ Iovis Optimī Māximi.
11. In Palātiō sunt domūs _____ [= magnae et pulchrae].
12. In _____ Rōmānum multī hominēs _____.

Exercitium 3

1. Cuius marītus est Iūlius? ...
2. Ubi sunt marītus et uxor et quid agunt? ...
3. Quōmodo sustinētur tēctum peristylī? ...
4. Quibus signīs peristylum ornātur? ...
5. Quae sunt Venus et Iūnō? ...
6. Cuius uxor est Iūnō? ...
7. Num Iuppiter bonus marītus est? ...
8. Cūr amantēs Venerem et Cupīdinem invocant? ...
9. Quot liberōs habent Iūlius et Aemilia? ...
10. Uter filius minor est, Mārcusne an Quīntus? ...
11. Quis est māximus liberōrum? ...
12. Quot annōs habet Iūlia? ...
13. Ante decem annōs ubi habitābat Aemilia? ...
14. Ubi est templum Iovis Optimī Māximi? ...
15. Estne Tūsculum oppidum māius quam Ostia? ...
16. Quae est urbs māxima imperii Rōmāni? ...

Exercitium 4

1. Iūlius nōn du_____ filiās, sed ūn_____ filiam habet.
2. Cornēlius nōn du_____ filiōs, sed ūn_____ filium habet.
3. Cornēlio ūn_____ filius est, nōn du_____, neque eī du_____ filiae sunt, sed ūn_____ tantum.
4. Iūliō sunt tr_____ liberī: du_____ filiī et ūn_____ filia.
5. Iūlius est pater tr_____ liberōrum: du_____ filiōrum et ūn_____ filiae.
6. Māter in ātriō est cum tr_____ liberīs et du_____ ancillīs.
7. Iūlius ā du_____ servīs vehitur.
8. In peristylō sunt tr_____ signa: ūn_____ Cupīdinis, du_____ altera Iūnōnis et Veneris.
9. In peristylō sunt signa du_____ deārum et ūn_____ deī.
10. Signum Cupīdinis est minimum hōrum tr_____ signōrum (= ex hīs tr_____ signīs).
11. Via Aurēlia, Flāminia, Appia sunt tr_____ viae Italiae.
12. Via Appia longissima est hārum tr_____ viārum (= ex hīs tr_____ viīs).

adulēscēns
amantēs
amor
columna
coniūnx
convenīre
dea
domus
forum
magnificus
marītus
mātrōna
pulchritūdō
signum
tēctum
templum
ūllus
uxor
virgō
vocāre

ūnus -a -um
ūnum -am -um
ūniūs
ūnō -ā -ō
duo -ae -o
duōs -ās -o
duōrum -ārum -ōrum
duōbus -ābus -ōbus

trēs tria
trium
tribus

Lēctiō II

	(nunc)	(tunc)
	est	erat
	sunt	erant
[1]	-at	-ābat
	-ant	-ābant
[2]	-et	-ēbat
	-ent	-ēbant
[3]	-it	-ēbat
	-unt	-ēbant
[4]	-it	-iēbat
	-iunt	-iēbant
[1]	-ātur	-ābātur
	-antur	-ābantur
[2]	-ētur	-ēbātur
	-entur	-ēbantur
[3]	-itur	-ēbātur
	-untur	-ēbantur
[4]	-itur	-iēbātur
	-iuntur	-iēbantur

*Lēctiō secunda (versūs 59–88)***Exercitium 5**

1. Sextus, filius Cornēlii, est discipulus probus, quī magistrō pār_____, bene comput_____, pulchrē scrib_____, neque in lūdō dorm_____.
2. Itaque Sextus saepe ā magistrō laud_____, numquam reprehend_____.
3. Ante vīgintī annōs Cornēlius, pater Sextī, ipse puer _____, quī Rōmae habit_____.
4. Tunc is discipulus tam probus _____ quam filius eius nunc _____.
5. Cornēlius magistrō pār_____, bene comput_____, pulchrē scrib_____, neque in lūdō dorm_____.
6. Omnia verba magistrī ā discipulō industriō aud_____.
7. Itaque Cornēlius saepe ā magistrō laud_____, numquam reprehend_____.
8. Mārcus et Titus discipulī improbī sunt, quī in lūdō dorm_____, male comput_____, foedē scrib_____, nec magistrō pār_____.
9. Itaque saepe ā magistrō reprehend_____, ac verber_____.
10. Ante vīgintī annōs Iūlius, pater Mārcī, et Fabius, pater Titī, ipsī puerī _____, quī Rōmae habit_____.
11. Tunc iī discipulī tam improbī _____ quam filii eōrum nunc _____.
12. Iūlius et Fabius male comput_____, foedē scrib_____, nec magistrō pār_____.
13. In lūdō Iūlius et Fabius aut dorm_____, aut clām_____, et rīd_____.
14. Vōx magistrī ab illīs discipulīs nōn aud_____.
15. Iūlius et Fabius magistrum suum nōn tim_____, quamquam saepe ab eō reprehend_____, ac verber_____.
16. In illō lūdō magister ā discipulis nōn tim_____, sed discipulī improbissimī ā magistrō tim_____!

Exercitium 6

beātus
cotidiē
dīves
dōnum
flōs
miser
mittere
pauper
possidēre
remittere
tamen

1. Pater Iūlii homō _____ [= pecūniōsus] erat.
2. Pater Aemiliae homō _____ erat, quī ūnam domum exiguam _____.
3. Aemilia Iūlium nōn amābat, sed _____ Iūlius multa _____ ei dabat et _____ [= omnī diē] epistulās ad eam scribēbat.
4. Aemilia dōna eius nōn accipiēbat, sed omnia _____.
5. Quī fēminam amat nec ab eā amātur nōn _____, sed _____ est.
6. Virī epistulās et rosās aliōsque _____ ad amicās suās _____ solent.

Exercitium 7

1. Vivitne pater Iūlii? ...
2. Ubi habitābat pater Aemiliae? ...
3. Num Iūlius propter pecūniā Aemiliā amābat? ...
4. Cūr tunc miser erat Iūlius? ...
5. Quem virum Aemilia amābat? ...
6. Cūr misera erat Aemilia? ...
7. Cūr Crassus Aemiliā nōn amābat? ...
8. Quid Iūlius ad Aemiliā mittēbat? ...
9. Omniane dōna Iūlii ab Aemiliā remittēbantur? ...
10. Cūr Iūlius et Aemilia hodiē beāti sunt? ...

*Lectiō tertia (versūs 89–153)***Exercitium 8**

1. Ante xx annōs Iūlius ipse malus discipulus erat, quī in lūdō aut dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ et aliās rēs ag_____.
2. Ergō Iūlius ā magistrō nōn laudā_____, sed reprehend_____ ac pūni_____.
3. Iūlius nihil disc_____ , quamquam ā bonō magistrō docē_____ .
4. Mārcus: “Num tū melior discipulus _____ , pater, quam ego sum?”
5. Iūlius: “Ego discipulus multō melior _____ quam tū nunc es!”
6. Mārcus: “Nōnne tū in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ et aliās rēs ag_____ ?”
7. Iūlius: “Ego numquam in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ aut aliās rēs ag_____ .”
8. Iūlius: “Ego multum disc_____ , quia ā bonō magistrō docē_____ , neque ab eō reprehend_____ aut pūni_____ , sed semper laudā_____ .”
9. Mārcus: “Si numquam reprehend_____ aut pūni_____ , sed semper laudā_____ , certē ā malō magistrō docē_____ !”
10. Ante xx annōs Iūlius et Fabius malī discipulī _____ , quī in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ et aliās rēs ag_____ .
11. Itaque Iūlius et Fabius ā magistrō suō nōn laudā_____, sed reprehend_____ ac pūni_____ .
12. Iī discipuli nihil disc_____ , quamquam ā bonō magistrō docē_____ .
13. Quīntus: “Num vōs meliōrēs discipulī _____ quam nōs sumus?”
14. Iūlius: “Nōs discipulī multō meliōrēs _____ quam vōs nunc estis!”
15. Quīntus: “Nōnne vōs in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ et aliās rēs ag_____ ?”
16. Iūlius: “Nōs numquam in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ aut aliās rēs ag_____ .”
17. Iūlius: “Nōs multum disc_____ , quia ā bonō magistrō docē_____ , neque ab eō reprehend_____ aut pūni_____ , sed semper laudā_____ .”
18. Quīntus: “Si vōs numquam reprehend_____ aut pūni_____ , sed semper laudā_____ , certē ā malō magistrō docē_____ !”

Exercitium 9

Exemplum: Fabius suum Lūcium filium vocat: “Venī, Lūcī, filī mī!”

1. Iūlius Cornēlium salūtat: “Salvē, Cornēlī! ”
2. Aemilia virō suō “O Iūlī” inquit, “mī optime vir!”
3. Aemilia, cum frātrī Aemiliō epistulam scribit, sic finem facit: “Valē, Aemilī, mī frāter optime!”
4. Aemilia: “O Quīnte, mī filī, doletne pēs?”

Exercitium 10

1. Iūlius Aemiliae ūsculum dat = Iūlius Aemiliām _____ .
2. Aemilia: “Amor meus _____ tē tempore nōn _____ [= minor fit], immō vērō _____ .”
3. Iūlius semper _____ Aemiliā cōgitābat.
4. Aemilia: “Tū sōlus amore meō _____ es, Iūlī.”
5. Aemilia mātrōna _____ _____ [= tenuis] est quam virgō erat.
6. Aemilia nec minus nec _____ ēst quam _____ est [= necesse est].

Lectiō III

eram	erāmus
erās	erātis
erat	erant
[1, 2]	
-bam	-bāmus
-bās	-bātis
-bat	-bant
[3, 4]	
-ēbam	-ēbāmus
-ēbās	-ēbātis
-ēbat	-ēbānt
[1, 2]	
-bar	-bāmur
-bāris	-bāminī
-bātur	-bāntur
[3, 4]	
-ēbar	-ēbāmur
-ēbāris	-ēbāminī
-ēbātur	-ēbāntur

-ius
-ī! (voc)
filius
filī!
meus
mī!
augēre
dē
dignus
ergā
gracilis
minuere
minus
opus esse
ōsculārī
pīus

Exercitium 11

1. Amorne coniugum tempore minuitur? ...
2. Quid Aemilia dicit? ...
3. Cūr ridet Iūlius? ...
4. Cūr Crassus amōre Aemiliae dignus nōn erat? ...
5. Cūr Aemilia hodiē fēmina bēata est? ...
6. Quibus rēbus Aemilia cotīdiē dēlectātur? ...
7. Quōmodo Iūlius pulchritūdinem Aemiliae laudat? ...
8. Cūr Aemilia signum Veneris aspicit? ...
9. Estne Aemilia tam gracilis quam Venus? ...
10. Cūr Aemilia Iūlium virum stultum vocat? ...

*Lēctiō grammatica**Lēctiō grammatica (versūs 154–208)***Exercitium 12****Āctīvum**

tempus praesēns
tempus praeteritum

praeteritum

āctīvum

[1, 2]	sing.	plūr.
1 -ba m	-bā mus	
2 -bā s	-bā tis	
3 -ba t	-ba nt	
[3, 4]		
1 -ēba m	-ēbā mus	
2 -ēbā s	-ēbā tis	
3 -ēba t	-ēba nt	

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
5. Pers. 2 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
6. Pers. 3 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
7. Pers. 1 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
8. Pers. 2 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
9. Pers. 3 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
10. Praeteritum verbī esse: singulāris: pers. 1 <i>eram</i> , 2 <i>er</i> _____, 3 <i>er</i> _____;
plūrālis: pers. 1 <i>er</i> _____, 2 <i>er</i> _____, 3 <i>er</i> _____.			

Passīvum

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
11. <i>Vocā bātūr</i> , <i>vidē bātūr</i> , <i>dūc ēbātūr</i> , <i>audi ēbātūr</i> tempus _____ passīvī est.			
12. Praeteritum passīvī: persōna tertia: [1, 2] - <i>bātūr</i> , - <i>bāntūr</i> , [3, 4] - <i>ēbātūr</i> , - <i>ēbāntūr</i> ; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.
_____.			

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
14. Pers. 2 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 3 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 1 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
17. Pers. 2 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
18. Pers. 3 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____

passīvum

[1,2]	sing.	plūr.
1 -ba r	-bā mur	
2 -bā ris	-bā minī	
3 -bā tur	-ba ntur	
[3,4]		
1 -ēba r	-ēbā mur	
2 -ēbā ris	-ēbā minī	
3 -ēbā tur	-ēba ntur	

CAPITVLVM VICESIMVM*Lēctiō prīma (versūs 1-46)***Exercitium 1**

1. In Italiā Mēdus miser er_____, quia dominum timē_____, ac procul ab amīcā suā habitā_____.
2. In Graeciā Mēdus beātus er_____, quia cum amīcā suā habitā_____ nec dominum timē_____.
3. In Italiā Mēdus et Lȳdia miserī er_____, quia dominum Mēdi timē_____ nec in eādem urbe habitā_____.
4. In Graeciā Mēdus et Lȳdia beātī er_____, quia in eādem domō habitā_____ nec dominum Rōmānum timē_____.

Exercitium 2

1. Crās Mārcus rūrsus in lūdō pugnā_____ nec magistrō pārē_____, aut dormi_____ nec verba magistrī audi_____.
2. Crās Mārcus tam male computā_____ ac scrib_____ quam hodiē.
3. Ergō Mārcus rūrsus ā magistrō reprehend_____ ac verberā_____ aut aliō modō pūni_____.
4. Crās discipulī pigrī rūrsus in lūdō pugnā_____ nec magistrō pārē_____, aut dormi_____ nec verba magistrī audi_____.
5. Crās discipulī tam male computā_____ ac scrib_____ quam hodiē.
6. Ergō discipulī rūrsus ā magistrō reprehend_____ ac verberā_____ aut aliō modō pūni_____.

Exercitium 3

1. Puer qui nōndum _____ [= loquī] potest _____ dīcitur.
2. Īnfāns qui ambulāre nōndum potest in _____ iacet.
3. _____ [= parvus] īnfāns multās hōrās dormit; _____ enim īfantī nōn minus _____ est quam cibus.
4. Īnfāns qui cibō _____ magnā vōce _____; ita parvulus īnfāns cibum _____ [= poscit].
5. Parvulus īnfāns nōn pāne, sed _____ vīvit.
6. Nōn omnēs mātrēs īfantēs suōs ipsae _____ volunt.
7. Multī īfantēs nōn ā mātrībus suīs, sed ā _____ aluntur.
8. Nūtrīx est _____ [= fēmina] quae nōn suum, sed _____ īfantem alit.
9. Īnfāns prīma verba discit antequam prīmōs _____ facere potest.
10. Iūlius et Aemilia _____ novum īfantem habēbunt.

Exercitium 4

1. Quid est īnfāns? ...
2. Estne Quīntus īnfāns? ...
3. Num īnfāns in magnō lectō dormit? ...
4. Quōmodo parvulus īnfāns cibum postulat? ...
5. Quid tum facit māter? ...
6. Quō cibō alitur īnfāns parvulus? ...
7. Quid est nūtrīx? ...
8. Cūr tot īfantēs Rōmānī ā nūtrīcibus aluntur? ...
9. Iūliane parvula īnfāns est? ...
10. Cūr vacuae sunt cūnae Aemiliae? ...
11. Quandō Aemilia rūrsus īfantem habēbit? ...
12. Quot liberī tum erunt Iūlio et Aemiliae? ...
13. Quae verba īnfāns prīmum dīcere solet? ...

Cap. XX*Lēctiō I*

erat erant
-bat -bant
erit erunt
-bit -bunt

crās = diē post hunc
diem
[1, 2]
-bit -bunt
-bitur -buntur
[3, 4]
-et -ent
-ētur -entur

alere
aliēnus
carēre
cūnae
fārī
gradus
īnfāns
lac
mox
mulier
necessārius
nūtrīx
parvulus
postulāre
somnus
vāgīre

Lēctiō II

erō erimus
eris eritis
erit erunt

[1, 2]
-bō -bimus
-bis -bitis
-bit -bunt

[3, 4]
-am -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent

[1, 2]
-bor -bimur
-beris -biminī
-bitur -buntur

[3, 4]
-ar -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur

*Lēctiō secunda (versūs 47–102)***Exercitium 5**

1. Post decem annōs Mārcus mīles er____ et arma ger____ ut avunculus eius.
2. Tum Mārcus fortiter pugnā____, hostem nōn timē____ nec ab eō fugi____.
3. Mārcus cum magnō exercitū in Italiam reveni_____.
4. Mārcus: “Ego mīles er____ ut avunculus meus; bona arma ger____, fortiter pugnā____, hostem nōn timē____ nec ab eō fugi____; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____.”
5. Mārcus: “At tū numquam mīles fortis er____, Sexte. Etiam sī bona arma ger____, nōn fortiter pugnā____, nam hostem timē____ atque ab eō fugi____ et ad mātrem tuam reveni____!”
6. Mārcus et Quīntus militēs er____ et arma ger____ ut avunculus eōrum: fortiter pugnā____, hostem nōn timē____ nec ab eō fugi____; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____.
7. Mārcus: “Ego et frāter meus militēs er____ ut avunculus noster; bona arma ger____, fortiter pugnā____, hostem nōn timē____ nec ab eō fugi____; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____.”
8. Mārcus: “At vōs numquam militēs fortēs er____ Sexte et Tite! Etiam sī bona arma ger____, nōn fortiter pugnā____, nam hostem timē____ atque ab eō fugi____ et ad mātrēs vestrās reveni____!”
9. Lȳdia: “Nōlī timēre, Mēde! Dominus nōs servā____ et in portum veh____.”
10. Mēdus: “Egōne quoque ā dominō tuō servā____ et in portum veh____?”
11. Lȳdia: “Certē tū quoque servā____, Mēde, et mēcum in portum veh____. Nautae quoque servā____.”
12. Nautae: “Nōs ā Neptūnō servā____; ab illō deō in portum veh____.”
13. Lȳdia: “Nōn ā Neptūnō, sed ā Dominō nostrō servā____, nautae, et in portum veh____.”

Exercitium 6

adversus
colloquī
colloquium
cūrāre
dēbēre
filiola
futūrus
magis
manēre
nōlī
officium
pergere
profectō
rārō
sermō

1. Iūlius et Aemilia iam nōn dē rēbus praeteritīs _____, sed dē rēbus _____.
2. Iūlius: “_____ [= certē] parvulam filiam amābō.”
3. Aemilia: “Sed tuam Iūliam _____ [= parvam filiam] minus amās quam filiōs.”
4. Iūlius: “Ego nēminem _____ amō quam filiam meam.”
5. Aemilia: “Filiōs saepe laudās, Iūliam _____ laudās.”
6. Aemilia, quae abīre vult, gradum _____ ōstium facit.
7. Iūlius: “_____ abīre, Aemilia!”
8. Aemilia ā Iūliō nōn abit neque cum eō colloquī dēsinit: apud marītum _____ atque cum eō colloquī _____.
9. _____ [< colloquī] est _____ inter duōs.
10. Aemilia: “Māter īfantem suum alere _____: id est mātris _____.”
11. Nēmō īfantem melius _____ potest quam māter.

Exercitium 7

1. Estne sermō parentum dē tempore praeteritō? ...
2. Cūr parentēs iam dē rēbus futūris colloquuntur? ...
3. Filiumne an filiam vult Aemilia? ...
4. Cūr Aemilia gradum adversus ōstium facit? ...
5. Discēditne Aemilia? ...

6. Num īfāns Aemiliae ā nūtrīce alētur? ...
7. Cūr Aemilia ipsa īfantem suum cūrāre vult? ...
8. Quid Aemilia officium mātris esse dīcit? ...
9. In quō cubiculō novus īfāns nocte dormiet? ...
10. Cūr Iūlius in eōdem cubiculō dormīre nōn vult? ...
11. Quid Iūlius officium patris esse dīcit? ...

Lēctiō tertia (versūs 103–164)

Exercitium 8

1. Iūlius et Aemilia in viā ante tabernam cōsistunt, quia flōrēs emere _____.
2. Tabernārius rosās et līlia aliōsque flōrēs iīs ostendit et “Quōs flōrēs _____?” inquit.
3. Iūlius: “Nōn rōsās, sed līlia _____.”
4. Tabernārius: “Cūr vōs rosās nōn _____?”
5. Iūlius: “Nōs rosās tuās emere _____, quia in hortō nostrō multae sunt rosae.”
6. Aemilia: “Sed hae rosae pulchriōrēs sunt. Ego rosās _____, līlia _____.” Aemilia dīcit ‘sē rosās _____, līlia _____.’
7. Iūlius: “Sī tū līlia nōn _____, ego nec rosās nec līlia emere _____.”
8. Iūlius, quī nūllōs flōrēs emere _____, ā tabernā abit.
9. Aemilia “_____ mē relinquere” inquit eumque sequitur.
10. Tabernārius: “Manēte! _____ abire!”
11. Hominēs quī flōrēs emere _____ ad tabernam adeunt, quī flōrēs emere _____ ā tabernā abeunt.

Exercitium 9

1. Aemilia, quae exīre vult, Syrae in ōstiō _____.
2. Syra _____ cum Iūliā ex hortō venit.
3. Iūlius et Aemilia _____ [= tacent]; Iūlia _____ parentum animadvertisit et “Cūr silētis?” inquit.
4. Iūlius _____ Rōmam ībit et mox _____ [= ad domum suam] _____ [= redibit].
5. Parentēs liberōs suōs _____ [= amant].
6. Sermō īfantium Iūliam nōn _____.
7. Quī per imbrēm ambulat _____ fit.
8. Nautae mercēs ex terrīs alienīs in Italiam _____.

Exercitium 10

1. Cui Aemilia in ōstiō occurrit? ...
2. Cūr Syra et Iūlia ex hortō exeunt? ...
3. Estne caelum serēnum? ...
4. Quō tum it Iūlius? ...
5. Sōlusne Iūlius in ātrium it? ...
6. In ātriōne colloquuntur coniugēs? ...
7. Quid silentēs aspiciunt? ...
8. Quis silentium eōrum animadvertisit? ...
9. Quid Aemilia Iūliae interrogantī respondet? ...
10. Cūr miserī sunt liberī nautārum? ...
11. Quandō Iūlius ā villā proficiscētur? ...
12. Quām saepe Iūlius Rōmā ad villam revertētur? ..
13. Cūr Iūlia patre suo carēre nōn vult? ...
14. Utrum Iūlia vult, frātrem an sorōrem? ...

Lēctiō III

velle	
volō	volumus
vis	vultis
vult	volunt
nōlle	
nōlō	nōlumus
nōn vis	nōn vultis
nōn vult	nōlunt
nōli	nōlite
advehere	
crās	
decēre	
dīligere	
domum	
occurrere	
revertī	
silentium	
silēre	
ūmidus	
ūnā	

Lēctiō grammatica

tempus praesens
tempus praeteritum
tempus futūrum

futūrum

āct.	sing.	plūr.
[1, 2] 1	-b ō	-b imus
2	-b is	-b itis
3	-b it	-b unt
[3, 4] 1	-a m	-ē mus
2	-ē s	-ē tis
3	-e t	-e nt
pass.	sing.	plūr.
[1, 2] 1	-b or	-b imur
2	-b eris	-b imini
3	-b itur	-b untur
[3, 4] 1	-a r	-ē mur
2	-ē ris	-ē minī
3	-ē tur	-e ntur

Cap. XXI

Lēctiō I

-it -ērunt
[1] -āre
-āvit -āvērunt
[2] -ēre
-uit -uērunt
[4] -ire
-īvit -īvērunt

*Lēctiō grammatica (versūs 165–207)***Exercitium 11**

Āctīvum

- Voca|t, vide|t, dūc|it, audi|t tempus _____ est.
- Vocā|bat, vidē|bat, dūc|ēbat, audi|ēbat tempus _____ est.
- Vocā|bit, vidē|bit, dūc|et, audi|et est tempus _____ .
- Futūrum: persōna tertia: [1, 2] -bit, -bunt, [3, 4] -et, -ent; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____ .

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1	vocā_____	vocā_____	vidē_____
6. Pers. 2	vocā_____	vocā_____	vidē_____
7. Pers. 3	vocā_____	vocā_____	vidē_____
8. Pers. 1	dūc_____	dūc_____	audi_____
9. Pers. 2	dūc_____	dūc_____	audi_____
10. Pers. 3	dūc_____	dūc_____	audi_____
11. Futūrum verbī esse: singulāris: pers. 1 erō, 2 er_____, 3 er_____ ; plūralis: pers. 1 er_____, 2 er_____, 3 er_____ .			

Passīvum

- Vocā|bitur, vidē|bitur, dūc|ētur, audi|ētur est tempus _____ passīvī.
- Futūrum passīvī: persōna tertia: [1, 2] -bitur, -buntur, [3, 4] -ētur, -entur; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____ .

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	vocā_____	vocā_____	vidē_____
15. Pers. 2	vocā_____	vocā_____	vidē_____
16. Pers. 3	vocā_____	vocā_____	vidē_____
17. Pers. 1	dūc_____	dūc_____	audi_____
18. Pers. 2	dūc_____	dūc_____	audi_____
19. Pers. 3	dūc_____	dūc_____	audi_____

CAPITVLVM VNVM ET VICESIMVM*Lēctiō prima (versūs 1–26)***Exercitium 1**

- Tergum Mārcō dolet: magister eum bis verber_____ .
- Oculī puellae rubrī sunt: puella lacrim_____ .
- Oculī puellārum rubrī sunt: puellae lacrim_____ .
- Sextus ūmidus est, quod per imbreū ambul_____ .
- Sextus sordidus est, quod humī iac_____ ; Titus et Mārcus eum ten_____ , alter bracchium eius ten_____ , alter crūra.
- Pueri ūmidī sunt, quod per imbreū ambul_____ , et sordidī, quod humī iac_____ .
- Puella iam nōn dormit: ancilla eam excit_____ .
- Neque puerī iam dormiunt: servi eōs excit_____ .
- Puella fessa nōn est, nam bene dorm_____ .
- Item puerī bene dorm_____ neque fessī sunt.
- Iūlia, quae puerōs iam voc_____ , iterum eōs vocat, nec enim puerī eam aud_____ .

12. Puerī, quī Iūliam iam voc_____ , iterum eam vocant, nec enim Iūlia
eōs aud_____.
13. Syra litterās nescit: nēmō eam litterās doc_____ .

Exercitium 2

Exempla: Pater filium vocāvit = Filius ā patre vocātus est.

Pater filiam vocāvit = Filia ā patre vocāta est.

Pater filiōs vocāvit = Filiī ā patre vocāti sunt.

Pater filiās vocāvit = Filiae ā patre vocātae sunt.

Ventus mare turbāvit = Mare ventō turbātum est.

Ventī maria turbāvērunt = Maria ventis turbāta sunt.

Filius ā patre vocātus est nec eum audīvit = Pater filium vocāvit
nec ab eō audītus est.

1. Servus puerum excitāvit = ...
2. Mārcus Iūliam pulsāvit = ...
3. Domina ancillās vocāvit = ...
4. Dominus servōs interrogāvit = ...
5. Mēdus Dāvum accūsāvit = ...
6. Mēdus vōcem dominī nōn audīvit = ...
7. Magister litterās Sextī laudāvit = ...
8. Magister discipulum pigrum pūnīvit = ...
9. Rōmānī oppidum hostium expugnāvērunt = ...
10. Hostēs castra Rōmāna oppugnāvērunt = ...
11. Verba Iūlii Aemiliam dēlectāvērunt = ...
12. Fulgor caelum illūstrāvit = ...
13. Puerī Iūliam vocāvērunt nec ab eā audītī sunt = ...
14. Puerī ā Iūliā vocātī sunt nec eam audīvērunt = ...

Exercitium 3

1. Hodīē māne Mārcus nōn sordidus, sed _____ [= pūrus] erat.
2. Vestimenta eius tam _____ erant quam nix nova.
3. Nunc vērō _____ eius sordida est.
4. Nōn modo vestis Mārcī, sed etiam faciēs et manūs et _____ sordida
sunt, Mārcus enim _____ iacuit.
5. _____ [= terra] propter imbreū ūmida est.
6. Pater filium suum sordidum nōn statim _____ .
7. Via quae ad villam _____ [= dūcit] nōn lāta, sed _____ est.

Exercitium 4

1. Unde Mārcus revertitur? ...
2. Estne facile Mārcum cognōscere? ...
3. Cūr vestis eius ūmida est? ...
4. Quid dē nāsō Mārcī fluit? ...
5. Quis nāsum eius pulsāvit? ...
6. Nōnne Sextus ā Mārcō pulsātus est? ...
7. Quis est māximus ex tribus discipulīs? ...
8. Ubi puerī pugnāvērunt? ...
9. Cūr tam sordidus est Mārcus? ...
10. Quis Mārcum humī iacentem tenuit? ...
11. Quem Mārcus vocāvit? ...
12. Ā quō Sextus oppugnātus est? ...
13. Quōs vocāvit Sextus? ...
14. Ā quibus vōx Sextī audīta est? ...

[1]	-ārī	
-ātus	est	
-āta		
-ātum		
	-ātī	sunt
	-ātāe	
	-ātā	

[4]		
-ītus	est	
-īta		
-ītum		
	-ītī	sunt
	-ītāe	
	-ītā	

angustus	
candidus	
cognōscere	
ferre	
genū	
humī	
humus	
mundus	
vestis	

Lēctiō II

cornū	cornua
genū	genua
-ū	-ua
-ūs	-uum
-ū	-ibus

*Lēctiō secunda (versūs 27-78)***Exercitium 5**

1. In fronte bovis nōn ūnum corn_____ , sed duo corn_____ sunt.
2. Bōs duo corn_____ in fronte gerit.
3. Bōs est animal duōrum corn_____ .
4. Animal ūnius corn_____ rārissimum est.
5. Ex corn_____ bovis pōculum effici potest.
6. Hominēs barbarī ē magnis corn_____ bibunt.
7. Gen_____ est pars crūris.
8. Gen_____ Mārci sordida sunt: in gen_____ eius sunt sordēs.
9. Mārcus gen_____ lavat, prīmum gen_____ dextrum, tum gen_____ sinistrum.
10. Color gen_____ sordidōrum est āter.

Exercitium 6

-ī	-imus
-istī	-istis
-it	-ērunt
-us	sum -ī
-a	es -ae
	est
	sumus
	estis
	sunt

1. Aemilia: "Vocā puerōs, Syra!" Iūlia: "Ego eōs iam vocāv_____ ."
2. Aemilia: "Tūne puerōs iam vocāv_____ , Iūlia? Ego tē nōn audīv_____ nec puerī tē audīv_____ ."
3. Puerī veniunt, quia Iūlia eōs vocāv_____ .
4. Iūlia: "Nōnne vōs mē vocāre audīv_____ , puerī?"
5. Puerī: "Certē tē audīv_____ . Cūr nōs vocāv_____ ?"
6. Aemilia: "Vocā Iūliam, Syra!" Puerī: "Nōs eam iam vocāv_____ ."
7. Aemilia: "Vōsne eam iam vocāv_____ ? Ego vōs nōn audīv_____, nec Iūlia vōs audīv_____ ."
8. Iūlia venit, quia puerī eam vocāv_____ .
9. Puerī: "Nōnne tū nōs vocāre audīv_____ , Iūlia?"
10. Iūlia: "Certē vōs audīv_____ . Cūr mē vocāv_____ ?"
11. Sextus Mārcum pulsāv_____ et ipse ā Mārcō et Titō pulsāt_____ , neque iī deinde ā Sextō pulsāt_____ .
12. Titus: "Ego et Mārcus Sextum pulsāv_____ , nec nōs deinde ab eō pulsāt_____ ."
13. Quīntus: "Vōsne Sextum pulsāv_____ nec ab eō pulsāt_____ ?"
14. Titus: "Ego sōlus pulsāt_____ nōn_____ ."
15. Quīntus: "Cūr tū pulsāt_____ nōn_____ , Tite?"
16. Puella plōrat, quia ā puerō improbō pulsāt_____ .
17. Māter filiam interrogat: "Ā quō pulsāt_____ ?"
18. Filia respondet: "Ā puerō improbō pulsāt_____ ."
19. Puellae plōrant, quia ā puerīs improbīs pulsāt_____ .
20. Māter filiās interrogat: "Ā quibus pulsāt_____ ?"
21. Filiae respondent: "Ā puerīs improbīs pulsāt_____ ."

Exercitium 7

ain'
āiō ais ait
aliquis
bōs
causa
cōspicere
cornū
cruor
excūsāre
indignus
interim

1. Pater _____ [= sanguinem] in faciē filiī _____ [= videt].
2. Nōn sine _____ Sextus Mārcum pulsāvit.
3. Sextus, quī tam _____ est quam bōs, ā duōbus puerīs pulsātus est; neque enim Mārcus sōlus puerum validiōrem _____ potest.
4. Mārcus sē _____ cōnātur: "Sextus est puer māior et validior."
5. _____ est animal quod _____ gerit in fronte.
6. Mārcus tam sordidus est quam _____ .
7. Iūlius iam satis audīvit dē _____ puerōrum.
8. Iūlius: "Nōlī mihi plūs _____ dē illā pugnā _____ !"
9. In cubiculō suō Mārcus vestem sordidam _____ et aliam vestem pūram induit: Mārcus vestimenta _____ .

10. _____ [= dum haec aguntur] Aemilia atrium intrat.
11. Solum atriū sordidum est; māter _____ in solō cōspicit.
12. Aemilia: “_____ pedibus sordidīs in _____ mundō ambulāvit!”
13. Iūlius ‘porcum atrium intrāuisse’ _____ [= dicit].
14. Aemilia: “Quid _____?” Iūlius: “Porcum intrāuisse _____.”
15. Aemilia: “_____ tū?”

mūtare
narrare
ponere
porcus
pugna
solum
sordēs
validus
vincere

Exercitium 8

1. Quid Iūlius in faciē filii cōspicit? ...
2. Num bōs Mārcum pulsāvit? ...
3. Cūr Mārcus sōlus Sextum vincere nōn potest? ...
4. Quī Sextum humī iacentem tenuērunt? ...
5. Cūr Iūlius pugnam puerōrum ‘indignam’ dīcit? ...
6. Quō Iūlius Mārcum īre iubet? ...
7. Quid agit Mārcus in cubiculō suō? ...
8. Quis puerō novam vestem dat? ...
9. Quid Aemilia in solō cōspicit? ...
10. Quid tum ait Iūlius? ...
11. Cūr Iūlius fīlium suum ‘porcum’ appellat? ...
12. Tūne hāc nocte bene dormīvisti? ...

*Lēctiō tertia (versūs 79–149)**Lēctiō III***Exercitium 9***Exempla:* Dāvus:

“Filius/a dormīvit”	Dāvus dīcit	‘filium/am dormivisse’
“Filii/ae dormīvērunt”		‘filiōs/ās
“Filius vocātus est”		‘filium vocātum esse’
“Filia vocāta		‘filiam vocātam
“Filii vocāti sunt”		‘filiōs vocātōs
“Filiae vocātae		‘filiās vocātās

1. Iūlius: “Mārcus intrāvit.” Iūlius ‘Mārc _____ intr _____’ dīcit.
2. Iūlius: “Puerī in viā pugnāvērunt et humī iacuērunt.” Iūlius dīcit
‘puer _____ in viā pugn _____ et humī iac _____’.
3. Syra: “Iūlia ā Mārcō pulsāta est.” Syra dīcit ‘lūli _____ ā Mārcō
puls _____’.
4. Sextus: “Magistrō pārui.” Sextus dīcit ‘_____ magistrō pār _____’.
5. Sextus: “Ā magistrō laudātus sum.” Sextus ‘_____ ā magistrō laud _____’ dīcit.
6. Dāvus: “Quīntus tōtam noctem vigilāvit nec hōram dormīvit.” Dāvus
dīcit ‘Quīnt _____ tōtam noctem vigil _____ nec hōram dorm _____’.
7. Mārcus: “Ego bene dormīvī, sed ā Dāvō excitātus sum.” Mārcus dīcit
‘_____ bene dorm _____, sed a Dāvō excit _____’.
8. Iūlia. “Ā Syrā excitāta sum.” Iūlia dīcit ‘_____ ā Syrā excit _____’.
9. Aemilia: “Discipulī ā magistrō laudātī sunt.” Aemilia dīcit ‘discipul _____ ā
magistrō laud _____’.
10. Iūlius: “Mārcus nōn laudātus, sed pūnitus est ā magistrō.” Iūlius dīcit
‘Mārc _____ nōn laud _____, sed pūn _____ ā magistrō.’
11. Aemilia: “Mārcus pulchrē scripsit.” Aemilia ‘Mārc _____ pulchrē
scrips _____’ dīcit.
12. Iūlius: “Eae litterae nōn ā Mārcō scriptae sunt.” Iūlius dīcit ‘e _____
litter _____ nōn ā Mārcō script _____’.

A:

“is pugnāvit”
“ea
“ii pugnāvērunt”
“eae
“ego pugnāvī”

A dīcit

‘eum pugnāvisse’
‘eam
‘eōs
‘eās
‘sē

A:

“is vocātus est”
“ea vocāta
“ii vocāti sunt”
“eae vocātae
“ego vocātus/a sum”

A dīcit

‘eum vocātum esse’
‘eam vocātam
‘eōs vocātōs
‘eās vocātās
‘sē vocātum/am

13. Iūlius: "Mārcus puer improbus fuit." Iūlius 'Mārc_____ puer_____ improb_____ fu_____ ' dīcit.
14. Magister: "Epistula mea iam scripta et signāta est." Magister dīcit 'epistul_____ su_____ iam script_____ et sign_____ esse.'

Exercitium 10

[1]	numerā re numerāy isse
[2]	pārē re pārū sse
[3]	scrib ere scrips isse
[4]	audi re audiy isse
es se fu sse	
-i	-imus
-isti	-istis
-it	-ērunt

- Magister: "Scribe M deciēs, Mārc!" Mārcus, postquam M M M M M M M M M M M M scrips_____: "Iam tibi pār_____: deciēs M scrips_____."
- Magister, postquam litterās numer_____: "Nōn pār_____, puer pigerrime! Noviēs tantum M scrips_____, ego litterās numer_____. Nōnne aud_____ quod dīx_____?"
- Mārcus: "Certē aud_____ quod dīx_____. At tū prāvē numer_____!"
- Magister: "Vōs numerāte litterās, Tite et Sexte! ... Quid agitis? Nōn mē aud_____?"
- Titus et Sextus "Certē tē aud_____" inquiunt, et postquam litterās numer_____: "Litterās numer_____ : decem sunt."
- Magister: "Prāvē numer_____! Ipsī M deciēs scribete!"
- Uterque puer M M M M scribit. Titus: "Iam tibi pār_____."
- Magister: "Nōn pār_____, pueri pigerrimi! Quīnquiēs tantum M scrips_____."
- Titus: "At quīnque et quīnque sunt decem: ergō deciēs M scrips_____."
- Titus et Sextus magistrō pār_____, quod bis quīnquiēs M scrips_____, nam bis quīnquiēs sunt deciēs.
- Mārcus vērō magistrō nōn pār_____, quod noviēs tantum M scrips_____.
- Sed tamen Mārcus dīcit 'sē magistrō pār_____ et deciēs M scrips_____ , at magistrum prāvē numer_____!'
- Magister discipulōs verba sua nōn aud_____ putat, sed Titus et Sextus omnia aud_____.
- Iūlius: "Hodiēne probus discipulus fu_____, Mārc?"
- Mārcus: "Certē probus fu_____. Nōs omnēs probi discipulī fu_____."
- Iūlius: "Id nōn crēdō! Vōs omnēs discipulī improbī fu_____!"
- Iūlius 'omnēs discipulōs improbōs fu_____' dīcit, sed Mārcus sōlus improbus fu_____, cēteri probi fu_____ .

Exercitium 11

aliquid
crēdere
dubitare
fallere
falsum
inter
mentiri
multa
nōbīs
omnia
postquam
tabella
vōbīs

- Mārcus in ātrium redit, _____ vestem mūtāvit.
- Mārcus: "Magister _____ [= multās rēs] nōs docuit; prīmum _____ recitāvit, nesciō quid."
- Mārcus parentibus _____ [= parvam tabulam] ostendit, quam 'suam esse' dīcit.
- Tabella vērō Sextī est, Mārcus enim tabellās mūtāvit _____ pugnam.
- Nōn vērum, sed _____ est id quod Mārcus dīcit: puer _____.
- Māter filiō suo _____, sed pater dē verbīs eius _____.
- Mārcus patrem suum _____ nōn potest.
- Iūlius: "Falsa sunt _____ [= omnēs rēs] quae _____ nārrāvistī!"
- Mārcus: "Omnia quae _____ nārrāvī, pater et māter, vēra sunt!"

Exercitium 12

- Quō it Mārcus postquam vestem mūtāvit? ...
- Quem Mārcus in ātriō salūtat? ...
- Cūr Aemilia filium suum laudat? ...
- Num Mārcus dīcit 'sē malum discipulum fuisse'? ...
- Estne vērum id quod dīcit Mārcus? ...

6. Cūr puerī magistrum recitantem nōn audivērunt? ...
7. Cūr tergum dolet Mārcō? ...
8. Quōmodo Mārcus mātrem fallit? ...
9. Cuius est tabella quam Mārcus ostendit? ...
10. Quis eās litterās pulcherrimās scripsit? ...
11. Quid Mārcus dīcit mātri? ...
12. Num magister litterās Mārcī laudāvit? ...
13. Quid Mārcus dīcit dē cēterīs discipulīs? ...
14. Iūliusne filiō suō crēdit? ...
15. Cūr Iūlius Aemiliae interrogantī nōn respondet? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 150–206)***Exercitium 13**

Exempla:

Lȳdia tr̄istis domī sedēbat nec Mēdum exspectābat. Tum Mēdus ōstium pulsāvit et intrāvit. *Lȳdia laeta amīcum salūtāvit et ab eō salūtāta est.*
Iūlius adulēscēns saepe Aemiliam salūtābat nec ab eā salūtābātur.

1. Salūtābat nōn tempus praesēns, sed tempus _____ est; salūtāvit quoque tempus _____ est.
2. Sedēbat, exspectābat, salūtābat, salūtābātur nōn est praeteritum perfectum, sed _____.
3. Pulsāvit, intrāvit, salūtāvit, salūtāta est nōn praeteritum imperfectum, sed _____ est.

Exercitium 14

Āctīvum

1. Īnfīnitīvus: praesēns: *vocā|re*, perfectum: _____|isse; praesēns: *pārē|re*, perfectum: _____|isse; praesēns: *scrib|ere*, perfectum: _____|isse; praesēns: *audī|re*, perfectum: _____|isse.
2. Persōnae perfectī: singulāris: pers. 1 ~ī, 2 ~_____, 3 ~_____ ; plūralis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____ .

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
3. Pers. 1 <i>vocāv</i> _____	<i>vocāv</i> _____	<i>pāru</i> _____	<i>pāru</i> _____
4. Pers. 2 <i>vocāv</i> _____	<i>vocāv</i> _____	<i>pāru</i> _____	<i>pāru</i> _____
5. Pers. 3 <i>vocāv</i> _____	<i>vocāv</i> _____	<i>pāru</i> _____	<i>pāru</i> _____
6. Pers. 1 <i>scrips</i> _____	<i>scrips</i> _____	<i>audīv</i> _____	<i>audīv</i> _____
7. Pers. 2 <i>scrips</i> _____	<i>scrips</i> _____	<i>audīv</i> _____	<i>audīv</i> _____
8. Pers. 3 <i>scrips</i> _____	<i>scrips</i> _____	<i>audīv</i> _____	<i>audīv</i> _____

Passīvum

9. Īnfīnitīvus: praesēns: *vocā|rī*, perfectum: _____um esse; praesēns: *audi|rī*, perfectum: _____um esse.
10. Pers.1 *vocātus*_____
11. Pers.2 *vocāt*_____
12. Pers.3 *vocāt*_____
13. Participium perfecti: nōm. sing.: masc. *voc*_____, *aud*_____, fēm. *voc*_____, *aud*_____, neutr. *voc*_____, *aud*_____ .

*Lēctiō grammatica*praeteritum perfectum
et imperfectum

perfectum
āct.
īnf. ~isse
[1] <i>vocāv isse</i>
[2] <i>pāru isse</i>
[3] <i>scrips isse</i>
[4] <i>audīv isse</i>
ind. sing. plūr.
1 ~ī ~imūs
2 ~istī ~istis
3 ~it ~erunt

pass.
īnf. ~um/am/ōs/ās/a esse
[1] <i>vocāt um esse</i>
[4] <i>audit um esse</i>
ind. sing. plūr.
~us/a ~ī/ae
1 <i>sum</i> <i>sumus</i>
2 <i>es</i> <i>estis</i>
3 <i>est</i> <i>sunt</i>

participium perfecti
[1] *vocāt|us -a -um*
[4] *audit|us -a -um*

Cap. XXII*Lēctiō I*

-eus
-ea
-eum

admittere
anteā
aurum
cardō
catēna
cōstāre
cūstōdīre
extrā
faber
ferōx
foris
heus
iānitor
inter sē
intrā
lignum
limen
posteā
prētium
prius
quīn
(num) quis
rogitāre
sicut
tabellārius
tandem
vincīre

CAPITVLVM ALTERVM ET VICESIMVM*Lēctiō prīma (versūs 1-55)***Exercitium 1**

1. Ānulus ex aurō factus = ānulus aur_____.
2. Baculum ē lignō factum = baculum lign_____.
3. Catēna ex ferrō facta = catēna ferr_____.
4. Nummī ex aurō factī = nummī aur_____.
5. Stilus ferreus = stilus _____.
6. Pōculum aureum = pōculum _____.
7. Forēs ligneae = forēs _____.

Exercitium 2

1. Magna iānua _____ ē duābus _____, quae in _____ vertuntur.
2. Sub foribus est _____.
3. _____ [= ōstiārius] dīcitur servus quī hominēs advenientēs in ātrium _____.
4. Iānitor cum cane suō villam dominī _____.
5. Canis, quī prope tam _____ est quam lupus, catēna _____.
6. _____ nōn modo canēs, sed etiam iānitōrēs vinciēbantur.
7. _____ cōnstat ē multis ānulīs ferreīs quī _____ coniunguntur.
8. Ānulus Lȳdiae nōn ex ferrō, sed ex _____ factus est.
9. Ānulus aureus magnī _____ est.
10. Iānua ē _____ facta est _____ [= ut] baculum Iūliī.
11. Servus quī epistulās fert _____ appellātur.
12. Tabellārius clāmat: “_____ iānitor! _____ aperīs?
Num _____ [= aliquis] hīc est?”
13. _____ iānitor surgit et tabellārium _____ [= multa interrogat].
14. Tabellārius: “_____ admitte mē! _____ [= deinde] respondēbō.”
15. Hostēs nōn sunt _____ vāllum, sed _____ vāllum.
16. Vulcānus est deus _____.

Exercitium 3

1. Ex quibus partibus cōnstat iānua vīllae? ...
2. Quid scriptum est in līmine? ...
3. Quis dīcitur servus quī iānuam cūstōdit? ...
4. Quid facit is quī vīllam intrāre vult? ...
5. Ubi sedet iānitor? ...
6. Cūr canis iānitōris catēnā vincītur? ...
7. Ex quā māteriā catēna facta est? ...
8. Num ānulus Lȳdiae ex ferrō factus est? ...
9. Utrum dūrius est, lignumne an ferrum? ...
10. Quis dīcitur vir quī rēs ferreās efficit? ...
11. Cūr ‘tabellārii’ dīcuntur servī qui epistulās ferunt? ...
12. Quōmodo iānitor ē somnō excitātur? ...
13. Cūr tabellārius nōn statim iānitōri respondet? ...
14. Quid huic tabellāriō nōmen est? ...
15. Unde Tlēpolemus sē venīre dīcit? ...
16. Quid Iūlius post merīdiem agere solet? ...

Exercitium 4

1. Post meridiem Iūlius ambulā_____ īre solet.
2. Postquam ambulāvit, lavā_____ it.
3. Vesperi hominēs dormī_____ eunt.
4. Māne amīcī ad villam veniunt dominum salūtā_____ .
5. Mēdus et Lȳdia in Graeciam eunt habitā_____ .
6. Hostēs castra oppugnā_____ veniunt.
7. Tabellārius nōn mittitur pecūniām postulā_____ .
8. Facile est vōcem magistrī audire = Vōx magistrī est facilis audi_____ .
9. Difficile est nōmina barbara dīcere = Nōmina barbara difficilia sunt dic_____ .
10. Quae est dea pulcherrima? Id difficile sci_____ est.

-tum
-tū

*Lēctiō secunda (versūs 56–121)**Lēctiō II***Exercitium 5**

1. Mēdus, quī rēs Mārcī fer_____ solet, hodiē abest.
2. Itaque Mārcus ad lūdum ambulāns rēs suās ipse fer_____ .
3. Titus et Sextus semper rēs suās ipsī fer_____ .
4. Titus: “Cūr tū ipse rēs tuās fer_____ hodiē, Mārce?”
5. Mārcus: “Ipse rēs meās fer_____ , quia Mēdus abest; sed cūr vōs semper rēs vestrās ipsī fer_____ ?”
6. Titus: “Nōs rēs nostrās ipsī fer_____ , quia in ipsō oppidō Tūsculō habitāmus, nōn procul ab oppidō.”
7. Mārcus: “Venīte mēcum ac rēs meās fer_____ !”
8. Sextus: “Rēs tuās fer_____ nōlūmus. Ipse rēs tuās_____ , Mārce!”
9. Tabula, quae ā Mēdō fer_____ solet, hodiē ā Mārcō fer_____ .
10. Epistulae ā tabellāriis fer_____ .

ferre	
ferō	ferimus
fers	fertis
fert	ferunt
fer!	ferte!
ferri	
fertur	feruntur

Exercitium 6

1. Canis, quī tabellārium _____ stantem videt, dentēs ostendit ac _____ : “Rrrr...”
2. Canis tabellārium _____ vult, sed catēnā _____ .
3. Iānitor eum dē cane ferōcī _____ : “_____! Canis tē mordēbit.”
4. Tabellārius nōn intrat, sed in līmine _____ .
5. “Nōlī canem tuum _____ !” inquit.
6. In solō intrā līmen est _____ canis ferōcis.
7. Tabellārius propius ad canem _____ [= adīre] audet; neque imāgō canis neque canis vērus eum _____ .
8. Canis catēnam _____ et vestem tabellāriī dentibus _____ .
9. _____ novum, quod Tlēpolemus _____ [= paulō ante] ēmit, ā cane ferōcī _____ .
10. Tabellārius ex ōstiō _____ nōn potest, quia canis eum tenet.
11. Homō territus nec _____ nec _____ audet.
12. Canis eum locō sē movēre nōn _____ .
13. Iānitor virum territum _____ : “Hahahae! Quin intrās?”
14. Tlēpolemus intrāre cōnātur, sed canis irātus eum ex ōstiō _____ .
15. “Vincī _____ [= illum tuum] canem!” inquit tabellārius tōtō corpore _____ .
16. Iānitor: “Nōlī _____ [= putāre] mē canem solvisse!”
17. Iānitor catēnam prehendit et canem ā Tlēpolemō _____ .
18. Tlēpolemus: “_____ mē intrāre! Nōlī mē _____ in imbrem pellere!”

accēdere	
arbitrāri	
cavēre	
cēdere	
dēridēre	
forās	
forīs	
fremere	
imāgō	
iste	
monēre	
mordēre	
nūper	
pallium	
pellere	
prehendere	
prōcēdere	
recēdere	
removēre	
resistere	
retinēre	
rumpere	
scindere	
sinere	
solvere	
terrēre	
tremere	

Exercitium 7

1. Cūr tabellārius in līmine resistit? ...
2. Quae imāgō in solō intrā limen vidētur? ...
3. Quae verba īfrā imāginem scripta sunt? ...
4. Num Tlēpolemus imāgine canis terrētur? ...
5. Quid agit canis cum Tlēpolemus ad eum accēdit? ...
6. Cūr canis excurrēns catēnā nōn retinētur? ...
7. Cūr tabellārius nōn audet locō sē movēre? ...
8. Quōmodo canis eum forās pellit? ...
9. Cūr tremit Tlēpolemus? ...
10. Cūr tabellārius iānitōrī pallium suum ostendit? ...
11. Quid tabellārius sēcum fert? ...
12. Quis epistulam in ātrium ad Iūlium fert? ...

*Lēctiō grammatica***Exercitium 8**Exempla: *Dominus cotīdiē ambulātum it.**Vōx tabellārii difficilis auditū est.*

1. Ambulātūm _____ est. Auditū quoque _____ est.
2. Supīnum alterum in ≈ _____ dēsinit, alterum in ≈ _____ .
3. Supīnum in ≈um dēsinēns pōnitur apud verba _____ , venīre, mittere, cēt.
4. Alterum supīnum, quod in ≈ū dēsinit, apud adiectīva _____ et difficilis et pauca alia pōnitur.

Exercitium 9

Themata verbī

Thema dicitur prior verbī pars ad quam adduntur variae litterae vel syllabae
 (terminatiōnēs quae vocantur), ut -re, -ō, -isse, -ī, -istī, -us, -a, -um, cēt.

Verbī themata sunt tria:

- (1) thema praesentis (= īfīnitīvus praesentis āctīvī sine -re, -ere), ut *amā-*, *monē-*, *scrib-*, *audī-*;
 - (2) thema perfectī (= īfīnitīvus perfectī āctīvī sine -isse), ut *amāv-*, *monu-*, *scrips-*, *audīv-*;
 - (3) thema supīnī (= supīnum sine -um sīve participium perfectī sine -us -a -um), ut *amāt-*, *monit-*, *script-*, *audit-*.
1. Īfīnitīvī: *vocā|re*, *vocāv|isse*, *vocāt|um esse*: *vocā-* thema _____ est, *vocāv-* thema _____ , *vocāt-* _____ .
 2. Īfīnitīvī: *terrē|re*, *terrū|sse*, *terrīt|um esse*: thema praesentis: _____ -, thema perfectī: _____ -, thema supīnī: _____ -.
 3. Īfīnitīvī: *dīc|ere*, *dīx|isse*, *dīct|um esse*: thema praesentis: _____ -, thema perfectī: _____ -, thema supīnī: _____ -.
 4. Īfīnitīvī: *pūnī|re*, *pūnīv|isse*, *pūnīt|um esse*: thema praesentis: _____ -, thema perfectī: _____ -, thema supīnī: _____ -.

Exercitium 10

Īfīnitīvī (adde themata perfectī et supīnī):

1. *aperīre*, _____ isse, _____ um esse
2. *claudere*, _____ isse, _____ um esse
3. *emere*, _____ isse, _____ um esse
4. *pellere*, _____ isse, _____ um esse
5. *posse*, _____ isse
6. *rumpere*, _____ isse, _____ um esse

7. *scindere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
8. *solvere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
9. *vincere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
10. *venire*, _____ *isse*

CAPITVLVM VICESIMVM TERTIVM

Lēctiō p̄ima (versūs 1-40)

Exercitium 1

*Mūtā tempus praesēns [...] in perfectum. Exemplum:*Iānitor ōstium [claudit] clausit = Ōstium [clauditur] clausum est ā iānitōre.

1. Magister epistulam [scribit] _____ = Epistula ā magistrō [scrībitur] _____ est.
2. Magister tabellārium ad Iūliū [mittit] _____ = Tabellārius ad Iūliū [mittitur] _____ est ā magistrō.
3. Tabellārius epistulam ad Iūliū [fert] _____ = Epistula ad Iūliū [fertur] _____ est ā tabellāriō.
4. Canis iānitōris pallium tabellārii [scindit] _____ = Pallium tabellārii ā cane iānitōris [scinditur] _____ est.
5. Iūlius signum [rumpit] _____ = Signum ā Iūliō [rumpitur] _____ est.
6. Iūlius litterās [legit] _____ = Litterae ā Iūliō [leguntur] _____ sunt.
7. Iūlius nūllum verbum [dīcit] _____ = Nūllum verbum ā Iūliō [dīcitur] _____ est.
8. Aemilia epistulam [sūmit] _____ = Epistula ab Aemiliā [sūmitur] _____ est.
9. Culter medicī puerum [terret] _____ = Puer cultrō medicī [terrētur] _____ est.

Exercitium 2

1. "Tabellārius Tūsculō vēnit; ecce epistula quam _____ [: Tūsculō] ad tē tulit" inquit iānitor epistulamque dominō suō _____ .
2. Iūlius: "Quid _____ hoc est? Quis _____ epistulam ad mē misit?"
3. Iūlius iānitōri imperat: "Recēde _____ ad canem tuum!" His verbīs iānitōrem _____ [= ā sē mittit].
4. Iūlius _____ magistrī cognōscit.
5. Signum nōn ruptum, sed _____ est.
6. "Certē magister postulat pecūniām quam eī _____" inquit Iūlius, sed Aemilia epistulam aliās rēs _____ putat.
7. Aemilia: "Quis scit? _____ magister aliquid scrīpsit dē Mārcō?"
8. Epistula sic incipit: "Diodōrus Iūliō _____ dīcit."
9. Diodōrus scrībit 'Mārcum male recitāre neque _____ [= et num-quam] rēctē respondēre.'
10. Iūliō legente, _____ [= faciēs] Mārcī colōrem mūtat.
11. Iam Mārcus vultum _____ gerit [: habet].
12. Mārcus _____ et tremit _____ [= propter] timōrem.

Exercitium 3

1. Quid iānitor Iūliō trādit? ...
2. Quid dīcit iānitor? ...
3. Quōmodo Iūlius scit litterās ā Diodōrō missās esse? ...
4. Quid est signum magistrī? ...
5. Cūr Iūlius litterās magistrī legere nōn vult? ...

Cap. XXIII

Lēctiō I

dic ere, dix isse,	dict um esse
fer re, tul isse,	lāt um esse
leg ere, lēg isse,	lēct um esse
mitt ere, mīs isse,	miss um esse
rump ere, rūp isse,	rupt um esse
scrib ere, scrīps isse,	script um esse
scind ere, scid isse,	sciss um esse
sūm ere, sūmps isse,	sūmpt um esse
terrē re, terru sse,	territ um esse

continēre	
dēbēre	
dimittēre	
fortasse	
hinc	
illinc	
integer	
-nam	
ob	
pallēre	
pallidus	
salūtem dicere	
signum	
trādere	
umquam	
vultus	

6. Quid Iūlius magistrō dēbet? ...
7. Quid Aemilia magistrum scripsisse arbitrātur? ...
8. Quōmodo Iūlius epistulam aperit? ...
9. Quid magister dē Mārcō scripsit? ...
10. Quō diē epistula scripta est? ...
11. Dē quā rē hic diēs magistrum monuit? ...
12. Cūr Mārcus patrem aspiciēns pallet? ...

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 41–83)***Exercitium 4***Exempla:*

Puer rubet / ...nōn respondet = Puer rubet neque respondet.
 Puer rubet / ...nūllum verbum respondet = Puer rubet neque ullum verbum respondet.

Puer ridet / ...numquam plōrat = Puer ridet neque umquam plōrat.

1. Puella plōrat / ...nōn rīdet = Puella plōrat _____ rīdet.
2. Aemilia Iūlium / ...nūllum alium virum amat = Aemilia Iūlium _____ alium virum amat.
3. Mēdus ex Italiā proficiscitur / ...numquam revertētur = Mēdus ex Italiā proficiscitur _____ revertētur.
4. Syra nūllam pecūniām /...nūlla ornāmenta habet = Syra nūllam pecūniām _____ ornāmenta habet.
5. Puer vigilat / ...dormīre nōn potest = Puer vigilat _____ dormīre potest.
6. Māter īfantem suum bene cūrat / ...numquam eum relinquit = Māter īfantem suum bene cūrat _____ eum relinquit.

Exercitium 5

āvertere

1. Mārcus _____ [= epistulā] magistrī nōn laudātur.

factum

2. Epistula magistrī tōtam rem _____ facit.

fatēri

3. Iam Iūlius _____ intellegit Mārcum falsum dīxisse.

īscribēre

4. Puer piger atque improbus nūllam _____ meret.

laus

5. Mārcus vultum ā patre _____ .

litterae

6. Nōmen ‘Sextī’ _____ est in parte tabulae _____ .

merēre

7. Iam Mārcus nihil _____ , sed omnia _____ .

negāre

8. Mārcus ipse _____ suum indignum esse intellegit.

perdere

9. Iam Mārcus nōn ob timōrem pallet, sed _____ ob _____ .

plānē

10. Mārcum factī suī _____ .

plānus

11. Iūlius Diodōrō mercēdem _____ nōn vult, quia is male docet nec mercēdem suam _____ .

pudēre

12. Magna tempestās et nāvēs et mercēs _____ [↔ servāre] potest.

pudor

Exercitium 6

rubēre

1. Estne tōta epistula dē pecūniā quam Iūlius dēbet? ...

solvere

2. Cūr Aemilia magistrum mercēdem merēre putat? ...

superior

3. Num magister Mārcum litteris suīs laudat? ...

4. Cūr Mārcus laudem nōn meret? ...

5. Quālis discipulus laudem meret? ...

6. Quid Iūlius dicit dē Mārcō? ...

7. Quōmodo pater intellegit tabulam Sextī esse? ...

8. Num Mārcus hoc negat? ...

9. Quid Mārcus fatētur? ...

10. Cūr māter nescit puerōs in viā pugnāvisse? ...

11. Quid pater Sextī putābit? ...
 12. Cūr Mārcus iam rubet? ...

*Lēctiō tertia (versūs 84–155)***Exercitium 7**

1. Iūlius baculum sūmēns “O Mārce!” inquit, “iam tē verberāt _____ sum [= verberābō]!”
2. Iūlius dīcit ‘sē Mārcum verberāt _____ esse.’
3. Mārcus: “Nōlī mē verberāre! Iam bonus puer fut _____ sum [= erō] nec umquam sorōrem meam pulsābō.”
4. Mārcus prōmittit ‘sē iam bonum puerum fut _____ esse nec umquam sorōrem suam pulsāt _____ esse.’
5. Iūlius nōn crēdit eum prōmissum fact _____ esse.
6. Magister virgam prōmit ac discipulōs verberāt _____ est [= verberābit].
7. Discipuli: “Nōlī nōs verberāre, magister! Iam tibi pārit _____ sumus [= pārēbimus].”
8. Discipuli prōmittunt ‘sē iam magistrō pārit _____ esse.’
9. Magister nōn crēdit eōs prōmissum fact _____ esse.
10. Magister calatum prōmit quia script _____ est [= scribet].
11. Mārcus interrogat: “Quid tū script _____ es, magister?”
12. Magister respondet ‘sē litterās ad patrem Mārcī script _____ esse’: “Litterās ad patrem tuum script _____ sum.”
13. Tandem Iūlius intellegit uxōrem suam rūrsus mātrem fut _____ esse.
14. Aemilia dīcit ‘sē semper īfantem sēcum habit _____ esse.’
15. Syra: “Quīntus numquam ab eō medicō sānābitur.” Syra dīcit ‘Quīntum numquam ab eō medicō sānāt _____ irī.’

Exercitium 8

Exempla: Canē vīnctō tabellārius intrat (= Postquam canis vīnctus est...)
 Mārcus veste mūtātā in ātrium redit (= postquam vestis mūtāta est [ab eō]: postquam vestem mūtāvit).

1. Epistul _____ trādit _____ discēdit tabellārius.
2. Iānitōr _____ dīmiss _____ Iūlius signum rumpit.
3. Sign _____ rupt _____ epistula legitur.
4. Mārcus pallet nōmin _____ magistrī audīt _____ .
5. Mārc _____ in cubiculum duct _____ et inclūs _____ , Dāvus in ātrium redit.
6. Aemilia, litter _____ magistrī lēct _____ , Mārcum nōn laudat.
7. Iūlius: “Mercēdem solvere nōlō!” H _____ dict _____ Iūlius epistulam magistrī scindit.

Exercitium 9

1. Pater filium suum vērum dicere iubet: “Vērum _____ , mī filī!”
2. Pāstor canem sē ad ovem dūcere iubet: “_____ mē ad ovem, canis!”
3. Dominus servum officium facere iubet: “_____ officium tuum!”
4. Iūlius Mārcum alterum mālum tunc ēsse, alterum sēcum ferre iubet: “Alterum mālum nunc _____ , alterum tēcum _____ , Mārce!”
5. Syra Iūliam laetam esse iubet: “_____ laeta, Iūlia!”

Lēctiō III

≈ūrus	sum
≈ūra	es
	est
≈ūrī	sumus
≈ūrae	estis
	sunt
≈ūrum esse	

eum ≈ūrum	esse
eam ≈ūram	
id ≈ūrum	
eōs ≈ūrōs	
eās ≈ūrās	
ea ≈ūra	

sē	≈ūrum	esse
	≈ūram	
	≈ūrōs	
	≈ūrās	

≈um irī

ablātīvus absoluṭus III:
cum participiō perfecti

dīc!
 dūc!
 fac!
 fer!
 ēs!
 es!

antehāc
clāvis
comes
comitārī
herī
inclūdere
nōlle
perdere
posthāc
prōmissum
prōmittere
verbera

Exercitium 10

1. Mārcus: “_____ semper bonus puer erō. Hoc vōbīs _____.”
2. Iūlius vērō nōn crēdit Mācum _____ factūrum esse.
3. Mārcus enim hoc idem saepe _____ prōmisit.
4. Iūlius: “Profectō [verberāre <] _____ meruistī, Mārce!”
5. Dāvus puerum in cubiculum dūcit eumque _____.
6. Mārcō inclūsō, Dāvus _____ cubiculi Iūliō reddit.
7. Hodiē Mēdus Mārcum ad lūdum _____ nōn potuit, quia _____ domō fūgit; hodiē Mārcus sine _____ ambulāvit.
8. Iūlius magistrō respondēbit ‘sē mercēdem solvere _____’.
9. Iūlius pecūniā suām _____ nōn vult.

Exercitium 11

1. Quid Mārcus parentibus suis prōmittit? ...
2. Cūr pater nōn crēdit eum prōmissum factūrum esse? ...
3. Verberatne Iūlius Mārcum? ...
4. Quid Iūlius Dāvum facere iubet? ...
5. Cūr Mēdus hodiē Mārcum comitārī nōn potuit? ...
6. Quis Mārcum comitābitur crās? ...
7. Quid Aemilia Iūlium factūrum esse putat? ...
8. Num Iūlius crēdit Mārcum iam mūtātum esse? ...
9. Ad quem Iūlius epistulam scriptūrus est? ...
10. Ā quō epistula Iūlii trādētur magistrō? ...
11. Quid Iūlius magistrō respondēbit? ...
12. Cūr Iūlius magistrō mercēdem negat? ...
13. Cūr magister Mārcum nihil docēre potest? ...

*Lēctiō grammatica***Exercitium 12**

Āctīvum

participium futūrī	
=ūr us -a -um	
futūrum in praesentī	
=ūrus sum	
=ūra es	
est	
=ūrī sumus	
=ūrae estis	
sunt	

infinitīvus futūrī
āct.
=ūr|um esse
pass.
=um īrī

1. *Scrib|ēns* participium praesentis est; *script|ūrus* est participium _____.
2. Participium futūrī dēsinit in =ūr|us -a -um, quod ad thema supīnī additur: *amāt*_____, *monit*_____, *lēct*_____, *audit*_____.
3. Participium futūrī verbī *esse*: *fut*_____.
4. Cum participium futūrī coniungitur cum tempore praesentī verbī *esse*, fit futūrum alterum ('futūrum in praesentī' quod vocātur): _____ ūr|us
sum = *scribam*, _____ = *scribēs*, _____ = *scribet*.
5. Cum participium futūrī cum īfīnītīvō *esse* coniungitur, _____ futūrī fit: *scriptūr|um esse*.
6. īfīnītīvus praesentis: *vocāre*; īfīnītīvus futūrī: _____ ūrūm esse.

Passīvum

7. Cum supīnum i cum īrī (inf. praes. pass. verbī īre) iungitur, _____ futūrī passīvī fit: *scriptum īrī*.
8. *Scribī* īfīnītīvus praesentis passīvī est; *scriptum īrī* est _____ passīvī
9. īfīnītīvus praesentis passīvī: *mūtārī*; īfīnītīvus futūrī passīvī: _____ um _____.

Exercitium 13

Infinitīvī:

1. afferre, _____ isse, _____ um esse.
2. dūcere _____ isse, _____ um esse.
3. ferre, _____ isse, _____ um esse.
4. facere, _____ isse, _____ um esse.
5. fugere, _____ isse.
6. inclūdere, in _____ isse, in _____ um esse.
7. legere, _____ isse, _____ um esse.
8. mittere, _____ isse, _____ um esse.
9. ostendere, _____ isse.
10. perdere, _____ isse.
11. trādere, _____ isse, _____ um esse.

*faciō -iunt
fugiō -iunt*

CAPITVLVM VICESIMVM QVARTVM*Lectiō prīma (versūs 1–51)***Exercitium 1**

1. Mārcus: "Ecce tabula mea. _____ ipse hoc scripsī. Nōnne litterae meae pulchrae v____ délectant? Cūr nōn laudor ā v____?"
2. Iūlius: "N____ t____ nōn crēdimus, Mārce. T____ hoc nōn scripsistī."
3. Mārcus: "Cūr v____ m____ nōn crēditis? Nōnne m____ pulchrē scribere putātis?"
4. Iūlius: "Scimus t____ foedē scribere! Hae litterae pulchrae ā t____ scriptae esse nōn possunt."
5. Mārcus: "Certē ā m____ scriptae sunt!" Mārcus 'litterās ā sscriptās esse' dicit.
6. Iūlius: "N____ fallere nōn potes. Num t____ Sextus nōmen est?"
7. Tandem Mārcus fatētur 's____ tabulās mūtāvisse' neque s____ excūsāre cōnātur.
8. Iūlius: "Nōnne t____ pudet ita fēcisse?"
9. Mārcus: "Nōlī m____ verberāre, pater! Magister m____ iam bis verberāvit: tergum adhūc m____ dolet."
10. Mārcus dīcit 'tergum adhūc s____ dolēre.'
11. Mārcus: "Posthāc v____ pārebō, pater et māter; id v____ prōmittō."
12. Iūlius: "Id saepe antehāc n____ prōmīsistī. Nōn crēdimus t____ n____ pāritūrum esse. Discēde ā n____, puer!"

*Cap. XXIV**Lectiō I*

ego	nōs
mē	nōs
mihi	nōbīs
(ā) mē	(ā) nōbīs
tū	vōs
tē	vōs
tibi	vōbīs
(ā) tē	(ā) vōbīs
	—
	sē
	sibi
	(ā) sē

Exercitium 2

1. Puer _____ [= aeger] in lectō sē _____ nec dormīre potest sīve in _____ dextrō cubat sīve in latere _____ [= sinistrō].
2. Puer surgere cōnātur, sed _____ [= statim] in lectō _____ .
3. Pēs _____ [= rūrsus] dolēre incipit: propter _____ puer surgere nōn potest.
4. Quīntus _____ quod pedēs nōn _____ [= aequī], sed _____ sunt.
5. Omnia quiēta sunt, nūllus _____ audītur, avēs nōn canunt, quia tempestāte magnā et _____ territae sunt.
6. At _____ silentium clāmōre et _____ māximō rumpit!
7. Mārcus enim clāmāre ac forem _____ [= pulsāre] incipit.
8. Cūr Mārcus ita clāmat foremque tam _____ percutit?

aegrōtus
aliter
continuō
convertere
cupere
dēnuō
dolor
etsī
flēre
frangere
ignōrāre
impār

intus
iūxtā
laevus
latus
mīrāri
nōscere
os ossa
pār
patī
percutere
recumbere
sonus
strepitus
subitō
subitus
valdē

9. Ita Mārcus inclūsus forem _____ cōnātur, neque enim _____ [= aliō modō] ē cubiculō exīre potest.
10. Cubiculum Mārcī _____ cubiculum Quīntī situm est.
11. Quīntus _____ crūris frāctum esse putat, sed Syra dīcit ‘omnia _____ eius integra esse.’
12. Nōn decet puerum Rōmānum _____ [= lacrimāre], _____ [= quam-quam] gravem dolorem _____.
13. Quīntus _____ [= nescit] Mārcum ā Sextō pulsātum esse.
14. Quīntus enim _____ [↔ foris] in lectō cubāns nihil _____ potest, etsī omnia scīre _____ [= vult].

Exercitium 3

1. Quiētēne iacet Quīntus in lectō? ...
2. Cūr dormīre nōn potest? ...
3. Quid puer facere cōnātur? ...
4. Quid mīrātur Quīntus? ...
5. Uter pēs māior est? ...
6. Cūr avēs in hortō silent? ...
7. Quō sonō silentium rumpitur? ...
8. Unde venit ille strepitus? ...
9. Quem vocat Quīntus? ...
10. Quid dicit Quintus dē pede suō aegrō? ...
11. Estne frāctum crūs eius? ...
12. Quārē Quīntus flēre incipit? ...
13. Quid agunt aliī puerī, dum Quīntus intus cubat? ...
14. Mārcusne cum aliīs puerīs lūdit? ...
15. Cūr Quīntus ignōrat Mārcum inclūsum esse? ...

Exercitium 4

	<i>inf.</i>	<i>imp.</i>
	-rī/-ī	-re/-ere
[1]	-ārī	-āre!
[2]	-ērī	-ēre!
[3]	-ī	-ere!
[4]	-īrī	-ire!

Exemplum: Iūlius servum sē opperīrī iubet: “Opperīre mē, serve!”

Iūlius servum sē sequī iubet: “Sequere mē, serve!”

1. Syra Quīntum laetārī iubet: “Laet_____ , Quīnte!”
2. Quīntus Syram sē cōnsōl_____ et sēcum loqu_____ iubet: “Cōnsōl_____ mē, Syra! Loqu_____ mēcum!”
3. Mēdus Lȳdiam sē comit_____ iubet: “Comit_____ mē, Lȳdia!”
4. Nauta Mēdum caelum intu_____ iubet: “Intu_____ caelum!”
5. Mēdus nautam ventum secundum opper_____ iubet: “Ventum secundum opper_____, nauta!”

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 52–117)

Exercitium 5

~erat	~erant
≈us erat	≈i erant
≈a	≈ae
≈um	≈a

1. Mārcus ē lūdō rediēns ūmidus erat, quod per imbreū ambul_____ et sordidus quod humī iac_____ .
2. Puerī enim pugn_____ , et Mārcus et Sextus humī iac_____ .
3. Sextus Mārcum puls_____ et ā Mārcō et Titō puls_____ erat.
4. Puerī ā magistrō verber_____ erant, quod in lūdō dorm_____ .
5. Māter Mārcum discipulū improbum fuisse nesciēbat, neque enim lēg_____ litterās quās magister scrips_____ .
6. Aemilia virgō remittēbat flōrēs quōs Iūlius eī mīs_____ .
7. Ancilla gaudēbat quod ā dominō laud_____ erat.
8. Ancillae gaudēbant quod ā dominō laud_____ erant.
9. Etsī pēs dolēbat, os frāct_____ nōn erat.

Exercitium 6

1. Herī Mēdus Mārcum ad lūdum comit_____ est.
2. Tabellārius canem iānitōris ver_____ est [= timuit].
3. Mēdus Lȳdiam ūscul_____ est et Lȳdia Mēdum ūscul_____ est.
4. Syra Quīntum mortuum esse arbitr_____ est [= putāvit].
5. Parentēs filiam lacrimantem cōnsol_____ sunt.
6. Syra: "Tūne ē lectō surgere cōn_____ es, Quīnte?"
7. Quīntus fatētur 'sē surgere cōn_____ esse': "Surgere cōn_____ sum."
8. Mārcus tabulam Sextī 'suam esse' dixit: ita puer ment_____ est.
9. Falsa sunt omnia quae Mārcus locūt_____ est.
10. Tandem Mārcus 'sē ment_____ esse' fass_____ est: "Ment_____ sum, pater. Falsa sunt omnia quae locūt_____ sum."
11. Servī: "Semper vērum locūt_____ sumus: numquam ment_____ sumus."
12. Servī dīcunt 'sē semper vērum locūt_____ esse nec umquam ment_____ esse.'

≈us	sum	≈i	sumus
≈a	es	≈ae	estis
	est		sunt
≈um	esse		
≈am			
≈ōs			
≈ās			

Exercitium 7

1. Mārcus ā patre verberātus nōn est, quia iam verberat_____ ā magistrō, sed in cubiculum inclūsus est.
2. Puer enim nōn modo malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ et falsum dīx_____ (= mentīt_____).
3. Mārcus: "Tū mē in cubiculum inclūsistī, pater, etsī iam ā magistrō verberat_____ ! Nōnne satis pūnit_____ ā magistrō?"
4. Iūlius: "Ego tē inclūsī, etsī iam ā magistrō verberat_____ , quia nōn modo malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ ac falsum dīx_____. Certē nōn satis pūnit_____ ā magistrō!"
5. Mārcus (ad Quīntum): "Pater mē in cubiculum inclūsīt, quia nōn sōlum malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ ac falsum dīx_____. "
6. Herī magister puerōs verberāvit, quia malī discipulī fu_____ et in lūdō dormīv_____.
7. Malī discipulī bonīs: "Herī magister nōs verberāvit, quia malī discipulī fu_____ et in lūdō dormīv_____; at vōs laudāvit, quia bonī discipulī fu_____ atque omnia verba eius audiv_____ ."
8. Mārcus et Titus Sextum pulsāvērunt, quia ab eō 'barbarī' appellāt_____ .
9. Iūlius: "Cūr Sextum pulsāvistis? Vōsne ab eō pulsāt_____ ?"
10. Mārcus: "Sextum pulsāvimus, quod ab eō 'barbarī' appellāt_____ ."

~eram	~erāmus
~erās	~erātis
~erat	~erant
≈us	eram
≈a	erās
	erat
≈i	erāmus
≈ae	erātis
	erant

Exercitium 8

Exempla: Pater prūdentior est filiō = Pater prūdentior est quam filius.

Leōnē fortior = fortior quam leō.

1. Digitus quārtus minor est digit_____ medi_____ [= quam digitus medius].
2. Mōns Aetna altior est mont_____ Vesuvi_____ [= quam mōns Vesuvius].
3. Via Appia cēter_____ vi_____ longior est [= longior est quam cēterae viae].
4. Quae dea Vener_____ pulchrior est [= pulchrior est quam Venus]?
5. Quod ōrnāmentum pulchrius est ānul_____ gemmāt_____ ?
6. Nūllus discipulus Mārc_____ pigrior est.
7. Canis iānitōris lup_____ ferōcior est.
8. Toga Mārcī niv_____ candidior erat.
9. Nūllum mare māius est ōcean_____ .
10. Nūlla stēlla sōl_____ clārior est.

*ablātīvus
comparātiōnis*

(comparātiō -ōnis f
< comparāre)

Lēctiō grammatica

plūsquamperfectum
āct.

sing.	plūr.
1 ~era m	~erā mus
2 ~erā s	~erā tis
3 ~era t	~era nt

pass.

sing.	plūr.
=us -a -um	=ī -ae -a
1 eram	erāmus
2 erās	erātis
3 erat	erant

cupiō -iunt

eō eunt

red-eō -eunt

*Lēctiō grammatica (versūs 118–162)***Exercitium 9****Āctīvum**

1. *Vocāv̄it* est praeteritum _____, *vocāv̄erat* praeteritum _____.
2. Plūsquamperfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in ~erat, quod ad thema _____ additur, ut *dīx̄erat*.
3. Plūsquamperfectum: singulāris: pers. 1 ~eram, 2 ~_____, 3 ~_____;
plūralis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.
Sing. Plūr. Sing. Plūr.
 4. Pers. 1 *amāv̄*_____ *amāv̄*_____ *monu*_____ *monu*_____
 5. Pers. 2 *amāv̄*_____ *amāv̄*_____ *monu*_____ *monu*_____
 6. Pers. 3 *amāv̄*_____ *amāv̄*_____ *monu*_____ *monu*_____
 7. Pers. 1 *dīx̄*_____ *dīx̄*_____ *audīv̄*_____ *audīv̄*_____
 8. Pers. 2 *dīx̄*_____ *dīx̄*_____ *audīv̄*_____ *audīv̄*_____
 9. Pers. 3 *dīx̄*_____ *dīx̄*_____ *audīv̄*_____ *audīv̄*_____
 10. Plūsquamperfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu*_____, 2 *fu*_____,
3 *fu*_____; plūralis: pers. 1 *fu*_____, 2 *fu*_____, 3 *fu*_____.

Passīvum

11. *Vocāt̄us* est praeteritum perfectum passīvī est; *vocāt̄us erat* est praeteritum passīvī.
12. Plūsquamperfectum passīvī cōnstat ex _____ perfectī et praeteritō _____ verbī esse (eram, erās, erat...).
Sing. Plūr.
 13. Pers. 1 *vocāt̄us*_____ *vocāt̄*_____
 14. Pers. 2 *vocāt̄*_____ *vocāt̄*_____
 15. Pers. 3 *vocāt̄*_____ *vocāt̄*_____

Exercitium 10

1. *cadere*, _____issee
2. *cognōscere*, _____issee, _____um esse
3. *cupere*, _____issee
4. *dare*, _____issee, _____um esse
5. *fatēri*, _____um esse
6. *frangere*, _____issee, _____um esse
7. *īre*, _____issee
8. *lavāre*, _____issee, _____um esse
9. *loquī*, _____um esse
10. *lūdere*, _____issee
11. *mordēre*, _____issee, _____um esse
12. *nōscere*, _____issee
13. *redīre*, red_____issee
14. *reprehendere*, re_____issee, re_____um esse
15. *velle*, _____issee
16. *vidēre*, _____issee, _____um esse

CAPITVLVM VICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Exercitium 1

1. _____ et lupus _____ [= sine causā] ad eundem rīvum vēnērunt.
2. Quattuor equī currum Sōlis _____; nec facile est equōs Sōlis _____.
3. Achillēs corpus Hectoris post _____ suum trāxit.
4. Rōmulus prīma _____ Rōmāna aedificāvit et frātrem _____.
5. Moenia, quae Rōmulus _____, nōn alta, sed _____ erant.
6. Quīntus _____ dē Rōmulō et Remō iam audīvit.
7. Nunc fābulam dē _____ ferōcī quod hominēs vīvōs _____ audīre cupit.
8. Tāle mōnstrum _____ [= ferōx] Quīntum nōn terrēbit, neque enim is puer _____ est.
9. In Crētā _____ [= tempore antīquō] vīvēbat _____ mōnstrum, nōmine Mīnōtaurus, cui corpus virī, sed caput _____ erat.
10. _____ [= plūrēs quam duo] adulēscētēs virginēsque Athēniēnsēs _____ [= omni annō] ad Mīnōtaurūm mittēbantur.
11. Labyrinthus est magnum _____, unde nēmō potest exīre, quamquam iānua _____.
12. Daedalus complūrēs rēs _____ [< mīrāri] effēcerat praeter labyrinthum.

Exercitium 2

1. Quid Quīntus Syram sibi nārrāre iubet? ...
2. Quid fēcit Achillēs? ...
3. Quis prīmōs mūrōs Rōmānōs aedificāvit? ...
4. Quem Rōmulus interfēcit?
5. Cūr Quīntus fābulam dē Rōmulō audīre nōn vult? ...
6. Quālem fābulam Quīntus audīre cupit? ...
7. Quām fābulam Syra puerō nārrat? ...
8. Quāle mōnstrum erat Mīnōtaurus? ...
9. Ubi illud mōnstrum habitābat? ...
10. Quid est labyrinthus? ...
11. Clausane erat iānua labyrinthī? ...
12. Quis illum labyrinthum aedificāverat? ...
13. Unde veniēbant hominēs quōs edēbat Mīnōtaurus? ...
14. Quālia vēla gerēbat nāvis eōrum? ...

Lēctiō secunda (versūs 42–88)

Exercitium 3

1. Iūlia: “Manē h_____ apud nōs, pater! Nōlī h_____ abīre!”
2. Iūlius: “Crās necesse erit mē h_____ Rōmam proficīscī, sed brevī h_____ ad vōs redībō.”
3. Iūlia: “Quārē rūrsus Rōmam ībis? Necesse nōn est totiēs ill_____ īre nec tot diēs ill_____ manēre.”
4. Iūlius: “Rōmae vīvere mē nōn dēlectat; itaque post paucōs diēs ill_____ discēdam atque h_____ revertar.”
5. Iūlia: “Quod dōnum mihi ill_____ afferēs?”

*Cap. XXV**Lēctiō I*

aedificāre
aedificium
agnus
complūrēs
currus
fābula
forte
humilis
interficere
mīrābilis
moenia
mōnstrum
ōlim
patēre
quotannīs
regere
saevus
taurus
terribilis
timidus
trahere
vorāre

Lēctiō II

(ubi?)	hīc	illīc
(unde?)	hīnc	illīnc
(quōd?)	hīc	illīc

auxilium
brevi
civis
cōstituere
cupidus
exitus
expugnātiō
filum
glōria
mora
mors
necāre
occidere
parātus
pollicēri
rēx

Exercitium 4

1. Mīnōs, _____ Crētae, Athēnās expugnāverat.
2. Post _____ urbis rēx et pecūniā et hominēs postulāvit.
3. Itaque quotannīs complūrēs Athēniēnsēs ad _____ certam mittēbantur.
4. Mīnōs enim et pecūniae et sanguinis _____ erat.
5. Thēseus, vir _____ cupidus, Mīnōtaurūm _____ [= interficere] atque _____ suōs servāre _____ .
6. Thēseus, quī gladium gerēbat, ad pugnam _____ erat.
7. Ariadna Thēseō _____ longum dedit; ita filia rēgis eī _____ tulit.
8. Thēseus: “_____ [= mox] hūc redibō, nec posteā tē relinquam, Ariadna: hoc tibi _____ [= prōmittō].”
9. Tum Thēseus sine _____ [= continuō] labyrinthum intrāvit atque Mīnōtaurūm _____ [= necāvit/interfēcit].
10. Posteā filum Ariadnae secūtus _____ labyrinthī facile repperit.

Exercitium 5

1. Cūr Athēniēnsēs in Crētam mittēbantur? ...
2. Cūr Mīnōs Athēniēnsibus inimīcus erat? ...
3. Ubi Thēseus vivēbat? ...
4. Quam bēstiam Thēseus iam necāverat? ...
5. Quid Thēseus tum agere cōstituit? ...
6. Sōlusne Thēseus in Crētam profectus est? ...
7. Quō rēx Mīnōs Thēseum dūcī iussit? ...
8. Quae fuit Ariadna? ...
9. Cūr ea Thēseum servāre cōstituit? ...
10. Quōmodo Ariadna Thēseō auxilium tulit? ...
11. Quid Thēseus Ariadnae prōmīsit? ...
12. Quid fēcit Thēseus in labyrinthō? ...
13. Quōmodo exitum labyrinthī repperit? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tertia (versūs 89–144)***Exercitium 6**

-re -minī
[1] -āre -āminī
[2] -ēre -ēminī
[3] -ere -iminī
[4] -īre -īminī

1. Iūlius: “Nōlō sōlus ambulāre. Comit _____ mē, Syre et Lēander! Opper _____ mē ante portam!”
2. Lȳdia: “Nōlī mē dēserere, Mēde! Hoc mihi pollic _____ !”
3. Mēdus: “Proficīsc _____ mēcum, Lȳdia! Comit _____ mē in Graeciam!”
4. Mēdus: “Nāvem solvite, nautae! Intu _____ caelum! Proficīsc _____ !”
5. Dāvus: “Sequ _____ mē in cubiculum tuum, Mārcē!”
6. Dux: “Laet _____ , mīlitēs! Hostēs fugiunt. Sequ _____ eōs, sed brevi hūc revert _____ !”
7. Lȳdia: “Nōlī deōs Rōmānōs verēri, Mēde! Ünum sōlum Deum ver _____ ! Eius auxilium opper _____ !”

Exercitium 7

cōspectus
dēscendere
dēserere
ibi
litus
maerēre

1. Post _____ [> necāre] Mīnōtaurī Thēseus nāvem _____ atque cum Ariadnā profectus est.
2. Naxī Thēseus Ariadnam _____ [= relīquit].
3. Prīmō Ariadna amīcum in _____ quaesīvit.
4. Deinde in altum _____ ascēdit, unde _____ nāvem Thēseī procul in marī vīdit.

5. Postquam nāvis ē _____ eius abiit, Ariadna dē saxō in lītus _____.
6. _____ [= illīc] puella misera capillum et vestem scindēbat, sīcut agunt hominēs quī _____.
7. Post mortem Aegeī Thēseus multōs annōs Athēnās _____.
8. Hīc Syra fīnem _____ facit.
9. Syra virum improbum amāvit, neque tamen illīus viri _____ potest.

nārrātiō
nex
oblivīscī
prōspicere
regere
saxum
(nāvem) solvere

Exercitium 8

Exempla: Fābulās nārrāre mē dēlectat = Nārrātiō fābulārum mē dēlectat.

Vir qui pecūniām cupit = vir pecūniāe cupidus.

acc./gen.

1. Difficile fuit urb_____ expugnāre: Expugnātiō urb_____ difficilis fuit.
2. Vocābul_____ Latīn_____ dēclīnāre dēbēmus: Dēclīnātiō vocābul_____ Latīn_____ facilis nōn est.
3. Thēseus patri_____ amābat atque glōri_____ cupiēbat: ille vir patri_____ amāns atque glōri_____ cupidus in Crētam profectus est.
4. Thēseus mort_____ nōn timēbat. Sine timōre mort_____ labyrinthum intrāvit.
5. Thēseus ob amōrem patri_____ atque glōri_____ cupiditātem Mīnōtaur_____ necāvit.
6. Post necem Mīnōtaur_____ Thēseus in patriam revertit.
7. Magister Mārc_____ nōn laudat: in epistulā eius nūlla laus Mārc_____ est.

Exercitium 9

1. Quid Thēseus cīvibus suīs ostendit? ...
2. Num Thēseus sōlus ē Crētā profectus est? ...
3. Ubi Ariadnam reliquit Thēseus? ...
4. Ubi amīcum suum Ariadna quaesīvit? ...
5. Quid puella ē saxō prōspiciēns vīdit? ...
6. Quid facere solent hominēs quī maerent? ...
7. Cūr Syra virīs nōn crēdit? ...
8. Quō Thēseus Nāxō profectus est? ...
9. Unde Aegeus rēx in mare prōspiciēbat? ...
10. Cūr Aegeus filium suum mortuum esse arbitrābatur? ...
11. Quid tum fēcit Aegeus? ...
12. Quod mare ab Aegeō rēge appellātum est? ...
13. Ubi situm est mare Aegaeum? ...
14. Quis rēx Athēniēnsium factus est post Aegeum? ...

Lēctiō grammatica (versūs 145–154)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: Dominus servum sē comitāri iubet: “Comitāre mē, serve!”

Dominus servōs sē comitāri iubet: “Comitāminī mē, servī!”

imperātīvus verbī

dēpōnentis

[1] -ā|re -ā|minī

[2] -ē|re -ē|minī

[3] -|ere -|imini

[4] -ī|re -ī|minī

1. Comitā|rī īfīnītīvus verbī dēpōnentis est. Comitā|re nōn est īfīnītīvus, sed _____ verbī dēpōnentis.
2. Comitā|re est _____ singulāris; comitā|minī imperātīvus _____ est.
3. īfīnītīvus: cōnārī; imperātīvus: sing. cōn_____, plūr. cōn_____.
4. īfīnītīvus: verērī; imperātīvus: sing. ver_____, plūr. ver_____.
5. īfīnītīvus: loquī; imperātīvus: sing. loqu_____, plūr. loqu_____.
6. īfīnītīvus: partīrī; imperātīvus: sing. part_____, plūr. part_____.

a-dē-scendere
cōn-spiciō -iunt

iaciō -iunt
in-cipiō -iunt
inter-ficiō -iunt

Cap. XXVI

Lēctiō I

celer -eris -ere
equus celer (m)
nāvis celeris (f)
pilum celere (n)

audāx
carcer
celer
cōnficere
cōsequī
cōnsilium
cōnsūmere
effugere
fuga
haud
invenire
iuvāre
paene
persequī
quisquam
quoniam
reliquus
vērum

Exercitium 11

1. *accēdere, ac _____ isse*
2. *cōncendere, cōn_____ isse*
3. *cōspicere, cōn_____ isse, cōn_____ um esse*
4. *cōnstituere, cōn_____ isse, cōn_____ um esse*
5. *dēserere, dē_____ isse, dē_____ um esse*
6. *gerere, _____ isse, _____ um esse*
7. *iacere, _____ isse, _____ um esse*
8. *incipere, _____ isse, _____ um esse*
9. *interficere, inter_____ isse, inter_____ um esse*
10. *iubēre, _____ isse, _____ um esse*
11. *oblīvisci, ob_____ um esse*
12. *occidere, oc_____ isse, oc_____ um esse*
13. *petere, _____ isse, _____ um esse*
14. *proficisci, pro_____ um esse*
15. *quaerere, _____ isse, _____ um esse*
16. *reddere, red_____ isse, red_____ um esse*
17. *regere, _____ isse, _____ um esse*
18. *relinquere, re_____ isse, re_____ um esse*
19. *reperiēre, _____ isse, _____ um esse*
20. *sequī, _____ um esse*
21. *trahere, _____ isse, _____ um esse*

CAPITVLVM VICESIMVM SEXTVM

Lēctiō prima (versūs 1–31)

Exercitium 1

1. Asinus nōn tam cel_____ est quam equus.
2. Aquila est avis magna et cel_____ .
3. Nūllus deus tam cel_____ est quam Mercurius.
4. Fuga cel_____ hostēs perterritōs servāvit.
5. Ventus cel_____ et subitus mare turbāvit.
6. Nihil tam cel_____ est quam fulgur.

Exercitium 2

1. Rēx Mīnōs Thēseum fugientem _____ est.
2. Nāvis Minōis nōn tam _____ fuit quam Thēsei.
3. Itaque rēx Thēseum _____ nōn potuit.
4. Daedalus, qui filum _____ et Ariadnae dederat, ā rēge in labyrinthum inclūsus est sicut in _____ .
5. Hīc Syra, quae _____ [= nōn] paulum temporis iam _____ in nārrandō, finem facere vult.
6. _____ [= sed] Quīntus, qui magnam fābulae partem iam audīvit, partem _____ quoque audire cupit.
7. Syra igitur dē _____ Daedali et Īcarī nārrat.
8. Daedalus exitum labyrinthī _____ [= reperiēre] nōn potuit, neque _____ [= et nēmō] eum _____ [= eī auxilium tulit].
9. _____ igitur aliā viā exīre nōn potuit, vir _____ [= audēns] per āera _____ cōstituit.
10. Hoc _____ adhūc ab Īcarō ignōrābātur.
11. Puer fessus ‘sē _____ [= prope] mortuum esse’ dīxit.

Exercitium 3

1. Cūr rēx Thēseum fugientem cōsequī nōn potuit? ...
2. Quō Mīnōs Daedalum inclūdī iussit? ...
3. Quid Daedalus cōficerat et Ariadnae dederat? ...
4. Quis cum Daedalō in labyrinthum inclūsus est? ...
5. Cūr Syra hīc finem facere vult? ...
6. Quā viā Daedalus effugere cōstituit? ...
7. Cūr Īcarus labyrinthum ‘carcerem’ appellāvit? ...
8. Quārē fessus erat Īcarus? ...
9. Multumne cibī iīs reliquum erat? ...
10. Quōrum auxilium Īcarus opperiēbatur? ...

*Lectiō secunda (versūs 32–82)***Exercitium 4**

1. Nautae parātī sunt ad nāvig_____.
2. Syra fīnem nārr_____ facit quia fessa est nārr_____.
3. Puer autem cupidus est aud_____ neque parātus ad dorm_____.
4. Stilus necessārius est ad scrib_____.
5. Sextus industrius est in scrib_____ et in leg_____ et in comput_____ ; is enim cupidus disc_____ est.
6. Puerī scribēre discunt scrib_____ ; ars scrib_____ haud facilis est.
7. Capitulum xvī est dē marī et dē nāvig_____.
8. Iūlia dēlectātur in hortō ambul_____ et flōrēs aspici_____.
9. Mēdus cōnsilium ā dominō fugi_____ excōgitāverat.
10. Daedalus filium, quī vol_____ studiōsus erat, artem vol_____ docuit.
11. Paulum satis est ad bēātē vīv_____.
12. Quōmodo loquī discimus? Loquī discimus aliōs loquentēs aud_____ et imit_____.

Exercitium 5

1. Quī in carcere inclūsus est nōn est _____.
2. Avis _____ montēs et flūmina volāre potest.
3. Aquila circum labyrinthum in magnum _____ volābat.
4. Daedalus cōnsilium fugae iam _____ : ālās facere cōstituerat atque ē labyrinthō _____.
5. Ālās cōnficere _____ difficile est, sed Daedalus ālās _____ [= māximās] cōnfecit ex _____, quās cērā in lacertīs _____.
6. Ille _____ [= certē] deus nōn erat, sed tamen arte suā ipsam _____ mūtare poterat.
7. “Opus iam _____ est” inquit Daedalus, “Ecce exemplum _____ meae novissimum. Iam avēs in volandō _____ possumus.”
8. Puer, etsī _____ erat volandī, sē suprā humum _____ nōn potuit.
9. Pater filium ālās _____ movēre docuit _____ [= sīcut] avis.
10. Tum filium sīc monuit: “Nōlī volāre in _____ āere prope mare neque in _____ āere prope sōlem, nam _____ sōlis cēram _____ ac pennās _____ poterit. _____ estō!”
11. _____ est pars bracchii superior.

Lectiō II

-nd|um -ī -ō
 [1] -andum -ī -ō
 [2] -endum -ī -ō
 [3] -endum -ī -ō
 [4] -iendum -ī -ō
 nārrāre
 ad nārrandum
 ... nārrandi
 (in/dē) nārrandō

ars
 cautus
 deorsum
 ēvolāre
 excōgitāre
 figere
 ignis
 imitārī
 īfīmus
 ingēns
 lacertus
 levāre
 liber
 mollīre
 nātūra
 opus
 orbis
 penna
 perficere
 quidem
 studiōsus
 summus
 sūrsum
 tamquam
 trāns
 ūrere

Exercitium 6

1. Quid Daedalus excōgitāverat? ...
2. Quae via sōla iīs patēbat ad fugiendum? ...
3. Quid Daedalus suprā sē vīdit? ...
4. Quae animālia nātūrā volāre possunt? ...
5. Cūr homō volāre nōn potest? ...
6. Quās rēs mīrabilēs Daedalus iam cōnfēcerat? ...
7. Quōmodo Daedalus ālās cōnfēcit? ...
8. Ubi fixae sunt ālāe? ...
9. Cūr Īcarus nōn statim volāre potuit? ...
10. Quid Daedalus filium suum docuit? ...
11. Ubi pater Īcarum volāre iussit? ...
12. Cūr eī nōn licēbat in summum caelum ascendere? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tercia (versūs 83–145)***Exercitium 7***Exempla:* Thēseus, postquam ē Crētā profectus est, Naxum vēnit= Thēseus ē Crētā profectus Naxum vēnit.

Quīntus, quī cultrum medicī verēbātur, oculōs clausit

= Quīntus cultrum medicī veritus oculōs clausit.

1. Mīnōs Thēseum _____ [= postquam Thēseum persecūtus est] domum revertit.
2. Daedalus filium _____ [= postquam filium ūsculātus est] “Iam sequere mē!” inquit.
3. Ita _____ [= Postquam ita locūtus est] Daedalus cum fīlō ēvolāvit.
4. Fīlum Ariadnae _____ [= Postquam fīlum Ariadnae secūtus est] Thēseus exitum labyrinthī repperit.
5. Tabellārius canem _____ [= quī canem verēbātur] intrāre nōluit.
6. Aegeus filium mortuum esse _____ [= quī filium mortuum esse arbitrābātur] in mare sē iēcit.

Exercitium 8

aberrāre
accidere
cāsus
dēspicere
causā (-ndī)
libertās
māximē
multitūdō
orbis (terrārum)
paenīnsula
propinquus
quatere
revocāre
sīn
suspicere
temerārius
vērum (etiam)
vidēri

1. Peloponnēsus nōn īnsula, sed _____ est.
2. Daedalus et Īcarus ē labyrinthō ēvolantēs novā _____ gaudēbant ac _____ [= magnum numerum] īnsulārum mīrabantur.
3. Īcarus _____ [= deorsum aspiciēns] paene tōtum _____ terrārum vidēre poterat, _____ [= sūrsum aspiciēns] sōlem lūcentem vīdit.
4. Puer _____ [= nimis audāx] in summum caelum ascēdit.
5. Tum _____ [= factum est] id quod pater timuerat: sōl _____ [< prope] cēram mollīvit et pennās ussit.
6. Puer, lacertōs nūdōs _____, in mare cecidit.
7. Haec fābula nōn sōlum dēlectandī, _____ [= sed] etiam monendī _____ nārrātur.
8. Ex omnibus fābulīs haec dē _____ [< cadere] Īcarī Quīntum _____ dēlectat.
9. Puer fessus Syram abeuntem nōn _____.
10. Rēs quae procul absunt parvae esse _____.
11. In somnīs Quīntus volāre sibi _____ [= sē volāre putat].
12. Sī industrius es, multum discis, _____. [= sī autem] piger es, nihil discis.
13. Nōlī ā rēctā viā _____!

Exercitium 9

1. Quis fugam Daedalī et Icarī animadvertisit? ...
2. Quid arbitratus est pāstor qui eōs volāre vīdit? ...
3. Cūr pater et filius nōn rēctā viā Athēnās volāvērunt? ...
4. Quid volantēs sub sē vīdērunt? ...
5. Quid est Peloponnēsus? ...
6. Quōmodo Peloponnēsus cum reliquā Graeciā coniungitur? ...
7. Quid est Corinthus? ...
8. Quārē Icarus ad sōlem ascendit? ...
9. Quid tum puerō temerāriō accidit? ...
10. Quid appellātur id mare quō Icarus cecidit? ...
11. In quā īsulā inventum est corpus puerī? ...
12. Cūr Quīntus fessus nōn est fābulās audiendō? ...
13. Quārē nārrātūr haec fābula? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 146–162)**Lēctiō grammatica***Exercitium 10**Exempla: *Nāvigāre necesse est. Nautae nāvigāre cupiunt.**Nāvēs necessāriae sunt ad nāvigandū.**Nautae cupidī sunt nāvigandī.**Nautae pecūniām faciunt nāvigandō.*

1. *Nāvigāre* īfinītīvus est. *Nāvigandū* nōn īfinītīvus, sed _____ est.
2. *Nāvigandū* accūsātīvus gerundii est; *nāvigandī* est _____, *nāvigandō* _____ gerundī.
3. Īfinītīvus: *vocāre*. Gerundium: accūsātīvus *voca*_____, genetīvus *voca*_____, ablātīvus *voca*_____.
4. Īfinītīvus: *vidēre*. Gerundium: accūsātīvus *vide*_____, genetīvus *vide*_____, ablātīvus *vide*_____.
5. Īfinītīvus: *legēre*. Gerundium: accūsātīvus *leg*_____, genetīvus *leg*_____, ablātīvus *leg*_____.
6. Īfinītīvus: *audīre*. Gerundium: accūsātīvus *audi*_____, genetīvus *audi*_____, ablātīvus *audi*_____.

gerundium

[1, 2] [3, 4]

acc. -ndum -endum

gen. -ndī -endī

abl. -ndō -endō

Exercitium 11

1. *accidere, ac*_____ *isse*
2. *capere, _____* *isse, _____ um esse*
3. *cōnsidere, cōn*_____ *isse*
4. *-ficere, -*_____ *isse, -*_____ *um esse*
5. *figere, _____* *isse, _____ um esse*
6. *invenīre, in*_____ *isse, in*_____ *um esse*
7. *iungere, _____* *isse, _____ um esse*
8. *iuvāre, _____* *isse, _____ um esse*
9. *mergere, _____* *isse, _____ um esse*
10. *movēre, _____* *isse, _____ um esse*
11. *-spicere, -*_____ *isse, -*_____ *um esse*
12. *ūrere, _____* *isse, _____ um esse*

*capiō -iunt**-ficiō -iunt**-spiciō -iunt*

*Cap. XXVII**Lēctiō I**ablātīvus īstrūmenti***CAPITVLVM VICESIMVM SEPTIMVM***Lēctiō prima (versūs 1-49)***Exercitium 1***Exempla: Quō īstrūmentō agricola metit? Falce metit.**Qui metit falce ūtitur.*

1. Discipulus stil_____ in tabulā scribit.
2. Discipulus qui scribit stil_____ et tabul_____ ūtitur.
3. Miles gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ pugnat.
4. Miles pugnāns gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ ūtitur.
5. Qui in aliam terram it aut nāv_____ aut curr_____ aut equ_____ vehitur.
6. Avis volāns āl_____ ūtitur; homō ambulāns ūtitur ped_____.
7. In loquendō lingua_____ ūtimur, aur_____ ūtimur in audiendō.

Exercitium 2

ager
agere
agricola
amoenus
arāre
arātor
arātrum
cingere
colere
cōpia
crēscere
dēnique
falx
fertilis
frūgēs
frūmentum
īnstrūmentum
invehere
mātūrus
metere
negōtium
parum
pāscere
pecus
prae
regiō
rudis
sēmen
serere
spargere
ūti
ūva
-ve
vīnum
vītis

1. Hortus Iūlii _____ [= pulcher] agrīs _____ .
2. Mēnse Augustō _____ metitur; deinde _____ arantur.
3. Vir cuius _____ est agrōs colere _____ dicitur.
4. Agricola qui _____ arātrō _____ .
5. Arātrum est _____ quō agricola arat.
6. _____ [= qui arat] duōs bovēs, qui _____ trahunt, _____ [= ante] sē _____ .
7. Agricola qui serit sēmen manū _____ .
8. Novum frūmentum _____ ex parvīs _____ .
9. Agricolae mēnse Augustō frūmentum _____ solent, quia eō mēnse frūmentum _____ est.
10. _____ est īstrūmentum quō frūmentum metitur.
11. Agricolae prīnum arant, deinde _____ , _____ [= postrēmō] metunt: ita agricolae agrōs suōs _____ .
12. Agri Iūlii, qui magnās _____ ferunt, _____ sunt.
13. In campīs qui nōn arantur ovēs, porcī, bovēs _____ .
14. Facilius est _____ pāscere quam agrōs colere.
15. In Italiā _____ [= nōn satis] frūmentī metitur; itaque magna _____ frūmentī ex Āfricā in Italiām _____ .
16. Aegyptiī bis ter _____ [= bis vel ter] in annō metunt.
17. Latium dīcitur ea _____ in quā urbs Rōma sita est.
18. Antiqui Latīni hominēs _____ [= indocti] ac barbari erant.
19. Vineae sunt agrī qui _____ ferunt.
20. _____ efficitur ex frūgibus vītium, quae _____ dīcuntur.

Exercitium 3

1. Quid Iūlius post meridiem facere solet? ...
2. Quid crēscit in agrīs qui hortum cingunt? ...
3. Quō mēnse metitur frūmentum? ...
4. Quid est agricolae negōtium? ...
5. Quid est arātrum?
6. Quae bēstiae arātrum trahunt? ...
7. Quōmodo serit agricola? ...
8. Quō īstrūmentō ūtitur agricola qui metit? ...
9. Cuius pater est Sāturnus? ...
10. Quid fēcit Sāturnus postquam ē caelō pulsus est? ...
11. Cūr magna Italiae pars nōn arātur? ...

12. Quid est negotium pastoris? ...
13. Unde frumentum Rōmam invehitur? ...
14. Cūr necesse est solum Āfricae rigare? ...
15. Quoties in anno Aegyptii metere possunt? ...

*Lēctiō secunda (versūs 50–114)***Exercitium 4**

Exempla: Pater filium surgere et stāre, tacēre et audīre iubet =
Pater filiō imperat ut surgat et stet, taceat et audiat.

1. Magister discipulōs cōnsidere et tacēre iubet = Magister discipulis imperat ut.....
2. Magister Mārcum surgere et respondēre iubet =
3. Domina ancillam intrāre iubet =
4. Gubernātor nautās aquam haurīre iubet =
5. Dominus servōs industriē labōrare iubet =
6. Iūlius iānitōrem vigilāre et domum bene cūstodire iubet =.....
7. Dux mīlitēs oppidum hostium oppugnāre iubet =
8. Iūlius servum medicum arcessere iubet =
9. Medicus Quīntum ḍōs aperīre et linguam ostendere iubet =
10. Medicus Iūlium bracchium puerī tenēre iubet =
11. Iūlius servōs cōsistere et manēre iubet =

Exercitum 5

1. Iūlius _____ [= vīllam cum agrīs] habet sub monte Albānō.
2. Multī dominī Rōmānī, quī ipsi in agrīs nōn _____, _____ [= opus] agricolārum indignum esse _____ [= putant].
3. Iūlius in praediō suō _____ [= sub urbe sitō] nōn labōrat, sed _____.
4. Itaque sē _____ agricolis bēatum esse _____ [= exīstimat].
5. Rōmae Iūlius multa negotia _____ [< urbs] cūrare dēbet, neque ūllum _____ eī est.
6. Post meridiem dominus _____ [= circum] agrōs et vīneās ambulat.
7. Nōn urbs, sed _____ amoenum et quiētum Iūlium dēlectat.
8. _____ est agricola qui alienōs agrōs _____ dominō colit.
9. _____ colōnus DCCC sēstertiōs Iūliō dēbet.
10. Iūlius colōnō imperat _____ mercēdem solvat: "Solve mercēdem, quam iam saepe _____ tē [= à tē] poposcī!"
11. Colōnus pauperrimus, quī _____ nummum _____ possidet, sē ad pedēs dominī _____; miser colōnus dominum _____ ut patientiam habeat.
12. Iūlius: "Vir _____ sum, sed hic finis est patientiae meae!"
13. Colōnus: "Nōlī mē ab uxōre gravidā _____! Per omnēs deōs tē ūrō."
14. Iūlius _____ colōnī movētur: colōnō imperat ut uxōrem _____ cūret ac mercēdem intrā _____ [xxx] diem solvat.
15. _____ īfantium multum temporis magnamque _____ postulat.
16. Bona māter īfantēs suōs nōn _____, sed bene cūrat.

Exercitum 6

1. Ubi ambulat Iūlius? ...
2. Quālēs sunt villae quibus lacus Albānus cingitur? ...
3. In quā Italiae regiōne plūrimae sunt villae? ...
4. Quōs Iūlius ambulāns aspicit in agrīs? ...
5. Cūr Iūlius sē prae agricolis bēatum esse cēset? ...

Lēctiō II

[1]	-et	-ent
[2, 3, 4,]	-at	-ant
[1]	-āre	
	-et	-ent
[2]	-ēre	
	-eat	-eant
[3]	-ere	
	-at	-ant
[4]	-īre	
	-iat	-iant

abs
cūra
cēnsēre
circā
colōnus
exīstimāre
gravida
labor
labōrare
nē... quidem
neglegere
ōrāre
ōtium
patiēns
patientia
prae
praedium
precēs
prō
prōicere
quīdam
quiēscere
rapere
rūs
suburbānus
trīcēsimus
urbānus
ut

6. Quid est colōnus? ...
7. Omnesne colōnī mercēdem ad diem solvērunt? ...
8. Quot sēstertiōs quīdam colōnus Iūliō dēbet? ...
9. Quid Iūlius illī colōnō imperat? ...
10. Quid colōnus Iūlium ūrat? ...
11. Cūr colōnus mercēdem statim solvere nōn potest? ...
12. Quot liberī illī colōnō sunt? ...
13. Cūr uxor colōnī liberōs cūrāre nōn potest? ...
14. Quid Iūlius colōnum monet? ...

*Lēctiō III**Lēctiō tertia (versūs 115–180)***Exercitium 7***Exempla:*

[1]	-em	-ēmus
	-ēs	-ētis
	-et	-ent

[2, 3, 4]	-am	-āmus
	-ās	-ātis
	-at	-ant
	sim	sīmus
	sīs	sītis
	sit	sint

Dominus servum monet ut industrius sit: ut labōret nēve quiēscat: “Moneō tē ut industrius sīs: ut labōrēs nēve quiēscās!” Servus: “Opus nōn est mē monēre ut industrius sim: ut labōrem nēve quiēscam.”

Dominus servōs monet ut industriī sint: ut labōrent nēve quiēscant:

“Moneō vōs ut industriī sītis: ut labōrētis nēve quiēscātis.” Servi: “Opus nōn est nōs monēre ut industriī sīmus: ut labōrēmus nēve quiēscāmus.”

1. Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv____: “Imperō tibi ut mercēdem solv____!”
2. Iūlius: “Hīs litterīs magister mē monet ut mercēdem solv____.”
3. Dux mīlites monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____: “Moneō vōs ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____!”
4. Mīles fortissimus: “Audīte, amīcī: dux nos monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____.”
5. Iūlius ad amīcum absentem scribit: “Tē ūrō ut ad mē scrib____ aut ipse veni____. Cūrā ut vale____ et mē am____!”
6. Iūlia: “Māter semper mē monet ut cauta s____, nec umquam monet vōs, puerī, ut cautī s____.”
7. Mārcus: “Māter tē monet ut cauta s____ quia tū cauta nōn es; nōs vērō cautī sumus: itaque opus nōn est nōs monēre ut cautī s____.”

Exercitium 8*Exempla:*

[1]	-er	-ēmur
	-ēris	-ēminī
	-ētur	-entur

[2, 3, 4]	-ar	-āmur
	-āris	-āminī
	-ātur	-antur

Dominus imperat ut servus verberētur et inclūdātur (= Dominus servum verberārī et inclūdī iubet). Servus: “Cūr imperās ut ego verberer et inclūdar?” (= “Cūr mē verberārī et inclūdī iubēs?”) Dominus: “Mē rīdēs!

Itaque imperō ut verberēris et inclūdāris!” (= “Itaque tē verberārī et inclūdī iubeō!”)

Dominus imperat ut servī verberentur et inclūdantur (= D. servōs verberārī et inclūdī iubet). Servi: “Cūr imperās ut nōs verberēmur et inclūdāmur?”

(= “Cūr nōs verberārī et inclūdī iubēs?”) Dominus: “Mē rīdētis! Itaque imperō ut verberēminī et inclūdāminī!” (= “Itaque vōs verberārī et inclūdī iubeō!”)

1. Dominus imperat ut servus voc____ et interrog____ (= Dominus servum voc____ et interrog____ iubet).
2. Iūlius imperat ut pāstor prehend____ et tene____ (= Iūlius pāstōrem prehend____ et ten____ iubet).
3. Colōnus: “Cūrā ut ovēs tuae ab agrīs prohibe____!”
4. Dux nūntium monet ut cautē ex castrīs ēgredi____ et ūret ut sine morā sibi auxilium mitt____.

5. Dux: "Cavē nē vide_____ nēve audi_____ ab hostibus!"
6. Māter filium monet ut bene lav_____ : "Cūrā ut bene lav_____, Mārce, nēve sordidīs manibus proficīsc_____!"
7. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut ego bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficīsc_____."
8. Māter filiōs monet ut bene lav_____ : "Cūrātē ut bene lav_____, filiī, nēve sordidīs manibus proficīsc_____."
9. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut nōs bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficīsc_____."

Exercitium 9

1. Iūlius agricolās interrogat dē rēbus _____ [*< rūs*].
2. _____ sōlis efficit ut vīnum bonum fiat.
3. Nihil vīneīs magis _____ quam sōl et calor, neque _____ [= ūlla rēs] iīs magis _____ quam imber et _____.
4. Solum nōn ūmidum, sed _____ est.
5. _____ est magnus numerus bēstiārum quae simul pāscuntur.
6. Pāstor cūrat _____ ovēs ē grege aberrent _____ ā lupō rapiantur.
7. Servus quī officium suum neglegit _____ [= improbus] est.
8. Pāstor ovēs, quae frūmentum _____ [↔ mātūrum] carpere volunt, ab agrīs _____ dēbet.
9. Canis cavet _____ ūlla ovis ē grege aberret.
10. Iūlius, quamquam sevērus exīstimātur, tamen _____ nōn est.

calor
frigus
grex
immātūrus
inhūmānus
nē
nēquam
nēve
nocēre
prōdesse
prohibēre
quidquam
rūsticus
siccus

Exercitium 10

1. Dē quibus rēbus Iūlius agricolās interrogat? ...
2. Cūr agricola cēset vīnum bonum futūrum esse? ...
3. Quid vīneīs māximē prōdest? ...
4. Quid Iūlius agricolās monet? ...
5. Cūr agrī Iūlii arte rigāri nōn possunt? ...
6. Quid est officium pāstōris? ...
7. Cūr ovis nigra ē grege aberrāvit? ...
8. Quōmodo servāta est ovis? ...
9. Quid Iūlius dē illō pāstōre exīstimat? ...
10. Cūr necesse nōn est pāstōrem arcessere? ...
11. Quid pāstor dominum ūrat? ...
12. Quid Iūlius duōbus agricolis imperat?
13. Quid faciunt ovēs dum pāstor ita tenētur? ...
14. Agricolae hoc videntēs quid agunt? ...
15. Tūne Iūlium dominum sevērum esse cēnsēs? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 181–235)**Lēctiō grammatica***Exercitium 11****Āctīvum**

1. *Intrat* est tempus praesēns; *intret* quoque tempus _____ est.
2. *Intraſt* est indicātīvus praesentis; *intr̄et* nōn indicātīvus, sed _____ praesentis est.
3. *Tace|t, claud|it, dormi|t* est indicātīvus praesentis; *tace|at, claud|at, dormi|at* _____ _____ est.
4. Coniūntīvus praesentis: persōna tertia: [1] -*et*, -*ent*, [2, 3, 4] -*at*, -*ant*; persōna secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna pīma: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____.

indicātīvus et
coniūntīvus
coniūntīvus
praesentis

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
āct. sing. plūr.				
[1] -e m -ē mus	5. Pers. 1 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
-ē s -ē tis	6. Pers. 2 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
-e t -e nt	7. Pers. 3 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
[2, 3, 4]-a m -ā mus	8. Pers. 1 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
-ā s -ā tis	9. Pers. 2 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
-a t -a nt	10. Pers. 3 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
	11. Coniūctivus praesentis verbī esse: singulāris: pers. 1 <i>sim</i> , 2 <i>s</i> _____, 3 <i>s</i> _____, plūralis: pers. 1 <i>s</i> _____, 2 <i>s</i> _____, 3 <i>s</i> _____.			
	Passīvum			
	12. <i>Amā tur</i> est indicātivus praesentis passīvī; <i>am ētur</i> _____ praesentis passīvī est.			
	13. <i>Tenē tur</i> , <i>scrib itur</i> , <i>pūnī tur</i> est indicātivus praesentis passīvī; <i>tene ātur</i> , <i>scrib ātur</i> , <i>pūnī ātur</i> _____ _____ _____ est.			
	14. Coniūctivus praesentis passīvī: persōna tertia: [1] -ētur, -entur, [2, 3, 4] -ātur, -antur; persōna secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____. Sing. Plūr. Sing. Plūr.			
pass. sing. plūr.	15. Pers. 1 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
[1] -e r -ē mur	16. Pers. 2 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
-ē ris -ē mini	17. Pers. 3 <i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
-ē tur -e ntur	18. Pers. 1 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
[2, 3, 4]-a r -ā mur	19. Pers. 2 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
-ā ris -ā mini	20. Pers. 3 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
-ā tur -a ntur				
	Exercitium 12			
	1. <i>crēscere</i> , _____ <i>isse</i> . 2. <i>dēsinere</i> , <i>dē</i> _____ <i>isse</i> . 3. <i>neglegere</i> , _____ <i>isse</i> , _____ <i>um esse</i> . 4. <i>poscere</i> , _____ <i>isse</i> . 5. <i>prōdesse</i> , _____ <i>isse</i> . 6. <i>quiēscere</i> , _____ <i>isse</i> . 7. <i>rapere</i> , _____ <i>isse</i> , _____ <i>um esse</i> . 8. <i>spargere</i> , _____ <i>isse</i> , _____ <i>um esse</i> .			
prō-sum -sumus -sunt -sim -sīs -sit... rapiō -iunt				
Cap. XXVIII	CAPITVLVM DVODETRICESIMVM			
Lēctiō I	Lēctiō prima (versūs 1–55)			
	Exercitium 1			
	<i>Exemplum</i> : vīgintī annīs post = vīcēsimō annō post.			
-ēsim us -a -um	20. vīcēsimus -a -um	80. octōgēsimus	500. quīgentēsimus	
40, 50, 60, 70, 80, 90: -gintā	30. tricēsimus	90. nōnāgēsimus	600. sescentēsimus	
-gēsim us -a -um	40. quadrāgēsimus	100. centēsimus	700. septingentēsimus	
200, 300, 600: -cent i -ae -a	50. quīnquāgēsimus	200. ducentēsimus	800. octingentēsimus	
-centēsim us -a -um	60. sexāgēsimus	300. trecentēsimus	900. nōngentēsimus	
400, 500, 700, 800, 900: -gent i -ae -a	70. septuāgēsimus	400. quadrīngentēsimus	1000. millēsimus	
-gentēsim us -a -um	1. _____ [xxx] annīs post = _____ annō post.			
	2. _____ [xl] annīs post = _____ annō post.			
	3. _____ [l] annīs post = _____ annō post.			
	4. _____ [lx] annīs post = _____ annō post.			
	5. _____ [lxx] annīs post = _____ annō post.			
	6. _____ [lxxx] annīs post = _____ annō post.			

7. _____ [xc] annīs post = _____ annō post.
 8. _____ [c] annīs post = _____ annō post.
 9. _____ [cc] annīs post = _____ annō post.
 10. _____ [ccc] annīs post = _____ annō post.
 11. _____ [cccc] annīs post = _____ annō post.
 12. _____ [d] annīs post = _____ annō post
 13. _____ [dc] annīs post = _____ annō post.
 14. _____ [dcc] annīs post = _____ annō post.
 15. _____ [dcc] annīs post = _____ annō post.
 16. _____ [cm] annīs post = _____ annō post.
 17. _____ [m] annīs post = _____ annō post.

Exercitium 2

1. _____ angustum Siciliam ab Italiā _____ [= dīvidit].
 2. Tempestātē māximā necesse fuit mercēs ē nāve _____.
 3. _____ Mēdī verbīs Lȳdīae turbātus est.
 4. Mēdus: “_____ deus an homō est iste dominus tuus, cui ventī _____ [= pārēre] videntur?”
 5. Iēsūs Chrīstus _____ est in oppidō Bethlehem; _____ [= illūc] vēnērunt rēgēs ex oriente, quī infantem _____ [= sīcut] deum _____.
 6. Magna _____ hominū Chrīstum docentem sequēbātur.
 7. Ex _____ [= tōtā] Iūdaeā hominēs aegrī, quī _____ dē factīs eius mīrabilibus audiverant, ad Chrīstum conveniēbānt.
 8. Deus, quī semper vivit, nōn _____, sed _____ est.
 9. Hominēs, quī _____ ac _____, mortālēs sunt.
 10. _____ est quī vidēre nōn potest, _____ quī audīre nōn potest, _____ qui loquī nōn potest, _____ qui ambulāre nōn potest.
 11. Mēdus manū _____ et _____ [= parvum librum] Lȳdīae _____.
 12. Matthaēus facta et _____ Chrīstī _____ [= nārrat].

Exercitium 3

1. Quō nāvīgant Mēdus et Lȳdīa? ...
 2. Estne mare adhūc turbidū? ...
 3. Ubi est fretū Siculum? ...
 4. Quā dē causā gaudent nautae? ...
 5. Cūr nōn gaudet mercātor? ...
 6. Dē quibūs rēbus cōgitat Mēdus? ...
 7. Cūr Lȳdīa Mēdūm aegrōtāre putat? ...
 8. Ubi nātūs est Chrīstus? ...
 9. Ubi sita est Iūdaea? ...
 10. Quī Chrīstum parvulum adōrāvērunt? ...
 11. Cūr hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbānt? ...
 12. Quid Lȳdīa Mēdō ostendit? ...

adōrāre
animus
apprehendere
caecus
claudus
dictum
disiungere
ēicere
eō
extendere
fāma
fretum
immortālis
libellus
memorāre
morī
mortālis
mūtus
nāscī
nātus
oboedire
surdus
turba
ūniversus
utrum
velut

Lēctiō II

-ret	-rent
-rētur	-rentur
[1] -āret	-ārent
-ārētur	-ārentur
[2] -ēret	-ērent
-ērētur	-ērentur
[3] -eret	-erent
-erētur	-erentur
[4] -īret	-irent
-īrētur	-irentur
esset	essent

*Lēctiō secunda (versūs 56–108)***Exercitium 4***Exempla:*

- Dominus servō imperāvit ut tacēret et audīret, tum eum monuit ut labōrāret
nēve quiēsceret: ut industrius esset.
- Dominus servis imperāvit ut tacērent et audīrent, tum eōs monuit ut
labōrārent nēve quiēscerent: ut industriū essent.
- Dominus imperāvit ut servus improbus vocāretur, prehenderetur, tenēretur,
pūnīretur.
- Dominus imperāvit ut servi improbi vocārentur, prehenderentur, tenērentur,
pūnīrentur.
1. Iēsūs virō claudō imperāvit ut surg_____ et ambul_____.
 2. Medicus Quīntō imperāvit ut ōs aper_____ et linguam ostend_____.
 3. Dux mīlītēs monuit ut fortiter pugn_____ nēve hostēs tim_____.
 4. Mīnōs postulāvit ut Athēniēnsēs ad Mīnōtaurūm mitt_____.
 5. Ariadna Thēseum monuit ut cav_____ nē ā mōnstrō occīd_____.
 6. Thēseus Ariadnam rogāvit ut sē ante iānuam opper_____.
 7. Mīnōs imperāvit ut Daedalus in labyrinthūm inclūd_____.
 8. Daedalus filium suum monuit ut cautus es_____ in volandō.
 9. Chrīstus efficere poterat ut hominēs caecī vid_____ , surdi aud_____ ,
mūtī loqu_____, atque ut aegrī sānī es_____.

anima

cessāre

cōnstāre

ēvolvere

habērī

Īferī

mundus

nāvicula

per

potestās

prīnceps

rēgnāre

rogāre

salvus

suscitāre

versārī

vigilia

Exercitium 5

1. Mēdus Lȳdiam _____ [= ḥorat] ut aliquid sibi legat.
2. Lȳdia librum _____ [= aperit] et legit dē Iaīrō, _____
Iūdaeōrum, cuius filiam mortuam Iēsūs _____ [= excitāvit].
3. Mēdus: “ _____ deōs immortālēs! Deus tuus māximam _____
habēre vidētūr!”
4. Trēs diī ūniversum _____ inter sē dīvisisse dicuntur.
5. Iuppiter deus māximus _____ [= exīstīmātur].
6. Plūtō _____ [= rēx est] apud _____ , ubi _____
mortuōrum velut umbrae _____ dicuntur.
7. Quārtā _____ noctis discipulī, quī in _____ [= parvā nāvē]
erant, Iēsum super mare ambulantem vīdērunt.
8. Discipulīs turbātī Chrīstus “ _____ estōte!” ait.
9. Incipiēns mergī Petrus clāmāvit: “Domine, _____ mē fac!”
10. Paulō post ventus _____ .

Exercitium 6

1. Cūr Mēdus Lȳdiae libellum reddit neque ipse legit? ...
2. Quid Iēsūs virō claudō imperāvit? ...
3. Quid Iaīrus rogāvit Iēsum? ...
4. Quid fēcit Iēsūs in domō Iaīrī? ...
5. Potestne Iuppiter hominēs mortuōs suscitāre? ...
6. Quī diī mundum inter sē dīvīsērunt? ...
7. Quis deus rēx maris est? ...
8. Quis apud Īferōs rēgnat? ...
9. Quōmodo Iēsūs ad nāviculam discipulōrum vēnit? ...
10. Cūr turbātī sunt quī in nāviculā erant? ...
11. Quid Iēsūs Petrum facere iussit? ...
12. Num Petrus mersus est? ...
13. Quid dīxērunt discipulī postquam Iēsūs in nāviculam ascendit? ...

*Lēctiō tertia (versūs 109–189)***Exercitium 7***Exempla:*

Māter filiam monuit ut cavēret nē in fluvium caderet ac mergerētur; nec vērō opus erat monēre filiōs ut cavērent nē in fluvium caderent ac mergerentur.

Filia: "Māter mē monuit ut cavērem nē in fluvium caderem ac mergerer; sed cūr nōn monuit vōs, puerī, ut cavēretis nē in fluvium caderētis ac mergerēminī?"

Filiī: "Māter tē monuit ut cavērēs nē in fluvium caderēs ac mergerēris, quia cauta nōn es; nec vērō opus erat nōs monēre ut cavērēmus nē in fluvium caderēmus ac mergerēmur."

1. Mēdus: "Dominus ā mē postulabat ut semper industrius es_____."
2. Lȳdia: "Amīcae meae mē ūrabant ut Rōmae sēcum manē_____, sed tū mihi persuāsistī ut tēcum venī_____."
3. Mēdus: "Gaudeō quod amīcae tuae tibi persuādēre nōn potuērunt ut Rōmae manē_____ nēve mēcum venī_____."
4. Iūlius: "Nōnne vōs monueram, filii, nē arborem ascend_____?"
5. Quīntus: "Certē nōs monuerās ut cautī es_____ nēve arborem ascend_____ , sed Mārcus mihi persuāsit ut arborem ascend_____."
6. Iūlius: "Quōmodo Mārcus tibi persuādēre potuit ut arborem ascend_____ , sī ego tē monueram ut cautus es_____ nēve id fac_____?"
7. Lȳdia: "Laetāminī, nautae! Chrīstus cūrāvit ut vōs salvī es_____ atque ē māximō perīculō servā_____."
8. Nauta: "Fortasse Chrīstus cūrāvit ut tū servā_____ , at certē Neptūnus cūrāvit ut ego servā_____!"
9. Lȳdia: "Chrīstus cūrāvit ut nōs omnēs servā_____."

Exercitium 8*Exempla:*

Quārē Mēdus Rōmam venit? Rōmam venit, ut amīcam suam videat [= ...quia amīcam suam vidēre vult].

Quārē Mēdus fugit? Mēdus fugit, nē serviat [= ...quia servīre nōn vult].

Quārē Mēdus Rōmam vēnit? Rōmam vēnit, ut amīcam suam vidēret [= ...quia amīcam suam vidēre volēbat].

Quārē Mēdus fūgit? Mēdus fūgit, nē servīret [= ...quia servīre nōlēbat].

1. Magister calānum prōmit, _____ scrib_____ [= quia scribēre vult].
2. Mercātōrēs mercēs vēndunt, _____ pecūniām faci_____ [= quia pecūniām facere volunt].
3. Pāstor umbrām petit, _____ in sōle ambul_____ [= quia in sōle ambulāre nōn vult].
4. Hominēs vestīmenta gerunt, _____ frīg_____ [= quia frīgēre nōlunt].
5. Ariadna Thēseō filūm dedit, _____ eum serv_____ [= quia eum servāre volēbat].
6. Daedalus ālās cōnfēcit, _____ ē labyrinthō ēvol_____ [= quia ē labyrinthō ēvolāre volēbat].
7. Lȳdia oculōs clausit, _____ fulgura vid_____ [= quia fulgura vidēre nōlēbat].
8. Multī hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant, _____ ab eō sān_____ [= quia ab eō sānārī volēbant]

Lēctiō III

[1, 2, 4]

-rem	-rēmus
-rēs	-rētis
-ret	-rent

[3]

-erēm	-erēmus
-erēs	-erētis
-eret	-erent

[1, 2, 4]

-rer	-rēmur
-rēris	-rēminī
-rētūr	-rentur

[3]

-erer	-erēmur
-erēris	-erēminī
-erētūr	-rentur
essem	essēmus
essēs	essētis
esset	essent

coniunctīvus post
ut, nē *fināle*
(< finis : id quod
petitur)

Exercitium 9

admīrārī
attentus
eundi
impendēre
mālē mālō māvult
pecūlium
perīculōsus
periculum
perire
persuadēre
pervenire
potius
praedō
salvāre
servīre
spērāre
tranquillitās
tūtus
vītāre
vorāgō

- Discipuli ad Iēsum accessērunt dicentēs: "Domine, _____ [= salvōs fac] nōs! _____!"
- Iēsūs ventīs imperāvit et facta est _____ [< tranquillus] magna.
- Nōn sōlum tempestātēs, sed multa alia _____ nautis _____.
- _____ maritimī nāvēs persecuntur ut mercēs rapiant.
- Nūllum mare _____ est ā praedōnibus.
- Scylla dīcitur saxum _____ [< periculum] quō nāvēs franguntur.
- _____ est locus quō nāvēs flūctibus vorantur.
- Difficile est omnia maris pericula _____.
- Mēdus _____ sē salvum in Graeciam perventūrum esse.
- Is enim in Graeciā līber vīvere _____ quam in Italiā dominō sevērō _____; itaque cupidus est in Graeciam _____ [< ire].
- Gubernātor dīcit 'sē morī _____ quam servīre': "Ego morī _____ quam servīre."
- Intrā sex vel _____ octō diēs amīcī nostrī in Graeciam _____.
- Haud facile fuit Lȳdiae _____ ut Rōmā proficiserētur.
- Gubernātor pulchritūdinem ānulī _____ [= mīrātur].
- Discipulus _____ est quī studiōsē audit.
- _____ est pecūnia dominī quae servō datur.

Exercitium 10

- Quem gubernātor putat potestātem maris habēre? ...
- Iamne nāvis extrā periculum est? ...
- Quārē praedōnēs maritimī nāvēs persecuntur? ...
- Quae pericula in fretō Siculō nautīs impendent? ...
- Cūr Mēdus in Graeciā vīvere māvult quam in Italiā? ...
- Cui dominō Mēdus serviēbat? ...
- Quid dominus Rōmānus ā Mēdō postulābat? ...
- Quārē Mēdus ē villā dominī Rōmam fūgit? ...
- Quōmodo Mēdus Lȳdiae persuāsit ut sēcum venīret? ...
- Quid Lȳdia gubernātōrī ostendit? ...
- Cūr gubernātor Mēdum ānulum ēmissē mīrātur? ...
- Cūr Mēdus rubet neque respondet? ...

*Lēctiō grammatica***Exercitium 11**

Āctīvum

coniūctīvus imperfēctī

- Amā|bat* est indicātīvus imperfectī; *amā|ret* nōn indicātīvus, sed _____ imperfectī est.
- Tacē|bat, legēbat, dormi|ēbat* est indicātīvus imperfectī: *tacē|ret, leg|eret, dormi|ret* _____ est.
- Coniūctīvus imperfectī: singulāris: pers. 1 -*rem*, 2 -_____, 3 -_____; plūrālis: 1 -_____, 2 -_____, 3 -_____.

Sing. Plūr. Sing. Plūr.

sing.	plūr.
[1,2,4] - <i>re m</i>	- <i>re mus</i>
- <i>re s</i>	- <i>re tis</i>
- <i>re t</i>	- <i>re nt</i>
[3]	- <i>ere m - erē mus</i>
- <i>erē s</i>	- <i>erē tis</i>
- <i>erē t</i>	- <i>erē nt</i>

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
5. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
6. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
7. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
8. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
9. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____

10. Coniunctivus imperfecti verbī esse: singulāris: pers. 1 *essem*, 2 *es*_____,
3. *es*_____ ; plūralis: pers. 1 *es*_____, 2 *es*_____, 3 *es*_____ .

Passīvum

11. *Ama|bātur* est indicātivus imperfecti passīvī; *amā|rētur* _____
imperfecti passīvī est.
12. *Tenē|bātur*, *leg|ēbātur*, *pūni|ēbātur* est indicātivus imperfecti passīvī;
tenē|rētur, *leg|erētur*, *pūni|rētur* _____
_____ est.
13. Coniunctivus imperfecti passīvī: singulāris: pers. 1 -*rer*, 2 -_____,
3 -_____; plūralis: pers. 1 -_____, 2 -_____, 3 -_____.

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 2 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 3 <i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
17. Pers. 1 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
18. Pers. 2 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
19. Pers. 3 <i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____

Exercitium 12

1. *discere*, _____ *isse*
 2. *dīvidere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
 3. *ēicere*, *ē*_____ *isse*, *ē*_____ *um esse*
 4. *morī*, _____ *um esse*
 5. *nāscī*, _____ *um esse*
 6. *persuādēre*, *per*_____ *isse*
 7. *prōmtere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
 8. *surgere*, _____ *isse*
 9. *vīvere*, _____ *isse*

CAPITVLVM VNDETRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Exercitium 1

Exempla: Vir turbātus exclāmat: “Quid faciam? Quid spērem?”
Vir turbātus nescit quid faciat aut quid spēret.

1. Mercātor queritur: “Quid faci_____? Quōmodo uxōrem et līberōs al_____?
Quōmodo nōs vīv_____ sine pecūniā?”
2. Mēdus sē interrogat: “Quid Lȳdiae responde_____? Utrum vērum dīc_____
an tace_____? Quōmodo mē excūs_____?”
3. Mēdus nescit quid Lȳdiae responde_____.
4. Ariadna: “Quid nunc ag_____? Nesciō quō mē vert_____. Unde auxilium
pet_____. Quem deum invoc_____?”
5. Īcarus: “Inclūsi sumus, pater. Quid faci_____? Quōmodo exitum
inveni_____? Ā quō auxilium pet_____?”
6. Lȳdia: “Utrum Rōmae mane_____ an proficisc_____? Utrum rīde_____ an
plōr_____?” Lȳdia sē interrogat utrum rīde_____ an plōr_____.

Exercitium 2

1. Multae nāvēs mersae in _____ maris iacent.
 2. Nautae, quamquam _____ [= haud pauci] in marī pereunt, ā
nāvigandō nōn _____.
 3. Mercātōrēs perīcula maris adīre nōlunt, sed domī _____.

pass.

	sing.	plūr.
[1,2]	<i>-re r</i>	<i>-rē mur</i>
[4]	<i>-rē ris</i>	<i>-rē mini</i>
	<i>-rē tur</i>	<i>-re ntur</i>

[3]	<i>-ere r</i>	<i>-erē mur</i>
	<i>-erē ris</i>	<i>-erē minī</i>
	<i>-erē tur</i>	<i>-ere ntur</i>

ē-iciō -iunt
morior -iuntur

Cap. XXIX

Lēctiō I

coniunctivus
dubitātivus (<dubitāre>)

adicere
aestimāre
afficere
āmittere

dēterrēre
dīvitiae
fēlix
frūstrā
fundus
iactūra
laetitia
lucrum
maestus
mīrus
nōnnūllī
nostrum
perturbāre
precārī
querī
remanēre
spēs
tristitia
vestrum
vīta

4. Nōn decet mercēs plūris _____ quam vītam nautārum.
5. Mercēs vēndendō mercātor magnum _____ sē factūrum esse spērābat, sed ea _____ iam periit, postquam mercēs ēiectae sunt.
6. Mercātor sīc _____ : "Heu, mē miserum! Omnēs mercēs meās _____!"
7. Gubernātor: "Hominēs _____ sumus quod adhūc vivimus: nēmō _____ [= ē nōbīs] _____ āmīsit."
8. Ita nauta mercātōrem _____ [= trīstem] cōnsolārī cōnātur, sed _____.
9. _____ [< iacere] mercium mercātor māximās _____ [< dīves] āmīsit.
10. Mercātor: "Nēmō _____ [= ē vōbīs] assem āmīsit. _____ nōn est vōs laetārī."
11. _____ [< laetus] nautārum mercātōrem nōn _____, neque _____ [< trīstis] mercātōris nautās afficit.
12. Vir _____ [= valdē turbātus] deōs _____ [= ḍorat] ut mercēs sibi reddant.
13. Adverbium ad verbum _____ [= additur].

Exercitium 3

1. Ubi sunt eae nāvēs quae in mare mersae sunt? ...
2. Cūr mercātōrēs domī remanēre solent? ...
3. Quōmodo lucrum faciunt mercātōrēs? ...
4. Quid mercātor Ōstiā profiscēns spērābat? ...
5. Quōmodo mercātor iam pauper factus est? ...
6. Quā dē causā queritur mercātor? ...
7. Quōs mercātor alere dēbet? ...
8. Quōmodo gubernātor mercātōrem cōnsolātur? ...
9. Quem accūsat mercātor? ...
10. Cūr nautae sē fēlicēs esse cēsent? ...
11. Quid mercātor deōs precātūr? ...
12. Quid sē interrogat miser mercātor? ...

Lēctiō II

*coniunctīvus post
ut cōsecūtīvum
(< cōn-sequī)*

Lēctiō secunda (versūs 60–126)

Exercitium 4

Exempla: Nēmō tam stultus est ut haec nōn intellegat.

Infāns ita vāgit ut māter excitētur.

Tanta erat potestās rēgis ut omnēs eum metuerent.

1. Sōl tam clārus est ut omnēs terrās lūce suā illūstr_____.
2. Mārcus tam piger est ut nihil disc_____.
3. Sextus tam industrius est ut cotidiē laud_____ ā magistrō.
4. Mārcus ita sē laudat ut pater eī nōn crēd_____.
5. Canis tantus ac tam ferōx est ut omnēs eum time_____.
6. Mārcus tam sordidus erat ut pater eum vix cognōsc_____.
7. Orpheus tantā arte canēbat ut ferae ad eum accēd_____.
8. Arīōn tam pulchrē canēbat ut alter Orpheus appellā_____.
9. Tantus erat numerus hostium ut Rōmānī in castrīs remanē_____.
10. Magna tempestās facta est, ita ut nāvis operi_____ flūctibus.

Exercitium 5

1. Orpheus omnibus _____ est: nēmō tam _____ est ut eum ignōret.
2. Ariōn quoque fidicen _____ [= multīs nōtus] fuit.
3. Mēdō Ariōn _____ est [= Mēdus Ariōnem nōn nōvit].
4. Tam pulchrē canēbat Orpheus ut fluvii _____ [= celerrimī] cōsisterent, nē _____ eius turbārent.
5. Ariōn nautās precātus est ut sibi _____ : “Nōlīte mē necāre! _____ mihi [= sinite mē] in patriam revertī!”
6. Nautae precibus eius ita _____ sunt ut manūs ab eo _____ .
7. Antequam in mare _____ , Ariōn _____ cēpit et in _____ [= altā] puppī stāns _____ cecinit.
8. Delphīnus, quī cantū _____ erat, Ariōnem natantem _____ eumque in _____ suō sedentem vēxit et in litus Graeciae _____ .
9. _____ [= illinc] Ariōn _____ [= statim] Corinthum iit.
10. Rēx Ariōnem _____ [= tamquam] virum _____ [< fallere] cūstōdīrī iussit.
11. Dum rēx nautās interrogat, Ariōn _____ [= subitō] iīs _____ .
12. Tum nautae _____ suum _____ sunt [= fassī sunt].
13. Haec est fābula dē mīrābili _____ Ariōnis.
14. Nōlī _____ ! Spēs est, dum anima est.

abstinēre
allicere
appārēre
cantus
carmen
celsus
cōfītērī
dēsilīre
dēspērāre
dorsum
expōnere
fallāx
fidēs
ignārus
ignōtus
inde
maleficium
nōbilis
nōtus
parcere
permittere
permovēre
prōtinus
quasi
rapidus
repente
salūs
subīre

Exercitium 6

1. Quid Orpheus cantū suō efficiēbat? ...
2. Quārē Orpheus ad Īferōs dēscendit? ...
3. Quām fābulam nārrat gubernātor? ...
4. Cūr nautae Ariōnī invidēbant? ...
5. Quid Ariōn nautās precātus est? ...
6. Quid nautae Ariōnī imperāvērunt? ...
7. Quid fēcit Ariōn antequam in mare dēsiluit? ...
8. Quōmodo servātus est Ariōn? ...
9. Cui Ariōn dē salūte suā nārrāvit? ...
10. Num rēx Periander Ariōnī crēdidit? ...
11. Quid rēx nautās interrogāvit? ...
12. Vērumne iī respondērunt? ...
13. Cūr nautae maleficium suum confessī sunt? ...
14. Quid nōs monet haec fābula? ...

*Lēctiō tertia (versūs 127–202)**Lēctiō III***Exercitium 7**

1. Cum Ariōn in patriam suam nāvig_____ magnāsque dīvitiās sēcum hab_____, nautae eum necāre cōnstituērunt.
2. Cum Ariadna nocte dorm_____, Thēseus eam dēseruit.
3. Aegeus, cum vēla ātra vid_____, in mare sē iēcit.
4. Cum īcarus sōlī appropinqu_____, pennae ustae sunt.
5. Ariadna, cum Thēseum abiisse intelleg_____, vestem scindēbat.
6. Aemilia virgō Iūlīum salūtāre nōlēbat, cum alium virum am_____[=quia alium virum amābat].
7. Lȳdia Rōmā proficiscēns et gaudēbat, cum amīcum sēcum hab_____, et tristis erat, cum amīcās relinquent_____.
8. Cum nāvis flūctibus iact_____, nautae mercēs ēiēcērunt.
9. Perturbātī sunt discipulī, cum Iēsum super mare ambulantem vid_____.

coniūctīvus post
(1) cum nārrātīvum
(< nārrāre)

(2) cum causāle
(< causa)

10. Polycratēs, cum nimis fēlix es _____ et invidiam deōrum metu _____ , ānulum suum abiēcit.
11. Volāre nōn possum, cum ālās nōn hab_____ [= quia ālās nōn habeō].

Exercitium 8

Exempla: Iūlius: “Ubi est Mēdus? Rōmaene est?”

Iūlius interrogat/nescit ubi Mēdus sit: num Rōmae/Rōmaene sit.

Iūlius interrogāvit/nesciēbat ubi Mēdus esset: num Rōmae/Rōmaene esset.

1. Aemilia: “Cūr Iūlia plōrat?” Aemilia interrogat cūr Iūlia plōr_____ .
2. Mercātor: “Quis est Ariōn?” Mercātor nescit quis Ariōn _____ .
3. Medicus: “Doletne pēs?” Medicus interrogāvit num pēs dol_____ .
4. Syra: “Quid dīcit medicus?” Syra interrogābat quid medicus dīc_____ .
5. Aemilia: “Medicus interrogat num pēs dol_____ .”
6. Magister Titum interrogat cūr librum nōn hab_____ .
7. Sextus: “Audī, Tite: Magister tē interrogat cūr librum nōn hab_____ .”
8. Mēdus Lȳdiam iam interrogāverat quis es_____ dominus eius.
9. Rēx nautās interrogāvit num scī_____ ubi es_____ Arīon et quid fac_____ .
10. Syra dubitābat num Quīntus viv_____ .

Exercitium 9

abicere
appropinquāre
beneficium
dētrahere
dōnāre
fēlicitās
finīre
fortūna
fūr
fūrtum
invidēre
invidia
nōnnumquam
pretiōsus
rēmus
secāre
sēsē
suādēre
surripere
vēlōx

1. Lȳdia Mēdum _____ appellat, quia is nummōs dominī _____ .
2. Mēdus _____ [< fūr] fēcit, ut Lȳdiae ānulum _____ [= daret].
3. Lȳdia ānulum dē digitō _____ , ut eum in mare _____ .
4. Tanta fuit _____ [< fēlix] rēgis ut dī immortālēs eī _____ .
5. Polycratēs ānulum _____ [= magnī pretiū] abiēcit, ut _____ deōrum ā _____ [= sē] āverteret.
6. Ānulus autem inventus est ā servō quī piscem _____ .
7. _____ [= haud rārō] vīta beāta morte miserrimā _____ .
8. Vir prūdēns bonam et malam _____ aequō animō fert.
9. Mēdus, quī nāvem _____ [= celerem] _____ [= propius venire] videt, gubernātōrī _____ ut negōtium suum cūret.
10. Tum gubernātor imperat ut nāvis _____ agātur.
11. Mīnōtaurum occīdere nōn maleficium, sed _____ fuit.

Exercitium 10

1. Quid Lȳdia Mēdum interrogāverat? ...
2. Quid nunc respondet Mēdus? ...
3. Quid Mēdus appellātur ā Lȳdiā? ...
4. Quōmodo Mēdus sē excūsat? ...
5. Quārē Mēdus fūrtum fēcit? ...
6. Cūr Lȳdia ānulum suum abicere vult? ...
7. Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcit? ...
8. Ubi inventus est ānulus Polycratīs? ...
9. Quōmodo mortuus est ille tyrannus? ...
10. Quid nōs docet fortūna eius? ...
11. Cūr Mēdus gubernātōrem prōspicere iubet? ...
12. Cūr pallet gubernātor? ...
13. Quōmodo nāvis celerrimē vehī potest? ...
14. Cūr altera nāvis celerius vehitur? ...

*Lectiō grammatica (versūs 203–218)***Exercitium 11**

1. *allicere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
2. *āmittere*, *ā*_____ *isse*, *ā*_____ *um esse*
3. *canere*, _____ *isse*
4. *cōfīterī*, *cōn*_____ *um esse*
5. *crēdere*, _____ *isse*
6. *dēsilire*, *dē*_____ *isse*
7. *ēripere*, *ē*_____ *isse*, *ē*_____ *um esse*
8. *lābi*, _____ *um esse*
9. *pōnere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
10. *secāre*, _____ *isse*, _____ *um esse*
11. *suādēre*, _____ *isse*
12. *vehere*, _____ *isse*, _____ *um esse*

CAPITVLVM TRICESIMVM*Lectiō prima (versūs 1–38)***Exercitium 1**

1. Vir prūdēns negōtia sua prūd_____ agit.
2. Agricola dīligēns agrōs dīlig_____ colit.
3. Pāstor neglegēns ovēs suās negleg_____ cūrat.
4. Sextus nōn rārō, sed frequ_____ laudātur.
5. Homō cōnstāns et patiēns dolōrēs cōnst_____ ac pati_____ fert.

Exercitium 2

1. _____ dīcitur cibus quī _____ hōrā decimā sūmitur.
2. Cornēlius et Orontēs, amīci et _____ Iūlii, ab Aemiliā _____ [= accipiuntur], dum Iūlius in _____ lavātur.
3. Aemilia marītum suum _____ excūsat: “Iūlius tardē revertit ex agrīs, quod nimis _____ ambulāvit.”
4. Tum _____ [= dēnique] Iūlius intrat et amīcōs _____ iubet: “Salvēte, amīci!”
5. Cornēlius Iūlium prius _____ nōn potuit prae negōtiis urbānīs.
6. In villā suā dominus ōtiō _____ [= dēlectātur] atque post negōtia _____ .
7. Iūlius, quī ipse in agrīs nōn labōrat, vītam rūsticam nōn _____ , sed _____ esse existimat.
8. Quī ex longō _____ revertit, rēs novās _____ [< nūntius] potest.
9. Quī omnia negōtia sua bene cūrat homō _____ est.
10. Dux magnī exercitūs multis mīlitibus _____ .
11. Quī īrātus est frontem _____ .

Exercitium 3

1. Quid agit Iūlius ex agrīs reversus? ...
2. Lavāturne Iūlius aquā frīgidā tantum? ...
3. Quī adveniunt dum Iūlius vestem novam induit? ...
4. Quī sunt Cornēlius et Orontēs? ...
5. Fabia et Paula quae sunt? ...
6. Quārē hospitēs eā hōrā adveniunt? ...
7. Quis hospitēs advenientēs recipit? ...
8. Quōmodo Aemilia marītum suum tardum excūsat? ...

*Lectiō grammatica**alliciō -iunt**ēripiō -iunt**Cap. XXX**Lectiō I*

-ēns -entis
-enter (*adv*)
-āns -antis
-anter (*adv*)

balneum
cēna
circiter
contrahere
dēnum
dīligēns
diū
fruī
hospes
iter
iūcundus
molestus
nūntiāre
praeesse
recipere
requiēscere
salvēre
tardus
vīsere

9. Quid Iūlius intrāns Cornēlium interrogat? ...
10. Quid respondet Cornēlius? ...
11. Quandō Orontēs ex itinere revertit? ...
12. Quid Iūlius audīre cupit? ...
13. Num Iūlius ipse in agrīs labōrat? ...
14. Tūne vītam rūsticam molestam esse cēnsēs? ...
15. Utrum rūri an in urbe vīvere māvis? ...

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 39–85)***Exercitium 4**

Exempla: Discipulus scribit id quod magister dictāvit.
 Discipulus scribēbat id quod magister dictāverat.
 Discipulus scribet id quod magister dictāverit.

~it	~ērunt
~erat	~erant
~erit	~erint

1. Dominus servum laudat quod industriē labōrāv_____.
2. Herī servus laudātus est quod industriē labōrāv_____.
3. Crās rūrsus laudābitur sī industriē labōrāv_____.
4. Dominus servōs laudat quod industriē labōrāv_____.
5. Herī servī laudātī sunt quod industriē labōrāv_____.
6. Crās rūrsus laudābuntur sī industriē labōrāv_____.

Exercitium 5

~erit	~erint
-------	--------

≈us erit	≈ī erunt
≈a	≈ae
≈um	≈a

1. Cēnābimus, cum pīnum cocus cēnam parāv_____ et servī triclinium exōrnāv_____.
2. Cēnābimus, cum pīnum triclinium exōrnāt_____.
3. Puerī ūmidī erunt, sī per imbrē ambulāv_____.
4. Puellae plōrābunt, sī ā puerīs pulsāt_____.
5. Cum Iūlius ūnam hōram dormīv_____, ambulābit, cum satis diū ambulāv_____, lavātum ībit.
6. Mīlētēs ā duce laudābuntur, sī fortiter pugnāv_____.
7. Pater gaudēbit, sī filius industrius fu_____ et ā magistrō laudāt_____.

Exercitium 6

accubāre

bīnī

bonum

cēnāre

cocus

convīva

convīvium

coquere

culina

ēligere

equidem

exōrnāre

famēs

īmus

minister

parāre

paulisper

prīdem

singulī

sitis

sternere

1. Rōmānī circiter hōrā decimā _____ [= cēnam sūmunt].
2. Sī quis nihil ēst nec bibit, _____ et _____ patitur.
3. Sine aquā _____ [= paulum temporis] vīvere possumus.
4. Orontēs: “_____ [= ego quidem] sine vīnō vīvere nōn possum. Magnum _____ est vīnum.”
5. Ex malīs minimum _____ oportet.
6. _____ est locus ubi cibus _____ et cēna parātur.
7. Qui cibum coquit et cēnam _____ in culīnā, _____ dīcitur.
8. _____ vocantur servī qui cibum et vīnum in triclinium ferunt.
9. Ante _____ triclinium flōribus _____ [= ḍornātūr] et vestis pretiōsa super lectōs _____.
10. In _____ sunt trēs lectī: lectus summus, medius, _____.
11. Quot _____ in singulīs lectīs _____? _____ aut _____ aut _____.
12. Iūlius: “Cēnam iam _____ parātam esse oportuit!”

Exercitium 7

1. Utrum malum māius est, famēsne an sitis? ...
2. Quid Orontēs bibere māvult quam aquam? ...
3. Quārē hominēs edunt et bibunt? ...
4. Ubi coquitur cibus? ...

5. Cuius negotium est cibum coquere? ...
6. Quot lecti et quot mensae sunt in triclinio? ...
7. Quibus rebus exornatur triclinium? ...
8. Num convivae in sellis sedentes cenant? ...
9. Quot convivae in singulis lectis accubant? ...
10. Quandō convivae in triclinium intrabunt? ...
11. Quot sunt bis bina? ...

Lectio tertia (versus 86–158)

Exercitium 8

1. Discipulus verberabitur, si piger fu_____ : si male computav_____ , foedē scrips_____ atque in ludō dormiv_____ .
2. Magister: "Tē verberabō, si piger fu_____ ac dormiv_____ !"
3. Discipulus: "Quid mihi dabis, si industrius fu_____ ? si bene computav_____ , pulchrē scrips_____ nec in ludō dormiv_____ ?"
4. Magister: "Nihil tibi dabō, sed laudabō tē, si bene computav_____ et pulchrē scrips_____ ."
5. Discipuli verberabuntur, si pigrī fu_____ : si male computav_____ , foedē scrips_____ atque in ludō dormiv_____ .
6. Magister: "Vos verberabō, si pigrī fu_____ ac dormiv_____ !"
7. Discipuli: "Quid nobis dabis, si industrii fu_____ ? si bene computav_____ et pulchrē scrips_____ ?"
8. Magister: "Nihil vobis dabō, sed laudabō vos, si bene computav_____ et pulchrē scrips_____ ."
9. Quintus: "Quid tu facies, Mārce, si ab aliō puerō pulsāt_____ ?"
10. Mārcus: "Si ego ab aliō puerō pulsāt_____ , ipse eum puerum pulsabō."
11. Quintus: "Quid vos facietis, Mārce et Tite, si ab aliis pueris pulsāt_____ ?"
12. Mārcus: "Si ab aliis pueris pulsāt_____ , ipsi eos pulsabimus."

Exercitium 9

Exemplum: Discēdāmus! = Quin discēdimus?

1. "Quin ambulamus?" = "Ambul_____!"
2. "Quin gaudemus?" = "Gaud_____!"
3. "Quin bibimus atque canimus?" = "Bib_____ atque can_____!"
4. "Quin pōcula exhaustimus?" = "Pōcula exhaust_____!"
5. "Quin equos cōscendimus ac proficiemus?" = "Equos cōscend_____ ac cōproficiem_____!"

Exercitium 10

1. Convivae triclinium intrant atque in lectis _____ .
2. In mensa sunt _____ et pōcula _____ (= ex _____ facta).
3. Ministrī optimum cibum _____ .
4. Ōva, piscēs cum _____ , _____ porcī, varia _____ mālorum convivis _____ .
5. Servus carnem secat cultrō _____ .
6. Orontes, cum primum carnem _____ , salem _____ ; nec enim carō sine _____ Orontī _____ .
7. Rōmāni vīnum cum aquā _____ solent; Orontes vērō vīnum _____ [= sine aquā] _____ [= bibit].
8. _____ est vir qui servus fuit et _____ [= liber factus] est.
9. _____ est quod apes ex flōribus quaerunt.
10. Vīnum cum melle mixtum nōn _____ , sed _____ est.

ternī
triclinium

Lectio III

~erō ~erimus
~eris ~eritis
~erit ~erint

~us erit ~ī erimus
~a eris ~ae eritis
erit erunt

coniunctivus hortā-
tīvus (< hortāri)

accubere
acerbus
acutus
apponere
apportare
argenteus
argentum
aspergere
caro
complere
dulcis
exaurire
fundere
genus

gloriōsus
gustare
holus
liberare
libertinus
mel
merus
miscere
placere
potare
proferre
sāl
sānē
sententia
vās

Lēctiō grammatica

futūrum perfectum

āctīvum
sing. plūr.
1 ~erō ~eri|mus
2 ~eri|s ~eri|tis
3 ~eri|t ~eri|nt

passīvum
sing. plūr.
~us/a/um ~i/ae/a
1 erō erimus
2 eris eritis
3 erit erunt

11. Iūlius ministrum Falernum _____ et in pōcula _____ iubet.
12. Orontēs iam prīdem pōculum suum _____.
13. Iam pōcula Falernō _____ [= implentur].
14. Omnēs sentiunt vīnum Falernum _____ [= certē] melius esse Albānō,
nec quisquam _____ suam dīcere audet.
15. Quī dīvitiās suās ostendit et ipse sē laudat _____ est.

Exercitium 11

1. Utrum pretiōsius est, aurumne an argentum? ...
2. Num convīvae Iūliī ē vāsis aureis cēnant? ...
3. In quō lectō accumbit dominus convīvi? ...
4. Quid convīvis Iūliī appōnit? ...
5. Quid est caput cēnae? ...
6. Quārē Orontēs salem carnī aspergit? ...
7. Quid ministri in pōcula fundunt? ...
8. Quid pōtat Orontēs? ...
9. In quō lectō accubant libertini? ...
10. Quid est Falernum? ...
11. Quōmodo Paula vīnum suum dulce facit? ...
12. Quid Iūlius Orontem interrogat? ...
13. Cūr Orontēs sententiam suam dīcere nōn vult? ...
14. Quid tuū Iūlius prōferri iubet? ...
15. Utrum vīnum convīvis magis placet? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 159–201)***Exercitium 12**

Āctīvum

1. *Laudābit* tempus _____ est; *laudāv|erit* est tempus futūrum _____.
2. Futūrum perfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in ~erit, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrips|erit*.
3. Futūrum perfectum: singulāris: pers. 1 ~erō, 2 ~_____, 3 ~_____;
plūralis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.
Sing. Plūr. Sing. Plūr.
4. Pers. 1 *amāv*_____ *amāv*_____ *monu*_____ *monu*_____
5. Pers. 2 *amāv*_____ *amāv*_____ *monu*_____ *mou*_____
6. Pers. 3 *amāv*_____ *amāv*_____ *monu*_____ *monu*_____
7. Pers. 1 *dūx*_____ *dūx*_____ *audīv*_____ *audīv*_____
8. Pers. 2 *dūx*_____ *dūx*_____ *audīv*_____ *audīv*_____
9. Pers. 3 *dūx*_____ *dūx*_____ *audīv*_____ *audīv*_____
10. Futūrum perfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu|erō*, 2 *fu*_____,
3 *fu*_____, plūralis: pers. 1 *fu*_____, 2 *fu*_____, 3 *fu*_____.

Passīvum

11. *Laudā|bitur* _____ passīvī est; *laudāt|us* erit est futūrum _____.
12. Futūrum perfectum passīvī cōnstat ex _____ perfectī et tempore _____ verbī esse (*erō*, *eris*, *erit*...).
Sing. Plūr.
13. Pers. 1 *vocātus*_____ *vocāt*_____
14. Pers. 2 *vocāt*_____ *vocāt*_____
15. Pers. 3 *vocāt*_____ *vocāt*_____

Exercitium 13

1. coquere, _____ isse, _____ um esse
2. ēligere, _____ isse, _____ um esse
3. exhaustire, ex_____ isse, ex_____ um esse
4. fundere, _____ isse, _____ um esse
5. induere, _____ isse, _____ um esse
6. miscēre, _____ isse, _____ um esse
7. revertī, re_____ isse/re_____ um esse
8. sternere, _____ isse, _____ um esse
9. ūtī, _____ um esse

CAPITVLVM VNVM ET TRICESIMVM*Lectiō prima (versūs 1–58)***Exercitium 1**

1. In _____ dam urbe Asiae vivēbat rēx _____ dam.
2. _____ dam īnsula Graeca ab Īcarō appellāta esse dicitur.
3. Graeci putant _____ daīn īnsulam ab Īcarō appellātam esse.
4. Etiam mare _____ dam ab Īcarō appellātum est.
5. Īcarus _____ dam mari et _____ dam īnsulae nōmen dedit.
6. Syra oīlī virum _____ dam īnfidūm amāvit.
7. Polycratēs est nōmen _____ dam tyrannī, qui ā _____ dam amīcō suō monitus est ut rem pretiōsissimam abiceret.
8. Chrīstus in _____ dam oppidō Iūdaeae nātus est.
9. _____ dam mēnsēs ā _____ dam diis Rōmānīs nōminantur.
10. _____ dam mēnsib⁹ ā diis nōmina sunt.
11. Rōmānī _____ dam stēllās ‘errantēs’ appellant.
12. In _____ dam vocābulis cōsonantēs dēsunt, ut ā, ē, iī, eō.
13. _____ dam verba ‘dēpōnēntia’ dīcuntur.
14. Nōmina _____ dam oppidōrum et _____ dam īnsulārum plūrālia sunt, ut Athēnae, Delphī, Pompēī, Capreae.

Exercitium 2

1. Cornēlius, cui mala _____ est, nōmen Mēdi oblītus est.
2. Homō _____ nihil magis _____ [= cupit] quam dīvitiās.
3. _____ ā rēge tāctum erat in aurum mūtabātur.
4. Hoc _____ [= dōnum] mīrābile eī dederat deus Bacchus.
5. Etiam cib⁹ et _____ ā rēge tācta aurum fīebat.
6. Iūlius _____ [↔ patiēns], quia plūra dē Mēdō cognōscere cupit, Orontem dē Midae auribus _____ nārrantem interpellat.
7. Mēdus, quī herī domō _____, _____ pecūniae sēcum _____.
8. _____ [= quam multum] pecūniae abstulit Mēdus? xc sēstertiōs.
9. Iūlius, quī frūstrā Mēdō _____ [= crēdēbat], ‘ūnum sibi servum _____ esse’ dīcit, ‘cēterōs omnēs _____ nec _____ suā dignōs!’
10. Posthāc Iūlius nūlli servō Graecō _____ [= fidet].
11. Dominus servum _____ [= quī adest] laudāre nōn vult.
12. _____ Mēdus pecūniām dominī surripuit? Ob amōrem Lȳdiae.
13. _____ _____ mīlitēs Rōmānī appāruērunt, hostēs fūgērunt.
14. Quī malā fortūnā afficitur _____ [↔ fēlīx] est.

*Cap. XXXI**Lectiō I*

quīdam	quīdam
quendam	quōsdam
cuiusdam	quōrundam
cuidam	quibusdam
quōdam	quibusdam
quaedam	quaedam
quandam	quāsdam
cuiusdam	quārundam
cuidam	quibusdam
quādam	quibusdam
quoddam	quaedam
cuiusdam	quōrundam
cuidam	quibusdam
quōdam	quibusdam

aliquantum	
asinīnus	
auferre	
aufugere	
avārus	
cōfidere	
fidere	
fidēs	
fidus	
impatiēns	
īnfēlix	
īnfidus	
memoria	
mūnus	
optāre	
pōtiō	
praeſēns	
quamobrem	
quantum	
quidquid	
simul atque	

Exercitium 3

1. Dē quibus rēbus est sermō convīvārum? ...
2. Quid Iūlius hospitēs suōs interrogat? ...
3. Cūr paucās epistulās accipit Iūlius? ...
4. Quem Cornēlius in viā Latīnā vīdit? ...
5. Quam fābulam nārrat Orontēs? ...
6. Cūr Iūlius Orontem interpellat? ...
7. Quōmodo Midās rēs in aurum mūtāre poterat? ...
8. Quis rēgī hoc mūnus dederat? ...
9. Num Midās illō mūnere mīrabilī dēlectābātur? ...
10. Quid Bacchus rēgī suāsit? ...
11. Quid accidit cum rēx in flūmine lavārētur? ...
12. Quid Iūlius Mēdum fēcisse nārrat? ...
13. Omnēsne servi Iūlii īfīdī sunt? ...

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 59–131)***Exercitium 4***Exempla:* Bonus sermō mē tam dēlectat quam bonum vīnum.Numerus hostium tantus erat quantus Rōmānōrum.Cornēlius nōn tantum bībit quantum Orontēs.Tot ancillae sunt quot servī: quot servī, tot ancillae.Tālis est fīlia quālis māter: quālis māter, tālis fīlia.

1. Pater filiam suam tam amat _____ māter.
2. Aemilia tot ānulōs habet _____ digitōs.
3. Villa Cornēlii nōn tanta est _____ Iūlii.
4. Iūlius tantum pecūniae prōmittit _____ Mēdus abstulit.
5. Tot sententiae sunt _____ hominēs: _____ hominēs, _____ sententiae.
6. _____ dux, tālēs militēs.
7. _____ caelum stēllās, _____ habet tua Rōma puellās.

Exercitium 5

clēmēns

1. Facile est Rōmae _____ [= occultāri].

cōram

2. Iūlius magnum _____ dabit eī qui Mēdum ē fugā _____, _____ [= antequam] Italiam reliquerit.

cruciāre

3. Servus _____ [< fugere] sevērē pūnītur: in _____ fīgitur vel aliō modō _____; _____ [= ob eam rem] paucī servī aufugijunt.

crūdēlis

4. Nōn sevērus, sed _____ est dominus qui servō improbō _____.

crux

5. Dominus _____ est qui numquam sine causā servum pūnit.

fugitīvus

6. _____ [↔ iūstus] est qui _____ facit.

ideō

7. Servī dominum iniūstum nōn amant, sed _____.

ignōscere

8. Nex hominis est _____ quod sevērē pūnītur, sed servum suum scelestum _____ [= poenā capitī] afficere est _____ dominī Rōmānī.

iniūria

9. Necesse est hominēs _____ [< scelus] sevērē pūnīre.

iniūstus

10. Solō, vir _____, qui Athēniēnsibus _____ scripsit, nūllam _____ in parricīdās _____.

iūstus

11. Pater _____ fuit Mānlius, qui filium _____ exercitū necāri iussit.

iūvenis

12. Iūlius servōs clāmāre _____: "Nōlite clāmāre, servī!"

latēre

13. Mēdus c sēstertiōs _____ [= nimis māgnum] pretium esse cēnsēbat.

lēx

14. Vir quadrāgintā annōrum adhūc _____ est.

nimius

ōdisse

poena

praēmium

priusquam

retrahere

Exercitium 6

1. Quid Iūlius faciet Mēdō sī eum invēnerit? ...
2. Ubi Cornēlius Mēdum latēre putat? ...
3. Estne facile servum fugitivum Rōmae reperire? ...
4. Quid Iūlius dabit ei quī Mēdum retrāxerit? ...
5. Quid Aemilia virō suō suādet? ...
6. Utrum clēmēns an sevērus dominus est Iūlius? ...
7. Cūr dominō sevērō tot hostēs sunt quot servi? ...
8. Cūr Iūlius sē dominum iūstum esse cēnset? ...
9. Quārē servi fugitivī sevērē pūniuntur? ...
10. Cūr Solō nūllam poenam statuit in parricidās? ...
11. Quid fēcit Titus Mānlius Torquātus? ...

*Lēctiō tertia (versus 132–204)***Exercitium 7**

1. Servi probī laud_____ sunt, improbī sunt pūn_____.
2. Vir quī accūsātur dīligenter interrog_____ est.
3. Omnia menda corrig_____ sunt: stilus saepe vert_____ est.
4. Dēl_____ sunt omnēs litterae quae supersunt.
5. Dē mortuīs nihil nisi bene dīc_____ est.
6. Dolōrēs gravēs aequō animō fer_____ sunt.
7. Ad amīcum absentem frequentēs epistulae scrib_____ sunt.
8. Dāvus manūs sordidās lav_____ esse' dīcit.
9. Orontēs Christiānōs ad bēstiās mitt_____ esse cēnset.
10. Aemilia putat pecūniām dēbitam ad diem solv_____ esse.
11. Nunc est bib_____ , dorm_____ nōn est!
12. Tac_____ est cum dominus loquitur.
13. Puella plōrāns cōnsol_____ est.
14. Malum exemplum sequ_____ nōn est.
15. Semper vērum dīc_____ est, numquam ment_____ est.

Exercitium 8

Exempla: Ovēs pāstōrī [= à pāstōre] cūstōdienda sunt.
“Cum dominus loquitur, tacendum est tibi, serve!”

1. Villa iānitōr_____ cūstōdienda est.
2. Quidquid dominus imperāvit serv_____ faciendum est.
3. Multa nova vocābula n_____ discenda sunt.
4. Iūlius: “Laetor quod m_____ in agrīs labōrandum nōn est.”
5. Mārcus: “Quid m_____ scribendum est?” Magister: “Littera H t_____ scribenda est deciēs.”
6. Servi: “Quid n_____ agendum est?” Dominus: “V_____ in hortō labōrandum est.”
7. Agricola est vir c_____ agrī colendī sunt.
8. Discipulus piger cēter_____ imitandus nōn est.
9. Omn_____ moriendum est.

Exercitium 9

1. Infantēs _____ [= invalidōs] expōnere _____ inhūmānus erat.
2. Quod _____ [= dē] convīviis Christiānōrum nārrātūr _____ falsus est.
3. Paris īnfāns inventus ā pāstōribus cum liberīs eōrum _____ est.

sapiēns
scelestus
scelus
statuere
supplicium
vetāre

Lēctiō III

-nd|us -a -um
[1] -andus
[2] -endus
[3] -endus
[4] -iendus

-ndus	est	-ndī	sunt
-nda		-ndae	
-ndum		-nda	

-ndum	esse	-ndōs	esse
-ndam		-ndās	
-ndum		-nda	

datīvus agentis apud gerundīvum
(agēns -entis m = is
qui agit)

abdūcere
dēbilis
ēbrius
ēducāre

fābulārī
funditus
invalidus
mōs
namque
nimium
nōnāgēsimus
nūgae
quidquid
quisquis
rūmor
senex
super
vetus

4. Paris iuvenis Helenam ā maritō _____, _____ [= nam] ea fēmina erat omnium pulcherrima.
5. Nestor _____ [↔ adulēscēns] ad _____ [xc] annum vīxit.
6. Orontēs pōculum suum _____ [= ā fundō] exhaustus.
7. “_____ amat valeat!” cantat Orontēs.
8. Orontēs _____ est, quia _____ [= nimis multum] vīnī bibit.
9. Itaque ab ḍōvō ūsque ad māla _____ [= loquitur].
10. Aemilia tālēs _____ [= rēs stultās] audīre nōn vult.
11. Vīnum novum nōn tam bonum est quam vīnum _____.
12. _____ dux imperāvit mīlitibus faciendum est.
13. Senex _____ [↔ validus] pugnāre nōn potest.

Exercitium 10

1. Quālēs īfantēs ūlim ad bēstiās expōnēbantur? ...
2. Quī hominēs ad bēstiās mittuntur? ...
3. Num omnēs īfantēs expositī peribant? ...
4. Cuius filius fuit Paris? ...
5. Quōmodo Paris īfāns servātus est? ...
6. Quid fēcit Paris iuvenis? ...
7. Nestor quis fuit? ...
8. Cūr cēterī convivae Orontem tacēre iubent? ...
9. Quid Orontēs dicit Aemiliae? ...
10. Quid Aemilia respondet? ...
11. Quid cantat Orontēs? ...
12. Cūr Orontēs carminis finem nōn facit? ...

Lēctiō grammatica (versūs 205–219)

gerundīvum
[1, 2]
-nd|us -a -um
[3, 4]
-end|us -a -um

Exercitium 11

1. Laudandus -a -um est _____, quod est adiectīvum prīmae et secundae dēclīnātiōnis.
2. Gerundīvum (nōm. sing. masc.) dēsinit in -nd|us [1, 2] aut -end|us [3, 4], quod ad thema praesentis adicitur: lauda_____, mone_____, leg_____, audi_____.
3. Gerundīvum cum verbō *esse* coniūnctum significat id quod fierī oportet: epistula scrib_____ = *epistulam scribī* oportet.

Exercitium 12

1. accipere, ac_____isse, ac_____um esse
2. audēre, _____um esse
3. auferre, _____isse, _____um esse
4. bibere, _____isse
5. statuere, _____isse, _____um esse
6. tangere, _____isse, _____um esse

CAPITVLVM ALTERVM ET TRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Exercitium 1

1. Olim _____ [= omnia] maria _____ erant praedōnibus.
2. Qui nāvīgābant mortem aut _____ [< servus] metuēbant.
3. Multae īinsulae ab _____ perterritis dēserēbantur.
4. Tanta erat _____ [= potestās] et _____ [< audāx] praedōnum ut etiam classem Rōmānam _____ [= nōn timērent].
5. Tum classī Rōmānae _____ est Pompēius, dux _____ [= optimus], qui praedōnēs _____ [= omnibus locīs] vicit.
6. Nūntius dē _____ Pompēiī ēgregiā cūnctō _____ Rōmānō [= omnibus civibus Rōmānis] _____ fuit [= placuit].
7. Frūmentum, quod tam _____ fuerat ut _____ [= complūrēs] hominēs pauperēs _____ cibī perirent, rūrsus _____ [↔ cārum] fuit.
8. Populus Pompēium _____ [= quī vīcerat] māximis laudibus affēcit.
9. Mare Tūscum est mare Rōmae _____.
10. _____ Rōmāna, quae cūncta maria _____, nāvēs _____ [< mercātor] ā praedōnibus _____.
11. Galli, Hispāni, Graeci, Iūdaeī sunt _____ imperiī Rōmānī.
12. Maria omnium gentium _____ sunt.
13. Caelum _____ [< nūbēs] et ventus _____ [↔ secundus] est.
14. Iam necesse est omnibus _____ [< vīs] _____ [= rēmīs ūti].

Exercitium 2

1. Cūr praedōnēs ā nautis timentur? ...
2. Quōmodo Caesar ā praedōnibus līberātus est? ...
3. Cūr nōnnūllae īinsulae ab incolis dēserēbantur? ...
4. Quamobrem inopia frūmentī facta est Rōmae? ...
5. Quid tum populus Rōmānus postulāvit? ...
6. Quis classī Rōmānae praepositus est? ...
7. Unde praedōnēs prīmū pulsī sunt ā Pompēiō? ...
8. Quid victoriā Pompēiī effectum est Rōmae? ...
9. Quārē classis Rōmāna cūncta maria percurrit? ...
10. Quid mare Internum appellātur ā Rōmānīs? ...
11. Quamobrem perturbātī sunt amīcī nostri? ...

Lēctiō secunda (versūs 60–129)

Exercitium 3

Exempla: Iūlius Cornēlium interrogat quid sentiat =
Iūlius ā Cornēliō quaerit quid sentiat.

Iūlia frātrem ōrat/rogat ut sē adiuvet =
Iūlia ā frātre petit ut sē adiuvet (= Iūlia ā frātre auxilium petit).

1. Iūlius _____ [= servōs interrogat] ubi nummī sint.
2. Rēx _____ [= nautās interrogāvit] ubi esset Ariōn.
3. Syra _____ [= Aemiliam interrogābat] quid medicus diceret.
4. Quīntus _____ [= Syram rogat] ut sibi fābulam nārret.
5. Mēdus _____ [= amīcam ūrāvit] ut sēcum veniret.
6. “Sī nihil _____ [= ā mē petis], nihil tibi negō!”

*Cap. XXXII**Lēctiō I*

adversus
aliquot
audācia
cārus
classis
commūnis
contemnere
cūnctus
ēgregius
gēns
grātus
incola
infēstus
inopia
mercātōrius
nūbilus
percurrere
populus
praepōnere
proximus

rēmigāre
servitūs
tuērī
ubique
victor
victōria
vīlis
vīrēs
vīs

Lēctiō II

ab aliquō quaerere =
aliquem interrogāre
ab aliquō petere = ali-
quem ūrāre/rogāre

~erim	~erimus
~eris	~eritis
~erit	~erint
~us	sim
~a	sīs
	sītis
	sint

Exercitium 4

- Pater à filio quaerit cūr verberat _____ à magistrō: "Dic mihi, fili, cūr tū à magistrō verberat _____?"
- Filius respondet: "Nesciō cūr verberat _____, ego enim bonus discipulus fuī."
- Pater dubitat num filius vērum dix _____ eumque interrogat num vērē bonus fu _____ ac magistrō pāru _____. Filius nōn respondet.
- Pater: "Quīn respondēs? Quaerō à tē num bonus discipulus fu _____ ac magistrō pāru _____. "
- Filius: "Cūr à mē quaeris num bonus discipulus fu _____ ac magistrō pāru _____. Iam tibi dīxi 'mē bonum discipulum fuisse'."
- Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dix _____."
- Filius: "Tūne dubitās num vērum dix _____? Nōnne filio tuō crēdis?"
- Pater à filiis quaerit cūr verberat _____ à magistrō: "Dicte mihi, filii, cūr vōs à magistrō verberat _____?"
- Filiī respondent: "Nescimus cūr verberat _____, nōs enim boni discipulī fuimus."
- Pater dubitat num filii vērum dix _____ eōsque interrogat num vērē boni fu _____ ac magistrō pāru _____. Filii nōn respondent.
- Pater: "Quīn respondētis? Quaerō à vōbīs num boni discipuli fu _____ ac magistrō pāru _____. "
- Filiī: "Cūr à nōbīs quaeris num boni discipulī fu _____ ac magistrō pāru _____. Iam tibi dīximus 'nōs bonōs discipulōs fuisse'."
- Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dix _____."
- Filiī: "Quid? Tūne dubitās num nōs vērum dix _____?"

Exercitium 5

amīctia
deesse
dissuādēre
dōnec
ēdūcere
flectere
grātia
grātiās agere
grātiām habēre
grātiām referre
inermis
intereā
meminisse
neu
offerre
poēta
praeferre
redimere
remīnisci
resistere
voluntās

- Dominus servōs monet ut labōrent _____ [= nēve] quiēscant.
- Mēdus gladium _____, nē _____ [= sine armīs] occīdatur, sed gubernātor eī _____ [↔ persuādet] nē praedōnibus _____.
- Mēdus: "_____ ego vīvam, nēmō tibi nocēbit, Lȳdia!"
- _____ [= interim] Lȳdia, genibus _____, Deum precātur: "Pater noster, qui es in caelīs! Fīat _____ tua!"
- Gubernātor praedōnibus magnam pecūniām _____ vult, namque is libertātem omnibus rēbus _____.
- Sī ipse satis pecūniae nōn habet, amīcī eum ē servitūtē _____ possunt; hanc _____ [= beneficium] ab amīcīs suīs petet.
- Hoc audiēns mercātor duōs versūs _____ quōs scripsit _____ quīdam Rōmānus.
- Gubernātor nōmen poētae oblītus est, sed mercātor nōmen eius _____ [= memoriā tenet].
- Vērus amīcus numquām amīcō suō _____, sed vēra _____ rēs rāra est.
- Qui tibi _____ habet [= grātus est] prō beneficiō, nōn sōlum tibi grātiās _____, sed etiam grātiām _____ dēbet.

Exercitium 6

- Quid agit Lȳdia cum nāvem appropinquāre videat? ...
- Quōmodo Mēdus praedōnibus resistere potest? ...
- Cūr Lȳdia à Mēdō auxiliū petere nō vult? ...
- Cūr gubernātor Mēdō dissuādet nē gladiō ūtātur? ...
- Quōmodo gubernātor sē servātum īrī spērat? ...

6. Cūr Mēdus nūllam sibi spem esse arbitrātur? ...
7. Num mercātor amīcīs suīs cōnfīdit? ...
8. Quid Ovidius dē amīcīs exīstīmābat? ...
9. Cūr gubernātor putat amīcōs sibi grātiām habēre? ...
10. Quandō vērus amīcus cognōscitur? ...

Lēctiō tertia (versūs 130–224)

Exercitium 7

Exempla: Nōlī dēspērāre! = Nē dēspērāveris!
Nōlīte dēspērāre! = Nē dēspērāveritis!

1. Nōlī plōrāre! = _____ !
2. Nōlīte clāmāre! = _____ !
3. Nōlīte timēre! = _____ !
4. Nōlī fūrtum facere! = _____ fūrtum _____ !
5. Nē fūgeritis! = _____ !
6. Nē mē relīqueris! = _____ mē _____ !

Exercitium 8

1. Mēdus _____ [= aliquō tempore] amīcum captum redēmit.
2. Pecūniām quam ipse nōn habēbat _____ sūmpsīt eā _____ ut annō post omnis pecūnia redderētur.
3. Mēdus optat ut patriam videat: “_____ patriam videam!”
4. _____ [= praedōnēs maritimī] vīgīntī _____ ā Caesare postulāvērunt.
5. Caesar, vir _____, quīnquāgīntā talenta pīrātīs obtulit, ac simul iīs suppliciūm _____ est.
6. Redēmptus Caesar nāvēs _____ [< arma] et ipse pīrātās cēpit.
7. Nautae rēmigāre _____ [= dēsinunt] ac rēmōs tollunt.
8. Servus fugitīvus timet _____ ā militib⁹ capiātur, ut ad bēstiās mittātur in _____ Rōmānō.
9. In magnā tempestātē difficile est _____ [< currere] tenēre.
10. Mēnsis decimus _____ [= adhūc] Octōber appellātur.

Exercitium 9

Exempla: Diī nōs servent!
Utinam pīrātae nōbīs parcant!
Utinam nē ā pīrātīs interficiāmur!

1. Quisquis amat vale_____! Pere_____ qui nescit amāre!
2. Utinam dī omnia bona tibi d_____!
3. Vale_____ cīvēs meī! Beātī s_____ omnēs!
4. Iuppiter tē perd_____, homō scelestissime!
5. Bene ambulā, amīce! Utinam nē err_____!
6. Utinam ego salvus in patriam revert_____!
7. Utinam nē nāvis merg_____! Quod dī prohibe_____!

Exercitium 10

Exemplum: Nauta: “Utinam nē peream!” Nauta timet nē pereat.

1. Pāstor: “Utinam nē ovēs aberrent!” Pāstor timet _____ ovēs aberr_____.
2. Parentēs timent _____ quid (: aliquid) malī liberīs suīs accid_____.
3. Ariadna timēbat _____ Thēseus ā Mīnōtaurō occid_____.
4. Daedalus metuēbat _____ Īcarus sōlī appropinquā_____.
5. Vidēns ventum validum Petrus timuit _____ merg_____.

Lēctiō III

nōlī –re = nē ~eris
nōlīte –re = nē ~eritis

aliquandō
amphitheātrum
armāre
condiciō
cursus
dēsistere
etiamnunc
minārī
mūtuus
nē
pīrāta
superbus
talentum
utinam

coniūctīvus optātīvus
(< optāre)

nē + coni. post
verba timendi

6. Nautae: "Utinam pericula vitemus!" Nautae verentur _____ pericula non
vit _____ (= ut pericula vitent).

Exercitium 11

1. Quōmodo Mēdus servus factus est? ...
2. Cūr nōn anteā id nārrāvit? ...
3. Quid optat Mēdus? ...
4. Quantum pretium pīrātāe ā Caesare postulāvērunt? ...
5. Quantum pecūniae Caesar pīrātīs obtulit? ...
6. Quōmodo Caesar pīrātās pūnīvit? ...
7. Cūr Mēdus ānulum reddit Līdiae? ...
8. Quid tum Līdia intellegit? ...
9. Quae sunt nāvēs persequēntēs? ...
10. Quōmodo nautae nāvēs longās salūtant? ...
11. Quid Mēdus ā militibus timet? ...
12. Quōmodo Līdia eum cōnsolātur? ...
13. Quō classis cursum flectit? ...
14. Quid amīcis nostrīs optāmus? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 225–273)

Exercitium 12

Āctīvum

coniūctīvus perfectī

1. *Laudāv|it* est indicātīvus perfectī; *laudāv|erit* nōn indicātīvus, sed _____ perfectī est.
2. Coniūctīvus perfectī (pers. 3 sing.) dēsinit in ~erit, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrips|erit*.
3. Coniūctīvus perfecti: singulāris: pers. 1 ~erim, 2 ~_____, 3 ~_____ ; plūralis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1 <i>amāv</i> _____	<i>amāv</i> _____	<i>monu</i> _____	<i>monu</i> _____
5. Pers. 2 <i>amāv</i> _____	<i>amāv</i> _____	<i>monu</i> _____	<i>monu</i> _____
6. Pers. 3 <i>amāv</i> _____	<i>amāv</i> _____	<i>monu</i> _____	<i>monu</i> _____
7. Pers. 1 <i>dūx</i> _____	<i>dūx</i> _____	<i>audīv</i> _____	<i>audīv</i> _____
8. Pers. 2 <i>dūx</i> _____	<i>dūx</i> _____	<i>audīv</i> _____	<i>audīv</i> _____
9. Pers. 3 <i>dūx</i> _____	<i>dūx</i> _____	<i>audīv</i> _____	<i>audīv</i> _____
10. Coniūctīvus perfectī verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu|erim*, 2 *fu*_____ .
3 *fu*_____ ; plūralis: pers. 1 *fu*_____, 2 *fu*_____, 3 *fu*_____ .

āctīvum

	sing.	plūr.
1	<i>~eri m</i>	<i>~eri mus</i>
2	<i>~eri s</i>	<i>~eri tis</i>
3	<i>~eri t</i>	<i>~eri nt</i>

passīvum

	sing.	plūr.
	<i>≈us/a/um</i>	<i>≈i/ae/a</i>
1	<i>sim</i>	<i>simus</i>
2	<i>sīs</i>	<i>sītis</i>
3	<i>sit</i>	<i>sint</i>

Passīvum

11. *Laudāt|us* est indicātīvus perfectī passīvī est; *laudāt|us sit* est _____ passīvī.
12. Coniūctīvus perfectī passīvī cōnstat ex _____ perfectī et _____ praeſentis verbī esse (*sim*, *sīs*, *sit*...).

Sing.	Plūr.
13. Pers. 1 <i>vocātus</i> _____	<i>vocāt</i> _____
14. Pers. 2 <i>vocāt</i> _____	<i>vocāt</i> _____
15. Pers. 3 <i>vocāt</i> _____	<i>vocāt</i> _____

Exercitium 13

1. *adesse*, _____isse
2. *agere*, _____isse, _____um esse
3. *flectere*, _____isse, _____um esse
4. *offerre*, _____isse, _____um esse

5. *redimere, red* _____ *isse, red* _____ *um esse*
 6. *tollere, toll* _____ *isse, toll* _____ *um esse*
 7. *vincere, vinc* _____ *isse, vinc* _____ *um esse*

CAPITVLVM TRICESIMVM TERTIVM

Lēctiō prīma (versūs 1–47)

Exercitium 1

1. Bis _____ sunt quattuor [$2 \times 2 = 4$].
2. Bis _____ sunt sex [$2 \times 3 = 6$].
3. Ter _____ sunt duodecim [$3 \times 4 = 12$].
4. Quater _____ sunt vīgintī [$4 \times 5 = 20$].
5. Quīnquiēs _____ sunt trīgintā [$5 \times 6 = 30$].
6. Deciēs _____ sunt centum [$10 \times 10 = 100$].
7. Legiōnēs Rōmānae in _____ [x] cohortēs dīviduntur.
8. In singulīs legiōnibus sunt _____ [IV] vel _____ [v] vel _____ [vi] mīlia mīlitum.
9. In _____ lectīs _____ [I] aut _____ [II] aut _____ [III] convīvae accubant.
10. Hominēs _____ digitōs habent, nam in utrāque manū _____ digitī sunt.
11. Hominib⁹ _____ manūs sunt et _____ pedēs.

Exercitium 2

1. _____ Rōmāna in decem _____ dividitur.
2. Exercituī Rōmānō _____ [= adiciuntur] _____ ex prōvinciis.
3. In itinere cohortēs alia post aliam in longō _____ prōcēdunt.
4. Exercitus quī ita _____ [= prōcēdit] _____ dicitur.
5. Ante agmen fertur _____ legiōnis, aquila _____ .
6. Cum tempus _____ est ad pugnandum, cohortēs in trēs ōrdinēs _____ .
7. Exercitus ad _____ [= pugnam] īstrūctus _____ dīcitur.
8. Ante proelium dux militēs _____ ut fortiter pugnent.
9. Tum peditēs _____ et pīla in hostēs mittunt, tum eōs gladiīs _____ [= occīidunt].
10. Dux quī hostēs magnō proeliō vīcit _____ nōminātur.
11. Castra, quae fossā et vällō _____ [= cinguntur], bene _____ sunt.
12. Aemilius, quī in capitulō xii _____ , est mīles fortissimus, cuius _____ ēgregia ab omnibus laudātur.
13. Iam puer septem annōs _____. Aemilius cum aliīs puerīs eiusdem _____ proelia lūdēbat.
14. Adulēscēns nihil nisi rem _____ discere volēbat, neque pater, quī ipse litterīs _____ , filium ad _____ litterārum _____ potuit.
15. Ergō fīlius ad exercitum missus est, ut _____ merēret.
16. Epistulæ quās pater ad filium dat sunt _____ [= māximē] dē rēbus _____ , sed Aemilia scribit dē rēbus _____ .
17. _____ [= diē ante] kalendās Iūniās Aemilia litterās accēpit, quās _____ diē [= diē post] in convīviō recitāvit.
18. Bonus mīles longō itinere nōn _____ [= fessus fit].

*Cap. XXXIII**Lēctiō I*

- singuli -ae -a (i)
 bīnī -ae -a (ii)
 ternī -ae -a (iii)
 quaternī -ae -a (iv)
 quīnī -ae -a (v)
 sēnī -ae -a (vi)

 dēnī -ae -a (x)

- aciēs
 adiungere
 aetās
 agmen
 argenteus
 auxilia
 caedere
 circumdare
 cōgere
 cohors
 commemorāre
 fatīgāre
 hortāri
 idōneus
 imperātor
 īstruere
 legiō
 mīlītāris
 mūnīre
 nātus
 ōrdō
 posterus
 praecipuē
 prīdiē
 privātus
 prōcurrere
 proelium
 prōgredi

pūblicus
signum
stipendium
studēre
studium
virtūs

Exercitium 3

1. Quot cohortēs sunt in singulīs legiōnibus? ...
2. Quae sunt arma auxiliōrum? ...
3. Quod signum ante legiōnem fertur? ...
4. Quid vocātur exercitus quī in itinere est? ...
5. Quōmodo legiō ad proelium īstruitur? ...
6. Quid agit dux ante proelium? ...
7. Quō nōmine appellātur dux post magnam victōriam? ...
8. Quōmodo castra Rōmāna mūniuntur? ...
9. Quārē Aemilius puer gladiōs ligneōs sibi faciēbat? ...
10. Cui reī studēbat Aemilius adulēscēns? ...
11. Ad quod studium pater filium hortābatur? ...
12. Quō Aemilius ā patre missus est? ...
13. Quālis mīles est Aemilius? ...
14. Dē quibus rēbus Aemilia ad frātrem scribēre solet? ...
15. Quid appāret ex epistulīs Aemiliī novissimīs? ...

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 48–104)***Exercitium 4**

Exempla: parātus ad scribendūm: parātus ad epistulām scribendām
 cupidus scribendī: cupidus epistulae scribendae
 (= cupidus epistulam scribendī)
 fessus scribendō: fessus epistulā scribendā
 (= fessus epistulam scribendō)

1. Quīntus Syram hortātūr ad nārrand_____: Quīntus Syram hortātūr ad fābul____ nārrand_____.
2. Syra finem nārrand____ facit quia fessa est nārrand____ : Syra finem facit fābul____ nārrand____ (= fābulam nārrandī) quia fessa est fābul____ nārrand____ (= fābulam nārrandō).
3. Aemilius tempus ad scribend____ nōn habet: Aemilius nūllum tempus habet ad epistulās scribend____.
4. Aemilia industria est in scribend____ : Aemilia industria est in epistulīs scribend____.
5. Exercitia necessāria sunt ad descend____ : exercitia necessāria sunt nōn modo ad grammaticam descend____, sed etiam ad vocābula descend____.
6. Sextus studiōsus est legend____ : Sextus studiōsus est librōrum legend____ (= librōs legendī).
7. Pāstor canem sēcum habet ovium cūstōdiend____ causā (= ovēs cūstōdiendī causā).
8. Canis necessārius est ad ovēs cūstōdiend____.
9. Pāstor ipse neglegēns est in ovib⁹ cūstōdiend____.
10. Equitēs mittuntur ad hostēs persecuend____.
11. Mēdus cupidus est patri____ vidend____.

Exercitium 5

amnis
arduuſ
citrā
dēſiderāre
effundere
ferē
gaudium

1. Alpēs sunt montēs celsī et _____. .
2. xv _____ [= circiter] diēbus tabellārius pūblicus Rōmā in Germāniam _____ [= celeriter īre] potest.
3. Difficile est exercitum ex Italiā in Germāniam _____.
4. Aemilius patriam et amīcōs, quī _____ [= procul] absunt, _____.
5. Aemilius scribit: "Magnō cum _____ ex epistulā tuā cognōvī vōs omnēs bonā _____ fruī [= bene valēre]."

6. Lacrimās _____ militem nōn decet.
7. Mīlitēs Rōmānī _____ Dānuvium sunt, hostēs sunt _____ Dānuvium neque _____ [= flūmen] _____ possunt.
8. Exercitus Rōmānus _____ in Germāniā remanēbit _____ hostēs armātī ibi erunt.
9. Aemilius officium suum ergā patriam _____ [= facere] cupit.
10. Aemilia _____ litterās [= trēs epistulās] ad frātrem misit et _____ litterās [= ūnam epistulam] ab eō accēpit.
11. 'Vīvimus ut bibāmus' est dictum _____ [< rīdēre].

Exercitium 6

1. Ubi sunt Alpēs? ...
2. Quid Aemilius cognōvit ex epistulā sorōris? ...
3. Cūr Aemilius permovētur epistulis legendīs? ...
4. Quod flūmen praeter castra Aemiliī fluit? ...
5. Quis deus trāns montēs amnēsque volāre potest? ...
6. Quārē legiōnēs Rōmānae in Germāniā sunt? ...
7. Quamdiū legiōnēs in Germāniā remanēbunt? ...
8. Quot litterās Aemilius ā sorōre accēpit? ...
9. Cūr ipse neglegēns fuit in scribendō? ...
10. Cūr iam nūllus hostis armātus citrā flūmen est? ...
11. Estne tibi ōtium ad multās epistulās scribendās? ...

*Lēctiō tertia (versūs 105–192)***Exercitium 7**

1. Herī magister epistulam ad Iūlium scripsit, cum filius eius in lūdō dormīv_____, prāvē scrips_____, nec magistrō pāru_____.
2. Iūlius, cum epistulam magistrī accēp_____ et lēg_____, ā filiō quae-sīvit cūr malus discipulus fu_____.
3. Cum Mārcus sē malum discipulum fuisse negāv_____, pater "Profectō" inquit "malus discipulus fuistī! Nam sī bonus discipulus fu_____ ac magistrō pāru_____, haec epistula ā magistrō tuō script_____ nōn _____. Filius tacet.
4. Pater: "Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, tū ā magistrō laudāt_____ neque ego hanc epistulam accēp_____."
5. Filius: "Etiam sī bonus discipulus fu_____ ac magistrō pāru_____, laudāt_____ nōn _____. Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, tū eandem epistulam ā magistrō accēp_____!"
6. Aliquandō, cum puerī in lūdō dormīv_____, prāvē scrips_____, nec magistrō pāru_____, magister litterās ad parentēs eōrum scripsit.
7. Parentēs, cum litterās magistrī accēp_____ et lēg_____, ā filiis quaesivērunt cūr malī discipulī fu_____.
8. Cum filiī sē malōs discipulōs fuisse negāv_____, parentēs "Profectō" inquiunt "malī discipulī fuistis! Nam sī bonī discipulī fu_____ ac magistrō pāru_____, hae litterae ā magistrō vestrō script_____ nōn _____. Filii tacent.
9. Parentēs: "Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, vōs ā magistrō laudāt_____ neque nōs hās litterās accēp_____."
10. Filiī: "Etiam sī bonī discipulī fu_____ ac magistrō pāru_____, laudāt_____ nōn _____. Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, vōs eāsdem litterās ā magistrō accēp_____."

longē
praestāre
properāre
quamdiū
ridiculus
tamdiū
trānsferre
trānsīre
trīnī
ultrā
ūnī
valētūdō

Lēctiō III

~issem	~issēmus
~issēs	~issētis
~isset	~issent

≈us		essem
≈a		essēs
≈um		esset

≈ī		essēmus
≈ae		essētis
≈a		essent

coniunctivus irrealis

[nunc]

[tunc]

caedēs
cīterior
convocāre
cōpulāre
dīrus
diūtīus
ēnsis
ērumpere
etenim
excurrere
fore
horrendus
incolumis
lēgātus
lūx
ōtiōsus
pāx
plēriquē
ratis
rīpa
ulterior
secundum
vulnerāre
vulnus

11. Rōmulus, cum mūrōs aedificāv_____ [= postquam... aedificāvit], frātēm suum necāvit. Cūm frātēm necāv_____, sōlus rēgnāvit.

Exercitium 8

Exempla: Aquam bibō quia vīnum nōn habeō. Utinam vīnum habērem!

Sī vīnum habērem, aquam nōn biberem.

Aquam bibī quia vīnum nōn habēbam. Utinam vīnum habuissem!

Sī vīnum habuissem, aquam nōn bibissem!

- Cornēlius: "Utinam ego tot servōs habē_____ quot Iūlius habet. Sī tot servōs habē_____, numquam sōlus ambulā_____."
- Sextus: "Utinam ego linguam Graecam scī_____ ac doctus es_____ ut magister; multōs librōs Graecōs leg_____ , sī eam linguam scī_____."
- Dominus: "Ēbrius es!" Servus: "Nōn sum, sed utinam ita es_____!"
- Daedalus: "Nisi ego illās ālās fēc_____, īcarus etiamnunc vīv_____ . Utinam nē ālās fēc_____ ! Utinam filius meus vīv_____ !"
- Lēander: "Utinam ego liber es_____ et tū libera es_____ , Dēlia! Sī nōs līberī es_____ , in Graeciam ī_____ ."
- Quīntus: "Doleō quia arborem ascendī. Nisi arborem ascend_____ , nunc sānus es_____ neque hīc cubā_____ . Utinam nē eam arborem ascend_____ ! Utinam sānus es_____ !"

Exercitium 9

- Germānī, cum nāviculīs et _____ [= coniunctis] flūmen trānsiissent, celeriter _____ flūmen ad castra prōgressī sunt.
- Rōmānī, quī statim _____ sunt, hostēs ē silvīs _____ vīdērunt.
- Equitēs portā dextrā _____ atque hostēs perturbāvērunt.
- Cum diū pugnāvissent, Germānī impetum Rōmānōrum _____ sustinēre nōn potuērunt; _____ [= namque] omnēs fūgērunt.
- Multī in flūmen sē prōiēcerunt, ut ad _____ [⟨ ultrā] natārent, aliī in rīpā _____ ab equitibus nostrīs caesī sunt.
- Aemilius tantam _____ hostium aspicere horruit.
- Ipse sagittā in bracchiō _____ erat, nec grave erat _____ .
- _____ [= prope omnēs] Rōmānī _____ [= salvi] erant.
- Germānī _____ in castra mīsērunt ut _____ peterent.
- Post longum bellum omnēs spērātī pācem _____ [= futūram esse].
- Tibullus mortem '_____ ' et _____ [= gladiōs] '_____ ' vocat.
- Is quī semper ōtiō fruitur _____ esse dīcitur.

Exercitium 10

[1, 2, 4]
-tō -tōte
[3]
-itō -itōte
estō estōte

- Industrius es_____ , discipule! Semper magistrō pārē_____ !
- Industriī es_____ , discipulī! Semper magistrō pārē_____ !
- Respondē_____ ad id quod tē interrogāverō! Vērum dic_____ !
- Fac_____ quidquid dominus imperāverit, servi!
- Cum tē vocāverō, statim venī_____ !
- Sī quid novī audīveris, mihi nūntiā_____ !
- Posthāc plūrēs litterās ad mē scrib_____ , mī frāter!

Exercitium 11

- Quid mediā nocte in castra nūntiātum est?
- Cūr mīlitēs Rōmānī dubitābant an vērum dīxisset nūntius? ...
- Quid factum est paulō ante lūcem? ...
- Num Germānī vāllum ascendere potuērunt? ...

*percutiō -iunt**-gredior -iuntur***Cap. XXXIV****Lēctiō I**

fore = futūrum -am
-ōs -ās -a esse

= M. spērābat sē salvum
reversūrum esse

= spērābat Mīnotaurum
ā Thēseō occisum irī

*ācer**aurīga**certāmen**certāre**circēnsis**circus**cōmoedia**dummodo**favēre**geminī**gladiātor**implicāre**ingenium**iuvāre**laedere**libēre**lūdus**lūgēre**misellus**opera**palma**plaudere**plērumque**ratiō**rēte**scaenicus**scalpellum***Exercitium 14**

1. *caedere, _____ isse, _____ um esse*
2. *cōgere, _____ isse, _____ um esse*
3. *dēsistere, dē_____ isse*
4. *effundere, ef_____ isse, ef_____ um esse*
5. *īnstruere, īn_____ isse, īn_____ um esse*
6. *percūtere, per_____ isse, per_____ um esse*
7. *intelligere, intel_____ isse, intel_____ um esse*
8. *prōcurrere, prō_____ isse*
9. *prōgredī, prō_____ um esse*

CAPITVLVM TRICESIMVM QVARTVM**Lēctiō prima (versūs 1–58)****Exercitium 1**

1. Mārcus prōmittit 'sē bonum puerum _____' (= futūr_____ esse).
2. Omnēs patriam salvam _____ (= futūr_____ esse) spērāmus.
3. Nautae ventōs secundōs _____ (= futūr_____ esse) spērant.
4. Mēdus id _____ (= futūrum esse) spērābat ut salvus in patriam reverterētur.
5. Ariadna spērābat _____ (= futūrum esse) ut Mīnotaurus ā Thēseō occiderētur.

Exercitium 2

1. Quī hominī surdō fābulam nārrat, _____ suam perdit.
2. Medicus _____ suō _____ [= miserum] puerum _____ [= vulnerāvit], cum ei sanguinem mitteret.
3. Pueris lūdentibus paulum interest inter _____ et _____ [= pugnam].
4. Sextus facile vincit, _____ cum singulīs _____ [= pugnet].
5. In amphitheātrō _____ armātī pugnant, dum _____ dēlectātī clāmant et manibus _____.
6. Quīdam gladiātōrēs _____ gerunt tamquam piscātōrēs.
7. Alter gladiātor alterum in rēte _____ cōnātur.
8. Gladiātor victus _____ [= prope semper] occiditur, nisi spectātōrēs ei _____ [= bene volunt]; victor _____ accipit.
9. Iūliō nōn _____ [= placet] gladiātōrēs spectāre; cursūs equōrum in _____ aut lūdōs _____ in _____ spectāre māvult.
10. _____ est vir quī lūdīs _____ [< circus] equōs regit.
11. Filiō mortuō, parentēs _____ [= maerent].
12. Fabia spectāvit Plautī _____ dē Amphitryōne, duce _____ [= impigrō] et fortī, cuius uxor _____ peperit.
13. Ovidius, quī _____ mulierum bene nōverat, _____ [= causam] reddit cūr mulierēs _____ [= dēlectet] spectātum īre.

Exercitium 3

1. Quid Aemilia Fabiae nārrat? ...
2. Num Aemilia medicum prōudentem esse cēset? ...
3. Quid Fabia nārrat Aemiliae? ...
4. Cum quibus pueris pugnāvit Sextus? ...
5. Quōmodo Sextus, puer validus, vincī potuit? ...
6. Iīsdemne rēbus student Mārcus et Sextus? ...

7. Dē quā rē Cornēlius loquī incipit? ...
8. Quid Aemilia quaerit ā Cornēliō? ...
9. Semperne occiditur gladiātor victus? ...
10. Quid Rōmānī in circum spectātum eunt? ...
11. Quid Fabia spectāre māvult? ...
12. Quis est Plautus? ...

*Lēctiō secunda (versūs 59–154)***Exercitium 4**

1. Syra: “Nesciō quōmodo Mēdus fēminam Rōmānam nōscere potuerit; tantum sciō eum fēminam Rōmānam nōv_____.”
2. Quintus dicit ‘sē fābulam dē Rōmulō iam nōv_____’: “Illam fābulam iam nōv_____.”
3. Canis Quīntum bene nōv_____, tabellārium ignōrat.
4. Ovidius ingenium mulierum bene nōv_____.
5. “Ōd_____ et amō!” incipit versus Catulli.
6. Quōmodo poēta eandem fēminam amāre et ōd_____ poterat?
7. Iūlius: “Servī mē metuunt, nec vērō ōd_____.”
8. Mēdus dominum nōn modo timēbat, sed etiam ōd_____.
9. Gubernātor: “Tūne nōmen eius poētae memin_____?”
10. Virī versūs Ovidiī memin_____ et ē memorī dīcunt.
11. Difficile est beneficia aliōrum memin_____.

Exercitium 5

1. Iūlius, quī artis _____ studiōsus est, _____ [= initium] carminis Ovidiī _____ [= cum gaudiō] recitat.
2. Ovidius cārmen scrīpsit dē puellā _____ [= bellā] quae in _____ poētae sedēns mīlle _____ [= ōscula] eī dedit.
3. Puella eum prohibēbat cārmen scribere dē _____ rēgis Priamī.
4. Vesperī, postquam _____ factae sunt, servī lucernās _____.
5. _____ accēnsīs, Iūlius cārmen recitat dē _____ Lesbiae: “Passer mortuus est meae puellae, passer, _____ meae puellae.”
6. Catullus dīcit ‘Orcum omnia _____ _____ [= vorāre].’
7. Versūs _____ [= postrēmī] sunt dē _____ [= oculīs] Lesbiae _____ rubentibusque.
8. Catullus, quī ‘amōrem suum _____ fore’ _____, Lesbiam uxōrem _____ cupiēbat, illa vērō nōlēbat Catullō _____.
9. “Ōdī et amō!” His verbīs dēmōnstrātur _____ [= animus] poētae _____ [= incerta] inter amōrem et _____.
10. Catullus carmina scrīpsit et _____ et iocōsa, ut cārmen illud ad Fabullum dē sacculō suō plēnō _____.

Exercitium 6

1. Quārē Ovidius in circum vēnerat? ...
2. Cūr equōs nōn spectābat? ...
3. Num Ovidius bellum Trōiānum cecinit? ...
4. Cuius poētae carmina Fabia audīre cupit? ...
5. Quod cārmen Iūlius p̄īmūm recitat? ...
6. Quamobrem ocellī Lesbiae turgidī rubēbant? ...
7. In Catulli cārmīne quid significat ‘nox perpetua’? ...
8. Cūr Catullus Lesbiam uxōrem nōn dūxit? ...
9. Quālis fēmina erat Lesbia? ...

spectātor
theātrum

Lēctiō II

nōscere nōvisse
nōvisse ↔ ignōrāre
nōvī ↔ ignōrō
nōveram ↔ ignōrābam
ōdisse ↔ amāre
ōdī ↔ amō
ōderam ↔ amābam
meminisse ↔ oblītus
esse
meminī ↔ oblītus sum
memineram ↔ oblītus
eram

accendere

affirmāre
arānea
bāsium
bellus
dēliciae
dēvorāre
dubius
fātum
gremium
libenter
lucerna
mēns
nūbere
ocellus
odium
passer
perpetuus
poēticus
prīncipium
sērius
tenebrae
turgidus
ultimus
uxōrem dūcere
venustus

10. Versibus recitatis quid faciunt convivae? ...
11. Qualem versus Paula audire mavult? ...
12. Quomodo Catullus Fabullum ad cēnam vocavit? ...
13. Cūr hospitem suum rogavit ut ipse cēnam afferret? ...

*Lectio III**datīvus ad verba:*

appropinquāre	nocēre
adesse	nūbere
cōfidere	oboedīre
crēdere	parcere
deesse	pārēre
favēre	permittēre
fidere	persuādēre
ignōscere	placēre
impendēre	plaudere
imperāre	praesēsse
invidēre	prōdesse
libēre	resistere
licēre	servīre
mināri	suādēre

*Lectio tertia (versus 155–217)***Exercitium 7**

1. Dominus mult____ serv____ imperat, servī domin____ su____ pārent.
2. Mēdus domin____ sevēr____ serviēbat neque e____ oboediēbat.
3. Operā suā medicus puer____ nōn prōfuit, sed potius e____ nocuit.
4. Mēdus Ljydi____ persuāsit ut sēcum proficiscerētur.
5. Sī perīcula naut____ impēndent, Neptūnus i____ adest.
6. Nautae Arīon____ invidēbant e____ que mortem minātī sunt, sed Arīon ḥrāvit ut s____ parcerent: “Parcite m____! Permittite m____ domum redīre!”
7. Hostēs castr____ Rōmān____ appropinquant, sed dux quī castr____ preeest mīlit____ su____ (cōn)fīdit.
8. Diffīcile est amīc____, quī t____ dēfuit, ignōscere.
9. Gubernātor Mēd____ suāsīt nē praedōn____ resisteret.
10. Spectātōrēs gladiātōr____ qu____ favent plaudunt.
11. Iūlius litter____ studet neque e____ libet gladiātōrēs spectāre.
12. Idem nōn omn____ placet, neque idem omn____ licet.
13. Lesbia dīxit ‘sē Catull____ nūbere velle’, neque Catullus amīc____ su____ crēdīdit.

Exercitium 8

anus
epigramma
ērubēscere
iocōsus
nīl
niveus
opēs
ōscitare
prōsilire
rīsus
sapere
sinus
testis
versiculus

1. Versūs _____ sunt quī _____ [*< rīdēre*] movent.
2. Mārtiālis versūs iocōsōs, _____ quae vocantur, scripsit.
3. Cornēlius semper libellōs Mārtiālis in _____ fert.
4. Quī fessus est audiendō, _____ incipit.
5. Nēmō _____ [= parvōs versūs] Cinnae legit.
6. “Quod petō _____ [= nihil] est” inquit Cinna.
7. _____ dicitur rēs quae tam candida est quam nix.
8. Paula, quae nūbere cupiebat, nōn puella, sed _____ erat.
9. Ille _____ [= sapiēns est] cui paulum satis est.
10. Versibus dē Bassā recitatis, Paula _____ [= rubēre incipit].
11. Sine _____ Gellia patrem mortuum nōn flet; sī quis adest, lacrimae _____ .
12. Poētae pauperi _____ [= dīvitiae] nōn dantur

Exercitium 9

1. Qualem versus scripsit Mārtiālis? ...
2. Num omnēs Rōmānī libellōs eius laudābant? ...
3. Cūr Mārtiālis Pontiliānō libellōs suōs nōn mīsit? ...
4. Cūr nēmō carmina Cinnae legēbat? ...
5. Num Sabidius amīcus Mārtiālis erat? ...
6. Quid tū Faustum puellis scribere putās? ...
7. Cūr dentēs niveōs, nōn nigrōs habēbat Laecānia? ...
8. Cūr Prīscus Paulam uxōrem dūcere nōlēbat? ...
9. Quālis fēmina ‘sē fōrmōsam et puellam esse’ dicit? ...
10. Num Gellia patrem mortuum vērē lūgēbat? ...
11. Quamobrem vir pauper numquam dīves erit? ...
12. Quot epigrammata recitat Cornēlius? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 218–287)***Exercitium 10**

1. Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dicere quārē.
Hic versus ex xv _____ cōnstat: nō-n[^]a-mo- tē- sa-bi-dī- nec- pos- sum- di-ce-re- quā-rē. Syllabae sunt aut _____ [˘] aut longae [—].
2. Syllaba brevis est quae in _____ brevem (a, e, i, o, u, y) dēsinit.
3. Syllaba _____ est quae dēsinit in vōcālem longam (ā, ē, ī, ō, ū, ū̄) aut in _____ (ae, oe, au, eu, ei, ui) aut in _____ .
4. Ex quīndecim syllabīs nō-na-mo-tē-sa-bi-dī-nec-pos-sum-di-ce-re-quā-rē brevēs sunt sex: _____, _____, _____, _____, _____, _____, longae novem: _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____.
5. Dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās appositīs notīs [˘ et —]:
Implicitque suōs circum mea colla lacertōs
im-pli-cu-it.....
6. Eōdem modō dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās iungendō cōnsonantēs vocābulōrum ultimās cum vōcālibus sequentibus [^]:
Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!
quis-qui-s[^]a-....
7. Item hunc versum divide in syllabās brevēs et longās dēlētīs vōcālibus quae ēliduntur [']:
Ōdi et amō! Quārē id faciam, fortasse requīris?
Ō-d'e-t[']a-mō....
8. Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dicere quārē.
Idem versus in sex _____ dividitur hōc modō:
nō-n[^]a-mo| tē sa-bi|dī nec| pos-sum| dī-ce-re| quā-rē
9. Ex hīs pedibus trēs sunt dactylī [—˘˘]: _____, _____, _____, _____, trēs spondēi [——]: _____, _____, _____.
10. Pēs _____ cōnstat ex syllabā longā et duābus brevibus [—˘˘].
11. Pēs quī ē duābus syllabīs longīs [——] cōnstat dīcitur _____ .
12. Quī cōnstat ex syllabā longā et brevī [—˘] dīcitur pēs _____ .
13. Versus _____ cōnstat ex sex pedibus, quōrum quattuor sunt dactylī aut _____ , quīntus _____ , sextus _____ aut trochaeus:
—˘˘|—˘˘|—˘˘|—˘˘|—˘˘|—˘
- Exemplum: Quot cae|lum stēl|lās tot̄ ha|bet tua| Rōma pu|ellās
14. Versus ūnō pede brevior quī hexamētrum sequitur _____ vocātur; utraque versūs pars cōnstat ē bīnīs pedibus et dīmidiō:
—˘˘|—˘˘|—||—˘˘|—˘˘|—
- Exemplum: sī nil| Cinna, pe|tis nil tibi| Cinna, ne|gō
15. Versus ūndēcim syllabārum _____ appellātur:
Sōlēs occidere et redīre possunt
sō-lē-s[^]oc-ci-de-r'et-re-di-re pos-sunt

Lēctiō grammatica

littera: cōnsonāns
vōcālis
diphthongus

syllaba: brevis [˘]
longa [—]

dēlē|re -ēv|isse -ēt|um

pēs: trochaeus [—˘]
dactylus [—˘˘]
spondēus [——]

versus: hexamēter
pentamēter
hendēcasyllabus

16. Versūs quī sequuntur dīvidendī sunt in pedēs dactylōs et spondēos appositīs notis:

Nil mihi |dās vī vus, dīcis ‘post fāta da tūrum.’

Lauda t, amat, can tat nostrōs mea Rōma libellōs.

Cui lēgisse satis nōn est epigrammata centum,

nī illī satis est, Caediciāne, malī!

Exercitium 11

1. accendere, _____ isse, _____ um esse.
2. dēlēre, _____ isse, _____ um esse.
3. implicāre, _____ isse, _____ um esse.
4. laedere, _____ isse, _____ um esse.
5. parere, _____ isse, _____ um esse.
6. plaudere, _____ isse.
7. retinēre, re_____ isse, re_____ um esse.
8. sapere, _____ isse.
9. sedēre, _____ isse.

pariō -iunt

sapiō -iunt

Cap. XXXV

Lēctiō I

appellātīvum

cāsus

comparāre

coniūctiō

dēmōstrātīvum

genus

gradus

īnflectere

interiectiō

interrogātīvum

ōratiō

persōnāle

positīvus

possessīvum

proprium

quālitās

relatīvum

sacerdōs

Lēctiō II

admīrātiō

affectus

causālis

cōpulātīvus

dēmere

disiūctīvus

explānāre

īra

mentiōnem facere

modus

CAPITVLVM TRICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prima (versūs 1–56)

Exercitium 1

1. Partēs _____ sunt: nōmen, prōnōmen, verbum, adverbium, _____ [- 2. Cornēlius, Capua, Aetna sunt nōmina _____, vir, oppidum, mōns nōmina _____ sunt.
- 3. _____ est vir qui – aut fēmina quae – diīs servit.
- 4. Adiectīva quae _____ [- 5. _____ comparātiōnis sunt: _____, comparātīvus, superlātīvus.
- 6. _____ nōminūm sunt masculīnum, fēminīnum, neutrūm.
- 7. Nōminātīvus, accūsātīvus, genetīvus, cēt. sunt _____ nōminūm.
- 8. Ego, tū, nōs, vōs sunt prōnōmina _____.
- 9. Meus, tuus, suus, noster, vester prōnōmina _____ sunt.
- 10. Hic, iste, ille, ipse prōnōmina _____ sunt.
- 11. ...qui quae quod est prōnōmen _____.
- 12. Quis? et uter? sunt prōnōmina _____.
- 13. Difficile est prōnōmen hic haec hoc _____ [= dēclīnārē].

Lēctiō secunda (versūs 57–221)

Exercitium 2

1. _____ verbōrum sunt indicātīvus, coniūctīvus, imperātīvus, īfīnītīvus.
2. Loquor est _____ prīma singulāris praesentis indicātīvī verbī dēpōnentis; sī -r _____ [<→ additur], hoc verbum Latīnum nōn est.
3. Adverbium verbō adicitur et _____ [- 4. Et coniūctiō est _____ [- 5. Ab, cum, dē, ex, prae, prō, sine sunt _____ casūs ablātīvī.

6. In iungitur accūsātīvō _____ [= cum] ‘nōs in locum īre’ dīcimus.
7. Cornēlius _____ Solōnis facit [= Solōnem memorat].
8. Odium et amor sunt mentis _____ contrārii; _____ est affectus eius qui irātus est, _____ eius qui admirātur.
9. Numerō plūralī cāsibus datīvō et ablātīvō fōrmae _____ sunt.

Lēctiō grammatica (versūs 222–237)

Exercitium 3

1. Nōmina dividuntur in v _____, quārum genetīvus singulāris dēsinit in [1] -_____, [2] -_____, [3] -_____, [4] -_____, [5] -_____.
2. Dēclinā haec nōmina: via, annus, ūrum, leō, pars, opus, lacus, rēs!
3. Verba in iv _____ dīviduntur, quārum īfīnitīvus (praes. āct.) dēsinit in [1] -_____, [2] -_____, [3] -_____, [4] -_____.
4. Dēclinā haec verba: laudō, claudō, audeō, audiō, nūntiō, rapiō!
5. Adverbia, praepositiōnēs, coniūnctiōnēs, interiectiōnēs sunt partēs ḍrātiōnis _____ [= quae nōn dēclīnantur]; sed multa adverbia comparantur, ut celeriter, celer_____, celer_____.
6. Vocābula quae idem significant _____ vocantur, ut fēmina et mulier, gladius et ēnsis, ḍrāre et rogāre, fortasse et _____.
7. Verba anōmala [= quae exemplis nōn conveniunt]: dēmere, _____isse, _____um esse; adipere, ad_____isse, ad_____um esse.

persōna
praepositiō
quandō
significatiō
similis

Lēctiō grammatica

dēclīnatiōnēs i–v

coniugātiōnēs i–iv

in-dēclīnābilis -e

synōnymum -ī n

anōmalus -a -um
ad-iciō -iciunt

INDEX GRAMMATICVS

A

- ab/ā 6.3; (quaerere/petere –) 32.3
- ablātīvus** 1.10; 5.4,10
 - (= ab/ex –) 6.6
 - (absolutus) 16.3,5; 23.8
 - (ad comp., ante/post) 16.9; 28.1
 - (comparatiōnis) 24.8
 - (instrūmenti) 6.9; 27.1
 - (post praep.) 1.10; 5.4,8
 - (pretii) 8.10
 - (temporis) 13.10
- accūsātīvus** 3.2,6,10; 5.1,9
 - (= ad –) 6.6
 - (post praep.) 6.4
 - /ablātīvus (post in) 7.4
 - cum infinitivō 10.9; 11.5,6,8,10, 13; 17.9; 21.9
 - (temporis) 13.4
- āctīvum/passīvum** 6.7,8,11; 10.5; 17.5; 21.2
- adiectīvum** (dēcl. I/II) 1.4; 9.4; 12.13,18
 - (dēcl. III) 12.6,13,19
 - (comparatiō) 13.5,13; 19.1
- adverbium** (-ē,-iter) 18.7,15
 - (-nter) 30.1
 - (comparatiō) 18.8,9,16
 - (loci) 25.3
 - (numerale) 18.12
 - alter 14.1

B

- bonus melior optimus** 19.1

C

- celer -eris -ere** 26.1
- comparatiō** (adiectivi) 13.5,13; 18.6; 19.1
 - (adverbii) 18.9,16
- comparātīvus** (adiectīvi) 2.7,14,20
 - (adverbii) 18.8,16
- coniugātiōnēs I–IV** 35.3
- coniūnctīvus** (praes.) 27.4,7,8,11
 - (imperf.) 28.4,7,11
 - (perf.) 32.4,7,12
 - (plūsquamperf.) 33.7,12
 - (post verba cūrandi+ut/nē) 27.4,7
 - (post ut/nē fināle) 28.8
 - (post ut cōnsecūtīvum) 29.4
 - (post cum) 29.7
 - (interrogat... num/-ne/qu- –) 29.8
 - (dubitātīvus) 29.1
 - (hortātīvus: -ēmus!-āmus!) 30.9
 - (irrealis) 33.8
 - (optātīvus) 32.9
 - (post verba timendī +nē) 32.10

D

- datīvus** 7.7,11
 - (possessīvus: esse) 12.1
 - (ad verba: pārēre...) 12.9; 34.7
 - (agentis, ad gerundīvum) 31.8
- dēclinātīo I** 9.9
 - II 9.10
 - III (m., f.) 9.1,5,11; 10.3; 12.2,5; (n.) 10.7; 11.1,12
 - IV (m., f.) 12.10,17; (n.) 21.5
 - V 13.6,12; 14.9
- dēpōnentia, verba** 16.4,12; 17.8;
 - (imp.) 24.4; 25.6,10; (perf.) 24.6;
 - (perf. part.) 26.7
- duo -ae -o** 2.9; 19.4

E

- er -ra -rum 11.4
- errimus (sup.) 18.6
- esse** 1.1; 15.1,7; 19.8; 20.5; 27.7; 28.7
- et/-que 2.4; et... et 7.6
- eus 22.1

F

- fēminīnum** 2.12
- ferre** 22.5
- fieri/facere** 18.4
- fore** 34.1
- futūrum** 20.2,5,11
 - /praeteritum 20.1
 - (part., inf.) 23.7,12
- futūrum perfectum** 30.5,8,12
 - /perfectum/plūsquamperf. 30.4

G

- genetīvus** 2.3,5,11,13
 - (numerus –) 2.7.8
 - (locatīvus) 6.6
 - (partitīvus) 12.8
 - (multum/paulum –) 16.8
 - /accūsātīvus (amor –, cupidus –) 25.8
- gerundīum** 26.4,10
- gerundīvum** 31.7,11
 - /gerundīum 33.4

H

- hic haec hoc** 7.8; 8.15
- hīc, hīnc, hūc** 25.3
- I**
- īdem eadem idem 18.1
- ille -a -ud 8.15
- illīc, illīnc, illūc 25.3
- imperātīvus** (praes.) 4.8,11; 5.7,11; (dic, dūc, fac, fer, ēs, es) 23.9
 - (verbī dēp.) 24.4; 25.6,10
 - (fut.) 33.10,13

imperfectum (ind.)

- 19.5,8,12;
 - (coni.) 28.4,7,11
 - /perfectum 21.13
 - in (+ abl.) 1.10; 5.4; (+ acc./abl.) 7.4
- īnfīnitīvus** (praes.) 10.4,5,11
 - (perf.) 21.9
 - (fut.) 23.7,12
 - is ea id 5.6; 8.12-14

L

locatīvus

- M**
- magnus māior māximus** 19.1
- malus pēior pessimus** 19.1
- masculīnum/fēminīnum** 2.12; 9.4,5
- meminisse 34.4
- multī plūrēs plūrimī 19.1
- multō (+ comp., ante, post) 16.9
- N**

nē (fināle)

- 28.8
- nē (timēre –)** 32.10
- nē -eris!** 32.7
- ne/num (...) 1.7
- neque 23.4; n... n. 7.6
- neuter 14.1
- neutrūm** 2.12; 10.7; 11.12; 21.5
- nōli -ite 20.8; 32.7
- nōlle (praes. ind.) 20.8
- nōminātīvus/accūsātīvus** 3.6,10
- nōvisse 34.4
- num/nōnne 8.5
- numerī** 4.1,2; 17.1,2; 28.1
 - (ūnus, duo, trēs) 2.9; 19.4
 - (prīmus... -ēsimus) 13.1; 28.1
 - (singuli, bīnī...) 33.1
 - (adv. semel... -iēs) 18.12

O

- ōdisse** 34.4
- optātīvus** (coni.) 32.9
- P**
- participīum** (praes.) 14.4,7,11;
 - (perf.) 21.9,14; 26.7; (fut.) 23.7,12
- parvus minor minimus 19.1
- passīvum** 6.7,8,11; 17.5,12
- paulō (+ comp., ante, post) 16.9
- perfectum** (ind.) 21.1,2,6,10,14;
 - 23.1; (inf.) 21.9; (coni.) 32.4,7,11
 - (verbī dēp.) 24.6; 26.7
 - /imperfectum 21.13
- persōnæ verbī** (āct.) 15.1,4,7,10;
 - (pass.) 17.4,5,12
- plūsquamperfectum** (ind.) 24.5,7, 9; (coni.) 33.7,12
- posse (praes. ind.) 15.7

praepositionēs (+ abl.) **5.7**; (+ acc.)
6.4; (+ abl./acc.: in) **7.4**

praeſens (ind. āct.) **15.1,4,7,10**;
(ind. pass.) **17.4,5,12**;
(coni.) **27.4,7,8,11**
— / **praeteritum** (imperf.) **13.9; 19.5**

praeteritum (imperfectum)
19.5,8,12
prōnōmina **8.12-15**
— (dēmōnstrātīva: hic, ille) **7.8; 8.15**
— (interrogātīva) **3.8,9; 8.12-14; 14.1**
— (persōnālia) **15.1,7; 24.1**
— (possessīva) **2.10; 4.5**
— (reflexīva: sē, suus) **4.5; 7.3; 17.9;**
24.1
— (relatīva) **3.7; 6.5; 8.12-14**
— (is ea id) **5.6; 8.12-14**

Q

quālis, quam, quantus **31.4**

-que **2.4**

quī quae quod **3.7; 6.5; 8.12-14**

quia **3.5**

quidam **31.1**
quis/quī quae quid/quod **2.6; 3.8,9;**
8.12-14
quisque **18.5**
quot **2.9; 31.4**

R

rēs reī (dēcl. v) **14.9**

S

sē **7.3; 17.9; 24.1**

sī, nisi + coni. **33.8**

singulāris/plūralis **1.4,5,11**

— / — (verbī) **1.1; 5.3,7,11**

superlātīvus (adiectivī) **13.5,13; 18.6**

— (adverbī) **18.9,16**

supīnum **22.4,8**

suus **4.5; 17.9**

T

tālis, tam, tantus, tot... qu- **31.4**

themata verbī **22.9; 23.1,13**

U

trēs tria **2.9; 19.4**
ūllus, neque ū. **23.4**
umquam, neque u. **23.4**
ūnus -a -um **2.9; 19.4**
ut + coni. **27.4,7; 28.8; 29.4**
uter, uterque **14.1**
utinam + coni **32.9**

V

velle (praes. ind.) **20.8**
verba **3.3**
verba anōmala **22.10; 23.13; 24.10;**
25.11; 26.11; 27.12; 28.12; 29.11;
30.13; 31.12; 32.12; 33.15; 34.11;
35.3; (-ere -iō -iunt) **8.8; 15.10**
verba dēpōnentia **16.4,12; 17.8;**
(imp.) **24.4; 25.6,10**; (perf.) **24.6;**
(perf. part.) **26.7**
vocātīvus **4.6,10; 19.9**

This is the Focus edition of *Exercitia Latina I*, designed to accompany *Lingua Latina I Familia Romana*, the outstanding international book by Hans Ørberg which uses the Natural Method to provide an introduction to the Latin language. This edition is identical to the most current edition published in Denmark and is the version available for sale in North America, South America, Australia and New Zealand and other English speaking countries throughout the world.

Further information on the complete series can be found at www.pullins.com.

Focus Publishing
R. Pullins Company
PO Box 369
Newburyport, MA 01950
www.pullins.com

ISBN 10: 1-58510-212-1

ISBN 978-1-58510-212-9

9 781585 102129